Laura C. Schlessinger

10 gluposti kojima si muškarac može upropastiti život

mala biblioteka
knjiga 20.

Urednica
Aleksandra Stella

Prevela s engleskoga Dunja Malnar

Nakladnik Mozaik knjiga
Za nakladnika Marijan Grošelj
Grafički urednik Lovro Rebić
Oblikovanje naslovnice FadilVejzović
Korektor Milovan Tatarin *Tisak*
Tiskara Zelina, Sv. Ivan Zelina, 2003.

CIP - Katalogizacija u publikaciji Nacionalna i sveučilišna knjižnica - Zagreb

UDK 159.913:159.942

SCHLESSINGER, Laura C.
10 gluposti kojima si muškarac može upropastiti život / Laura C. Schlessinger ; <s engleskoga prevela Dunja Malnar>. -2. izd. - Zagreb : Mozaik knjiga, 2003. -(Mala biblioteka ; knj. 20) Izv. stv. nasl.: Ten stupid things men do to mess up their lives. I. Ljubavni odnosi - Psihološki savjetnik

ISBN 953-196-161-1

430703073

Sva prava pridržana. Ni jedan dio ovoga izdanja ne smije se, ni u cijelosti ni djelomično, reproducirati, pohraniti ili prenositi ni u kojem elektronskom obliku, mehaničkim fotokopiranjem, snimanjem ili drugačije bez vlasnikova prethodnog dopuštenja.

Laura C. Schlessinger

10 gluposti kojima si muškarac može upropastiti život

Drugo izdanje, prvo u ovoj biblioteci

Mozaik knjiga

Ovu knjigu posvećujem
najvažnijim muškarcima u svom životu:
Letvu i Deryku

Hvala vam na pruženoj podršci i ljubavi.

ZAHVALE

Beskrajno sam zahvalna mnogim muškarcima koji su otvoreno govorili u mojoj radioemisiji, kao i onima koji su mi poslali nevjerojatno potresna pisma i faksove. Povjerili su mi svoje misli i osjećaje, ono što im leži na srcu i duši. Cesto sam, pišući ovu knjigu, plakala potresena dubinom njihovih osjećaja, njihovom senzibilnošću i intuitivnošću. Nadam se da će ova knjiga izmijeniti ono nepravedno popularno shvaćanje o muškarcima kao emocionalno "zatvorenim" osobama, kao što sam gaja promijenila tijekom pisanja knjige. Odbacila sam onaj tipično ženski uskogrudni i ironični stav prema muškarcima kao emocionalno praznim osobama i sada gojim duboko poštovanje prema njihovoj tihoj i nenametljivoj dubini osjećaja.

Zahvaljujem na podršci svojoj izdavačici Diane Reverend, kao i urednici Caroh/n Fireside (koja me razveselila riječima kako je uživala uredujući moju knjigu).

Zahvaljujem i svim suradnicima koji rade u mojoj radioemisiji i njihovoj pomoći na povezivanju s međunarodnim slušateljstvom. U mom su timu glazbeni urednik Dan Mandis, Carolvn Holt, koja snima pozive, radijski tehničar Larrv Metzler i Ernestia O'Steen, koja se brine za sve ostalo. Zahvaljujem udruženju *Synergy:* Johnu Shannahanu ijudy Cord, izuzetnoj recepcionarki. Hvala također *Radio Today* koji distribuira moj program: Geoffii *M* irVin i Tlamnni Rideout.

Hvala svim radiopostajama, glavnim direktorima i direktorima programa koji emitiraju i podržavaju moj program, a posebno mojoj postaji KFI: glavnom direktoru Howardu Nealu i Davidu Hallu.

Želim zahvaliti dragim prijateljima Patti Edwards, rabinu StewarduV6gelu i rabinu Reuvenu Bulku — hvala vam na prijateljstvu i duhovnoj potpori.

I, naravno, hvala mojoj obitelji: mužu Lewu Bishopu i sinu Dervku.

UVOD

Jedan stari rančer iz Oregona jednom mije rekao: "Na svijetu postoje tri tipa muškaraca. Prvi tip uči čitajući, drugi promatrajući, a treći se jednostavno mora sam pomokriti na električnu ogradu."

CARLBARNEY (slušatelj), 1996.

Ovu sam knjigu namijenila muškarcima tih triju tipova: prvi će učiti čitajući je, drugi mogu učiti na nevoljama i patnjama onih muškaraca koji su mi se povjerili usmeno ili pismeno, a treći će učiti iz vlastitog iskustva— "mokreći na električnu ogradu".

Ali knjiga je namijenjena i ženama. Moj slušatelj Mark se s pravom požalio: *"Muškarce se stalno optužuje da ne shvaćaju postupke žena, što je često istinito. Od nas se očekuje da postanemo stručnjaci za žensku dušu, ili nas se u suprotnom etiketira kao neuviđavne glupane. Zašto se žene ne bi potrudile da shvate naše postupke? Zar su oni manje važni od ženskih?"*

Žene općenito zanimaju samo oni **muški** osjećaji koji su vezani uz njih:Vole li ih muškarci? Vole li njihovo tijelo? Misle li na njih cijelo vrijeme? Misle li na druge žene? Misle li da su druge žene seksi? Misle li na vezu?... Svaki pokušaj da se shvate i poštuju osjećaji muškaraca neke žene često dočekuju na nož, kao što pokazuje odlomak **iz** pisma primljenog 20. studenoga 1996:

Draga doktorice Schlessinger,

Već gotovo tri godine slušam vaš program i slažem se s većinom vaših savjeta. Ali kod vas postoji nešto zbog čega mi uzavrije krv. Ne morate se složiti s ovim što ću reći, ali mislim da veoma podržavate muškarce. Sto time želim reći? Da bilo kojeg dana mogu nasumce odabrati nekoliko žena i muškaraca sto posto sam sigurna da bih medu njima pronašla više pristojnih žena nego muškaraca. Volim i muškarce i žene, ali mislim da će ipak više žena dospjeti u raj.

Sjećate li se dječjeg crtica *Svi psi idu u raji* Pa, prema mišljenju te žene čak bi i psi pokazali svoje omalovažavanje prema muškarcima podignuvši nogu i pomokrivši se na njih.

U knjizi *Deset gluposti kojima si žene mogu upropastiti život* uhvatila sam se u koštac s prevladajućim shvaćanjem da su muškarci odgovorni za probleme žena, njihove pogreške, nesreće i frustracije. Ali kroz stotine primjera žene su vlastitim riječima obrazložile kako su zbog vlastitih slabosti, strahova, impulzivnog ponašanja, neprikladnih želja i nedostatka sustava vrijednosti postale žrtve. Jesu li muškarci u njihovu životu bili bezgrešni i nevini? Ponekad. U nekim su slučajevima žene odabrale savršenog partnera sklonog grijehu — brak sklopljen u čistilištu.

Ipak, kad sam davala intervjue o knjizi, ispitivači su se uvijek vraćali na politički ispravno stajalište da su postu pci žena motivirani njihovom bespomoćnošću koja pro istječe iz činjenice da su ugnjetavane. Ne zlostavljaju ih samo loši muškarci, već i društvo, sklono ispiranju moz ga, koje potiče žene da se ponašaju... glupo (?). ,……,
.....,,

Mnogi mi ponekad prigovaraju zbog uporabe riječi *glup.*

"Niste li mogli rabiti neku drugu riječ?" Neki pitaju osjećajući nelagodu, dok drugi to rade prilično ljutito.

"Zašto? " — odgovaram protupitanjem. "Sto nije u redu s riječi 'glupo'? Ona označava ponašanje, a ne osobu." Slijedi tipičan odgovor: "Pa, definiranjem ženskog ponašanja glupim samo se dolijeva ulje na vatru i izaziva nepotreban stres." Oh, nije valjda. Još jedno pogrešno žensko shvaćanje. Naprosto je nevjerojatno kako te žene ne shvaćaju da ih vrijeđa baš ta njihova hipersenzibilnost i ruši im ugled, a ne ja, nazivajući stvari njihovim pravim imenom.

Međutim, prošle su već tri godine nakon izlaska knjige *Deset gluposti kojima si žene mogu upropastiti život* i promovirajući je diljem zemlje svaki put sam doživjela burne ovacije svoje čitateljske publike pri spomenu da bih mogla napisati sličnu knjigu namijenjenu muškarcima. Napominjem da su uz žene uvijek bili prisutni i muškarci! Oni ne samo da se nisu suprotstavili mojoj ideji o pisanju ove knjige, već su pridonijeli njezinu nastajanju na koristan način, dobrovoljno mi pišući i javljajući se, i to u mnogo većem broju od žena!

Moram biti iskrena i reći da sve do 1995. nisam imala prave namjere napisati ovu knjigu. Kao prvo, nisam se željela "koristiti" dobro poznatim naslovom već popularne knjige; bojala sam se da bi se moglo reći kako ponovno iskorištavam istu temu. A kao drugo, tisuću puta mije stavljano pod nos kako muškarcima "nisu potrebne ovakve ženske stvari (znate, osjećaji i veze... fuj!), dajte im nnliHWn i snort i oni su savršeno sretni.

A sada ćemo se vratiti na ono prvo. Na osnovi reakcije žive publike i mnogih zahtjeva u pismenom obliku zaključila sam da postoji potreba i zanimanje za "glupu" knjigu namijenjenu muškarcima, poput one koju sam napisala za žene. Drugo, čula sam onu istu glupost o svom radioprogramu kako "neću dobiti podršku radioudruženja za emisiju o vezama i etičkom ponašanju, jer muškarci, koji na radiotržištu sačinjavaju veći dio slušateljstva, ne slušaju takve emisije, pogotovo ne ako ih vodi žena... Njih zanima politika ili sport." Ali glavni problem je ležao u tome što su se zapravo u svim emisijama koje su se bavile pitanjima morala i odnosa između žena i muškaraca ta pitanja uvijek tretirala iz politički korektne i ultraliberalne perspektive, uvijek optužujući muškarce. Pa nije ni čudo što se muškarci nisu osjećali ugodno slušajući takve emisije i što nisu za njih pokazivali zanimanje. Moj program je drukčiji i na mnogim radiotržištima diljem zemlje on po broju slušatelja nadmašuje sportske programe i vodeće političke emisije ili se s njima natječe.

Dakle konstatirali smo da muškarci doista žele razgovarati o svojim "osobnim problemima". Ali njihov tipičan pristup i odabir problema o kojima žele razgovarati znatno se razlikuje od ženskog. Zapravo, uvjerena sam da bih prepoznala je li slušatelj muškarac ili žena i u slučaju da on promijeni svoj glas. Jednostavno rečeno, žene su introspektivnije, odnosno one mogu tisuću puta govoriti o nekom svom emocionalnom problemu i uvijek će se na njega vraćati prepune novog entuzijazma. Muškarci su drukčiji, jer oni ne promatraju probleme s "osobnoe" stajališta, već kao neki zadatak koii se mnra riješiti. Međutim, to ne znači da muškarci nemaju osjećaje, već da oni nisu njihove zvijezde vodilje. Jedan moj slušatelj je rekao: "Muškarci svoje osjećaje mogu nadvladati. A žene ih vječno prežvakavaju."

Jučer mi se u emisiju javila novopečena zaručnica i rekla daje odgodila vjenčanje za šest mjeseci, nadajući se da će se njezin zaručnik za to vrijeme promijeniti i otvorenije pokazivati svoje osjećaje.

— Otvorenije izražavati svoje osjećaje? — zapitala sam.

— Znate, mislim na to da otvoreno pokaže što osjeća prema meni i misli o našoj vezi — odgovorila je. — O tome kako se naša veza razvija.

— Zar očekujete od njega da stalno komentira vašu vezu, kao da prenosi neku bejzbol utakmicu?

— Pa... — nasmijala se. — Da, mislim da to očeku jem.

— U protivnom se nećete stalno osjećati sigurnom?

— Pa, glavni problem leži u mojoj nesigurnosti, zar ne? — pametno je dodala.

— Pun pogodak!

Slušatelj Mike mije poslao dugačko pismo iz kojeg prenosim ovaj odlomak: "Žene *odavno optužuju muškarce da svoje osjećaje ne izražavaju otvoreno, ali mislim daje takav stav potpuno pogrešan i preopćenit. Mi radije s drugima dijelimo naše uspjehe i sreću, umjesto da se valjamo u blatu negativnih emocija (stoje tipično za* ie«eJ."Toje samo donekle točno. Ovom knjigom ću to dokazati i proširiti. Na primjer, žene mogu "razgovarati" umjesto "djelovati", ali muškaci će "djelovati" umjesto "razgovarati". Dok izgo-

ynrpno_riif»r-_mrv^p\7f»r>ma_nnvrijeHitl_ili biti

neproduktivna u slučaju kad se služimo njome a ne djelujemo, neodgovarajući postupci, umjesto hrabrog upuštanja u razgovor, mogu upropastiti mnoge živote. Ova knjiga se bavi s deset najčešćih stvari kojima si muškarci "mogu upropastiti život".

Naravno, osim mog postoje i drugi mogući popisi. Navest ću ih pet od preko stotinu koje sam primila na vlastiti zahtjev od slušatelja mog radioprograma. Svaki popis sam naslovila prema svojoj interpretaciji autorova "stava". Ovih pet popisa mojih slušatelja otkrivaju iskustva i unutarnja proživljavan]a većine muškaraca.

Cinizam

- *Kad kaže "mi smo samo prijatelji"— od tebe očekuje da uložiš napor i utrošiš svoje vrijeme i novac udvarajući joj, a sebi ostavlja slobodu izbora nekog boljeg, ne obvezujući se.*
- *Kad kaže "Više uopće ne mislim na njega (svog bivšeg mu ža)"— znači da gotovo stalno misli na njega.*
- *Kad kaže "Novac me ne zanima"— znači da joj je on ite kako važan.*
- *Kad kaže "Da me doista voliš, ne bi ti palo napamet da spo minješ predbračni ugovor"— time zapravo želi reći da će u slučaju razvoda braka sve što se nalazi u kući pripasti njoj.*
- *Kad kaže "Moja karijera mije neobično važna"— misli da će moći izaći na ručak sa svojim zgodnim kolegom ili klijen tom i uz to imati tvoj blagoslov.*
- *Kad kaže "Ne moramo imati ekstravagantno vjenčanje" — želi reći da će se vjenčani obred održati u najvećoj crkvi u krugu od i 50 kilometara i da će pozvati sve znane i nezna-*
- *Kad kaže "Ne želim da me prisiljavaš na seks"— znači da je fizički ne privlačiš, ali trenutačno nema nikoga drugoga.*
- *Kad kaže "Mislim da bismo se trebali viđati s drugim ljudi ma"— znači da se u posljednja tri tjedna vida s drugima, ali tek sada je osjetila trunku grižnje savjesti, koju gotovo uopće i nema.*
- *Kad kaže "Konačno želim imati djecu"— znači da joj ne pada napamet da se žrtvuje brinući se za njih.*
- *Kad kaže "Veza se mora zasnivati na povjerenju"— znači da od tebe očekuje da joj kažeš baš sve, ali ti moraš poštivati njezinu privatnost!*

Ispovjedaonica

- *Okrivljuju druge za ono za što su sami krivi.*
- *Očekuju da drugi za njih urade ono što samo oni mogu ura diti za sebe.*
- *Ovise o orgazmima kojima ispunjavaju emocionalnu prazni nu.*
- *Prema ženi, kojoj su se zakleli da će je voljeti i poštivati, od nose se nasilnički, baš kao što su se njihovi roditelji odnosili prema njima.*
- *Tvrdoglavi su i odbijaju pomoć.*
- Ne *shvaćaju svoje osjećaje.*
- *Obitelj se raspala, jer su se prekasno suočili s problemima.*
- *Bankrotirali su rasipajući novac.*
- *Trčali su pred rudo — nisu bili strpljivi i oprezni.*
- *Donose impulzivne odluke, ne savjetujući se s pametnim lju dima.*

,,, ,M

Macho uobraženost

- *Brkaju pojam "macho"s pojmom hrabrost.*
- *Razmišljaju pogrešno.*
- *Uvijek moraju biti u pravu.*
- *Izbjegavaju osjećaje.*
- *Zastrašuju, žele dominirati.*
- *Pažljivost i kreativnost su zamijenili grubošću i "machismom".*
- *"Njoj"prepuštaju da se brine za sve stoje vezano uz kuću.*
- *Nekomunikativni su i ravnodušni.*
- *Zadaju vam mnogo posla.*
- *Važnija im je ženina ljepota od njezina karaktera.*

Djetinjasto ponašanje

- *Nikad ne mogu reći: "Oprosti".*
- *Od žene očekujem da mi bude majka.*
- *Ne brinem se za svoje zdravlje, ne vježbam.*
- *Trujem svoje tijelo alkoholom, drogama i cigaretama.*
- *Ne pokazujem svoje osjećaje.*
- *Premlad sam uletio u brak.*
- *Premlad sam postao otac.*
- *Previše vremena provodim gledajući televiziju.*
- *Zanemarujem svoj duhovni život.*
- *Ženu sam odabrao voden onim što sam osjećao u slabinama, a ne onim što sam osjećao u srcu.*

Pažljivost

- *Pokušavaš aktivno sudjelovati u planiranju vjenčanja uz sve one rođakinje koje tako strastveno žele organizirati cijelu stvar.*
- *Dokasno si ostao vani i nisi se javio ženi — ili u bilo kojoj drugoj prilici kad će se ona pitati jesi li nastradao u prometnoj nezgodi.*
- *Pušiš, iako si svjestan koliko to zabrinjava tvoju ženu, iako znaš da će ti požutjeti zubi, da ćeš imati užasan zadah iz usta, da ćeš uništiti zubno meso, a možda i dobiti neku mno go goru bolest.*
- *Nemaš običaj svojoj ženi često kupovati jeftine stvari, koje ona veoma voli, kao na primjer cvijeće, zbog kojeg se žene os jećaju posebno.*
- *Ne trudiš se dovoljno (npr. da angažiraš dadilju...) kako bi češće izveo svoju ženu nakon rođenja djece.*
- *Dopuštaš da samo ona pere posuđe i ti joj uopće ne pomažeš u kućanskim poslovima.*
- *Govoriš ružne stvari o ženinoj obitelji ili prijateljima.*
- *Gotovo nikad ne komplimentiraš svojoj ženi na novoj frizu ri, njezinoj ljepoti ili dobroti; muškarci zaboravljaju kako žene žele da im se udvara tijekom cijelog bračnog života.*
- Ne *obraćaš dovoljno pažnje na predigru i nisi dovoljno senzi bilan dok vodiš ljubav.*
- *Muškarci su skloni jednostavno prijeći preko nesuglasica, um jesto da o njima razgovaraju; svoju ženu mogu povrijediti nenamjerno ili čak ni ne misleći.*

Karakternost

- *Važnija su mu prolazna zadovoljstva od trajnih vrijednosti.*
- *Misli daje "ljubav"erekcija i ejakuladja, a ne obveza i izbor.*
- *Prestaje udvarati svojoj ženi.*
- *Poistovjećuje osobnu vrijednost s profesionalnom.*
- *Troši više vremena, novaca i I ili energije na svoje hobije i sport nego na obitelj i vezu.*
- *Nema životnog cilja.*
- *Očekuje da mu djeca budu savršena kao stoje on želio biti.*
- *Smatra da su bijes, nasilje i zloupotreba droga (legalnih i ile galnih) poželjan način izražavanja muškosti.*
- *Ne želi tražiti oprost, iako zna da je pogriješio.*
- *Smatra da vodstvo ujedno znači i totalnu kontrolu i domina ciju.*

Ovi popisi (osim onog naslovljenog "Cinizam") pokazuju da ste vi, momci, *svjesni* onih tipično muških problema i sklonosti. Pa, u čemu je onda problem? Prema L. M. Boydu, kolumnistu koji ima stalnu rubriku u *Orange County Registeru,* "Doktor Pierre Flor-Henry, profesor kliničke psihijatrije na *Canada's University ofAlberta,* rekao je:'Muški mozak često pogrešno funkcionira'."A Michael Gurian u svojoj knjizi *The Wonder qfBoys* kaže: "Mozak dječaka ponekad miruje. Zbog toga oni istovremeno ne mogu jednako dobro raditi više stvari već samo jednu." Ruben Gur, neuropsiholog na *University ofPennsylvania,* smatra da: "Žene češće upotrebljavaju mali mozak, pa svoje osjećaje izražavaju na mnogo rafiniraniji način... A muškarci razmišliaiu ooout euštera." .....

Dobar pokušaj, ali neuspio! Tridesetogodišnje istraživanje pokazalo je da prosječna žena i prosječni muškarac imaju gotovo jednaku razinu inteligencije, ali smatra se da muškarci imaju viši omjer genijalnosti i slaboumnosti. Osim nekih iznimaka, problem nije u našoj "pameti". Postoji nešto drugo što navodi muškarce i žene da se ponašaju glupo usprkos njihovoj pameti.

Ja smatram da problem leži u borbi između prirode i ponašanja. Postoje očite bimorfne anatomske i psihološke razlike između muškaraca i žena. Borba počinje u trenutku kad u ponašanje uključimo bimorfne postupke. Prijatelji, mi nismo biljke ni minerali, mi smo životinje, što podrazumijeva određene biološke imperative ili pritiske. Zadivljujući aspekt ljudske vrste sastoji se u tom da možemo prijeći biologiju jednostavnom odlukom da se uradi nešto što je s njom u suprotnosti, na primjer, da muškarac odluči ostati kod kuće kao glavni djetetov skrbnik ili odluči spavati samo s jednom ženom. Počela sam vjerovati u to da pritisci, koje društvo vrši na nas kako bismo se prilagodili, ne postoje zato da bi se stvorilo nešto što ne postoji, već da se naglasi ono što je prirođeno životinji, poštujući muški i ženski spol.

Cilj ove knjige identičan je onom s kojim je pisana knjiga *Deset gluposti kojima si žene mogu upropastiti život,* a to konkretno znači otkriti daje "glupo ponašanje" žena i muškaraca uvjetovano jednim ili više sljedećih razloga: nemogućnošću da se discipliniraju biološke potrebe, nezrelošću, nedostatkom stečenih moralnih/vrijednosnih sustava, žrtvovanjem sustava vrijednosti zbog trenutačnog zadovoljstva, osobnom slabošću i, prema riječima slušatelja Michaela Wattsa, "nepriznavanjem da sam glu-

DO nostunio

1. GLUPO VITEŠTVO

Muškarci se ponose time što su ženama uvijek pri ruci.
Dakle — izlazimo da nađemo žene u nevolji kako bismo im pomogli.
Ali problem je u tome što mi nismo sposobni za takvo što, nego poput loših majstora možemo popraviti samo slavinu koja curi.

DAVID, 1996.

Tijekom subotnje jutarnje mise u mojoj sinagogi dvoje zaručnika u ranim tridesetim došlo je do propovjedaonice kako bi dan prije vjenčanja od rabina primili blagoslov.To je bio predivan i dirljiv trenutak, jer je time njihova veza dobila novo značenje.Vjernici taj radostan trenutak obično popraćuju pjesmom, pljeskanjem i bacanjem bombona, koji simboliziraju sreću svih prisutnih, kao i nadu u sretan život mladog para. No, taj put netko je kupio tvrde bombone, pa se čak i rabin zgurio od boli, pogođen s nekoliko tvrdih projektila, koje je taj isti bacao s pretjeranim entuzijazmom. Očito voden instinktom, a ne nečijim prijedlogom ili zahtjevom, zaručnik je stao ispred svoje buduće žene kako bi je zaštitio svojim tijelom.

Kad je ljudima ponestalo bombona, zaručnik je ponovno stao na svoje mjesto pokraj nje. Ona gaje poljubila u obraz želeći možda izraziti svoiu sreću, ali vieroiatno i zahvalnost što se prema njoj ponio tako pažljivo i galantno.

Rabin se dobrodušno našalio na račun cijelog događaja i muškarčeva viteštva, ali mene se duboko dojmila jasnoća tog trenutka: muškarčev zaštitnički stav prema ženi je važan dio biološke (i psihološke) dinamike između muškaraca i žena.

Biologija viteštva

Chandler Burr u *Weekly Standardu* opisuje poučan susret doktora Laurenca Franka, zoologa na *Berkeleyu,* i jedne studentice do kojeg je došlo nakon stoje održao predavanje o endokrinologiji životinja i načinu na koji hormoni određuju spol:"Mlada žena mije prišla nakon predavanja vidno *Šokirana,* šokirana, jer sam tvrdio takvo što. Po njezinu mišljenju "muškost" je samo macho stav "društveno uvjetovan", a "ženskost" mit stvoren u razdoblju prethistorijskog patrijarhata. Ali za biologe razlika medu spolovima je stvarna poput kisika koji udišemo."A možda je jednako tako doista i viteštvo.

Viteštvo je spoj vrlina koje su se očekivale od srednjovjekovnog viteza, uključujući hrabrost, velikodušnost i ljubaznost.Ta specifično muška uloga podrazumijeva obvezu muškarca da se prema ženi ponaša uviđavno, dobrohotno i galantno, štiteći njezinu ličnost, senzibilnost i čast. Biolozi smatraju da se životinje vrlo rijetko ponašaju neinstinktivno, odnosno na način koji bi se mogao označiti kao plemenit i altruističan, ali je zato
lrnrl rrmžialra nrknran morlel agresivnop nonašanja. ko-

jim štite svoj teritorij, gnijezdo, ženku, obitelj i skupinu. Biološkom podjelom rada ženke štite i hrane mladunčad.

Ja sam kao biolog uvjerena da životinjska strana naše prirode pokreće naše nagone, a sposobnost rasuđivanja, prihvaćanja moralnih normi i mogućnost da prijeđemo biološku granicu usmjerava naše nagone i omogućava nam da ih kontroliramo. Lako je biti "životinja", ali biti "misaono biće" zahtijeva napor da bi se prevladale neke naše životinjske (prožđiranje hrane, slučajno parenje) kao i manje vrijedne ljudske karakteristike (lijenost, samoživost itd.).To, naravno, nije nimalo lako ni jednostavno, a isto tako ne možemo zanemariti pritiske društva koji mogu podržavati ili razarati našu biološku osobnost.

Ljudi su tijekom stoljeća eksperimentirali modelima ponašanja karakterističnim za određeni spol i pri tome sve više otkrivali naš jedinstven potencijal koji imamo kao ljudska bića. Otkrivajući ga, možemo žrtvovati ono stoje bitno za našu dobrobit,kao i sposobnost da se ponašamo kao muškarci i žene. Iako se i jednom i drugom spolu pružaju nove i nevjerojatne mogućnosti za intelektualno i mehaničko izražavanje, izgleda da se način na koji se ponašaju jedni prema drugima, i na koji se žele ponašati, nije uopće izmijenio! Očito je da se potrebe, očekivanja, nade i želje koje muškarci i žene u osnovi goje jedni prema drugima nisu promijenile usprkos utjecaju promjena koje se zbivaju u društvu. Mislim da su to čak priznali i feministički časopisi.

Kad viteštvo postane glupo

Mislim daje muškacima prirođeno da se ponašaju zaštitnički i viteški. Ali zabrinjava me nerazumno glupo viteštvo kojim si upropaštavate život. Prema Seldenu (slušatelju), takvo nerazumno i glupo viteštvo nastaje kad:

- *žena od vas traži da se "žrtvujete", za nju, i vi to uradite,*
- *ženu pokušavate promijeniti,*
- *ostajete u lošoj vezi iz sažaljenja (ne želite povrijediti ženine osjećaje) ili to činite iz osjećaja dužnosti (započeli ste, pa smatrate da morate i dovršiti).*

Ovo je dobar početak, ali postoji središnja ideja pred kojom vi muškarci zatvarate oči: nasjedate na ideju da su njezini životni promašaji i problemi uzrokovani *igrom sudbine,* ili *lošom srećom,* ili *nevjerojatnim okolnostima koje su izmakle njezinoj kontroli,* ili *postupcima drugih ljudi, a ne njezinim* — a to naravno znači da ona više ne može uraditi ništa drugo osim onoga što je već uradila, s obzirom na ono što joj se dogodilo. Priznajem da se, nažalost, događaju prometne nezgode, da ljudi obolijevaju i da se djeca, kao i odrasli, zlostavljaju. Ali, umjesto da samo promatrate kako ona izlazi na kraj s tim problemima i kroz tu borbu spoznaje svoju snagu, ličnost i karakter, vi odlučujete da se umiješate i junački preuzmete na sebe odgovornost za nju.

A što je još gore, pretpostavljate da, ako je ona u nevolji, sigurno postoji i zmaj kojeg treba ubiti. Zmajevi su mnnci-riimi Iroii «p nalazp *ivvan* osobe. Morate obratiti

pažnju na: 1) koliko je ona sama pridonijela svojoj nevolji i 2) kako se snažno bori da bi preživjela i popravila stanje u kojem se nalazi. Naravno, ako odjurite u potjeru za zmajem, nećete na to obratiti pažnju!

Ali vi, momci, niste potpuno slijepi na ono što se događa. Kao dokaz navest ću pismo jednog muškarca koji je zatražio moje stručno mišljenje.

Imam 44 godine, a moja nova djevojka 37. Ona je još uvijek nezaposlena (već 6 godina). Potpuno je sposobna za rad, ali živi od novčane pomoći koju prima za svoje petogodišnje dijete. Osim njega ima još dvoje tinejdžera, za koje ne prima pomoć. Živi u malenoj prikolici, koja se nalazi iza kuće njezinih roditelja, za 50 $ mjesečno. Troje djece živi s njezinim roditeljima. Nema problema ni s alkoholom ni s drogama, ali je teški pušači ima astmu. Vidim daje njezino dvoje starije djece izmaklo nadzoru (petnaestogodišnji sin je dva puta usred noći uzeo njezin auto; sedamnaestogodišnja kći joj krade novac i druge stvari). Oboje idu u dopisnu školu, ali nisu dobri učenici. Oni podlo iskorištavaju svoju majku. Otac joj je dosta lošeg zdravlja. Moja djevojka kaže da me veoma voli i da me ne želi izgubiti.

Dakle, doktorice Laura, recite mije li ta žena, s kojom sam u vezi, dobra za mene ili je to pitanje glupo?

Dok sam čitala ovo pismo, odmah sam se podsjetila filma *Jerry Maguire.* Djevojku, koja je zaljubljena u Toma Cruisea, obuzima radosno uzbuđenje kad joj se on u "trenutku nevolje" obraća za pomoć. Ali njezina sestra na to daje odgovarajući komentar: "On bi kući otišao i s . **vrtnom alatkom** damu **ona** Dokaže malo oažnie." _.....

Usprkos iznesenom "smeću", naš pisac je namamljen u zamku djevojčinim (patetičnim) izrazima ljubavi, a vjerojatno i osjećajem krivnje izazvanim njezinom izjavom da ga "ne želi izgubiti" (jer ona u životu ima tako malo).

Nakon što mi je dvadesetčetverogodišnji slušatelj Bob rekao daje zaručen za ženu s dvoje djece (jedno ima pet godina, a drugo šest mjeseci), koju ima s dva muškarca (nije bila udana ni za jednoga, i nijedan od njih se ne brine za svoje dijete), pitala sam ga: — Košta li vas mnogo hranjenje vašeg Bijelog konja? Vi ste junak koji priskače *dami u pomoć kako bije spasio od nje same,* a ne od zmaja. Odgovorio je kako nije završio srednju školu, pa ne zna mnogo o vitezovima, daje izlazio s previše žena, a daje nju poznavao prije njezinih trudnoća i da gaje veoma privlačila. U osnovi, on ima samo jednu ideju (ona je zgodna, želim je) i držat će se nje kao pijan plota.

Oh, a zašto me uopće nazvao? Osjećao se pomalo nelagodno zbog preuzimanja odgovornosti za djecu, jer ona je željela da ih posvoji. Uvijek postoji neka neugodnost koja se javlja uz "bez obzira na sve".

Gospodin Popravljač

Neke od tih "neugodnosti" mogu duboko povrijediti. Cetrdesetčetverogodišnji Rob je nazvao zbog najmlađeg od svoja tri sina (starih 13, 11 i 9 godina). Budući da je njegova žena imala izvanbračne veze, taj dječak biološki pripada drugom čovjeku. Brinulo gaje da bi dječak za to mogao saznati, budući da svi drugi u obitelii to već **znaiu.**

Nakon što smo razgovarali o dječaku, pitala sam ga za razloge zbog kojih je oženio tu ženu. Ja osobno ne vjerujem u radikalnu promjenu ličnosti i karaktera nakon vjenčanja.

— Rastao sam se od prve žene u ranim dvadesetim, jer sam bio previše nezreo — priznao je. — Nisam želio biti sam, a ova dama je veoma lijepa..., pametna... i bio sam uvjeren da ću moći izaći na kraj s njezinim proble mima. Nekoliko puta pokušala je izvršiti samoubojstvo.

— Rob, dopustite da vas nešto pitam. Razgovarala sam s mnogo muškaraca koji su mi rekli: "Bila je pamet na i lijepa, ali postojali su užasni problemi s drogama, agresivnošću, ludošću, histerijom zbog seksa. Mislio sam da ću ih moći riješiti." Umjesto što ste mislili da ćete joj moći pomoći, zašto niste dali petama vjetra? Jeste li nje zinu slabost doživjeli kao izazov za vas, a ne kao njezinu manu?

—Točno. Bio sam nezreo i nisam imao dovoljno znanja.Tada nisam znao da ne mogu riješiti tuđe probleme. Bio sam dovoljno lud da mislim kako taj divan osjećaj ljubavi i prijateljstva sve pobjeđuju..., a oni nisu dovoljni.

— Rob, ovo je ozbiljno pitanje... Da nije bila tako li jepa, biste li mislili isto? Daje bila ružna i sklona samou bojstvu, biste lije doživjeli kao izazov ili kao gubitnicu?

— Doživio bih je kao gubitnicu.

— Dakle, Rob,"ljepota"je dovoljna da u vašem moz gu isključi središta za rasuđivanje?

— Da.

— Ali sada znate da se ispod lijepe vanjštine ne mora nužno nalaziti dobrota i mentalno zdravlie

ne?

— Točno, i obećavam da neću biti ni s kim tko ima više problema od mene!

Suočimo se s ovim, momci — lijepo lice i savršeno tijelo imaju magičnu moć da vas zatupljuju. Stvarate pretpostavke o lijepim ženama, koje ne moraju biti nužno istinite. Iako biološki nagon tjera muškarce da biraju lijepe žene širokih bokova, koji ukazuju na zdravlje i plodnost, prenošenje gena na buduće generacije nije jedina briga u našem životu: mentalno zdravlje, osobnost i karakter mnogo su važniji za kvalitetu života.

U jednom od stripova o *Hogaru Strašnom* aludira se na tu istinu. Hogar slučajno nailazi na lijepu damu vezanu za stup. Pita je: "Oprostite, jeste li vi dama u nevolji?" "Jesam", slijedi njezin odgovor. "Želite li biti spašeni?", pita je prije nego stupa u akciju. "Da", odgovara. "Ali želim da to uradi *lijep i mlad vitez u sjajnom oklopu iz doista dobre obitelji.* " Hogar odlazi potpuno zbunjen i zapanjen. "Dame u nevolji postaju svakim danom sve izbirljivije."

Možda dame u nevolji doista i ne trebaju vašu *pomoć.* Možda žele da budete njihov život ili da im date život i preuzmete odgovornost za njih kako ne bi morale uložiti napor da same riješe svoje probleme. I da vi budete onaj koga će okriviti kad se ne budu "osjećale" bolje.

Zar više nema gospodina Dobrog Momka?

Jedan od razloga zbog kojeg vi, samozvani dobri momci, upadate u jame bez dna, vaš je mentalitet "pop-

Tprlan "rlnhar momak" se 7.a1i' „

Ja sam građevinski predradnik. Nikad ne sudjelujem u razgovoru sa svojim suradnicima koji se uglavnom svodi na priče o lovu na jelene, o tome kako tuku žene i opijaju se po barovima. Kad bih u njihov razgovor ubacio jednu od tema iz vaših radio-emisija izazvao bih pravi šok.Je li istina daje razdoblje "dobrih momaka" zauvijek mrtvo? Svaki put kad se prema ženi ponašam ljubazno, s puno poštovanja i ljubavi, dobivam pod nos kako sam pretjerano dobar. Prijatelji često kažu kako žene vole da se prema njima ponaša grubo i da ne bih trebao na njih obraćati toliko pažnje. Nisam ni slabil ni ružan, imam 26 godina, visok sam 193 centimetra, imam 88 kila i dobro sam građen. Izlazio sam s mnogo žena, ali sve one bi mi nakon nekoliko tjedana rekle: "Ti si predobar i ne bih te željela povrijediti". Ili, a to mi je najdraže od svega što sam do sada čuo: "Tako si drag. Trebao bi naći neku dobru djevojku." Molim vas, pomozite mi, jer već vidim kako prelazim na onu drugu stranu i postajem samo još jedan kreten, jer izgleda da sve žene žele baš takve muškarce.

I:

Već mije dozlogrdilo da se ponašam uviđavno. Zato povlačim svoje Članstvo iz kluba "Gospodin Dobar Momak". Doživio sam najveće razočaranje spoznavši daje malo žena koje cijene vrline kao što su čast, poštovanje i prihvaćanje obveze. Ja nisam svetac, ali u posljednjih pet ili šest godina spoznao sam kakav postupak prema sebi žene više vole.

Često sam čula takvo patetično cviljenje tijekom života, kao i u proteklih 20 godina na radiju. Kakvo smeće! Problem je u vama!

Ovo je prava istina o vama "dobrim momcima":

- *Služite se "dobrotom " kao zamjenom za svoju "pravu prirodu". Postoji ogromna razlika između iskrene pažljivosti i popustljivosti, kojom na sebe želite privući pažnju žene ili dobiti malo seksa. Ona od vas ne dobiva adekvatnu reakciju niti vi postavljate stvarne zahtjeve. Tu je činjenicu konačno shvatio jedan momak: "Mislim da me najviše muči to što me većina žena uopće ne pita za odluke koje sam donio u životu, ili o mom podrijetlu. To govori u prilog tome da su one površne u donošenju svojih odluka. "To se ne odnosi na sve žene, nego samo na one koje ste odabrali da se s njima "pozabavite. "*
- *Odbacujete svoju "muževnost"pokušavajući postati njezina "najbolja prijateljica" i time eliminirati ono što može ugrozi ti vašu vezu — to je još jedan način kojim pokušavate "smi riti gnjev bogova". Ovo pismo je na neki način tipično za taj problem. "Želim se zaljubiti. Možda to i previše želim. Si guran sam u to da očajnički čeznem za vezom. Dok sam od rastao, strašno sam se bojao svog oca i sigurnost sam tražio kod majke. Sto da radim?" Za ovog muškarca koji se dobro voljno sam kastrirao, žena predstavlja zamjenu za majku...*

A kako se ponašate prema svojoj majci? Sigurno ne sa seksualnim primislima i zahtjevima.

- *Žene koje odabirete po svojim karakteristikama a razlikuju od onih koje bi pokazale interes za ono što kažete da im možete pružiti. Dakle, to su žene koje su divlje, seksi,pusto- duha nrevrtliive… Evo vriznania iednos. mladića:*

"Počeo sam shvaćati da ne trebam brinuti zbog toga hoće li me ona smatrati poželjnim ili neće, jer sam ja onaj koji bi trebao izabrati ženu koja bi mi duhovno, emocionalno i intelektualno bolje odgovarala. Shvatio sam da sam ljubav zamijenio snažnom seksualnom privlačnošću (odnosno požudom)."

Bijeli vitezovi/crne rupe

Ponašanje u stilu "dobrog momka" pa čak i "bijelog viteza" djelomično je motivirano nepriznavanjem istine da žene igraju važnu ulogu u vašem životu. Ta je tema obrađena u drugom poglavlju pod nazivom " Glupa samostalnost", ali dovoljno je reći da muški dio vašeg bića smatra da žene igraju perifernu ulogu u vašem životu, a da se njegov humani dio bori protiv takvog shvaćanja. Sjećam se jedne scene iz filma *Mostovi okruga Madison* u kojoj udana, ali nesretna Meryl Streep pokušava uvjeriti neoženjenog, ali navodno sretnog Clinta Eastwooda u ispraznost njegova života. On neprestano ponavlja kako voli svoju slobodu i žene, priznajući, međutim, da su žene i brak temelj muškarčeva života, neka vrsta odskočne daske za sve ono što radi, za njegove pustolovine i osvajanja. Naravno, on je na kraju filma očajan, jer ona ne želi otići s njim. Ta promjena u njemu se možda dogodila stoga što se on prestao bojati da će ljubav uništiti njegovu mušku, kreativnu snagu i pretvoriti ga u Samsona bez duge kose.

Sve do te promjene karaktera, žene su za lik kojeg

Vnip samo ncrnrlnf* i 7iKiunp /^c/^K« U/-nc* cn

mu pružale seksualne usluge. Dvadesetjednogodišnji Sean je vjerojatno mislio daje "ljubazan", rekavši: "U svakoj djevojci koju sretnem vidim potencijal." Bez kriterija? Bez izbora?

Životinjski dio vašeg bića tjera vas na to da se sa ženama družite zbog parenja. Ljudski vas dio tjera na to da priznate kako ste ovisni o ženama i njihovoj potpori, a da se zbog toga ne morate bojati da ćete izgubiti životinjski dio svog bića.

Jednostavno morate znati i biti svjesni toga da ste ženama važniji zbog drugih stvari, a ne zbog vašeg viteškog ponašanja. Kao što sam već rekla, viteštvo je pozitivna vrlina, a možda čak i biološki prirođena. Glupo viteštvo nije samo negativni oblik ponašanja, već je ono crna rupa, što je jasno svima oko vas, ali ne i vama, međutim, vi se jednostavno ne možete ponašati drukčije. Zbog čega je to tako? Reći ću vam!

Tridesettrogodišnji Richard nazvao je u emisiju, žaleći se na to da uvijek završi sa ženama kojima je potrebna pomoć. Zapitala sam ga čime ga one privlače. Oklijevajući je priznao: — One ovise o meni, pa ja držim sve konce u rukama. — Zamolila sam Richarda da kaže kakva je osoba. — Sanjar, odgovorio je.

— Nisam sigurna da vas razumijem, Richarde. Zašto mislite da za vas ne bi bile zainteresirane žene kojima ne treba pomoć?

— Mislim da nisam financijski pouzdana osoba.Vo lim se zabavljati, pa možda zbog toga djelujem neozbilj no. Postoje neke stvari u životu koje me plaše, kao reci-

.... mo izlae-anie riziku. .,….,.....

— Richard, zadivljuje me vaša iskrenost i proniclji vost. Postoje li možda manji izgledi da će vas žene, koje ovise o vašoj pomoći, odbaciti... budući da su "lošije" od vas?

— Da, možda. Nikad na to nisam tako gledao.

Richardovo viteštvo se temelji na potrebi da svoje slabosti i mišljenje da nije dovoljno dobar prikrije svojom *prividnom* moći spašavanja. To očito nije recept za pozitivan razvoj njegove ličnosti, niti će mu pomoći da se promijeni, a još manje će pomoći njoj.

Visoka cijena grizodušja

Richardov osjećaj manje vrijednosti posljedica je načina na koji živi. I tridesetjednogodišnji slušatelj Rod također ima taj osjećaj manje vrijednosti — ali zbog svoje prošlosti. Rod je dobio isključivo pravo starateljstva nad pastorcima, četiri mjeseca i godina i pol, nakon stoje ona otišla na Havaje sa svojim zadnjim šefom, a njemu ostavila djecu. Ta "dama" koju je on spasio već je prije imala ljubavnike i probleme kao majka — to joj je u krvi. Ali Rod je mislio: "Ako si dobar prema ljudima, oni će se promijeniti ."To je lijepo rečeno, ali mislim daje malo onih koji su tako naivni. A Rod je baš takav. Na vidjelo je izašlo daje kao mladić i u vojsci bio opsjednut seksom, drogama i rock'n' rollom. Zbog takva ponašanja osjećao je grizodušje, jer: "Nisam bio odgojen u tom duhu. Odgojem sam naučio da se trebam oženiti." Međutim, njegova umišljena ideja da nije dovoljno dobar zbog svoje prošlosti. Drvo ie srozala krireHie na vi kojih je birao žene, a kao drugo, smatrao je da isto tako zbog toga ne smije osuđivati druge te da može unijeti promjenu u život djece, želeći time možda okajati svoje grijehe.

Cetrdesetjednogodišnji Bili, tri puta rastavljen,jednostavno nije u stanju prevladati taj osjećaj da nije dovoljno dobar — i uvijek pronalazi nepresušno vrelo žena kojima je potrebna pomoć. Nazvao me u emisiju, pitavši: "Kako znate da ste zaljubljeni u pravu ženu?" Ubrzo je prešao na priču o ženi s kojom izlazi: "Nismo namjeravali ući u vezu, već jednostavno dijelimo sličnu prošlost, jer su naši bivši supružnici imali izvanbračne veze. Izgleda da gojimo iste interese, pa je između nas planula iskra."

Zaljubljenost rođena iz zajedničkog stradalništva vjerojatno nije dobar početak za uspješnu vezu.Vezati se uz ženu kojoj je potrebna pomoć kako biste time izliječili vlastitu bol pretrpljenu rastavom, manje je učinkovito čak i od lijeka kojem je istekao rok upotrebe.

JefF se upustio u vezu sa ženom *zbog* njezine mentalne bolesti (teške manične depresije), a ne unatoč njoj. Rekao je:"Naši životi se podudaraju u mnogim stvarima — oboje smo tako dugo bili osamljeni. Moja ljubav i briga za nju izliječit će moju samoću." Odgovorila sam: "Ali Jeffe, ako joj bude bolje, zahtijevat će od vas ono što i sve zdrave žene, za što vi očito niste spremni, a ako njoj nikad ne bude bolje, nećete dobiti ljubav za kojom očito čeznete."" Ja jednostavno ne mislim na to", odgovorio je tužnim glasom. JefF sigurno misli samo na to kako više nije osamljen kao nekad i kako će zahvalnost žene u budućnosti samo još više ublažiti prazninu koju osjeća.Tko se od niih dvoie doima mentalao. bolesnijim?

Ego slušatelja Billa pretrpio je težak udarac. Napustila gaje žena nakon desetogodišnjeg zajedničkog života i sa sobom povela njihovo troje djece. Napisao mije ovo:

B/o *sam potpuno skrhan. Budući da me napustila, zaključio sam da sam prepun mana i osoba koju se ne može voljeti. Takvo samoispitivanje može biti dobro, ako rezultira pozitivnom promjenom ličnosti.*

Međutim, ja sam odmah krenuo u napad želeći joj dokazati (i, zapravo, sebi) da to nije točno, pokušavajući naći ženu koju ću moći uvjeriti u to da me voli. Dakle, priznao sam da ne mogu objektivno procijeniti svoju vlastitu snagu i slabosti, vrline i mane, pa sam odlučio da se moram promijeniti. To sam mogao postići jedino ako me prihvati neka druga žena.

Jedan od načina na koji sam mogao postati "važan" nekom drugom bio je taj da mu postanem prijeko potreban. Zbog toga me neodoljivo privukla majka s četiri dječaka, koja se borila s financijskim poteškoćama. Sebe sam vidio kao "viteza u sjajnom oklopu" koji joj priskače u pomoć. Ona će me zbog toga morati cijeniti! (Uslijedio je brak, razvod i borba oko starateljstva nad djecom.)

Ukratko, moj "plemeniti" čin bio je satno pokušaj dokazivanja svog ega. Da sam pokušao poraditi na sebi kako bih ispravio svoju nesavršenost i mane, zbog kojih je propao moj prvi brak, i steći samopoštovanje na jedini mogući način, a to znači potpuno samostalno, ne bih doživio taj fijasko i ne bih lišio još jedno dijete zdravog obiteljskog života.

Opasnost: ŽENA

A sada se možemo pozabaviti strahom koji vi muškarci osjećate prema ženama. Bojite se žena — NI GOVORA! Ma nemojte mi reći! Moja producentica Carolyn Halt rekla je s određenom dozom humora: "Mi crnkinje imamo određeni stav prema našoj djeci kad nas gnjave. Kažemo im "Ja sam te donijela na ovaj svijet, pa ću te iz njega i iznijeti!'

Žene vam daju život, ljubav, podršku i hranu; one vas podižu svojim mlijekom, koje sišete na njihovim prsima, a kad odrastete bacate se u potragu za lijepim mladim prsima na kojima nastavljate uživati. Majka vas je vidjela golog s malenim penisom i dok ste spavali s pliŠanim životinjama.Vidjela vas je nervoznog zbog neke bubuljičave adolescentice, zatim kako nestrpljivo iščekujete da vam na licu izbiju dlake i kako vježbanjem jačate mišiće. Željeli ste se ponašati poput muškarca, ali ona je znala da se želite sakriti u sigurnosti njezina naručja i zaplakati.

Možda nikad niste osjetili tu divnu majčinu ljubav, a možda vas je željela bolesno vezati uz sebe. Možda se bojite da nećete dobiti erekciju, ako očekujete da vam žena pruži taj "majčinski osjećaj." Bez obzira na to o kojem je od ovih slučajeva riječ, bojite se i zato ženu doživljavate kao opasnu.

Odmah možete otkriti muškarca koji se boji žena, pa im stoga i ne vjeruje. Nazvali su me tridesetšestogodišnji Ed i dvadesetsedmogodišnja Kellv, koji su se nedavno vjenčali. Upoznali su se u prosincu, a vjenčali u lipnju. Kellv ima troie diece fod šest i devet eodina. i **naimlađe.**

koje je staro 23 mjeseca) s tri različita muškarca (ni za jednoga nije bila udata). Ed nije nijedan od njih. Kelly se drogirala dok je bila s tom trojicom "davatelja sperme" (skloni su alkoholu i drogi i nijedan od njih se ne brine za svoje dijete..., zato nisam upotrijebila riječ "otac" već "davatelj sperme"). Zajedno imaju dvomjesečno dijete.

Ed je nazvao u emisiju i rekao da njegova žena nije nikad tamo gdje bi trebala biti, s ljudima s kojima bi trebala biti, niti radi ono što bi trebala raditi. Pretpostavljam da ste svi ovim iznenađeni. O čemu je zapravo ovdje riječ? Ed ženi gaduru, smatrajući da će je "njegova ljubav promijeniti", a zatim se pita zašto nakon vjenčanja nema Pepeljugu. Za njega bi zapravo život uz zdravu ženu predstavljao prijetnju — mogućnost da bude izvrgnut kritici i odbačen bila bi prevelika. Možda Ed zamišlja, ili pamti "da ima lice (ili karakter) koje ni njegova majka ne bi mogla voljeti." On stoga pokušava promijeniti nju, koja ga ni u kom slučaju ne bi mogla osuđivati (Zaboga — daj je pogledaj!), u osobu za koju će znati da će se prema njemu ponašati ljubazno.

Grizodušje zbog grijehova počinjenih u prošlosti i određenog načina života, osjećaj stvarne ili umišljene neprimjerenosti, strah od boli prouzročene odbačenošću, samoća, pokušaji dokazivanja ega, bojazan hoće li naići na ženino (majčino?) odobravanje i prihvaćanje i krhki osjećaj muževnosti obično se opravdavaju ovako: "Neprestano odabirem žene koje nisu za mene. Mislim da ću im moći pomoći. Nemam pojma zašto to neprestano radim."

Kad je Ray, nazvavši me, baš to rekao, odgovorila sam **mu; "Naravno da to radite.Vi ste. kao i vitez, u** oremoćr

noj poziciji i držite sve konce u svojim rukama.Vi se, dakle, ne biste osjećali ugodno u vezi s ravnopravnim partnerom, zar ne? Mi odabiremo osobu s kojom se osjećamo najugodnije — a u vašem slučaju to je osoba koja je od vas slabija, ovisna o vama i prepuna problema. Osoba s kojom se osjećamo kao kod kuće, mnogo nam govori o nama samima."

—Ali izgleda da ja ne mogu naći onu pravu — rekao je, nasmijavši se.

— Ray, kad se vežete uz ženu koja je ovisna o vama i ima bezbroj problema, ona postaje još zahtjevnija. Nikad nemate mira, zar ne?

— Imate pravo — brzo je odgovorio.

— Kad ste s takvim ženama, cijena koju plaćate je ogromna. Hajde da vas zamislimo s nekom snažnom, sposobnom ženom.

— U tom slučaju bih izgubio kontrolu — rekao je, ponovno se nasmijavši.

— A što bi to značilo, Ray?

— Znači da ne bih mogao stalno donositi odluke.

— Da ona ima kontrolu nad svim, što bi vam se loše moglo dogoditi?

— Možda bi njezine odluke bile pogrešne. Mogao bih zbog njih patiti.

Dakle, u tom grmu leži zec. Strah da će mu ona zadati bol. — Ray, vi ne vjerujete da žena može donijeti ispravne odluke i brinuti se za vas?

— Točno.

— To je, znači, razlog zbog kojeg odabirete takve dievnilce Mislite da su žene nnasne na se možete nrib-

ližiti samo slabim ženama koje su u nevolji i jedino s njima možete spolno općiti i stvoriti privid intimnosti. Smatrate da vas one ne mogu povrijediti.jer za to nemaju moć.

— Da, doktorice Laura, u pravu ste... Ali na kraju uvijek ostajem povrijeđen, shvativši da veza neće potra jati.

— I da vam zauzvrat neće pružiti mnogo. Rav, čime vas žena može najviše povrijediti?

— Da me odbije.

Da parafraziram Carolvn Holt —jedna žena vas donese na svijet, a druga ima tu moć da vas iz njega emocionalno izbaci. Kad "ženu" doživljavate kao opasnu, onda vaš strah zatomljujete pronalaženjem najmanje opasne žene — "dame u nevolji". Problem leži u tome što su dame u nevolji loše partnerice i vaša strast će se brzo ohladiti. Bez obzira na strahove koji su vezani uz vašu muškost i/ili uz vašu majku, ili uz strah da ćete dožvjeti neuspjeh kod žena, oni neće nestati ako uđete u vezu sa ženom koja ima probleme.

Bar je ovaj muškarac to shvatio -.*"Mislim da sam počinio najveću grešku vjerujući da ću moći "spasiti damu u nevolji". Izbavio sam je iz neugodne situacije. Žalim što nisam s njom izlazio nekoliko godina, čekajući da ona riješi probleme sa svojom obitelji. Ja sam se za to vrijeme mogao pozabaviti sobom i potruditi se da steknem samouvjerenost i poštovanje drugih tako da postanem obrazovaniji, iskusniji i zreliji. U tom slučaju bih bio izabran zato što sam dobar i vrijedan ljubavi... a ne kao slamka spasa za damu u nevolji.* "

Secer i začin

Kao što sam spomenula u uvodu, vi muškarci ste usredotočeni na ono što se zbiva izvan vas, pa stoga ne provodite mnogo vremena razmišljajući o svojim motivima i željama. Sada ću se pozabaviti metodama koje upotrebljavate kad se pretvarate u "slamku spasa vaših dama".Te će vam glupe viteške metode prouzročiti mnogo neugodnosti i boli... zato dobro pazite!

Za razliku od žena, muškarci su mnogo skloniji suprotni spol "shvaćati doslovno". A za žene je tipično da se ponašaju poput paranoidnih psihijatara, pitajući se: "Sto to *doista* znači?", ili "O čemu *zapravo* govoriš?" ili "Sto *doista* osjećaš?" Za razliku od njih, vi muškarci, čak i kad tražite objašnjenje, rijetko mislite na odgovor koji ćete dobiti. Da sam cinična, rekla bih da se tako ponašate jer vam zapravo uopće nije stalo. Ali uvjerena sam u to da ste vi muškarci u osnovi zaplašeni snažnim i naoko nepredvidljivim ženskim emocijama. Pokušavate uravnotežiti potrebu da se sa ženama dobro slažete i ono što od njih želite dobiti. Ali čak ni zastrašenost nije dostatna da se objasni ono što se doima kao vaša lakovjernost, naivnost ili glupost.

Ovo je dio koji nedostaje u toj slagalici: vi muškarci *želite* vjerovati u urođenu žensku ljupkost, dobrotu, nevinost i ranjivost. Dakle, kad sretnete ženu s bezbroj problema i nevolja, vi pretpostavljate daje izvor "svega lošega" izvan nje: loše okolnosti, loši ljudi, loše iskustvo i loša sreća. Sada znate što vam je činiti — spašavate je od tih loših ljudi, mjesta i stvari.

i**t..... Ali t-r» nntnnrn
nocrrpšnn

Tridesetjednogodišnji Richard je za to savršen primjer. Već je godinu dana i osam mjeseci (izgleda kao da broji minute — a to nije dobar znak) u vezi sa svojom suradnicom — damom u nevolji, koja mu je otkrila kako ju je od njezine osme do šesnaeste godine seksualno zlostavljao očuh.

— Iako nisam profesionalac, kod nje vidim neke stva ri za koje pretpostavljam da su posljedica seksualnog zlo stavljanja. Ona ima beskrajno mnogo problema.

— Da niste znali kako je zlostavljana, postoje li neke stvari vezane uz nju zbog kojih biste bolje razmislili o zajedničkom životu s njom?

— Da, postoje.

— Dakle, zbog njezina ponašanja neprimamljiva vam je pomisao na brak s njom... Ali zbog nečega ne odustajete, zar ne?

— Da.

— Probat ću pogoditi...Je li riječ o grizodušju?

— Da. Ali želim to nekako riješiti, jer iako je ona ne gativna i teška osoba, znam da je u biti divna. Mi smo najbolji prijatelji i ljubavnici.

—Ali vi se ne morate oženiti njome zato stoje toliko propatila. Shvaćam da ste zabrinuti za nju i daje sažalijevate — ali brak ne liječi sve. Kladim se da osjećate kako je ne možete osuđivati, kritizirati i od nje zahtijevati da vam pruži ono što i svaka druga žena, jer ona je, uostalom, žrtva... bila je seksualno zlostavljana... kako uopće od nje možete nešto zahtijevati... tako ćete je i vi zlostavljati. Richarde, kad tako razmišljate, izdajete sami sebe, a njoj time ne pomažete.Vaš zadatak se sastoji u tome daje

odgovornost i razvije se u pozitivnu osobu. Da bi to učinila, potreban joj je vaš poticaj, a ne daje štitite od nje same.

—To je teško... tako je žalim.

—Je li točno ono što sam rekla?

— Da. Ali teško je.

Kod vas muškaraca veoma je razvijen osjećaj odgovornosti i radije se žrtvujete nego što postavljate zahtjeve. Na kraju krajeva, "pravi muškarac" može to "podnijeti", biti "bez toga" žrtvujući se zbog drugih stvari.To je krasno u umjerenim dozama, ali ženu ne odabirete samo zato jer s njom spavate.

Osjećate se nepotrebno odgovornim za njezina "loša iskustva iz prošlosti" — upravo tako ćete postati ovisni o viteškom ponašanju. Halucinirate o tome kako je sve što se događa u njezinu životu posljedica Mjesečevih mijena, a ne njezinih vlastitih postupaka i mentaliteta.

Tridesetosmogodišnji Eddy već osam mjeseci izlazi sa ženom koju su muškarci, prema njezinim vlastitim riječima, zlostavljali.

— Ona je istinski dobra osoba — rekao je Eddy.

— Kako to da tako dobra žena stalno ide iz jedne grozne veze u drugu? — zapitala sam.

— Muškarac joj obeća brda i doline, a onda pregazi zadanu riječ.

—Vi smatrate da se ta "slatka, nevina i dobra žena" ne svojom krivnjom, ni svojom voljom, svaki put spetlja s Džingiskanom? Čini li vam se to doista vjerorojatnim?

— Mislim da to nije njezina krivnja.

— Eddie, ona u svom životu nije samo nedužni promit-t-T^ Tilrn «p nravire da ne vidite ili ne Želite znati za

probleme koje sije sama prouzročila, oni će vam se kadtad obiti o glavu. Zanima me umišljate li vi sebi da ste posebni,jer ste jedini dobar čovjek kojeg je imala? Pitam se mislite li kako će vas ona nagraditi trajnom srećom?

— Pa, možda.

Dame koje su stalno u nevolji arhitektice su svojih vlastitih bijednih zatvora i problema. Misliti drukčije graniči s glupošću. Lou je to shvatio na mučan način:

Imam 37 godina i nikad se nisam ženio. Cijena koju sam odlučio platiti za financijski lagodan i siguran život kakav sada imam bila je odugovlačenje sa ženidbom. U siječnju sam prekinuo vezu za koju sam pretpostavio da bi mogla završiti brakom. Oko godinu i pol viđao sam se s rastavljenom ženom koja je imala dvije kćeri. Bila je u braku s muškarcem koji ju je fizički zlostavljao, a od kojeg se rastala prije šest godina. Djevojčice, koje su podjednako stare, imale su tada oko tri godine. Divio sam joj se zbog toga što je smogla snage da učini taj veliki korak. Budući da su u pitanju bila djeca, smatrao sam pametnim polako graditi našu vezu. Nismo imali spolne odnose. Volio sam nju i djevojčice i vremenom sam postao spreman prihvatiti i njih. Djevojčicama sam bio veoma dobar. Brak se činio prirodnim završetkom te veze.

Ali, nažalost, to se nije dogodilo. Zbog toga se neko vrijeme prema meni ponašala krajnje uvredljivo, što sam pokušao opravdati. Davala je prazna obećanja, nije odgovarala na moje telefonske pozive, nekoliko puta nije došla na sastanak i za mene ootnva ni vremena. Pripisivao sam takvo ponašanje njezinoj "prošlosti", strahu koji je proživjela u groznom braku i činjenici daje imala pune ruke posla budući daje samohrana majka. Strpljivo sam to podnosio. Ali s vremenom mi je postalo sve teže tolerirati njezino ponašanje, koje joj je prešlo u naviku. Osim toga, postalo je očito da ona nije snažna i principijelna osoba kakvom sam je smatrao. Prestao sam je žaliti zbog patnji koje je pretrpjela u braku s nasilnim mužem i diviti joj se zbog hrabre i teške odluke da se rastane. Shvatio sam da griješim, procjenjujući je na osnovi toga!

Napustio sam ih, jer sam shvatio daje to jedina prava odluka. Istinski mi nedostaju, ali ja zaslužujem bolju ženu.

Bravo! Skidam mu kapu. Lou je shvatio da je nije procjenjivao na osnovi njezinih postupaka, već na osnovi onoga stoje propatila u prošlosti. Na kraju je prihvatio činjenicu da nas određuje "ono što radimo, i radimo, i radimo..."

Okovi viteštva

Doživjet ćete teške posljedice ignorirajući ono stoje do sada rečeno. Evo nekoliko tužnih primjera:

- *Jay, tridesetjednogodišnji vozač kamiona, u braku je tek tri mjeseca. Nedavno je izbačen iz kuće i sada živi kod roditelja. Oženio se ženom koja ima dvoje djece od 11 i 12 godi-* </i,i *rMarsi* tu *Anniiplsi nAluhu An vite* <r *niim ne žele imati hi-*

lo kakvog posla, pa mu je ona rekla da se pokupi i ode. Dok je živjela s mužem koji ju je zlostavljao, nije se bavila djecom. Oni sada njoj na neki način diktiraju što da radi, a ona to dopušta, jer osjeća grizodušje zbog toga što ih je zanemarivala.

—Jay, jeste li oduvijek znali daje ona slabić i pasivna osoba?

— Da.

— Znam da su razlozi zbog kojih nam je do nekoga stalo kompleksni, ali što pasivnu i slabu ženu (ini privlačnom?

— Doktorice Laura, mislim da nam ona pruža priliku da se osjećamo potrebnima.

—AHJay, budući da tako razmišljate, zaglavili ste sa slabom i pasivnom ženom, koja se tako ponaša prema svakome i zbog toga vas je i izbacila iz vaše kuće. A ako se promijeni... zbog čega bi vas trebala?

— Dobro pitanje... Mislim da sada moram o njemu razmisliti.

• Tony je već godinu i pol u povremenoj vezi. Odnedavno su ponovno zajedno nakon što je priznala da je griješila i bježala od problema.Tony joj je povjerovao. A onda mu je počela predbacivati daje stalno kontrolira — svaki put kad je odlučila da se prestane drogirati, a to nije uradila, krivnju je svaljivala na njega. A on ju je držao za riječ... Ali vi momci dobro znate kakvo vas grizodušje obuzme kad vam žena kaže daje kontrolirate.

' Tridesetogodišnji Bob nikad ne traži više, pa uvijek dobiva manje. On služi kao otirač. Nada se da će mu se njegova žena, koja ga stalno i bezočno vara, vratiti i postati vjerna, ako ini on hudp "doh/ir" __^____....._.....^..^.....-_

_____

•Tridesetjednogodišnji Dave pokušao se ponijeti poput Pigmaliona. Upoznao je ženu s petogodišnjim djetetom, koja je živjela od socijalne pomoći. "Ponašao sam se prema njoj kao prema kraljici, a ona prema meni odvratno. " Bijesan je, jer smatra daje uradio dobro djelo i veliku uslugu te je time zas lužio njezinu ljubav.

•Cetrdesetjednogodišnji Bili dao je kratku povijest svo ga braka:" *Vjenčali smo se u rujnu 1992. Prije vjenčanja mi je otkrila daje s kreditnom karticom napravila dug od 5.000 $, za koji sam mislio da ću ga nekako moći podmiriti. Međutim, tri mjeseca nakon vjenčanja otkrio sam da duguje preko 17.000 $!To mije rekla kad je mislila da će ostati bez posla. Morao sam po drugi put staviti hipoteku na kuću, koju sam kupio prije braka. Nakon toga su uslijedili njezini ljubomorni ispadi na mog sina iz prvog braka, pa sam i s tim morao izaći nakraj. Nedavno sam je ulovio kako krade novac iz mog novčanika. Kad smo se vjenčali imala je 32 godine, i do tada je živjela s roditeljima na njihov račun. Smeta me i to što mi stalno govori kako me voli, nekih 20-30 puta dne-vno.To me izluđuje, jer ne znam kako mi može to govoriti, a istovremeno mi krasti novac, lagati i mrziti moga sina? • A ovo je napisao Joe: " Na ženina sam psihijatra spiskao 15.000 $, da bih se nakon pet godina probudio, shvativši da imam potpuno NOVU ženu! Moja je nova žena bila nasilna, neprijateljski raspoložena, sitničava, stalno mije zanovijetala, rasipala novac takvom brzinom kao da će već sutra umrijeti, zamrzila je sve naše stare prijatelje, služila se seksom kao sredstvom da dobije ono što želi i stalno me pokušavala promijeniti. Psihijatar mije rekao daje ta "nova" žena od djetinjstva bila skrivena u njezinu tijelu i da se na*

.-:., .,,,,.-.,,,,,,M ^,,i,,;l->v><iti 11 cMoApfp tri nnAinp nmšnn sam kroz

PAKAO, nadajući se i trudeći se da nam život učinim podnošljivim. Sve je bilo uzalud i nakraju sam se razveo. Tek tada sam shvatio kako je od MENE očekivala daje "usrećim". To se nije dogodilo, pa me stoga optuživala da nisam u stanju "zadovoljiti njezine potrebe". Mislim da je potpuno nerealno, nezrelo i nedoraslo očekivati od druge osobe da nas "usreći".

I ja mislim isto tako, ali izgleda, momci, da vas to ne sprečava da mislite kako možete i trebate raditi sljedeće:

Draga doktorice Laura,

otkrit ću vam jednu od najglupljih stvari koju radim. Stalno vjerujem u to kako mogu usrećiti svoju ženu. Na muškarce se vrši stalni pritisak da usrećuju svoje žene. Ako se ona osjeća osamljenom, to je zato jer joj ne poklanjam dovoljno pažnje. Ako je nezadovoljna, znači da joj ja ne ispunjavam želje. Zašto su žene tako zahtjevne? Zašto većina muškaraca glupo vjeruje u to da može ispuniti sve njihove zahtjeve?

Znate, i Tarzan je ponekad pao sa stabla

Ovo pismo je veoma važno, ali ako ga shvatite doslovno udaljit ćete se od teme. Stalno ponavljam kako sam uvjerena u to daje zaštitničko ponašanje muškarcima urođeno. U životinjskom svijetu mužjak štiti ženku od drugih mužjaka kako bi se s njom mogao pariti i tako osigurati prijenos i razmnožavanje svojih gena. Dakle, njegove su namjere sebične — ali tu je na djelu čista bioloeiia.

• Ljudske veze i parenja imaju mnogo veći potencijal od samog razmnožavanja gena. Naše veze zadovoljavaju emocionalne i duhovne potrebe. Zato ne začuđuje da se zaštitničko ponašanje muškaraca odnosi i na te potrebe. Mislim da je normalno da se muškarci prema ženi ponašaju skrbno i zaštit-ničkijer se nadaju da će je tako "osvojiti".

U dokumentarnim filmovima *National Geographica* mogli ste vidjeti da se mužjaci bore, ponekad na smrt, kako bi dobili priliku pariti se. Kad se pretvorite u viteza koji kreće u borbu s njezinim neprijateljima, nadate se da ćete dobiti nagradu. Međutim, ljudsko ponašanje i život mnogo su složeniji od onog nižih životinja. Za vas je u pitanju nešto više od samog parenja. Riječ je o vašem životu. Dobro je ponašati se poput viteza. Ali glupo je ponašati se viteški, ali nepromišljeno i spasiti neku ženu koja je nezrela, samoživa, fiksirana na svoje "probleme" ili sebična, da bi mogla cijeniti mogućnost koja joj se pruža.

Ovo je magični metak: ako vam ne da, onda je prava gnjida. Problem s vama vitezovima leži u tome što ne shvaćate ili ne želite priznati ono što trebate i onda to zatražite od žene s kojom ste u intimnoj vezi. Nije dovoljno samo je osvojiti. Nisu dovoljni seks i prijateljstvo. Vi trebate više! A dame koje su stalno u nevolji obično su prerušene zle vještice. Ne vjerujete mi? Probajte jednu od njih razljutiti, ne složiti se s njom ili je razočarati. Istog trenutka će se transformirati.

'Aleluja —ja vjerujem..."

Znate što? Vi, momci, imate iste predodžbe o romantičnoj ljubavi kao i žene — samo kod vas je riječ o B-strani ploče. Žene sanjaju o tome da postanu princeze; vi muškarci oduševljavate se idejom da budete junaci. "Živjeli su sretno do kraja života"— uspijeva jedino u vezama između zrelih i zdravih muškaraca i isto takvih žena, a ne između princeza i junaka, jer je neizbježno da se oni međusobno razočaraju.

Ako zaglibite u maštanjima, možete li se iz njih izvući? Da! Ali to znači da morate prihvatiti stvarnost i odbaciti maštarije i osjećaj krivnje.

Dvadesetjednogodišnjeg Beaua emocionalno ugnjetava dvadesetpetogodišnja žena, koja na njemu iskaljuje bijes zbog razočaranja doživljenih u vezama s drugim muškarcima. Ona od njega očekuje da "uvijek bude uz nju kad joj zatreba". Iako je s njim prekinula vezu, zove ga svakih 20 minuta.

— Beau, kako to daje niste ostavili?

— Pokušao sam biti uviđavan.

— Uviđavan je prijatelj, svećenik ili savjetnik. Kako ste mogli biti u vezi u kojoj se žena prema vama odnosi kao da ste boksačka vreća? Da ste žena, njezino ponaša nje biste vjerojatno okarakterizirali kao "psihološki na silno".Je li zdravo podnositi takvo ponašanje?

— Oh, nije.

— Bez obzira na to kakvi su njezini problemi ili koli ko pati, ona si dopušta da se loše ponaša. Trpite njezino zlostavljanje, nadajući se da će se ona pretvoriti u prince zu, ali to se neće dogoditi. Možda vam je uradila uslugu prekinuvši vezji,.

— Imao sam osjećaj kao da mije pao kamen sa srca. Ali ona me i dalje zove.

— "Duguješ mi to, uradi to za mene, jer si me povri jedio"— nije loš način ponovnog uspostavljanja veze, zar ne? Ali, muči vas grizodušje, zar ne?

— Rekao sam joj da bi obnavljanje naše veze... Užas no je teško biti zaljubljen u nekoga tko ne voli sama se be.

— Ako izuzmete samilost koju osjećate prema njoj kao prijatelj,biste lije odabrali za svoju životnu suputni cu i majku vaše djece?

— Ne.

—Veoma je teško zamisliti da ne možemo nekoga ili nešto popraviti.

— Da, slažem se.

Upozorenje:

1. *Ostavite Matovilku u njezinoj kuli! Neka sama odreže svo ju kosu i upotrijebi je kao uže po kojem će izati iz kule. Ona mora nauliti raditi samostalno, u protivnom tete vi brinuti za dijete u tijelu odrasle žene, koje nikad neće postati samostalno.*
2. *Nemojte spašavati Pepeljugu iz financijskih neprilika! Ako nikad ne bude zarađivala svoj novac, ona nikad neće cijeniti "vaš" novac ili "naš" novac. Od vas očekuje da se brinete za sve i misli da novac raste na drveću.*
3. *Poljubite uspavanu ljepoticu i probudit ćete zlu i ljubomornu kraljicu. Ako želite imati ukras na ruci kad idete na zabavu, radije kupite lijepe gumbe za manšete. Oni će vam ostati*

^ . *viemii mkMamdasadiMLLl'Dragi, kako izgledqm?" ili -*

"Ne sada, upravo sam se počešljala (našminkala, namazala nokte...)."

4. *Zapamtite: Barbie ima sve, jer to dobiva od nekog drugog. Gdje je Ken dok se Barbie zabavlja s drugim muškarcima, da joj ne bi bilo dosadno? Ken je u uredu gdje zarađuje novac kojim će pridobiti njezinu ljubav.*

Iz mnogobrojnih razgovora koje sam vodila s vama, momci, zaključila sam da ne razmišljate dalje od toga kako je "osvojiti", odnosno ne razmišljate o tome kakav će biti vaš život nakon što je jednom "dobijete". Možda mislite kako će se sve riješiti samo po sebi. Možda mislite kako će se ona prtcvoriti u vašu ljubljenu majku. Možda mislite kako jeftino dobivate seks i nekoga tko će paziti vašu djecu (a onda ih ona baci u neku od institucija za dnevni boravak). Možda mislite kako sve to i nije važno, jer za vas je u životu najvažniji vaš posao; morate se oženiti da ne biste ostali sami, ili da ljudi ne misle da ste homoseksualac.

Bez obzira na to koji se "možda" odnosi na vas — upozoravam vas — bit ćete nesretni!

Iz muških, opa... mislim iz ženskih usta

Na temelju iskaza moje slušateljice Charlotte, dat ću vam uvid u "drugu stranu medalje"

— U braku smo preko 30 godina. U posljednjih 18 mjeseci živimo pod stalnim stresom zbog problema na poslu i u osobnom životu. Radimo zajedno. Kad se nalazim u stresnoi situaciji i imam Droblema. ne mogu voditi ljubav. Zbog toga trpi naš brak. Moj muž se jučer iselio iz spavaće sobe. Željela bih to promijeniti, ali ne znam kako.

— Je li se ovo dogodilo prvi put u vašem bračnom životu?

— Ne. Ovo se nije dogodilo prvi put. Ne mogu s ne kim biti bliska kad imam problema.

—A vi ste bijesni na njega jer...?

(Odgovorilaje nakon stoje poricala daje ljuta): — Pa, ljuta sam zato što smatram daje potreba da si s nekim blizak i imaš s njim spolne odnose izraz sebičnosti. On želi da mu se ugodi. A kad sam uzrujana, ne mogu razmišljati o tome kako bih mu ugodila.

— Dakle, Charlotte, vama orgazam ne pričinja ugo du?

(Nasmijala se.) — Oh, da, pričinja.

— Orgazam ne rješava probleme, ali nakon njega se osjećate bolje i razmišljate pozitivnije. Charlotte, jeste li bijesni na njega zato jer nije uspio sve srediti... kako vi ne biste više bili pod stresom? On nije riješio probleme, ali nastavlja sa svojim životom dok vi "patite". Jeste li zbog toga bijesni?

— Da.

—Vi ga, dakle, kažnjavate, kako bi patio kao i vi. Zato ste mu uskratili seks i udaljili se od njega. Jednostavno ste ga "isključili".

— Da.

— Charlotte, držite li se još uvijek djevojačke mašta rije da su dječaci nešto između bogova i očeva, da za sve mogu naći lijeka, pobrinuti se za sve i zaštititi nas od ra-

7r>rarania i friisframa Icnlcvrma sfe vi sada izloženi? .,_;.,.

— Da.

—Teško se odreći takve maštarije.

(Uzdahnula je.) — Mislim da moram razgovarati sa svojim mužem i pokušati zajedno s njim riješiti sve probleme.

— Da, morate ga prestati optuživati za vašu nesreću, strahove i životne nedaće. Umjesto što ga kažnjavate, jer vam ne može umanjiti bol, preuzmite malo odgovorno sti na sebe i sami to uradite... I, draga, nemojte u srdžbi napakostiti samoj sebi.Večeras se prepustite dobrom sek su. Bolji je od ruke pomirnice.

Što žele 'zdrave' žene

Amber, tip zdrave žene kojoj nije potrebna pomoć (nemojte mi reći da one ne postoje), sastavila je podulji "popis želja" kako bi trebao izgledati Gospodin Savršeni. Popis uključuje sljedeće:

- *Dobro se ponaša prema majci.*
- *Štiti djecu i životinje i sve ostale koji se ne mogu sami štititi.*
- *Voli Boga, sklon je duhovnom i pun poštovanja.*
- *Zahtijeva da se njegova djeca odgajaju u tradicionalnom du hu u roditeljskom domu, a ne u dječjoj ustanovi za dnevni boravak.*
- *Tješi me kad mije teško i imam problema, a ne smatra da me mora štititi od njih.*

Vidite? Postoje divne žene koje će cijeniti vašu muževnost i zaštitničku uloeu. a ori tome se neće oonašati poput onih dama u nevolji. Potrebna vam je samouvjerenost, mudrost i snaga karaktera kako biste postali dostojni jedne od njih. Zapamtite, viteško ponašanje je prirodno i dobro. Loše je viteško ponašanje koje kao nagradu dobiva damu koja je neprestano u nevolji.

Opasnost! Obrušava se kamenje!... Usmjereno je na vaše srce

Ovaj odlomak završavam Jerrvnom listom 10 STVARI KOJE VAS UPOZORAVAJU NATO DA ŽENA S KOJOM IZLAZITE MOŽDA NIJE ZA VAS:

1. Kaže vam da nema samopoštovanja.
2. *Iznenada* počinje voljeti iste stvari kao i vi.
3. Dečke ili muževe mijenja u razmaku manjem od 30 dana.
4. Izlazila je s gomilom muškaraca koji imaju isti prob lem.
5. Spremna je s vama otići u krevet nakon prvog ili dru gog sastanka.
6. Izlazak s vama važniji joj je od njezine djece.
7. Ima ograničen broj prijatelja, ili ih nikad niste upoz nali.
8. Zabrinuta je ako je ne zovete svaki dan/sat.
9. Kaže vam da ne zna što želi ili nema dugoročne cilje ve.
10. Pročitala je knjigu doktorice Laure *10 gluposti kojima si žene mogu upropastiti život* i šaleći se kaže: "Još uvijek nisam uradila 4 od 10 glupih stvari! "

2. Glupa samostalnost

Mnogi muškarci, a posebno oni "inteligentni", emocionalne su kukavice.

DON, 1996.

Pronašla sam ga! Pronašla sam savršenog muškarca — savršen uzor multidimenzionalne muževnosti. On je RodTidwell, nogometaš kojega glumi Cuba Goodingjr. u filmu *Jerry Maguire.* Da, znam, on je izmišljen lik, ali ipak, sto posto sam uvjerena da on postoji u stvarnom životu i daje skriven u svakom od vas, momci.

Što Roda čini tako "savršenim"? Ima krupno i snažno tijelo (OK — on je gotovo nevjerojatno mišićav snagator... to iz mene progovara biologija), u posluje perfekcionist, odlučan je u postizanju svojih ciljeva i, (sada dolazi *multidimenzionalni* dio) čak kad nastupa autoritativno i agresivno, dok telefonski razgovara sa svojim agentom o ugovoru i novcu, ne propušta nježno pogladiti svog malenog sina po glavi kad se dječak diže od stola nakon doručka.

On se ne ponaša kukavički kad je u pitanju fizička bol i kad treba pokazati izdržljivost (scene u kojima se prikazuju nogometne utakmice su brutalne), niti u tre nutku kad zaplakana lica, pred televizijskim kamerama, priznaje sebi i svojoj ženi daje neizmjerno voli, daje treba, računa na nju, da ovisi o njoj, da mu ona pruža podršku, da ga hrani i odgaja i da su mu ona i obitelj gla vni smisao života.....,

Kad Rod konačno uspije ostvariti svoj san (sklapa ugovor i postaje miljenik navijača), njegov ego je zadovoljen, jer je taj trenutak sreće podijelio s onima koje voli. On *nije* emocionalna kukavica... I, još nisam naišla na osobu koja ga smatra slabićem zbog toga stoje "senzibilan". Zastoje to tako? Zašto naša percepcija njegove muškosti nije umanjena njegovom očitom "ovisnošću" o ženi?

Snaga i senzitivnost se ne isključuju

Jedan od razloga je taj što Rodova žena nije prikazana kao osoba koja krivi muškarce za sve i sva, koja se stalno žali i koju muškarci doživljavaju kao kastratora, koja svog muža na prvi znak njegove slabosti ne svodi na mlitavi ud. Ona duboko poštuje njegovu snagu i vrijednost kao igrača, muškarca, muža i oca. Daje mu do znanja da ga cijeni, voli i daje seksualno privlači. Ona ga aktivno podržava kad je "loše raspoložen" ili kad "pati" — nikad ga ne ponižava. Budite uvjereni daje nije oženio *slučajno,* ni daje imao *ludu sreću.Vi* momci sami odabirete svoje partnerice!

Daje Rod kojim slučajem bio emocionalna kukavica možda bi odabrao slabu ženu, tako da njome može dominirati. Slabe žene odabiru *naizgled* snažne muškarce (a poslije urlaju optužujući ih da "upravljaju njihovim životom"), kako bi imale osjećaj sigurnosti i osjećale se zaštićenima — i toliko su ovisne o njima da postaju okrutne i kažnjavaju ih kad oni pokažu "slabost", jer tako

iKrmJuniii niiVinvn iimiptnn shrnrpnn licnirnost Time

pojačavaju lažnu jednodimenzionalnu muževnost svojih muškaraca, odnosno njihovu emocionalnu osamljenost.

Rod je očigledno odabrao ženu čvrstog karaktera, koja je odlučila podariti svoju ljubav "cjelovitom muškarcu". Oni se nadopunjuju, a ne pokušavaju bespomoćno kompenzirati svoje slabosti.

Drugi razlog zbog kojeg lik, kojeg glumi Gooding, ne doživljavamo kao "nemuževan"i "slab" je taj što se njegova "senzibilnost" simultano javlja sa samouvjerenošću i snagom koje obično pripisujemo "muževnosti". Ni u jednom trenutku nemamo dojam da on žrtvuje jednu osobinu na račun druge, niti nam se čini da se on zbog toga kaje, osjeća posramljeno ili u neprilici. On se i u svojoj ranjivosti ponaša muževno. Zdrave i inteligentne žene smatraju takvu samosvijest vrlo "muževnom"... Vjerujte mi.

Emocionalna ranjivost muškaraca i njihovi osjećaji kao tema iskorištavani su, krivo shvaćani i ponižavani u popularnoj psihoanalitičkoj literaturi — posebno onoj koju su pisali tzv. "prosvijetljeni feministički muškarci". Zapravo, vrlo je malo napisano o muškarcima, što općenito ne zvuči konspirativno: "Dječake se *odgaja* tako da kad odrastu potiskuju svoje osjećaje. Dječake se *uči* da se ponašaju stoički i agresivno te da se oslanjaju na vlastite snage, izbjegavajući "ženske modele ponašanja."Tako je zaključio psiholog s harvardskog Medicinskog fakulteta. Dakle, društvo odgaja i uči muškarce da se ne ponašaju prirodno, u skladu sa svojim emocijama, već da se pretvore u mehaničke robote. Ali, otkad su stoicizam, agresivnost, oslanjanje na vlastite snage i muževnost postale loše osobine? One to nisu TmVvp osoKin^ m *nAM^no* ,

Nitko ne može biti doista zdrav ako ne teži zadovoljavanju svih ljudskih potreba — a emocionalne potrebe su glavne u odnosima između muškarca i žene, muškarca i djeteta, muškarca i prijatelja i muškarca i obitelji.

Dakle, prestanimo govoriti o tome kako je "muževan" pristup životu loš. Nemojte se bojati svog cjelovitog bićajer samo tako ćete iskazati svoju zdravu muževnost.

Ako smo **različiti, ne znači da srao bolji ili lošiji**

U modernoj psihoterapiji prisutno je mnogo predrasuda o muškarcima. Način na koji *žene* razmišljaju i osjećaju postao je politički korektan model na temelju kojeg se prosuđuje ponašanje muškarca. Ali rijetko se uzima u obzir činjenica daje žena emocionalno hiperaktivna i opsjednuta osjećajima, već se općenito pretpostavlja da su muškarci emocionalno zatvoreni i da potiskuju osjećaje.

Ne vjerujete? Pogledajte bilo koji profesionalno rađen dokumentarac o razlikama u ponašanju između dječaka i djevojčica. Sjećam se jednog televizijskog dokumentarca u kojem je prikazano kako se na potpuno različit način igra nekoliko dječaka i djevojčica (starih od dvije do četiri godine) kojima su date igračke: one tipične za djevojčice (lutke, kućne stvari) i one za dječake (autići, lego-kocke), kao i neutralne igračke (plišane životinje). Dječaci su, bez obzira na godine, lupali igračkama, dok su se djevojčice pažljivo odnosile prema njiiili Hviie dievoičice. ones.u"razgovarale"

preko igračaka; dječaci su se "svađali". Kad su spojili dječaka i djevojčicu, situacija u kojoj su se našli postala je konfuzna i neugodna za oba djeteta, jer nisu mogla uskladiti različite načine igranja.

Kod muškaraca i žena mozak ima različite električne potencijale i on na mnogim razinama funkcionira različito. Istraživanja koja su provedena sofisticiranim metodama, a s ciljem promatranja rada moždanih ćelija, pokazala su da prilikom izvršavanja istog zadatka mozak muškarca i žene funkcionira potpuno drukčije. Očito je da muškarci i žene ne razmišljaju na isti način. Ali još uvijek postoji tip akademskih znanstvenika koji žele dokazati kako su žene iste kao i muškarci, ili čak superiornije, pa ne mogu nepristrano i istinito procijeniti *razlike* u spolovima.

Zar društvo ne utječe na način kojim izražavamo našu muževnost ili ženstvenost? Naravno da utječe! Ali taj utjecaj nije tako velik kao što mnogi misle. Prednji dio mozga omogućava nam da vješto izvodimo različite poslove (muškarci mogu biti telefonisti, a žene traktoristice) koji su možda proizvoljno ili povijesno kategorizirani kao "muški" ili "ženski". Ali mi ipak ne možemo u potpunosti izbjeći utjecaj biologije. Za muškarce je tipičnije da osvajaju, a za žene da odgajaju i hrane djecu. Imamo li "volju" i mogućnost "izbora", odnosno fleksibilnost kad je biologija u pitanju? Naravno da imamo: muškarci mogu ostati kod kuće i odgajati djecu, a žene mogu u raketi odletjeti u svemir. Ali je li tipično za muškarce da žele odgajati djecu, a za žene da osvajaju? Cisto sumnjam u to.

Muškarci, žene i emocije

Iako postoje mnoge karakteristike u ponašanju po kojima se muškarci razlikuju od žena, postoje i sličnosti. Mislim da društvo nastoji na različite načine pomiriti te sličnosti i razlike kako bi se ljudi lakše prilagodavali. Prilagodavanje ljudima donosi određeno olakšanje: ono što se od njih očekuje potpuno je jasno, a identifikacija s vlastitom skupinom pruža zadovoljstvo.

Možete pokušati, poput različitih feminističkih skupina, iznova odrediti ono što bi muškarcima i ženama trebalo biti zajedničko, ali bez obzira na to ostaje činjenica da su muškarci i žene po *prirodi različiti.* Želite dokaz? Pa, dovoljno vam je da pogledate u bilo koji sanduk s pijeskom za dječju igru i možete se uvjeriti u to kako, od trenutka kad smo rođeni, različito iskazujemo svoje osjećaje.

Muškarci neće nikad biti poput žena, niti to trebaju pokušavati. Ono što je jedinstveno svakoj osobi trebalo bi se poštovati i dati joj mogućnost da se izrazi.Trebamo jednako poštovati sve naše razlike. Kad govorimo o muževnosti, za muškarce izražavanje osjećaja nije *središnje,* ali zato ne i *manje bitno.*

Ovo pismo to potvrđuje:

> *Doktorice Laura, uništio sam život time što nisam pokazivao osjećaje i što sam potiskivao strah da će me žena napustiti. Oduvijek teško izražavam osjećaje. Budući da nisam otvoreno mogao pokazati bijes, bol i ljubomoru, uništio sam sebe i svoj život. Preklinjem druge*

pokazati osjećaje, potražite pomoć kako biste to prevladali. Razgovaramo o onom što nam se dogodilo u uredu, za ručkom, u teretani... Uvjereni smo da tako "dijelimo" svoj život s našim prijateljima. Da, oni žele slušati o tome što nam se dogodilo, ali isto tako žele znati kako smo se pri tome osjećali. Jesmo li bili sretni, bijesni ili tužni? Podijelite s njima ono što vam doista leži na srcu, a ne, kako je moja žena običavala reći, samo dati izvještaj o "sportu, vremenu i vijestima."

Prije nego se pozabavimo ovim pismom, vratit ćemo se na ono što sam maloprije rekla. "Kad govorimo o muževnosti, za muškarce izražavanje osjećaja nije *središnje,* ali zato ne i *manje bitno"*. Sto mislim time "nije središnje"? Mužjak (podsjećam: kad god upotrijebim riječ *mužjak* na umu imam biologiju) je više od ženke orijentiran na "djelovanje" i na "vanjsko", i on se od svojih početaka dosljedno tako ponaša, stoje tipično i za većinu životinjskih vrsta. Muškarci su svojim nemirnim duhom oduvijek skloniji pustolovinama, istraživanjima, izazovima, bitkama... Žene, koje imaju veoma razvijenu emocionalnu empatiju, sklonije su vezama, izražavanju osjećaja i mnogo su uviđavnije. Na temelju urođene razlike, postaje jasnije zašto žene djeluju kao faktor uljudbe muškaraca i društva, boreći se za obitelj, monogamiju, stabilnost, red i mir.

Upravo u tome leži potencijal za ravnotežu i harmoniju: muškarci i žene, dva suprotna pola, nadopunjuju se svojim jedinstvenim odlikama, uspostavljajući divnu vanjsku i unutarnju ravnotežu.To uspijeva jedino u slučaju spol može pružiti. Naše društvo pokazuje veoma malo poštovanja prema muškarcima i muževnosti.

Jedan od razloga zbog kojeg muškarci zaziru od pokazivanja osjećaja je upravo taj što ih društvo ne poštuje. Od njih se očekuje da budu "otvoreni" kako bi pokazali da nisu tipični muškarci (to je prava uvreda) ili da nisu nesposobni (ne više nego što su to žene). Kako takav negativan stav može biti motivirajući?

Pobjeđivati na kartama/gubiti u životu

Drugi razlog zbog kojeg muškarci nerado otvoreno pokazuju osjećaje je taj što smatraju da im potpuno emocionalno otkrivanje neće nužno donijeti korist. Na primjer, češće ćete pobijediti na kartama, i vjerojatno isto tako u mnogim životnim situacijama, ako imate lice pokeraša.Ako dopustite drugima da vide kako ste povrijeđeni ili zbog nečega potreseni, dat ćete im mogućnost da se time okoriste protiv vas. A budući da ste miroljubivi i brižni, želite da i svijet bude takav, ali ljudska priroda nije tako dosljedno i predvidljivo benevolentna.Takva emocionalna istančanost umanjuje muževnostjer može ugroziti vaš opstanak.

Psihobiologija "muškog spola" očito je prilagođena natjecateljskom duhu, što potvrđuje američki *News & World Report* (11/25/96.) analizirajući kakve videoigre vole dječaci, a kakve djevojčice. "Dok roditelji, koji razmišljaju politički korektno, možda ne vole igre koje prikazuju borbe, simuliraju zračne bitke i težište bacaju na

Djevojčice očaravaju igre koje pružaju mnogo različitih aktivnosti, društvenu interakciju na ekranu i između igara... a ne vole one u kojima je težište na natjecanju."

Muškarci stoga razvijaju "empatiju usmjerenu na djelovanje", odnosno oni promatrajući emocije i reakcije drugih dobivaju informaciju za "svoj sljedeći potez", dok žene razvijaju "emocionalnu empatiju", što znači da im promatranje služi za intenziviranje kontakata, veza, osjećaja i brige za druge.

Ponavljam, to ne znači da žene ne mogu imati razvijen natjecateljski duh, ili da muškarci ne mogu biti osjećajni. Ali riječ je o tome da se u većoj ili manjoj mjeri mora prevladati biologija. Mi ljudi smo izuzetno vješti u učenju onih oblika ponašanja koji nam pružaju nova i zanimljiva sredstva za izražavanje individualnog i jedinstvenog potencijala i urođene radoznalosti. Međutim, mi imamo tu sposobnost da prevladamo biologiju, ali je ne možemo eliminirati. Ona nam pruža različite mogućnosti.

Ako se moramo boriti za nešto, najvjerojatnije ćemo se "ponašati tipološki", pokazujući urođene spolne razlike u temperamentu, ličnosti i ciljevima koje smo si postavili. To u svakodnevnom životu stalno dolazi do izražaja. Na primjer, jedna od upadljivih razlika između muškaraca i žena iskazuje se u načinu na koji se odnose prema rođacima po ženidbi. Između tastova i zetova rijetko kad dolazi do svađa, dok se snahe i svekrve ponašaju kao pas i mačka. Žene lakše dolaze u sukob, jer sve doživljavaju osobno i pretjerano emotivno, a muškarci se upravo toga klone. Ako, na primjer, svekrva kaže snahi:

ionako dobiti, jer ga dojiš", snaha obično podivlja, jer je njezina svekrva "drska, podla i kritizira je". Ako tast kaže zetu:"Na taj način nećeš popraviti svoju "krntiju", zet će mu najvjerojatnije odgovoriti: "Oh, doista? Pokaži mi bolji način", i nakon toga obojica odlaze u garažu.

Razlika se temelji na silnoj potrebi žene da je druga osoba prihvati i podrži i na silnoj potrebi muškarca da sredi "krntiju".

Ali to ne znači da muškarci ne mogu ili ne žele reagirati ili pretjerano reagiraju. To se najčešće događa u slučaju ako muškarcu (životinji) prijete opasnosti: ako su ugroženi njegov život, imovina, partnerica i status. Sve te opasnosti nisu potpuno "osobne". Muškarac će se, na primjer, najvjerojatnije prije razbjesnjeti ako susjed bez dozvole odreže granu njegova stabla koja je prelazila na susjedov vrt. Ovdje nije u pitanju "osobna" stvar, već je riječ o teritoriju i o vlasništvu nad njim. A nije slučajno daje jedan od najstrašnijih aspekata filmova o organiziranom kriminalu okrutan način na koji se ubija i razara, jer "riječ je samo o poslu. U tome nema ništa osobnog, u pitanju je samo posao".

Usporedite muškarce i žene emocionalno u odnosu na njihove veze: žene reagiraju ako se temperatura spusti samo za jedan stupanj, a muškarcima postaje hladno tek kad temperatura padne dobrano ispod nule. Nijedno ponašanje nije "dobro" ili "loše". Žene se trebaju prestati obazirati na sitnice, a muškarci trebaju prestati ignorirati mala upozorenja. Upravo zbog toga sam uvjerena da muškarac i žena pokazuju svoje najbolje strane tek kad su zajedno, međusobno ublažavajući sklonosti kojima naginju s obzirom na svoj spol, dodajući vezi dimenziju

Još jedan razlog zbog kojeg muškarci zaziru od otvorenog pokazivanja osjećaja je taj što u tome vide opasnu ili destruktivnu alternativu pozivu na "djelovanje". Žene doživljavaju otvoreno iskazivanje osjećaja kao razgovor uz kavu, čak i kao zabavan način na koji mogu utuci vrijeme, i/ili kao način privlačenja pažnje i traženja potpore i razumijevanja. Evolucijska uloga muškaraca zahtijeva zaštitu od trajne ili iznenadne emocije. Oklijevanje, agresivno ponašanje i suparništvo mogu prouzročiti gubitak ili smrt, zato stoicizam, unatoč opasnosti i izazovu, ima evolucijsku vrijednost.

Moderni feministički pisci (očito je da nisu muškarci) omalovažavaju takvo shvaćanje. Oni smatraju da u današnje vrijeme, kad muškarci mogu naručiti hranu preko Interneta, treba odbaciti njihovu agresivnost i stoicizam, kao daje muževnost nebiološki kaput koji se nosi izvan sezone. To je potpuno pogrešno mišljenje. Upotrebom prednjeg dijela mozga biologiju možemo kanalizirati u društveno prihvatljivo djelovanje — ali biologiju ne možemo zanijekati!

Kad niječemo biologiju, lažemo sebi samima. Žene u biti ne žele osjetljive i emotivne muškarce, jer ih doživljavaju kao slabiće ili emocionalno/mentalno bolesne — oni sigurno nisu tip muškarca na koji se može računati i osloniti. (Pamtite li reklamu modnog dizajnera na kojoj piše:"Klopman... muškarac na kojeg se možete osloniti." Prodao je brdo haljina!)

Ovo samo potvrđuje "istinu", sadržanu u žalopojkama "dobrih momaka", da žene privlače "zločesti momci". Ovdje opet progovara ženska biologija! Agresivan, snažan, odlučan, moćan i seksualno nrivlaran pravi je biološki partner za ženu koja traži zaštitu, prijateljstvo i oca za svoju djecu. U životinjskom carstvu, prije nego se pari, mužjak se mora dokazati: daje najveći (fizička zaštita), da ima velik teritorij (izvori), daje najsnažniji (dobra genetska struktura)... Ženke su privučene dobrim izgledima za uspješnu reprodukciju, koja se mjeri sposobnošću mužjaka da se bori, skuplja hranu, gradi gnijezdo, njegovom energijom i zdravljem... Ljudske životinje tipa "dobrog momka", koje su se odrekle svoje "muževnosti", ne privlače žene kao partneri — nego samo kao "dobre prijateljice". Iako žene tvrde da žele baš to, one ih ipak ne izabiru. Usprkos činjenici da su žene od šezdesetih podučavane u tome da se boje i preziru muževnost, to ih ne sprečava da žele upravo to. Sto mislite, zašto se žene najčešće upuštaju u ljubavne veze, ako ne zbog toga da od muškaraca dobiju bar malo seksa?

Ja stalno spominjem i ističem biologiju, zato jer se ona niječe i ocrnjuje, a zaslužuje da se prepozna i prizna važnim dijelom našeg ljudsko-životinjskog naslijeđa i identiteta. Ja sam, ipak, kao obrazovana i religiozna žena, svjesna činjenice da smo mi ljudi mnogo više od naše biologije. U *Los Angeles Timesu* (12/29/96.) izašla je reportaža o jednoj malenoj skupini izraelskih ultraortodoksnih Židova, koji se odriču vjere kako bi dobili svjetovnu slobodu. Jedan mladić je odlučio napustiti vjerski život zbog stjecanja neograničene slobode i seksa: "Psihijatar mije rekao da ću živjeti u stalnom konfliktu i bio je potpuno u pravu.Teško se odreći vjere, jer ona te potpuno ispunjava. Nakon stoje se odrekneš, osjećaš se tako

I J duhovnom tmi<;ln in sp rrr\a runo

Potpuna sloboda i ono životinjsko u nama odnose se na biologiju, ali ne i na našu cjelovitost; potreba za redom i osmišljavanjem života isključivo je ljudska sposobnost i nagon. Kao što nas vjera tjera na obveznu borbu protiv nagona koji vode samozadovoljenju, tako postoji borba između onog biološkog u nama (muško/žensko), što se odnosi na spol, i ljudskog (muškarac/žena), koje se ne odnosi na puku borbu za opstanak, već teži za osmišljavanjem života. Osmišljavanje zahtijeva suradnju medu spolovima, i samo takvim zajedništvom cjelina postaje važnija od zbroja njezinih dijelova.

Dakle, žele li žene doista da vi muškarci budete senzitivni i osjećajni? Da, naravno da žele. Međutim, one isto tako žele da bude *po njihovu.* Ono što žena doista želi jest muškarac koji *bez komentara sluša* njezin emocionalni tijek struje svijesti i da joj pri tome ničim ne daje do znanja kako mu je dosadno, koji je stalno uvjerava u svoje *pozitivne osjećaje* u odnosu na njihovu vezu i njezinu ljepotu, koji joj *nikad* ne sugerira kako da riješi problem, niti je prisiljava na to da iznađe neki način kako bi ga riješila. Ne vjerujete mi? Otiđite bilo kojem psihijatru i potužite mu se da vas muškarac ne sluša. Možete li dokazati da vas ne sluša? "Pa, on mi samo sugerira kako da riješim problem. "Sto biste željeli da on uradi?" "Oh, ne znam. Zapravo bih željela da me sluša." Psihijatar će najvjerojatnije ukoriti muža zato jer se ponaša previše kao muškarac i nije dovoljno uviđavan. Zbunjen i šokiran, muškarac će reći "Ali menije doista stalo i shvaćam je. Slušao sam je i dao joj savjet." "Ne", upozorit će ga psihijatar."Ljubav i pažnja se ne pokazuju riječima... već sinšnniem"

Muškarac pokazuje svoju ljubav i pažnju djelovanjem. Ali žena želi da joj to pokaže suosjećajući s njom. Ako se usudi "djelovati", ili joj savjetovati da i ona to uradi, bit će optužen da mu nije stalo do nje. To nije pošteno. (A još gore, Bog neka pomogne tom istom muškarcu koji, dok mu žena zanovijeta zbog kućnih popravaka ili novaca, ne *reagira,* već samo *sluša\)*

Žene kažu kako žele da se njihovi muškarci prema njima ponašaju "majčinski". Ali kad se muž počne baš tako ponašati, nestane seksualne privlačnosti i žena se više ne osjeća "zaljubljenom". Razlog tome leži u gubitku muško-ženskog polariteta, koji stvara potrebu da osjetimo poriv za vezanjem.

Postoje tri načina na koji se može ukloniti ta zbrka nastala između spolova, vezana uz problem izražavanja osjećaja i pažnje, a koje ja svakodnevo ponavljam i objašnjavam svojim slušateljima:

1. Prihvaćanjem, poštivanjem i uživanjem u razlikama među spolovima. Prisjetila sam se razgovora koji su vodili moj tada desetogodišnji sin i moj muž. "Tata, hoću li ikad shvatiti žene?, zapitao je Deryk, čiji su od nosi sa "ženama" počeli zauzimati važno mjesto u nje govom životu. "Nećeš", odgovorio je moj muž, kako mije poslije rekao."Ali žene su čudo u kojem trebaš uživati!" Moderni feministi bi vjerojatno pobjesnjeli na tu izjavu. Ja je ne smatram ni ponižavajućom ni kri tičkom — mislim daje točna, uviđavna i puna pošto vanja.
2. Nemojte dopustiti da vam moderni društveni hirovi ospore biološke karakteristike koje ste stekli rođenjem.

TVT-,

povjerovati u politički korektnu (i po našu djecu opasnu) glupost daje boravak i odgoj djece, pod nadzorom potpunih stranaca, u institucionaliziranim dnevnim boravcima, jednak ili čak superioran odgoju i brizi koju djeci kod kuće pružaju njihovi roditelji, u ozračju prepunom ljubavi i pažnje. Ne mogu vjerovati u to koliko je muškaraca spremno povjerovati u politički korektnu glupost daje za žene uvredljivo ako je muškarac jedini hranitelj obitelji.

3. Pronađite ono stoje najbolje u vašem muškarcu/ženi i to cijenite (na primjer, njegovu snagu i njezinu suosjećajnost), i nađite način na koji ćete moći iskoristiti njegove/njezine urođene vrline i *sebe nadopuniti.* Uvjerena sam u to da svaki bračni drug, koji prihvati svoje spolne karakteristike (ali ne ignorirajući njegove ili njezine jedinstvene sposobnosti i želje) i shvati da se suprotnosti nadopunjuju i pružaju cjelovitost, ima najviše predispozicija za sretan i ispunjen život.

Muškarci ne žele javno pokazivati osjećaje i iz razloga što takvo ponašanje smatraju tipično ženskim. Međutim, prema suvremenom trendu, muškarci trebaju doći u dodir sa svojom "ženskom stranom". (Pokušajte reći ženi da dođe u dodir sa svojom "muškom stranom" i ona će vas, zbunjena i frustrirana, gušeći se u jecajima, prozvati seksistom i tužiti vas zbog uznemirivanja.) Došli smo do jednog zanimljivog pitanja: "Zašto muškarci energičnije izbjegavaju svoju "žensku stranu" nego što se žene zabrinjavaju da će izgubiti svoju ženstvenost prihvaćajući neke oblike muškog ponašanja? Iako nisam sigurna u sve jatno znate daje u prva dva mjeseca embrionalnog razvoja svim embrijima, bez obzira na to jesu li kromosomski muški (XY) ili ženski (XX), genetska osnova *ženska.* Nakon dva mjeseca nastupa kritični stadij u razvoju u kojem dolazi do diferencijacije spolnih stanica, kad se muške nameću "ženskom" mozgu i genitalijama, odnosno to je trenutak kad se iz ženske gline treba izmodelirati muški individuum. Ako u fazi spolne diferencijacije dođe do "pogreške", stvorit će se ženski individuum. Zbog toga samo postojanje muških spolnih stanica zahtijeva njihovo udaljavanje od ženskih.

Sve do pojave modernog trenda iskazivanja patetičnog divljenja (Ne vjerujete mi? Uzmite bilo koji časopis namijenjen roditeljima i u njima potražite tzv. "studiju" koja pokazuje kako vrtić nije štetan — već koristan!) institucionaliziranom dnevnom boravku, djecu su kod kuće podizale njihove majke. U kritičnoj fazi psihološkog razvoja, djevojčice se ne moraju odvajati od majke da bi razvile svoju ženstvenost, ali dječaci se moraju odvojiti, da bi razvili svoju muževnost, zbližujući se s ocem. Zanimljiva je činjenica koja ukazuje na to da u slučaju ako nema oca, koji će učiti dječake kako da postanu muškarci, kod njih će se razviti *prenaglašena* muževnost (bit će skloni nasilju, iz seksa će isključiti ljubav...) kako bi našli svoj spolni identitet. Nježan otac, s razvijenom multidimenzionalnom muževnošću, naučit će svog sina kako da postane muškarac koji neće ocrnjivati žene, kao ni svoju potrebu za njima. Dobar otac stoga uči svoga sina kako da postane čovjek.

Možda vam se čini da sam ovaj odlomak posvetila

potrebe da se pozabave svojim emocionalnim životom. Niste u pravu! Želim dokazati daje emotivni svijet muškaraca drukčiji od ženskog i da emocije u životu muškaraca, za razliku od žena, ne zauzimaju *središnje* mjesto.To je rezultat moga zapažanja, a nije prosudba. Ali nemojte zaboraviti onaj drugi dio moje izjave da izražavanje osjećaja "za muškarce nije manje *bitno".* Stalno obraćanje pažnje na vlastita emotivna stanja, povišena "emocionalna empatija", stavljanje emocija iznad razuma i djelovanja, nisu tipično muška obilježja. Međutim, nedostatak hrabrosti i mogućnosti da se muškarci suoče s vlastitim emocijama, izraze ih i zatraže pomoć u slučaju ako one rezultiraju postupcima koji će ih odvojiti od obitelji i prijatelja, i ponašanjem koje je nemoralno i nezakonito, kao i destruktivno u odnosu na sebe i druge, može se okarakterizirati kao GLUPA SAMOSTALNOST.

Ovisan? Tko? Ja?

Najtipičniji oblik glupe samostalnosti izražavate time što ne želite priznati da ovisite o ženi, čime ne možete promijeniti istinu. Ta ovisnost je prikazana i u crticu *Luann.* Muž naglas čita ženi novine:"Ovdje piše daje muškarcima potrebno više vremena nego ženama da prebole prekid veze." Žena odgovara: "To je zato jer se mi žene vežemo s drugim ženama i međusobno se podržavamo. Ako se rastanemo, za pomoć se mogu obratiti Mary Ann, Kirsten ili Jeanette.Tko je tvoj najbolji prijatelj? Kome hi se ti obratio?" On oVliipvainri Wa7p- "TVl->i" Ona mu oštro odgovara: "OK, dušo, ali zar ne vidiš daje to nemoguće?"

Ako ste kritički raspoloženi, mogli biste se okomiti na pojam "najbolji prijatelj". Za žene "najbolji prijatelj" je osoba s kojom idu u kupovinu, kojoj se izjadaju i s kojom tračaju; za muškarce to je osoba s kojom idu na utakmice ili nešto zajedno popravljaju. Muškarci se natječu i surađuju jedni s drugima u poslovima, ali ne i emocijama. Takav odnos funkcionira sve *do trenutka* kad se vi momci suočite s nekim problemom — tada se morate prisiliti na to da odbacite biologiju stoičke neovisnosti, kako biste saznali je li vaš prijatelj imao sličan problem, pa vas prema tome razumije, i da na osnovi njegova iskustva pokušate riješiti svoj problem.Vi muškarci trebate shvatiti da malo podrezati kosu ne znači isto što i oženiti Dalilu. Rješavanje emocionalnih problema, i to prije nego vam bijeg od njih upropasti život, *neće* vas kastrirati... već će vas spasiti od gubitaka, čega se najviše bojite. Kad govorim o gubicima, mislim na vašu ženu i posao. Kad se oženite, ženu uzimate zdravo za gotovo — dobili ste dom, koji će vam poslužiti kao baza iz koje ćete kretati u osvajanje svijeta. Ali, iskreno govoreći, muškarac koji živi na taj načinje više muškarac, a manje čovjek.

Dok uporno tvrdite da ne želite "visiti na njezinoj pregači", sigurna sam da ste svjesni toga da morate znati kako je njezina pregača uvijek na dohvat vaše ruke — čak i onda kad prema vama nije bila "dobra":

Prošlo je točno tri tjedna otkad sam se odvojio od

životu. Nikad nisam sanjao ni sumnjao da bi mi se nes"to tako katastrofalno moglo dogoditi. Doktorice Laura, ne želim se rastati od svoje žene. Želim da sve bude po starom. Želim da sve loše medu nama jednostavno nestane. Želim zauvijek ostati s njom u braku, baš kao što sam joj se prije 17 godina obvezao pred oltarom.

Primila sam mnoga pisma od muškaraca koji nisu shvatili koliko vole svoju ženu... sve dok ona nije umrla ili ih ostavila. Zapravo, provedena su mnoga istraživanja koja upućuju na to da, osobito se to odnosi na muškarce, brak, za razliku od samačkog života ili divljeg braka, pruža dramatične emocionalne, financijske i zdravstvene pogodnosti. Iako divlji brak pruža neke, ali ne sve, pogodnosti legalnog braka, oženjeni muškarci su zdraviji, financijski uspješniji i imaju zadovoljavajuće seksualne odnose — vjerojatno zato što im brak pruža sigurnost, osjećaj obveze i trajnost, a međusobna ovisnost u braku... sigurnost i utjehu.

Moj slušatelj Frederic je napisao:

Ako se neki muškarci pitaju zbog čega imaju probleme sa ženama s kojima žive, to je zato jer ne shvaćaju razliku između ovisnosti o ženi koja je izraz njihove snage i ovisnosti općenito, koja je izraz njihove slabosti. Ovisnost koja je izraz snage javlja se onda kad svoju ranjivost dijelite s osobom koju volite i koja tako sudjeluje u vašem životu. Ovisnost koja je izraz vaše slabosti javlja se onda kad svoju ranjivost dijelite s osobom koju volite, nadajući se da će vas ona spasiti.

Vrijeme je za oruđe

Uvjerena sam daje Frederick mislio kako je pomoć samo još jedno *oruđe* koje muškarci upotrebljavaju kad stvaraju, rade, osvajaju itd, a ne *štaka* koju mogu slomiti; znate, to je kao kad "majka" bije vaše bitke.Vaše žene (pod pretpostavkom da niste oženili Barbie odjevenu u blještavu haljinu) vaše su najbolje oruđe: neoženjeni muškarci su skloniji drogama, alkoholu, depresiji, zdravstvenim problemima i poremećajima u ponašanju. A zanimljivo je da iste probleme imaju i oženjeni muškarci koji se bore protiv urođene potrebe da ovise o svojoj ženi.

Probleme imaju i oni muškarci koji ne znaju *kako upotrijebiti* oruđe. Cetrdesetjednogodišnji Kevin, bivši marinac, nazvao me u emisiju, nakon stoje njegov drugi brak završio razvodom. Želio je napustiti državu, kako ne bi morao viđati svoje dvoje djece (6 i 3 i pol godine).

— Kevine, dokazali ste da možete podnijeti fizičku bol i čak bez straha gledati smrti u oči.To možete hrabro podnijeti, a bojite se svojih *povrijeđenih osjećaja,* zar ne? Jeste li doista uvjereni da će vam biti lakše ako ne bude te viđali svoju djecu, i da nećete patiti zbog toga što ste ih izgubili? Napustit ćete ih kako biste zaštitili sebe?

— Da, jer ne znam što bih uradio kako bih se suočio s boli što ih moram napustiti nakon svakog posjeta.

— Kevine, morate se boriti protiv te potrebe da bježite —- baš kao što ste se borili u bitkama. Čudno je, zar ne, daje smrt manje strašna od vaših suza izazvanih strahom da ćete izgubiti djecu?

... K'pvinnv oHcrovnr zao-ušile su iii7e.

Kevin jednostavno nije znao kako da izađe na kraj sa svojom *emocionalnom* boli. Kao marinac sigurno bi odrezao nogu koja boli! U civilnom životu jedina paralela koju je mogao naći bila je presijecanje veze s djecom, kako bi mogao izaći na kraj s boli izazvanom njihovim gubitkom. Nagovorila sam ga da se bori za pravo na posjećivanje djece i da to vrijeme iskoristi pružajući im ljubav i pažnju svojom blizinom, koja je svima bila potrebna.

Kevine, bol time neće nestati, ali sigurno će pridonijeti tome da će vam se ona činiti neznatnom cijenom za tako veliku nagradu koju će vam pružiti djeca svojim zagrljajima i osmijesima. Kao otac trebate ih naučiti mnogo toga i to će vam pružiti zadovoljstvo i cilj.

Besmislena osvajanja i nastojanja bez cilja čine život nesvrhovitim, a smisao mu daje naše sudjelovanje u živo tu drugih. U svojoj posljednjoj knjizi pod naslovom *Ka ko si mi to mogao učiniti?* objavila sam i faks, koji sam do bila od jednog razvedenog muškarca i oca jednog djete ta. Popio je preveliku dozu pilula za spavanje kako se ne bi morao suočiti s boli. Dok je sjedio u autu, čekajući da umre, upalio je radio i slučajno naletio na moju emisiju. Ja sam u tom trenutku jednog muškarca verbalno "napa la" zbog toga što je napustio svoju djecu. To je očito umirućeg čovjeka pogodilo u žicu. Shvatio je da će nje gov sin ostati bez oca i da će ga možda neki drugi muškarac učiti mnogim stvarima u životu, od toga kako da napravi papirnatog zmaja, pa do toga kako da postane "čovjek". Shvatio je da, iako je bio u groznoj emocio nalnoj agoniji, još uvijek ima potreban životni cilj i za datak, a to je bio njegov sin. Nazvao je 911, isprali su mu želudac i on se najlon toga potpuno posvetio sinu.....

"Samo postojati" ne znači i "istinski živjeti". Ako nemate životni cilj koji uključuje druge osobe, onda je to isto kao i da ne postojite, kao da ste doživjeli duhovnu smrt. Rješenje se nalazi u bliskoj povezanosti s drugom osobom. Zašto se vi muškarci rukama i nogama borite protiv bliskosti i izbjegavate je?

Nazvao me dvadesetdevetogodišnji John koji je, vjerojatno, bio pred raspadom veze sa ženom (ima šestogodišnju kćer) s kojom je izlazio 14 mjeseci.

— Mislila je da me može promijeniti.

— Na koji način?

— Željela je da postanem otvoreniji, uviđavniji i ma nje samoživ.

—John, mislite li da je ta promjena potrebna ili dobra za vas?

— Da, možda. Naučen sam da uvijek radim ono što hoću, a ona na to da živi s nekim. Mislim da su trenu tačno razlike medu nama prevelike i daje naša veza na klimavim nogama. Stalno mi prigovara kako joj nikad ne kažem daje lijepa ili da mi je stalo do nje. Mislim da bih želio ostati s njom... ali nisam siguran u to.

—John, zašto joj se bojite otvoreno pokazati "ljubaznost", pa čak i "poštovanje"?

—Ja želim držati sve konce u rukama. Ako joj kažem daje volim, dobit će vlast nada mnom.

— Dobit će vlast zato jer ste joj dali do znanja daje trebate, da emocionalno ovisite o njoj... a ako vas ostavi duboko će vas povrijediti.Vi se ponašate takojer po sva ku cijenu želite izbjeći bol, zar ne?

— Da. Ja ne želim popustiti.

— Ne želite da vas povrijedi — i zato ćete radije

"Ja ne trebam nijednu ženu"

Muškarci koji se prema ženi odnose kao prema "majci protiv koje se stalno bune" ili kao prema "seksualnim igračkama" imat će stalno uporište za poricanje svoje ovisnosti o ženama. Stalno udvaranje, bezbrojne ljubavne veze i seksualna osvajanja daju vam osjećaj da vas žene prihvaćaju, a to je ono za čim žudite, stoje potrebno svim muškarcima i od čega imaju korist.Vaše stalno poricanje da vam to nije potrebno etiketirano je, nažalost, kao seksualna ovisnost. U popularnoj psihologiji, svako ponašanje se definira kao nekontrolirana i nesvjesna reakcija na nešto ili nekoga, a nijedan oblik takva ponašanja ne povezuje se sa slabošću karaktera. Nedostatak sustava vrijednosti u trenutku suočenja sa strahom može se upotrijebiti kao vodilja u rješavanju problema, a ne kao povlačenje.

To nije točno, osim u slučaju ako ste mentalno bolesni. Ako se nečega bojite i ne želite se suočiti s poteškoćama koje su vezane uz rješavanje tog problema na otvoren i iskren način, potražit ćete neki drugi način da zadovoljite osnovnu potrebu, bez obzira na to koga ćete povrijediti ili što će time u vašem životu biti uništeno.To je emocionalni kukavičluk i samoživost. To se događa onda kad tako očajnički želite sačuvati svoju "muškost" da zbog nje žrtvujete "čovječnost" kojoj trebate težiti. I upravo tada nanosite bol drugima, kako biste sakrili ili zaustavili vašu bol, ali uzalud.

Ovo je u kratkim crtama priča mog slušatelja Johna. Javio se u emisiju, gotovo razmetljivo najavivši kako razmišlja o tome da se upusti u ljubavnu vezu, jer upravo to

ie uradila i niecrova

— Što ćete time dobiti? — zapitala sam.

— Zadovoljstvo da mi se vratila — spremno je odgo vorio.

— Da, ali da biste to postigli, morate *iskoristiti* drugo ljudsko biće.

— Točno, ali...

— Da biste povrijedili svoju ženu, morate povrijediti drugo ljudsko biće. Iskoristili biste jednu osobu da njom povrijedite drugu. Mislite da biste time na neki način vratili svoju muškost, zar ne?

— Ne, mislim da ne bih, pogotovo ne na način na koji ste vi to formulirali. Želim samo dobiti zadovoljšti nu... osvetiti se... vratiti joj milo za drago.

—Ali to vam neće pružiti zadovoljštinu. Prevareni ste i povrijeđeni. Kod takvih prevara bolje doista strašna. U vama je izazvala strah da ćete biti napušteni, zabrinula vas, jer ste počeli sumnjati u svoje kvalitete i vrijednost, poremetila red koji ste smatrali intaktnim i pouzdanim (vaš dom), odvukla vas od vaših životnih nastojanja i javno vas ponizila. Johne, ljubavnica neće ništa riješiti. I nakon doživljenog orgazma, postojat će problemi i emocije s kojima ćete se morati uhvatiti u koštac, zar ne?

— Da, imate pravo.

Postoji jedna stara šala/pritužba da se muškarci nakon vjenčanja prestaju "udvarati" ženi (o tome pročitajte više u 7. odlomku pod nazivom "Glupa uloga muža"). Ako "muškarac"privuče pažnju žene i spava s njom,"čovjek" u njemu mora se vezati s njom u braku i biti vjeran. U ženi njezin "ženski" dio zahtijeva "savijanje gnijezda",

za muškarce da neprestano mjere temperaturu veze, a ponekad to rade na prisilan način. Muškarci vezu smatraju nečim što im je dano i ne obraćaju pažnju na svakodnevne sitnice, već imaju tu sposobnost da mogu predvidjeti što se događa, kako se događa i na što se treba usredotočiti, kao da imaju ugrađen barometar. To je također jedan od razloga zbog kojih muškarci reagiraju apokaliptično (ponašaju se nasilno ili destruktivno, ili su skloni samoubojstvu, zloupotrebi droga i alkohola, ili stalnim seksualnim osvajanjima) kad ih žena prevari ili napusti — nisu imali pojma da će se to dogoditi, jer nikad nisu obraćali pažnju na sitnice, a sada su očajni zbog gubitka i uvrede.

lako sam rekla kako za muškarce nije tipično da svaki sat mjere temperaturu svoje partnerice ili veze, nemojte misliti kako ne morate ili ne trebate znati, ili kako vam nije važno, kad vi ili vaša voljena imate groznicu! Postavljanje pitanja, razgovaranje, razmjena misli, snova i briga nije ekskluzivno "žensko" već ljudsko, nevjerojatno potrebno za kvalitetu, kvantitetu i kontinuitet veze sa ženom, zanimljivo je i ispunjava vas, i pruža osiguranje protiv gubitka i raspada veze. Imati ženu fizički nije isto kao i "imati je". Potrudite se da to dobro zapamtite!

Međutim, ovdje nije riječ samo o tome da ste vrtlar koji u stakleniku uzgaja i brine se za posebno zahtjevnu biljku. Ovdje je riječ o tome da si date oduška i prirodno izrazite svoju zabrinutost za sve ono što se događa u svakodnevnom životu. Mislim da bi bilo dobro da ostanete nekoliko minuta dulje u krevetu i da izbacite iz sebe bijes, koji se u vama nagomilao zbog onog lešinara posao, a to mrzite iz dna duše, pa vam se čini kako bi jednostavniji život bio mnogo kvalitetniji; ili kako ste zbunjeni zbog toga što biste željeli da vam umjesto posla i muškosti u životu budu važnija djeca. Mogla bih nastaviti s nabrajanjem, ali mislim da vi to morate!

Osjećaj sigurnosti i snage pruža vam spoznaja daje vaša žena uz vas dok se borite s vašom trenutačnom slabošću. Niste sami i ne morate se pretvarati da ste emocionalno neosjetljivi.

Naravno, kad glupo pokušavate izraziti svoju muževnost putem svojih bioloških zahtjeva, lupajući se po prsima i ispuštajući krikove poput Tarzana, to vam neće pomoći da postanete muževniji, time ćete, zapravo, umanjiti svoju ljudsku stranu. Chns se ponašao upravo tako.Već je četiri godine oženjen Lisom, koja ne radi, već se kod kuće brine za njihovoga jednogodišnjeg sina.

Lisa nije oduševljena time što joj muž ide s prijateljima ili bratom u restoran *Hooters.*

— Ne može mi reći da tamo više neće ići. Misli da se ponašam nerazumno, govoreći mu kamo može ići, a ka mo ne.

— Upravo sam joj to rekao — Chris se odmah uba cio u razgovor. — Mislim da bih trebao imati slobodu da na ručak idem kamo hoću.

— Imate pravo, Chris. U ovoj zemlji ste slobodni ra diti gotovo sve što želite. To ne znači da morate ili treba te. Kad kažete "želim", uvijek morate uzeti u obzir da ste oženjeni i daje za vašu partnericu bolno i uvredljivo kad kažete "Imam pravo to uraditi." Na taj način nećete us rećiti svoju ženu. Kad nešto odlučujete, trebate uzeti u

beznačajne stvari kao što je *Hooters.* Chris, vi ih ne uzimate u obzir. Ali mislim da se Lisa ponaša hipersenzibilno, kad kao prijetnju doživljava zečicu koja će vas *posluživati u Hootersu,* dok ona za to vrijeme kod kuće, natečenih grudi, doji dijete. Ali, znajući to, zastoje želite povrijediti? Zbog čega je to važno?

— Zato jer je hipersenzibilna i nedosljedna. Dopustit će mi da idem na plažu, gdje djevojke na sebi imaju manje krpica nego one u *Hootersu.*

—- Da, ali na plažu idete kao obitelj. Možda ćete na njoj pogledom proždirati polugole djevojke, ali kad s momcima idete na mjesta tipa *Hooters* restorana, onda tamo idete *s namjerom* da se naslađujete gledajući te djevojke.

— Mislim daje time tek počela preuzimati kontrolu nada mnom.To je početak popisa stvari koje neću smje ti raditi.

— Dakle, Chris, vi tu situaciju doživljavate simbo lično, kao početak njezine potpune kontrole nad vama. Krenuli ste u rat za svoju slobodu! Zbog toga nećete sva ku situaciju procjenjivati onakvom kakva doista jest, jer ona sada predstavlja prijetnju vašim granicama.

—-Točno.

— Chris, hoćete li taj paranoičan odnos prema ženi prenijeti i na svog sina? Hoćete li ga naučiti tome kako muškarac treba raditi ono što želi kako bi stekao slobo du, pa čak ako time povrijedi svoju ženu?

— Nisam paranoičan kad su u pitanju žene.

— Naravno da jeste. Zabrinuti ste kako ćete biti ma nje muškarac u slučaju da žrtvujete svoju muškost zbog

kako svjesna toga kako se muška seksualnost razlikuje od ženske. Ali morate shvatiti to da se, jednom kad se muškarac obveze i stvori obitelj, njegova muževnost definira time da se ponaša kao čovjek, a ne životinja s nagonima "mužjaka". Morate znati da tu nije riječ o tome da ona ima vlast nad vašim genitalijarna. Ne smijete se osjećati ugroženi njezinim zahtjevom da se ponašate manje kao mužjak, a više kao oženjen čovjek.

Vi momci ponekad ne znate želite li se oduprijeti vašoj muževnoj ili ljudskoj strani. Muškarac koji se čvrsto drži svoje muškosti izražava *glupu samostalnost.*

Ali nemojte me pogrešno shvatiti. Ako vaša žena postane nervozna, jer se želite baviti sportom ili hobijima, koji su integrirani u vašu ulogu muža, oca, prijatelja, građanina..., onda vam je vjerojatno zavidna na tome što ste cjelovitija osoba od nje. U tom joj slučaju dajte moju knjigu *Deset gluposti kojima si žene mogu upropastiti život* i nadajte se najboljem, imajući na umu da ste sami odabrali ovu prilično slabu i nezrelu ženu.

Bijeg na otok mašte

Neki muškarci bježe u zemlju snova kako bi se sakrili od svojih istinskih potreba i osjećaja.

Mick je jedan od takvih muškaraca. Djevojku je upoznao preko Interneta, preko kojega su mnogo komunicirali i razmijenili fotografije. Bio je razočaran zato što gaje u tim razgovorima često oslovljavala imenima drugih muškaraca. Je li to suvremeni način stvaranja ve-

mašta i igre postale važnije, ili još gore, zamjena za stvarni život koji uključuje obveze i borbu?

Drugi oblik bijega u zemlju mašte su serijske ili istovremene veze, u kojima imate privid bliskosti (seks), ali u kojima nema podrške i prihvaćanja.Jim je napisao pismo o tome:

> *Zasićen onim što dobiva od svoje žene, a želeći zadržati samopoštovanje, muškarac će vjerojatno naći drugu ženu. Nova žena može, a i ne mora biti bolja od prve, ali to je sve relativno i zasniva se na njegovim trenutačnim predodžbama. Nije mu važno što prvu ženu vuče za nos — on i dalje dobiva ono što mu je potrebno, a vjerojatno će uskoro na red doći i druga žena.*

Ovdje je barem riječ o seksu s drugim živim bićem — to je korak koji vodi u pravom smjeru. Mnogi muš karci sublimiraju svoje potrebe za intimnošću zbog toga što su opsjednuti strahom da će biti povrijeđeni ili od bačeni. Apsolutno je točno da postoji rizik da budemo povrijeđeni i to u vezi s onom osobom čije želje i karak ter ne možemo kontrolirati. Prihvatite to kao čovjek! A ne kao muškarac: prisilnim ponašanjem i opsesivnim mislima o pornografiji i masturbaciji.To je siguran način oslobađanja seksualnog nagona, jer seks u tom slučaju nije povezan s ljubavlju, pa ne postoji prijetnja da ćete biti odbačeni, ili strah da ćete biti podvrgnuti kritici, ali na taj način žrtvujete toplinu, prihvaćanje i bliskost koje dobivate kad doista dadete ženi do znanja što osjećate i mislite ,.....,,,,,,.. ,...,_____...,...,,,,,^l_,*,,,,.....,..^,._.....,,,,,_,,,,.. .,,....^..

Zapamtite, te vam "divne stvari" neće pružiti bilo koja žena, a vjerojatno ni ona koja s vama stupi u spolne odnose prije nego postanete bliski. Znam daje za vašu "mušku stranu" privlačna i stimulativna ideja osvajanja i prebrojavanja žena koje su podlegle vašim čarima, ali vaša će "ljudska strana" na taj način postati previše ranjiva. Da biste postigli duboku vezu, morate potražiti dovoljno dobru ženu, a ne onu koja će vas "pustiti unutra", da se tako izrazim.

Droga i alkohol su još jedan put koji vodi u svijet mašte, a kojim možete krenuti pokušavajući se sakriti od unutarnje borbe koju vodite između muževnosti i vaše ljudske potrebe za intimnom vezom. Ovo je Stevenova ispovijed:

> *Doktorice Laura, bio sam alkoholičar. Krivnju za svoje postupke i odluke svaljivao sam na prošlost. Verbalno sam zlostavljao djecu psujući ih i bio sam potpuno sebična osoba. Bio sam sretan... odnosno, do trenutka kad ste mi rekli daje moja prošlost "ozračje", a ne uzrok ili pokretna sila te da su moje odluke samo moje i da za njih ne mogu okrivljavati svoju prošlost ili bilo što drugo, da s pravima dolaze i odgovornosti, da za svoje ponašanje snosimo odgovornost... i bla-bla-bla. Privukli ste moju pažnju kad ste jednom slušatelju rekli da je "bijes oblik straha".*
>
> *Mjesec dana nakon vaše emisije, točno mjesec dana, potpuno sam prestao piti, nakon što sam pio 20godina. Dobrovoljno sam postao onakva osoba kakvom biste željeli da budu svi ljudi, osoba kakvom bismo svi željeli biti, ali bojimo se pokušati. Poručujem svim vašim sluša-*

Sretan sam jer sam se uspio spustiti na razinu svoje djece, slušam ih, zapravo čujem ono što mi govore. Sretan sam što ponovno stojim na svojim nogama i što više ne pijem kako bih pobjegao od stvarnosti i svojih odgovornosti kao muškarca prema obitelji i sebi samom, a to mi sada predstavlja najveće blago u životu.

Postoji li mogućnost da se nekoga voli bez seksualnih primisli, kao osobu koja je izvršila ogroman utjecaj na vaš život? Ja vas upravo tako doživljavam, doktorice Laura. Vaše riječi i mudrost pomogli su mi da pronađem "SEBE"!

U Stephenu je prisutna tjeskoba vezana uz pitanje hoće li biti sposoban dobro obaviti svoje obveze, kao i bijes izazvan mogućnošću da neće uspjeti i da neće biti potreban svojoj obitelji. Kod mnogih muškaraca bijes je vanjska manifestacija unutarnjeg straha da nisu dovoljno dobri, pa tako ni vrijedni da ih se voli — strah da njihove emocionalne potrebe neće biti zadovoljene i da bi se mogle upotrijebiti protiv njih u životu i ljubavi.

Riskirajte! Vaši strahovi su obično pretjerani.

Pretjerana zaokupljenost poslom još je jedan način na koji vi, momci, potiskujete svoje intimne emocionalne potrebe, dok u isto vrijeme zadovoljavate svoj nagon za djelovanjem i postizanjem uspjeha. Osim toga, skloni ste raditi ono što najbolje znate. David je to iskusio na vlastitoj koži:

Vidite, otac me učio da radim, radim i radim, da svo-

životu posao mora biti važniji od bilo kakvih veza. Od majke sam naučio da su televizijske sapunice i kvizovi važniji od mene. S vremenom sam naučio da svoja mišljenja i osjećaje zadržim za sebe, jer tako neću svoje roditelje dovoditi u situacije u kojima će se osjećati neugodno. Postao sam pravi ekspert u izbjegavanju neugodnosti. Proveo sam godine skrivajući se od sebe samoga i onih koje volim. Beskrajno sam vam zahvalan što ste mi pokazali kako da izrazim ono što mislim i osjećam, te da se više ne mogu izvlačitigovereći "Ne znam" i "Nisam siguran"... Više nikad neću izbjegavati neugodne situacije. Tek sam započeo svoj put na kojem ću se hrabro suočavati sa životom... Moram još toliko toga naučiti. Ali naučio sam da živjeti znači stjecati iskustvo suočavajući se s istinom. Suočavanje s istinom donosi i tugu i radost. Ne možete isključiti tugu, a da pri tome ne isključite i sreću. U posljednjih godinu dana shvatio sam koliko se u meni nagomilalo tuge i koliko sam se odvojio od ljudi, osjećajući pri tome kao da ću se rasprsnuti. Ali nikad nisam mogao ni zamisliti da mogu osjećati i toliku sreću! Sretan sam već i zbog same spoznaje da živim i da mogu osjetiti ono što mi se događa. A odsada ću "uživati" u životu!

Međutim, nije istina da postoji neminovan uzrok i posljedica između iskustva stečenog tijekom ranog obiteljskog života i načina na koji živimo kad odrastemo. Kao prvo, možemo se promijeniti, a to, kao drugo, znači da samostalno odlučujemo hoćemo li se hrabro ili poput kukavice suočiti s problemom straha i boli i njegovim rješavanjem. Dave je odbacio ono što su ga učili u ranom

Kao dijete nisam osjetio majčinsku ljubav. Već dosta dugo vjerno slušam vaše emisije i postaje mi sve jasnije zašto između mene i mojih roditelja nema bliskosti. Od malih nogu za mene su se brinule raznorazne dadilje i susjedi, dok su moji roditelji sve svoje vrijeme posvećivali zajedničkom radu u vlastitoj tvrtki.Ja, zapravo, nisam nikad imao ni majku ni oca. Kad je moja dvije godine starija sestra dovoljno odrasla da se brine za mene i kuću, postao sam ogorčen i na nju, jer je pokušala glumiti "mamu" (a znate kako su tinejdžerke sklone tiraniziranju mlade braće i pod "normalnim" okolnostima!). U roditeljskoj sam tvrtki povremeno radio kao dječak, a nakon fakulteta nekoliko sam godina radio puno radno vrijeme. I sada, nakon svih tih godina, čini mi se da su me odgojili suradnici na poslu, a ne roditelji. Tvrtka je propala prije nekoliko godina, i dok se moji roditelji prepuštaju sjećanju na tvrtku koju su "imali", ja mislim na OBITELJ koju sam želio "imati", ali, nažalost, nisam. Međutim, sretno sam oženjen već 10 godina i imam dvoje divne djece. Imam i ženine roditelje, koji su mi postali "roditelji". Zajedno s njima slavimo rođendane, godišnjice, blagdane..., koji su za mene tek s njima dobili pravo značenje. A imam i svoju majku, oca i sestru, s kojima nisam nikad mogao uspostaviti blisku emocionalnu vezu i komunikaciju, pa te proslave nisu imale nikakvo značenje.

Daveu je uspjelo ono što nije uspjelo slušatelju Kenu: ušao je u obitelj koja mu pruža toplinu i koja ga prihvaća.

Posvetite više vremena razmišljanju

Vi muškarci trebate posvetiti više vremena dubljoj introspekciji, iako to mnogima pada dosta teško. Tako možete saznati mnogo više o sebi, o svojim ciljevima, bolima, brigama i potrebama. Sto ste ih više svjesni, to ćete manje patiti, i vaš će život postati mnogo vredniji. Osim toga, potrebno vam je sigurno mjesto, po mogućnosti vaša obitelj s kojom ćete, podijeliti svoje emocionalne probleme i koja će vam pružiti podršku.

I nakraju, morate razmišljati poput Richarda, koji je na satu engleskoga jezika plakao dok je naglas čitao sastav o svom osmogodišnjem sinu, za kojeg se sumnja da ima tumor mozga, i koji je na pitanje jednog učenika "Zbog čega si tako osjetljiv?", odgovorio:

"Da, osjetljiv sam. Ali moja osjetljivost nema negativan učinak na moju muževnost i vjerojatno sam muževniji od svih vas, jer s drugima mogu dijeliti svoje osjećaje!"

Richard sigurno nije emocionalna kukavica.

3. GLUPA AMBICIOZNOST

*Na svom usponu **prema** vrhu Ijestava, mnogi muškarci grebu, zabadaju pandže, grizu i rade prekovremeno.*
Međutim, kad jednom stignu na sam vrh Ijestava, zapanjeno shvate da su njihove ljestve prislonjene uz krivi zid.

SCOTT, 1996.

Najnovije vijesti! Nevjerojatno otkriće! Najnovija anketa — objavljena u *USA Today* — o prioritetima spolova pokazuje da medu spolovima postoje razlike! Je li doista moguće da nakon 30 godina ženski pokret još nije postigao svoj *(neostvarljiv)* cilj stvaranja jednospolnih bića koja imaju iste osjećaje, misli, nagone, ambicije, stavove, želje, sklonosti i zadovoljstva? Naravno da nije uspio. A čak ne vjerujem u to da su razlike medu spolovima loše. Ali vratimo se na anketu. Provedena je s ciljem utvrđivanja prioriteta spolova i došlo se do sljedećih rezultata:

Muškarcima je u životu važnije nego ženama:

- *Postizanje karijere*
- *Postizanje financijskog uspjeha*

Ženama je važnije:

- *Razvijanje osobnih veza*
- *Pronalaženje dubljeg smisla života*
- *Duhovni razvoj*
- *Podizanje djece (to je i ženama i muškarcima najvažniji prioritet)*

Sto?! Podizanje djece je još uvijek najvažniji prioritet u životu žene!! Nakon svih ovih godina provedenih u osvještavanju, žene su još uvijek motivirane "prirodnim nagonom" rađanja, odgajanja i hranjenja djece i života za druge.

Sto?! Zar je podizanje djece i muškarcima najvažniji prioritet u životu? Kako se to može dogoditi kad se pretpostavlja da su muškarci samoživi i orijentirani na postizanje svojih ciljeva? Zar je moguće da muškarci cijene obitelj, ali ne znaju kako da postanu njezin dio? Ovaj odlomak je posvećen toj tajni i pitanju kako je riješiti.

Raditi ono stoje prirodno

A sada ćemo se pozabaviti tim "razlikama u spolovima" i pitanjem u kojoj mjeri one predstavljaju prijetnju "feministima". Mentalitet feminista, ako se izuzmu oni važni i plemeniti ideali o pravu na jednake šanse i poštovanje, iskrivio je mišljenje koje o sebi ima svaki spol i ono stoje svakom od njih vrijedno, na štetu onoga stoje dragocjeno jednom spolu, a poželjno drugom.To se djelomično postiglo umanjivanjem onoga što se smatra "prkodnim"..za muškarce (na primjer, ambicioznost,

seksualnost, tjelesnost, skrbljenje za obitelj, individualnost), a ne umanjuje se u slučaju ako se tim odlikama koriste žene.Jednako tako, umanjuje se vrijednost onoga što se smatra prirodnim za "žene"(duhovnost, osjećajnost, podizanje djece, rječitost, uspostavljanje veza s drugim ljudima), ali ne i u slučaju ako takvo ponašanje usvoji žena, uključujući se u način života karakterističan za muškarce, kao ni u slučaju ako muškarac izbjegava tipično muški način života (ostaje kod kuće s djecom).Veoma zamršeno, zar ne?

Radikalni feministi propovijedaju kako je muškarcima urođena nezainteresiranost za brak, obitelj, djecu, pomaganje starijima..., što im *umanjuje ljudskost.* Prema Christopheru Cakhvellu, koji je u *Weekly Standardu* objavio članak "Feminizacija Amerike" (12/23/96.), "muškarci, bez obzira na društvo u kojem žive, oduvijek žele te stvari i dali su svoj doprinos dobro zarađujući i štiteći svoj dom. Povijesna je činjenica da se muškarci i žene zajednički brinu za bolesne, stare i novorodenčad, tako što muškarci pružaju sredstva za život, a žene njegu i hranu. (Feministički) suptilan trik se sastojao u veličanju pružanja njege i hrane, kao *važnijoj* od te dvije vrline. Otad se ženske vrline karakteriziraju kao "humane", a muške kao mali broj onih koje još nisu "humanizirane."

Iako postoji tendencija da se neka vrlina smatra tipičnom za određeni spol, to ne znači: (1) da se ona ne javlja i kod drugog spola (osim u pitanju reprodukcije, razlike medu nama "ljudima" nisu tako očite), (2) da se ona treba vrednovati kao bolja ili lošija, (3) da ne uk-

..--

ne, tipičnije za drugi spol, automatski izaziva vaš dobitak/gubitak u borbi spolova (spol je samo jedan od aspe-kata naše kompleksne "ličnosti").

Činjenica je da postoje razlike među spolovima. Da su spolovi "stvoreni" zato da se sjedine kako bi se nadopunili i oplemenili, u tome su se odavno složili filozofi, romantični pjesnici i religiozni tipovi.

Ono što je točno za metale i magnete, točno je i za spolove: suprotnosti se privlače. Ljudima je privlačnost važna, ali ona nije dostatna za kvalitetan zajednički život. Kvalitetan život zahtijeva zajedničko sudjelovanje u postizanju ciljeva, poštivanje vrijednosti, težnju za zajedničkom dobrobiti i sposobnost da prihvatimo spolne razlike kao blagoslov i ono što će nam donijeti sreću, a ne kao prokletstvo ili prijetnju.

Možete doista postati "sve ono što hoćete" i bez toga da se unovačite. *U okviru* konteksta vaše muževnosti trebali biste moći i htjeti istražiti mogućnosti koje će vam omogućiti da od muškarca postanete čovjek. Ovdje nije riječ o mogućnosti izbora između "muževnosti" i "čovječnosti", već o tome kako da postignete njihov optimalni spoj i postanete čovjek.

Duboko sam uvjerena u to da vaša sposobnost da postanete takav "čovjek-muškarac" apsolutno zahtijeva ženstvenost — ne onu u vama (nemojte se zapjeniti zbog te vaše "ženske strane", za koju se pretpostavlja da se skriva negdje u vama), već onu vaše partnerice. Na putu od muškarca do "čovjeka-muškarca" učitelji su vam drugi muškarci, ali njihovu poduku će modificirati i civilizirati važne žene u vašem životu: vaša majka i Na primjer vrlo je vjerojatno Ha *će* vas vaš otac

naučiti da "to podnesete kao muškarac", dok će vas majka najvjerojatnije utješiti. Nijedan pristup nije ni dobar ni loš, ali potrebna su oba. Otac će vas izvoditi van i s vama sudjelovati u pustolovinama, dok će vas majka učiti tome kako da ispunjenje nađete u svojoj privrženosti domu. Opet moram reći da nijedan od ovih pristupa nije superioran, ali oni se moraju uskladiti dok se u vama za prevlast bore "muškost" i "čovječnost".

Znam da vi muškarci stalno vodite unutarnju borbu sa samim sobom. U emisiju me nazvao dvadesetosmogodišnji Stephen, jer se kolebao između svog osobnog života i dobro plaćenog posla.

— Taj posao je zahtjevan, izvrsno plaćen, prestižan i pruža moć i status.

— A svrha osobnog života je u...?

— Nečemu izvan posla.

— Mislim da bi to mogao biti i bejzbol.Vi vrijednost osobnog života vidite u bijegu od stvarnog života.

— Pa, dobro, osobni život, osobna izgradnja, susreti s drugim ljudima.

— Jesu li tu uključeni ljubav i obitelj?... Stephen, morala sam umjesto vas u pumpu naliti vodu da bih je pokrenula. Na ovo pitanje muškarci lakše daju odgovor nakon prvog srčanog udara — pod pretpostavkom da ga prežive. Općenito govoreći, muškarci s ispunjenim i bogatim osobnim životom rjeđe dobivaju srčani udar, odnosno šanse da ga prežive su mnogo veće. Ali budući da imate tek 28 godina, sebe vjerojatno smatrate neu ništivim.

— Da, točno. Pa... dali ste mi mnogo toga za raz mišljanje. Hm, — zapravo, dali ste mi određene upute.....,

— Doista? A koje?

— Da se moram prisiliti na to da nađem vremena za privatni život.

— Hej, rekli ste da sam vas *prisilila. To* zvuči tako negativno, mehanički i pragmatično. Ali, Stephen, mož da dobar početak u pravom smjeru obično tako zvuči, ako niste na pravom putu ne možete otkriti ljepotu i u njoj uživati. A postoji vjerojatnost da, iako nemate volju i niste sigurni u to želite li krenuti pravim putem, ipak sti gnete na pravo odredište. Divno je biti talentiran i imati velike ambicije, ali uživanje i dublje značenje toga proiz lazi iz složene kombinacije konteksta, svrhe i sudjelova nja druge osobe.

— Shvatio sam.

— Drago mi je. A sada mi recite, Stephen, bi li neki slabije plaćen posao bio isto tako dobar?

— Možda — odgovorio je, smijući se.

Vaša karta puteva pruža vam izbor

Zvuči li to kao da ja, žena, vama muškarcima objašnjavam koji je "pravi put"? Možda. Ali ja vam ne diktiram koje je za vas odgovarajuće odredište. Kao prvo, "To je vaš zadatak, ako ga prihvatite. Sretno!, kao što bi rekla Jim Phelps u televizijskom programu Mission Impossible. Kao drugo, možete uzeti karte od drugih muškaraca koji su se njima služili prije vas.

Stalno sam si govorio kako ću se vratiti u školu čim

.»,.,;;,, sp -yn tn uh/ržp nrilihti nli nnn sp nihnA niip noitiviltl U

pravi trenutak. Propustio sam mogućnost da napredujem u poslu, zato jer bi to značilo da bih morao zapustiti obitelj, pa sam se ubrzo naviknuo na svakodnevni posao od 9 dol 7 sati, u kojem nisam uživao. Nakon tri godine rodila nam se još jedna kći.

Konačno sam prestao razmišljati o tečaju iz fotografije. Ali to me nije spriječilo da se žalim na svoj posao ili da kukam zbog onoga što sam žrtvovao. Osjećao sam se kao gubitnik. Još uvijek nisam shvaćao o čemu se zapravo radi.

To sam shvatio jedne večeri dok sam sa ženom i moje dvije kćeri (jedna sada ima 13, a druga 10 godina) sjedio za večerom. U početku sam ih samo promatrao dok su, kao i svakog dana, razgovarale o onome što im se dogodilo u školi. Smijale su se i pomislio sam kako su lijepe. Shvatio sam da nasuprot mene sjedi dvoje sretne i prilagođene djece. Moja žena i ja obavili smo dobar posao, odgojivši ih na taj način. Iznenada me obuzeo dubok osjećaj zadovoljstva i ispunjenosti.

U tom trenutku sam shvatio da sam sve te godine radio nešto vrijedno, vrednije od bilo čega drugog što sam mogao raditi. A pronašao sam i ono što mnogim muškarcima nikad ne pode od ruke. To nisam pronašao u svom poslu, ni u autu koji vozim, kao ni u kući koju posjedujem. Pronašao sam osjećaj zadovoljstva koji mi pruža moja obitelj.

Nikad nisam završio tečaj fotografije, iako i to mogu uraditi jednog dana. Nastavio sam snimati iz hobija, i smatram da su moje najuspjelije fotografije one na kojima su moja žena i kćeri.

Ambicije su divne, uzbudljive, motivirajuće, pa čak i potrebne za ispunjen život. One postaju glupe kad isključivo teže osobnoj identifikaciji, zadovoljavanju ega, stjecanju materijalnih dobara, moći i predstavljaju izazov *usprkos* vašim ostalim potrebama i drugim načinima zadovoljavanja ega, koji zahtijevaju da od isključivo *osobnog* prijedete na *interpersonalno.* Ne brinite, pri tome se vaše "ja" neće izgubiti, već će se upotpuniti.

Ali, oh Bože, možete li ikad pronaći neki izgovor ili razumno objašnjenje u obranu onoga što nazivam krajnje glupom ambicijom. A, kao što ćete se ubrzo i uvjeriti, ako ne odaberete pravu ženu, ona kriva će vam samo pomoći u tome da ostanete GLUPI, tako što će vas kažnjavati kad se počnete ponašati PAMETNO.

"Napredovati": američki san ili noćna mora?

Argument kojim se koristi jedna od poznatih obrana "glupe ambicioznosti"je tzv. ideal "napredovanja". Jedan otac mije poslao kolumnu urednika *EnergyTimesa* (10-11/95.), zato jer gaje užasno razbjesnjela. U njoj je dat prikaz jednog uobičajenog radnog dana urednika i njegove žene: njihova budilica zvoni u 5 i 45, a u 6 i 45 njih dvoje silazi u prizemlje na doručak. Između 7 i 7 i 30 njihov sin koji ima dvije i pol godine dolazi u kuhinju kako bi pozdravio svoju dadilju. Mama i tata moraju uhvatiti vlak u 7 i 45, kojim odlaze na posao. Majka se vraća kući između 18 i 30 i 19 sati, i tada započinje "ritual" pripremanja dječaka u krevet. Mama i tata su

"Nemam pojma kako ćemo sve to izdržati kad dođe nova beba."

Zaboravite "kako" i pitajte se "zašto?" Njihova ambicija: napredovanje i želja da svojoj djeci pruže više mogućnosti nego što su ih oni imali, osnova je na kojoj se temelji "američki san".

Urednik je prilično licemjerno izrazio svoju potporu "ravnoteži": "ali zapamtite, ravnoteža je ključ za dobro zdravlje i sreću. Zato se potrudite da uvijek ostavite vremena za djecu, vašeg bračnog druga i, što je najvažnije, za sebe.Vrijeme koje danas niste uspjeli provesti sa svojom obitelji možda više nikad nećete moći nadoknaditi, zato iskoristite na najbolji način ono što sada imate i uživajte u životu."

Moram skrenuti vašu pažnju na troje: vrijeme, fokus i ravnotežu. Pogledajte njihov raspored. Koliko vremena posvećuju svojoj obitelji? Djetetova primarna emocionalna veza je dadilja, a njihova — kolege na poslu. Zar taj urednik ne shvaća da su otac i majka raspored podredili *isključivo sebiV.* Vjeruju li oni doista u to kako sada njihovu djetetu toplinu i utjehu daju financijske pogodnosti, koje će mu u budućnosti pružiti njegovo nasljedstvo?

Zaprepaštena sam time što se koncept "američkog sna" potpuno iskrivio, jer se povezuje isključivo s bogatstvom, statusom i "samodokazivanjem", a obveza je postala novi strašni grijeh. Budimo iskreni — vi *želite* stvari, a *ne trebate* ih, samo ih želite. I nasjeli ste toj novoj američkoj religiji ega i stjecanja, po kojoj je obitelj samo... samo... što?

— Oženjen sam već pet godina. Pokušavam naći način na koji bih poboljšao vezu sa svojom ženom, zato jer ona nije tako čvrsta kakva bi trebala biti.

— Kakva bi trebala biti, kakva je bila ili oboje?

— Oboje.

— Po vašem mišljenju zbog čega je situacija takva?

— Oboje smo potpuno zaokupljeni poslom, pa ima mo veoma malo slobodnog vremena, mnogo manje ne go što smo ga imali prije. Ali mislim da razlog leži i u to me što smo si dopustili da upotrebljavamo grube riječi mnogo češće nego bi trebali.

— Imate li djecu?

— Nemamo.

— Namjerno?

— Da, mislim da ih do sada nismo htjeli zato jer se moja žena hoće uvjeriti u to da li ih doista želi, a ja u to daje ona osoba s kojom želim provesti cijeli svoj život. A, mislim da se u to još nismo uvjerili.

— Dakle, nakon što ste se jedno drugom obvezali i proveli pet godina u braku, još uvijek niste sigurni u to da li ih ona želi?

— Da, nažalost. Međutim, mislim da ona ima druge kvalitete koje zaslužuju napor da se izdrži...

— U redu, Troy. Ali recite mi bi li Marsijanac, koji je došao na Zemlju vama u posjet, stekao dojam da ste vas dvoje ljudi koji se trude stvoriti obitelj?

— Ne. Mi moramo više komunicirati, zajedno kvali tetnije provoditi vrijeme i dijeliti interese i hobije. Izva na izgleda kao daje naš brak savršen, ali on to nije iznu^ tra.

— Dakle, vi ne ulažete napor u to da postanete obi-

— Da, ulažemo, ali, istini za volju, nedovoljno.

— Možda ste vas dvoje previše usredotočeni na pot rošački mentalitet i vlastiti ego.

—To je moguće.

— Ali to je kontraproduktivno za obitelj .Vi ste oboje usredotočeni na sebe, na svoje osjećaje i na ono što želi te postići. Kako možete postati tenisač, ako se ne usredo točite na tenis. Kako možete postati roditelji, ako se ne usredotočite na to.Vi niste obitelj — vi ste kolege koji žive zajedno, zato da ne živite potpuno sami.

— Na koji način da uvedemo suptilne promjene?

— Zašto "suptilne"...? Ne želite se odreći većeg dije la onoga što *imate* ili onoga *kakvi ste?* Što se tako bojite izgubiti i zašto ne cijenite više ono što možete dobiti? U redu je, pretpostavljam, ako živite sami da se usredo točite na osobni probitak i kupovanje lijepih stvari, ali to ne dolazi u obzir kad imate obitelj. Razlog zbog kojeg jedan drugome *"idete na živce"* je taj što osjećate da sprečavate jedan drugoga u "onome što želite raditi".

(Smije se.) — Čini mi se kao da živite s nama!

—Troy, mislim da biste trebali sjesti sa svojom ženom i reći joj kako ste uvjereni u to da oboje previše radite i da važnost dajete krivim stvarima. Na primjer, mogli biste reći: "Mislimo da nam sigurnost pruža novac, a ne lojalnost i naša ljubav.

— Znam da je to istina i čini mi se kako sam sebe za varavao baš onim što ste sada rekli.

— Prestanite se zavaravati.

— Imate pravo.

Od Trova sam, drugi dan nakon našeg razgovora, pri-

Želim vam se zahvaliti na tome što ste mi ukazali tu čast da razgovaram s vama. Veoma cijenim izravan pristup koji koristite u razgovoru sa svojim slušateljima, pa tako i sa mnom.

Na naš brak, najblaže rečeno, destruktivno djeluje naša samoživost i opsjednutost egom. Točno ste pogodili kad ste rekli da jedno drugome idemo na živce.

Automobili, jahte, velike kuće... nekad sam vjerovao da s voljenom ženom mogu živjeti i u šatoru, a da budemo savršeno sretni. Mislim da moramo poraditi na našoj vezi. Držat ću se onoga što ste mi jučer rekli i povremeno vas obavještavati o tome kako napredujemo.

Uspostavljanje ravnoteže

Budući da smo riješili "vrijeme" i "fokus", sada ćemo prijeći na "ravnotežu". Počet ćemo s Ramzijevim pismom:

Upravo sam čuo vaš razgovor s čovjekom koji se dvoji između dobro plaćena posla i osobnog života, a tijekom kojeg ste spomenuli riječ ravnoteža. Ravnoteža je ključ za rješavanje problema. Radim u tvrtki koja podržava ideju ravnoteže. Rukovodstvo tvrtke nas, između ostalog, ohrabruje da uzmemo godišnji odmor, omogućava nam fleksibilno radno vrijeme, zaposlenim majkama daje povlastice i omogućava im da rade skraćeno, očevi mogu uzeti porodiljski dopust... u biti mi svi

Mislim da problem slušatelja nema nikakve veze s tvrtkom koja mu nudi dobro plaćen posao, već je vezan uz strah da bi morao odrediti svoje prioritete, koji bi mogli doći u sukob s onima koje bi zahtijevao njegov novi posao. Mislim da bi taj slušatelj prvo morao odrediti svoje životne prioritete, a tek onda naći posao koji će biti s njima u skladu, a ne obratno.

Ovo sve zvuči veoma dobro, ali kad ste mladi, zagrijani i ambiciozni, životne prioritete određuje vaša energija, a sve ono duhovno ili vezano uz obitelj odbacuje se kao ono o čemu razmišljaju starci, zar ne? Vi, dakle, odlazite na mjesto na kojem, a u to ste uvjereni, trebate ili želite biti, da bi poslije shvatili da su žrtve bile prevelike. Bili je 30 godina služio u mornarici, priznavši mi daje taj posao postao glavni faktor o kojem su ovisile sve odluke koje je donosio. Vrlo rano je shvatio daje vojna služba časna obveza koju mora pretpostaviti svemu ostalom u životu. Nije mu žao što je bio u vojnoj službi i potpuno joj se posvetio, ali žali što je sve to za sobom povlačilo upletanje drugih ljudi (žena i obitelj). Konačno je shvatio da netko tko nije uključen u taj vojni život najvjerojatnije ne može potpuno razumjeti njegovu potrebu da bude tako dugo odsutan i tako potpuno predan onome što radi. Napisao je sljedeće:

Prema vojničkom kodeksu ponašanja čovjek mora dati život za svoju zemlju. Sada sam shvatio da u to nije uključena samo mogućnost da možeš umrijeti, već i ..... činjenica da se odričešsvoe života. Želio bih ooručiti ostalim muškarcima da, u slučaju da svoj život posvete poslu ili određenom načinu života, svima koji su uključeni u njihov život daju do znanja kako im je to, čemu su se obvezali, najvažniji prioritet.

Zanimljivo je da Bili ne izražava osobni gubitak, već suosjeća sa sebi bliskim osobama koje su pretrpjele gubitak zbog njegovih obveza na drugom mjestu. Shvatila sam da vi muškarci pokušavate postići osjećaj zadovoljstva uglavnom kroz posao. Jeste li ikad razmišljali zbog čega je to tako?

Cetrdesetdevetogodišnji Terry ima zanimljiv pogled na to:

U Vijetnam sam otišao kao civil s Crvenim križem 1969. Nalazio sam se potpuno sam na oko 40 kilome tara od kambodžanske granice i moj glavni zadatak sas tojao se u tome da pronađem vojnike i obavijestim ih o smrti njihovih roditelja, žene ili djeteta u Americi. Tada sam imao 22 godine, bio sam oženjen tek godinu dana i osjećao se poput dječaka koji je obukao odijelo odraslog muškarca i obavljao njegov posao. Kad mije moj šef i mentor dao odgovoran posao, iako sam bio najmlađi među kolegama, dokazao sam da sam sposobnan obav ljati taj posao i tada sam osjetio da sam od "dječaka ko ji se pretvarao daje muškarac"postao "muškarac". Ovu priču umanjuje činjenica da se mi muškarci, nažalost, "natječemo" u gotovo svakoj stvari koju radimo, kako bismo "dokazali" da smo muškarci, ali to nam nikad ne polazi za rukom, jer se uvijek pojavljuje netko tko je od nas bolji u svemu onom u čemu se s njim želimo ogleda ti.....

Ovdje je, muškarci, prisutna dvojba između dokazivanja muškog ega/identiteta vanjskim manifestacijama (borba i natjecanje), a što se uglavnom odnosi na "mušku" stranu vašeg bića, i izražavanja vaše " ljudske" strane ("čovjek"), o čemu pišeTerrv u završnom odlomku svoga pisma: *Mi, prije ili poslije, ako nam doista uspije da postanemo pošteni ljudi, stvaramo svoje vlastito unutarnje mjerilo, koje se temelji na našim odabranim vrijednostima i pronalazimo metodu kojom organiziramo naš život, držeći se tih vrijednosti.*

Ambicija vam služi da definirate važan aspekt vaše muževnosti, ali to jednostavno nije dovoljno da biste vašem životu dali dublje značenje i zadovoljstvo. Dok sam razgovarala s mojim slušateljem Jerrvjem činilo mi se da ja muškarce više poštujem od njega!

Jerry je nezaposleni sudski službenik koji se kod kuće brine za djecu, a žena radi. U trenutku kad sam ga uključila u razgovor,Jerry je u stroj za pranje rublja stavljao omekšivač. Pružila mu se mogućnost da se vrati na fakultet, ali dvoji se između studija prava i patologije govora.

— Pravo bi mi oduzimalo mnogo vremena. Bojim se da mi ne bi preostalo nimalo vremena za obitelj. Djecu bismo morali dati u vrtić, što bi mi teško palo. Međutim, gledano dugoročno, pravo bi nam se financijski više is platilo.

— Jerry, otkad djecu zanima nešto "dugoročno"? Moj sin dolazi k meni u krevet osam puta na noć po za grljaje, poljupce, maženje i razgovor. Nikad ne dolazi na razgovor o mojim godišnjim prihodima. Našoj djeci smo. potrebni *sada*.....

— To je istina koju sam konačno shvatio. Ali, možda bi bilo bolje da moja žena umjesto mene ostane kod kuće.

Svejedno je tko ostaje s djecom, sve dok se oni zovu mama ili tata — pa, bilo bi izvrsno da možete nekako urediti da žena ostane kod kuće. Ali vi *nećete imati vremena za obitelj,* što će za vas i njih biti veliki gubitak. Molim vas, nemojte sebe svesti na spermu i novac — ako se vaša vrijednost mjeri samo time, onda je vaša žena mogla otići u banku sperme, i nakon toga jednom mjesečno naći bogatog starca. Uopće se nije morala udavati. Pa, dragi moj Jerry, mislim da ja više od vas poštujem muškarca, muža i oca!

Zamka u koju upadate zbog vašeg životnog stila

Kad vi momci sebe svedete na status skrbnika, sveli ste se *isključivo* na vašu "biološku" ulogu. U tu zamku se lako upada, ona ne donosi zadovoljstvo i ispunjenje — a upadanje u nju znatno olakšava vaš koncept životnog stila, koji se najčešće može označiti riječju "stvari". Ken je upao u takvu zamku:

> *Moja žena i ja uživamo u našem načinu života, koji nam omogućnje ugledan i izvrsno plaćen posao, kakav oboje imamo. Od samog smo početka znali da želimo djecu, pa smo pokušali "izgraditi naše gnijezdo " prije njihova dolaska na svijet. Dok smo gradili naše gnijezdo, naviknuli smo se na to da možemo kupiti sve što*
>
> *tn ! \as\A tn ^inicf/i iripruiptn u to da mnnon*

ljudi (kao i ja) očekuje previše od života, koji uključuje posjedovanje materijalnih stvari. Vrijeme provedeno s mojom djecom je roba koja se ne može kupiti ili prodati, ali je ono najvažnije od svega što sam mogao uložiti za svoju i njihovu budućnost.

Ken je ostao kod kuće sa svojom djecom! Ken i njegova žena izgubili su polovicu svojih velikih prihoda jer je on shvatio da vrijeme provedeno s djecom pruža više zadovoljstva u emocionalnom smislu od bilo koje materijalne stvari.

Uzgred rečeno, kad ljudi saznaju da ste otac koji se kod kuće brine za djecu, odmah vam prišiju etiketu "gospodin Mama". To me u početku donekle i smetalo, ali sada više ne pridajem važnost takvim komentarima. Osim toga, više ne osjećam potrebu da drugima objašnjavam zašto sam ostavio posao i posvetio se djeci. Oni ljudi kojima bih to doista trebao objasniti vjerojatno me uopće ne bi shvatili.

Riječ "skrbnik" može, dakle, označavati više od sperme i novca. Mislite da su otac i muž nešto mnogo više od sperme i novca? Sto su oni?

Paul je bio glavni direktor malene tvrtke, radio je 60 sati tjedno u uredu i dvije do tri noći tjedno izvan ureda. Vrijeme koje je provodio u uredu i na službenim putovanjima "opravdavao" je tvrdeći kako sve to radi "za dobro obitelji". Evo njegova pisma:

Nedvojbeno je da muškarac ima odgovornost skrbi za obitelj, ali toj je obitelji kod kuće potreban i otac, a ženi muž i nikakva suma novca ne može biti zamjena za dobrog starog tatu. Moja žena nije imala stalan posao, već je radila povremeno i skraćeno, dok su djeca bila u školi. Konačno smo mi kao obitelj — tata, mama i troje djece — odlučili da prihvatim drugi posao za 33% manju plaću, ali s radnim vremenom do 17 sati i slobodnim vikendima. Nikad nismo požalili što smo donijeli tu odluku. Imamo divnu i prilagođenu obitelj, a ja prekrasne uspomene vezane uz vrijeme provedeno s njima, kao i savršen odnos sa ženom i djecom, koji ne bih mijenjao ni za polovicu moje prijašnje plaće.

Mogao bih još dosta toga podijeliti s vama, ali za to još ima dana u godini.

Dakle, muškarci, nemojte žrtvovati ono što *značite* svojoj obitelji i što od njih *trebate,* pod izlikom da im „pomažete" dajući novac i spermu. Nisam uvjerena u to da se trebate ponašati tako altruistički. Neki se od vas skrivaju od životnih problema, rizika i izazova pretjerano radeći. Na primjer, shvatili ste da sama ženidba ne znači i kraj priče, da se pred vas stalno stavljaju zahtjevi i da se od vas stalno nešto očekuje, što vas zbunjuje, plaši, izaziva, pa čak i živcira.Vasa djeca jednostavno "ništa ne rade kako treba", za razliku od vas dok ste bili dijete.Tu su i rođaci sa svojim smicalicama. Susjedi su pravi gnjavatori. Vaš pas se ponaša destruktivno, a papige vam neprestano ugibaju. "Oprosti, draga, imam pune ruke posla, jer se moram pobrinuti za sve one stvari koje želite i trebate — sada doista nemam vremena za rješavanje ovakvih

Zašto se upuštate u izvanbračne veze

Postoje i oni neugodni "unutarnji" problemi. Želite status i skupe igračke kako biste njima nadomjestili vaše stvarne nedostatke. Vi "skrbite" jer želite ugoditi drugima i biti voljeni. Uvjereni ste u to da će vas ljudi voljeti samo ako ih obaspete skupim stvarima. A kad vam to ne donese zadovoljstvo kojem ste se nadali, osjećate se povrijeđeno — ali nećete priznati koliko vas boli, jer to nije "muški". I bol će prijeći u ljutnju. U ljutnji se povlačite, postajete zahtjevni, radite još više, previše jedete i pijete, ili čak nađete ljubavnicu koja će vam *doista pružiti ono što želite i trebate.*

Scott je svojim pismom potvrdio tu koncepciju:

Ono (posao) što muškarac shvaća osnovnim načinom kojim pridonosi svojoj obitelji (stvari usrećuju), upravo je ono što uništava obitelj, ili je pretvara u nesretno i neuspješno kućanstvo.

Muškarac je u uredu ili na službenom putu kad njegovo dijete napravi svoje prve korake, on žrtvuje vikend s obitelji u prirodi zbog važnog ugovora čije je sklapanje ušlo u završnu fazu..., uvjeravajući se da postupa ispravno: "Jednog dana će mi zbog ovoga biti zahvalni. Možda mi sada prigovaraju, ali kad bi samo shvatili da će bolje živjeti ako dobijem promaknuće/povišicu/ugovor bili bi sretni zbog svoji 'malih' žrtava."

A onda shvati da ga obitelj "ne razumije" i da "nije sretna" zbog toga što on radi gotovo cijeli dan, kao ni zbog "malih" žrtava koje moraju prinijeti. U ureduje P"kovanjzawqj pisači stol, a nitko ne shvaća nieoov altruizam, osim nje (nove žene u njegovu životu). Njegova žena, no dakle, ona se samo žali i stalno prigovara zbog toga što ga nikad nema kod kuće, što nikad ne ide na sportska natjecanja u kojima sudjeluju njegova djeca, što zaboravlja na njihovu godišnjicu braka. A nikad mu ne kaže:" Srce, znam da radiš prekovremeno samo zbog nas. Hvala ti zbog toga itd. Ti si san koji je postao stvarnost, prebijaš se radeći, hranitelju naš. Znam da si s nama u mislima, a to je najvažnije, dragi."

Ne, te riječi nije nikad čuo. Žena ga ne shvaća i drži ga pod papučom. Kako će preživjeti? Naravno, naći će ljubavnicu — a tko ne bi. Na taj su ga korak, zapravo, natjerali njegova žena i zahtjevna i buntovna djeca. Nikad nije želio da dođe do toga, oh, ne! Njih treba kriviti zbog toga.

Raspali su se njegova obitelj i brak (možda je to bio njegov drugi ili već treći); hitno je otpremljen u bolnicu, gdje su mu na srcu napravili četiri premosnice; pada s vrha Ijestava (uvjeren u to da je gurnut), ali u blizini nema nikoga tko bi zaustavio njegov pad; na samrtnoj postelji procjenjuje svoj život i zapanjuje ga činjenica da nitko nikad nije na samrti rekao: "Jedino žalim što nisam proveo više vremena u uredu".

Srećom, ne završavaju svi muškarci na taj način. Stanleyje bio uvjeren u to da mu je posao važniji od obitelji. Nekad je radio za jednu veliku tvrtku i gotovo nikad nije bio kod kuće. Nije sudjelovao u prvim godinama odrastanja svoje djece, jer je stalno putovao. Nakon 11 godina dobio je otkaz, samo zato jer je tvrtka željela srna-

A sada radim kod kuće. Svako jutro ispraćam djecu u školu i ovdje sam kad se vrate. Dobrovoljno obavljam neke poslove u njihovoj školi i vozim ih na školska sportska natjecanja. To ne bih nizašto mijenjao —jer za mene je najvažnija stvar na svijetu gledati djecu kako rastu pred mojim očima. Ja sam otac svojoj djeci i moj mije nekadašnji posao postao beznačajan u odnosu na moj osobni život.

Suočite se s činjenicama, gospodine

Vratimo se na pitanje ravnoteže koja može imati i negativnu stranu. Ponekad je vaš pokušaj da uspostavite ravnotežu samo još jedna isprika kako se ne biste morali suočiti s činjenicom da su vaši prioriteti pobrkani i da se vaš osobni život raspada. Ta vrsta negativne ravnoteže obično ukazuje na to da ste, njišući se, pronašli položaj u kojem dobivate više onoga što želite, a manje onoga što ne želite. Međutim, vi nemate pravo smanjiti vrijeme i napor koji ulažete u svoje obveze i odgovornosti.Vrijednosti moraju istisnuti želje, ako želite biti čovjek, a ne samo muškarac.

Ponekad do negativne ravnoteže dolazi i u slučaju preispitivanja istine i vrijednosti. To obično rezultira time da netko drugi mora platiti cijenu. Uzmimo, na primjer, vrtiće. Nekad se smatralo tragedijom kad je dijete trebalo ići u vrtić, jer se roditelji nisu mogli ili htjeli brinuti za njega.A sada se smatra daje briga koju o djetetu vodi nepoznata osoba jednaka, pa čak možda i bolja od tu i mamu "usrećuje" njihov posao, a ako oni nisu "sretni" kako onda mogu sreću pružiti nekom drugom? Jednostavno preispitate istinu i vrijednosti i slobodni ste da, pod krinkom ravnoteže, slobodno radite "što želite".

Pozitivna ravnoteža, s druge strane, znači da preuzimate kontrolu i stvarate pravila i ograničenja. Na primjer, određujete svoje vrijeme i projekte. Ta samonametnuta ograničenja mogu smanjiti nagrade i konačno ostvarenje onoga što radite, i vi pri tome možete stalno osjećati poriv da objasnite zašto ne radite više ili bolje. Vaš život, iako skromniji, sada će vam pružiti kvalitetno vrijeme u kojem možete provesti kvalitetne trenutke.

Organiziranje vremena

Nekim muškarcima se sama koncepcija "ravnoteže" čini apsurdnom. Robert B. Reich, *bivši dobrovoljni* ministar rada u vladi predsjednika Clintona, dao je ostavku. Zašto? Zato jer je osjećao da ne može uspostaviti odgovarajuću ravnotežu između posla i obitelji. "Otkaz" je dao u članku, koji je napisao za *NewYork Times* (11/8/96.), pod nazivom "Dajem ostavku zbog svoje obitelji". Napisao je: "Čovjek mora neizbježno birati između posla i obitelji. Nikad nemaš dovoljno vremena da radiš ono što istinski cijeniš. Nemojte mi reći kako moram bolje planirati vrijeme. Iako sam pokušao, pretrpan sam poslom.Vaši sinovi tinejdžeri ne trebaju vas u vrijeme koje ste im dodijelili prema svom rasporedu. Vaša žena ne može s vama dijeliti intimnost po zapovijedi. Posao ne pruža uvijek nove mogućnosti baš onda kad ste za njega

Gospodin Reich zatim zaključuje: "Na kraju, više ne možete raditi i jedno i drugo. Više nema prostora za bolju 'ravnotežu'. Metafora je pogrešna. Morate napraviti bolan izbor."

Članak je završio ovako: "Imao sam izvrstan posao i mislim da mi se takav više nikad neće ukazati u životu. Od njega nema boljega. Nikad ga se nisam mogao zasititi. Ali ja imam i najbolju obitelj na svijetu i nikad mi ih nije dosta. Može li se pronaći bolja ravnoteža? Zavaravao sam se mišlju da ona postoji. Morao sam odabrati."

Možda će vas uznemiriti spoznaja da gospodin Reich očito želi reći kako "Ne možeš imati sve".To je anatema koju nam obećaje "američki san"! Pa, momci, možete *i* ne možete imati sve. Da, vi možete imati posao koji vam pruža zadovoljstvo i smislen obiteljski život. Ali ne možete oboje iskoristiti maksimalno, imati ih istovremeno i bez pomoći druge osobe.

- Maksimalnost. Sjećate se Billa, koji je 30 godina služio u mornarici? Priznao je kako je njegov zavjet domovini istisnuo one bračne, kao i obveze prema obitelji. Svakodnevne odluke nije donosio sam, već je to umjesto njega radila vojska. Za obitelj je imao malo vremena i energije. Jednostavno ne možete 100% svoga vremena posvetiti "poslu" i očekivati da će se ravnoteža uspostaviti sama od sebe.To se neće nikad dogoditi.Vi možete poslu posvetiti 100% svoje pažnje *dok ga radite.* . Ali vi morate ograničenja postavljati sami i ne smijete se odupirati ustupcima. Na svoj osobni život morate gledati kao na nešto što želite i trebate, a ne kao na

- Istovremenost. Ako ste odlučili istovremeno graditi carstvo i obiteljski život, to vam obično neće poći za rukom, jer gradnja carstva zahtijeva 100% vašeg vre mena i nakraju vam ne mora pružiti toliko zado voljstva kao izgradnja obiteljskog života. Međutim, možete uspjeti u slučaju ako se obje izgradnje prekla paju. Dakle, onog trenutka kad se obvežete prema obi telji, morate usporiti izgradnju carstva. Tridesetšestogodišnji Jeffse u to uvjerio, iako na težak način:

  Moj obiteljski život je krenuo nizbrdo prije 10 godina kad sam otvorio dućan. Potrošio sam previše vremena na uspjeh u radu, a premalo na odgoj djece i stvaranje obiteljske harmonije. Žao mije zbog toga i sada sam se spreman potpuno žrtvovati kako bih odgojio disciplinirani, samouvjerenu, odgovornu, uravnoteženu i sretnu djecu i omogućio im harmoničan život u krugu obitelji.

- Samostalnost. Ne možete "imati sve" bez pomoći dob re žene. Dobra žena nije princeza (koja čeka na vaše poljupce i hrabra djela da biste je oživjeli); ona nije androgina (ne izjavljuje: "budući da žene mogu raditi sve ono što rade i muškarci, ona će raditi sve ono što radi njezin muž" — čime se u kući isključuje polaritet medu spolovima i timski rad), ona je emocionalno i psihički zdrava (može biti fleksibilna i prilagoditi se neočekivanim događajima ili trenutačnim kriznim si tuacijama, a da vas pri tome ne napada kako je niste "zaštitili"); ponosna je na svoju ženstvenost i na to što je žena (život ne percipira kao carstvo zla u kojem do miniraju muškarci, kojima je jedini cilj da iskorištavaju i tiraniziraju žene i malene životinje); cijeni urođene

Promijenite se ili će vas vrtjeti oko malog prsta

Ponekad ćete "dobru ženu" prepoznati po ultimatumu koji vam daje. U slučaju da vam žena postavlja sebične i nepoštene ultimatume, može vam se s pravom dići kosa na glavi. Međutim, zapovijedajući vam, ona vas nastoji civilizirati... dovesti vas kući iz lova. Steveu je postavljen takav ultimatum:

Moj danje počinjao u 3 sata ujutro. Do posla sam se vozio 293 kilometara, a kući bih se vraćao u 20 sati. Nakon na brzinu pojedene večere, pripremao bih nastavni plan za svoju djecu (žena i ja smo ih podučavali kod kuće), a onda bih odjurio u podrum, gdje bih do 23 sata radio najednom svom izumu (preko sedam godina sam radio napravu namijenjenu vanjskoj komunikaciji s industrijskim kompjutorima).

Kad sam se jedne večeri vratio kući, žena mije rekla da mogu birati:

1. Raskrstiti s brakom

2. Raskrstiti s poslom

3. Raskrstiti sa svojim izumon... "Ti biraj!"

Nije mi bilo jasno kako bih samo tako mogao odbaciti sedam godina uloženih u rad na napravi, boljoj od onih koje tržištu nude velike korporacije. Osim toga, znao sam da će me moja kompanija uskoro poslati na rad u drugu državu. Ako je moja žena mislila da me do sada nije viđala dovoljno često, s novim poslom na vidiku viđala bi me još manje! Uradio sam ono što bi uradio svaki muškarac koji ima petero djece i trudnu ženu. Dao sam otkaz.

Prošlo je već 13 mjeseci otkad sam napustio posao. Moja obitelj sada broji 8 članova i živimo od 1200 $ mjesečno. Ne dobivamo bonove za hranu, niti bilo kakav drugi oblik socijalne pomoći, što ne bismo ni željeli. Kad vam se sljedeći put javi slušatelj i kaže da "on ne može", recite mu da može. Moja obitelj i ja živi smo dokaz da se to može uraditi.

Kad princeza uzvrati udarac

Ako niste uspjeli dobiti "dobru ženu", druga će vas presjeći u korijenu kad pokažete namjeru da postanete još ambiciozniji ili kad svoje prste u tu igru umiješa život. Upravo to se dogodilo Ericu:

Nakon 13 godina izgubio sam izvrsno plaćen posao, za što nisam bio kriv. Žena je inzistirala da o tome nikome ne kažem nijednu riječ. Stalno mi je dobacivala sarkastične primjedbe. Cakje i pred djecom (u to vrijeme su imali 16 i 12 godina) govorila da smo bez prebijena novčića, da neće imati što jesti i neće moći kao prije ići na izvanškolske aktivnosti, jer je tata...

Ne moram ni reći da me to potpuno slomilo. Bilo je već dovoljno bolno ostati bez posla, ali još više me boli odnos moje žene koja mi je zadavala udarce kad sam već bio oboren na pod. U tom, kriznom razdoblju svog života trebao sam podršku i ljubav svoje žene... a ona mi nije pružila nijedno ni drugo.

Srećom, mjesec dana poslije našao sam dobar posao, ...,,..,, bolie plaćen od onog vrvog! Međutim, nikad nduovros-.

titi ženi način na koji se ponijela prema meni. Ozbiljno razmišljam o tome da je napustim kad naše najstarije dijete maturira. Ako se odlučim na taj korak, to će biti isključivo zbog njezina lošeg odnosa prema meni.

No, dakle, ne znam je li Eric sam pretvorio princezu, koju je nekad oženio, u monstruma s kojim sada živi, kao ni kad je njegova "glupa ambicioznost" počela ograničavati vrijeme koje je provodio kod kuće, a time i njegovo značenje. Ali je vjerojatno daje njegova žena, kad je Eric ostao bez posla, svoju zabrinutost i strah izražavala kažnjavajući ga,jer nije znala kako bi drukčije izašla na kraj sa svojim emocijama. U slučaju da Erik i dalje ništa ne bude "poduzimao", čekajući da dođe vrijeme kad bude mogao "opravdati svoj odlazak", veoma je sumnjiva njegova spremnost na komunikaciju kao i izlaženje na kraj s vlastitim strahom i razočaranjem. To možda predstavlja veći problem od načina na koji se prema njemu ponaša žena.

Cetrdesetčetverogodišnji Perry također je odlučio potpuno prekinuti s razdobljem vladavine "glupe ambicioznosti". Kad je obavijestio ženu da želi promijeniti posao kako bi mogao više vremena provoditi kod kuće i aktivnije se uključiti u obiteljski život, dočekala gaje "na nož", nabila mu na nos daje "gubitnik", pokupila djecu i izašla iz svog *trećeg* braka. Ona je pokazivala lojalnost i zadovoljstvo sve dok je njihov zajednički život bio "čaroban". U trenutku kad je promjena pokazala svoje ružno lice, njoj se smučilo i jednostavno je dala petama vjetra. Perry se sjetio kako je njegova žena napustila prva dva muža, slijedeći isti obrazac: on se promijeni, ona diže sidro. Perry je očito mislio kako će svojoj princezi biti oostoianiii nrinc od niezinih bivših muževa. ...

Isprike — loš način obrane

Za vašu dobrobit i zadovoljstvo u životu najvažnije je da obitelj doživljavate kao izvor sreće, a ne kao izvor neprestanog rada kojim je uzdržavate. To ne znači da se morate odreći vaše muževnosti ili ambicioznosti, ali znači da morate shvatiti kako prehrana bazirana na proteinima, a bez imalo šećera, može zagorčati život vama i onima kojima želite udovoljiti i s kojima ste povezani. Christopher Matthews napisao je u *Tennesseeanu* (12/-29/96.) članak o tragediji kćerke bivšeg američkog senatora i propalog predsjedničkog kandidata, koja se, odavši se alkoholu, odvela u neminovnu i preranu smrt. "Poslije je, nakon kćerkine smrti, pronašao njezin dnevnik i otkrio kako su njegove političke ambicije kod nje izazvale 'bol i osjećaj gubitka', jer su ga one udaljile od nje. Napisala je: "Mi djeca ničim nismo mogli privući njegovu pažnju ili ga privoljeti da dođe kući i bude nam otac. Obuzet svojim svemoćnim egom, mislio je da može biti gost u obitelji i izvana promijeniti ono što se događalo unutar obitelji. Nikad nije mogao shvatiti da problem leži u srcima njegove djece."

Nažalost, taj je poznati otac to "shvatio" prekasno, ali konačno je ipak shvatio i prema novinskom članku rekao sljedeće: "Njezin život i smrt naučili su me ne samo to daje život dragocjen, već i to koliko je krhak i nesiguran te da moramo više voljeti jedni druge."

Gospodin Matthews je svoj članak zaključio ovako: "Njegovoj ženi i djeci, napuštenoj kod kuće, tako je svejedno nalazi li se odsutni otac u Bijeloj kući ili u baru iza

Znate, on ima potpuno pravo. Sve isprike koje se daju u obranu "glupe ambicioznosti" beskorisne su ili su čiste laži.

Pretjerana ambicioznost može biti zastrašujuća

Znam, znam, uz "pretjeranu" ambicioznost vezano je mnogo nesigurnosti i mnogo *potencijalnih* ograničenja s kojima se morate suočiti. Kažem "potencijalna" ograničenja zato što ona nisu doista određena i nepromjenjiva, budući da uvijek imate mogućnost izbora i svoj stav. Četrdesetdvogodišnji Dave trenutačno radi na poboljšanju odnosa sa ženom i obitelji. Svjestan je toga da mora promijeniti svoj posao, jer je kao kapetan ribarskog broda od kuće odsutan i po nekoliko mjeseci. Zabrinut je zbog očitih razloga: promjene životnog stila (djeca sada pohađaju privatnu školu) i odabira nove karijere (ribari cijeli život).Te brige su utemeljene u stvarnosti, ali nisu takve prirode da ih se ne bi moglo riješiti. Daveov glavni problem leži u osjećaju izgubljenosti, vezanom uz napuštanje posla zbog dobrobiti obitelji. "Odrastao sam u obitelji u kojoj su svi muškarci radili. Bili smo radnička obitelj i u njoj nisam mogao ništa drugo ni naučiti."
Dakle, u ovom slučaju strah nije samo posljedica pro mjene dobro plaćenog posla za neki manje plaćeni; on je izazvan i razmišljanjima o tome kako će izgledati nov odnos sa članovima obitelji kad jednom počnete provo diti s njima mnogo više vremena nego do sada! Promje na je, poput svega ostalog, ono što morate naučiti. Zbog

će vam dobro doći notnora rirnsHh miišlcarara

Kad su u pitanju "obiteljske stvari", možete se nasmrt preplašiti zbog toga što osjećate da ste tome nedorasli, potpuno zbunjeni i da vam je nelagodno, pa izbjegavate bilo kakve promjene. Randy je izgubio ženu s kojom je bio u braku 20 godina i dvoje djece jer nije mogao (zapravo nije htio) odbaciti svoje strahove, vezane uz novonastale promjene i ono nepoznato. Doista je čudno što mnogi muškarci doživljavaju "odnose" sa ženom i djecom kao nešto "nepoznato". I ono što se nalazi na vrhu druge planine je nepoznato, pa ćete to ipak svladati i popeti se na nju. Dakle, treba se odnositi prema osobnim problemima s istom takvom hrabrošću i otvorenošću.

Ali, vratimo se mom razgovoru s Randvjem:

— Doktorice Laura, za sebe mogu reći da sam, koris teći se vašim izrazom, tegleća mazga, odnosno, jedan od onih muškaraca koji radi kako bi uzdržavao svoju obi telj, i kojemu to tako dobro polazi za rukom daje zane mario obiteljski život.

— Jeste li to shvatili ili shvaćate kao hrabrost, kao da vam "junaštvo", koje se ogleda u uzdržavanju obitelji, daje ispriku za vaše nesudjelovanje u obiteljskom životu?

— Možda. Znate, često sam odsutan od kuće i to na dulje vrijeme.

—To je vaš izbor.

— Znate, kad dođete u određene godine mnogo je teže prekinuti s navikama.

— Možda, ali vi ste imali na raspolaganju 20 godina da s time izađete nakraj. Prvo ste bili junak, a sada ste prestari. Bože, za sve imate spremne isprike. Branite se umjesto da priznate i promijenite se kako biste mogli

Znate, on ima potpuno pravo. Sve isprike koje se daju u obranu "glupe ambicioznosti" beskorisne su ili su čiste laži.

Pretjerana ambicioznost može biti zastrašujuća

Znam, znam, uz "pretjeranu" ambicioznost vezano je mnogo nesigurnosti i mnogo *potencijalnih* ograničenja s kojima se morate suočiti. Kažem "potencijalna" ograničenja zato što ona nisu doista određena i nepromjenjiva, budući da uvijek imate mogućnost izbora i svoj stav. Četrdesetdvogodišnji Dave trenutačno radi na poboljšanju odnosa sa ženom i obitelji. Svjestan je toga da mora promijeniti svoj posaojer je kao kapetan ribarskog broda od kuće odsutan i po nekoliko mjeseci. Zabrinut je zbog očitih razloga: promjene životnog stila (djeca sada pohađaju privatnu školu) i odabira nove karijere (ribari cijeli život).Te brige su utemeljene u stvarnosti, ali nisu takve prirode da ih se ne bi moglo riješiti. Daveov glavni problem leži u osjećaju izgubljenosti, vezanom uz napuštanje posla zbog dobrobiti obitelji. "Odrastao sam u obitelji u kojoj su svi muškarci radili. Bili smo radnička obitelj i u njoj nisam mogao ništa drugo ni naučiti."

Dakle, u ovom slučaju strah nije samo posljedica promjene dobro plaćenog posla za neki manje plaćeni; on je izazvan i razmišljanjima o tome kako će izgledati nov odnos sa članovima obitelji kad jednom počnete provoditi s njima mnogo više vremena nego do sada! Promjena je, poput svega ostalog, ono što morate naučiti. Zbog

om iVi
r1r\hrr> nr>tr>rvra Hrno-
i

Kad su u pitanju "obiteljske stvari", možete se nasmrt preplašiti zbog toga što osjećate da ste tome nedorasli, potpuno zbunjeni i da vam je nelagodno, pa izbjegavate bilo kakve promjene. Randy je izgubio ženu s kojom je bio u braku 20 godina i dvoje djece jer nije mogao (zapravo nije htio) odbaciti svoje strahove, vezane uz novonastale promjene i ono nepoznato. Doista je čudno što mnogi muškarci doživljavaju "odnose" sa ženom i djecom kao nešto "nepoznato". I ono što se nalazi na vrhu druge planine je nepoznato, pa ćete to ipak svladati i popeti se na nju. Dakle, treba se odnositi prema osobnim problemima s istom takvom hrabrošću i otvorenošću.

Ali, vratimo se mom razgovoru s Randvjem:

— Doktorice Laura, za sebe mogu reći da sam, koris teći se vašim izrazom, tegleća mazga, odnosno, jedan od onih muškaraca koji radi kako bi uzdržavao svoju obi telj, i kojemu to tako dobro polazi za rukom daje zane mario obiteljski život.

— Jeste li to shvatili ili shvaćate kao hrabrost, kao da vam "junaštvo", koje se ogleda u uzdržavanju obitelji, daje ispriku za vaše nesudjelovanje u obiteljskom životu?

— Možda. Znate, često sam odsutan od kuće i to na dulje vrijeme.

—To je vaš izbor.

— Znate, kad dođete u određene godine mnogo je teže prekinuti s navikama.

— Možda, ali vi ste imali na raspolaganju 20 godina da s time izađete nakraj. Prvo ste bili junak, a sada ste prestari. Bože, za sve imate spremne isprike. Branite se umjesto da priznate i promijenite se kako biste mogli

— Moja žena se prošli vikend odlučila na razvod.

— Prvo ste junak, zatim prestar, a sada je prekasno. Sto bi vas moglo izvući iz te vaše kolotečine?

— Mislim da ne shvaćam što ona želi.

— Ona želi vas — zamislite — vas.

— Ne znam kako bih joj to mogao pružiti, a da se ne odreknem svega ostalog. Kako bismo onda živjeli i što bismo jeli?

—Junaštvo, prestar, prekasno, nemoguće. Bože, doista komplicirate. Ostat ćete sami, stoje veoma tužno, jer vaše dvoje djece treba oca, vaša žena muža, a tu ste i vi, koji u životu želi biti nešto više od tegleće mazge.

— Mislim da se ne mogu odlučiti između toga dvojega. Samo se trudim da novac stalno pritječe.

— Ne vršite odabir, bojeći se da biste mogli izgubiti obitelj i zato se prepuštate pasivnosti.

— Doktorice Laura, naglasili ste kako je dužnost muškarca da se skrbi za djecu.

— Jesam, ali nikad nisam rekla da to podrazumijeva samo novac. Naglasila sam intimnost, ljubav, nježnost, pažnju, sudjelovanje...

— Slažem se. Ako niste s obitelji, ne možete im to pružiti.

A zatim je rekao: "Mislim da izjednačavam novac s prestižom, to je moj barometar kojim mjerim svoj uspjeh. Mrzim promjene."

Evo, stigli smo do istine: Randy je živi primjer glupe ambicioznosti, zbog koje bi mogao sve izgubiti. Rekla sam mu da iskreno razgovara sa ženom, da joj jasno i glasno kaže istinu i nešto poduzme... Za dobrobit njih

Četrdesetšestogodišnji Phil rastavio se prije tri godine, nakon osmogodišnjeg braka. Do razvoda je došlo zbog njegova "braka" s poslom," ljubavi mog života", kako je sam rekao. Njegova žena je više od novca željela njega. Sada živi s ljubavnicom, koja od njega traži da radi više nego što može. Njoj je očito više stalo do novca nego do njega. Mislite li kako Phil sada smatra da mu je bolje nego prije?

Mnogi muškarci, naročito nakon ženskog pokreta, žele da njihove žene rade, a pogotovo u slučaju kad se osjećaju financijski nesigurno. Na taj način možete imati "stvari", a da "ne nosite teret zarađivanja samo vi."Joseph je star 31 godinu, a njegova žena, s kojom je u braku već četiri godine, 32. Imaju vlastitu kuću i petnaestomjesečnog sina. Žena je prestala raditi nakon djetetova rođenja. Joseph je ovog tjedna otkrio što znači "podjela rada":

Moja plaća je dostatna za svakodnevni život, ali ne i za trošenje kreditnom karticom. Kad osjećam nesigurnost, poželim da se žena vrati na posao. Međutim, za vrijeme ovogodišnjih blagdana žena je dobila gripu. Srećom, moja kompanija dopušta svojim zaposlenicima da za vrijeme blagdana uzmu dva tjedna slobodno, (ime mi je omogućeno da se za to vrijeme brinem o sinu. Mislim daje moja najvažnija uloga podizanje djeteta. Ovi blagdani provedeni sa sinom i bolesnom ženom najljepši su u mom životu! Iako zbog naše financijske suuacije nismo mogli kupiti mnogo darova, ovi blagdani su do sada

Omogućili su mi da spoznam važnost obiteljskog života i brige o djetetu. Moja žena divno obavlja taj posao i ja imam najdivnijeg sina na svijetu — zahvaljujući svojoj ženi.

Pametni izbori

Kad se vi, momci, poželite aktivno uključiti u obiteljski život, nemojte se uhvatiti u mrežu grizodušja stoga stoje vaša žena u njega već uključena. Jedan mladić, koji me nazvao u emisiju, hodao je s briljantnom studenticom medicine. Oboje su bili prezaposleni, pa su zajedno provodili vrlo malo vremena. On je cijelo to vrijeme razbijao glavu time kako će njih dvoje naći vremena da zasnuju obitelj.

— Postoji dadilja ili vrtići, zatim domaćica koja ku puje, čisti i kuha, a tu su i vibratori i videokasete sa sek som... vidite... postoji mnogo načina na koje možete na domjestiti onog koji je odsutan.

— Alija želim pravu obitelj.

— Ako oženite ambicioznu ženu, koja se obvezala prema svojoj zahtjevnoj karijeri, morate se ozbiljno pot ruditi da obuzdate svoja očekivanja, da ignorirate zdrav razum i želje, ili da se dobrovoljno odreknete karijere i ostanete kod kuće. Ne možete imati ijedno i drugo. Morate izabrati.

Budući da radim, možda će vam se činiti krivovjernim što baš ja govorim o tradicionalnim obiteljima. Ali moja je baš takva. Moj muž i ja nismo željeli da netko rirno-i nncraio nicAn čini ni c*-»-.^ T-ii^r/>-i«.t.^1i «~x ,x.,.„*.

kako bismo se prilagodili tradicionalnim vrijednostima. Lew je postao moj menadžer i sve poslove vodi od kuće. Ja svoje radioemisije vodim u vrijeme dok je sin u školi, a službena putovanja planiram prema njegovu školskom rasporedu, pa su ta putovanja postala obiteljska pustolovina. Ovdje je riječ o vrijednostima, vašim stavovima i sposobnosti da se prilagodite onome što možda niste očekivali i zamišljali, već onome što je potrebno i što je mnogo važnije.

Zvijezde vodilje u životu

Čovjek nikad nije premlad da ne bi bio svjestan važnosti izbora i da ne bi imao snage načiniti izbor. Ted Roberts je u *Wall Street Journalu* (10/3/95.) napisao reportažu o obrambenom igraču *BirminghamYoung University,* visokom dva metra i teškom 157 kilograma, koji se, prema procjeni *National Football League,* smatra trećim najboljim seniorskim obrambenim igračem. Njegova dvojba: "Mogao bih potpisati ugovor s *NFL-om,* igrati nogomet nedjeljom i ispuniti svoj život s *RollsRoyceima,* vilama u predgrađu i skupim odijelima, ili podučavati matematiku za 25.000 $ godišnje i svetkovati sabat." Na pitanje studentske etičke komisije *BYU* odgovorio je da će svetkovati sabat i nositi pamučne hlače i košulju *Wal-Mart.*

— Ali, Eli, što je s vašom obitelji i osamnaestomjesečnom kćeri, koja će jednog dana zahtijevati traperice s potpisom i vjenčanje za 40.000 $? — zapitao je Ted Ro-

— Obitelj će se snaći, a Božji blagoslov je možda važniji od bankovnog računa. Znate, vječnost je beskonačna, a život tako kratak. Hej, ne možete biti zvijezda vodilja ako ne sjajite — odgovorio je Eli.

Druga "zvijezda vodilja" je Mandy Patikin, zvijezda CBS-ove serije *Chicago Hope,* nominiran za nagradu *Emmy.* Prije tri i pol godine prekinuo je ugovor.

Pete Rosenthal objavio je u *Daily Neivsu* (25/77 1995.) intervju s Mandvjem. "Neću biti tako slavan i neću biti tako bogat. Ali imat ću ženu i djecu, a oni su jedino što želim."

Mandy priznaje: "Imam prijatelja čiji je otac bio veoma popularna televizijska zvijezda. Prijatelj mi se jednom povjerio: 'Život bi mi bio drukčiji, da moj otac bar jednom NIJE otkazao obiteljski skup iliWet zbog posla.' Molim Boga da na moju djecu pozitivno utječe spoznaja da su mi u životu važniji od karijere."

Mandy je, osim toga, oženio "dobru ženu": "Sretan sam što sam oženio Kathrvn" — izjavio je novinaru časopisa *Parade* (7/14/96.)."Borila se za ono stoje obitelji potrebno. Naučila me kako da budem bolji otac."

Ovo poglavlje završit ću Deanovim pismom:

Nedavno sam diplomirao na pravnom fakultetu i ubrzo sam dobio ponudu da radim za jednu veliku od vjetničku tvrtku. Time mi se pružila prilika za odličnu zaradu, ali imao bih malo vremena za obitelj, osobni razvoj i druge stvari za koje ste me, doktorice Laura, uv jerili kako su mnogo važnije u životu. Nakon dugog traženja, konačno mi je ponuđen posao predavača na lo kalnom fakultetu. Neću biti tako bogat, ali ću zato ima-

_____ti. uravnotežen život.

Moj prijatelj Dean nije se odrekao "borbe sa zmajevima" i svoje "muškosti". Riječ je samo o tome da on zmajeve bira pametno, shvaćajući daje svakom dobrom junaku potrebna hrana koju mu pruža dom, obitelj i ljubav. To *nije* glupa ambicioznost.

4. GLUPA SNAGA

Muškarac
postaje čovjek
kad nauči
prema ženi uvijek pokazivati nježnost.

OTEY, 1996.

Dobila sam gripu, pa sam danas prikovana za krevet i na SF-kanalu gledam doista loše SF-filmove o čudovištima. Ovo je scena koja se, uz neznatnu varijaciju, pojavljuje u svakom od tih filmova: čudovište dobiva moć da uništi čovječanstvo, ali *on* (u nekim filmovima se kao varijacija javlja *ona)* pronalazi "bezizlazan-ali-jedino moguć" plan, dok se *ona* (u ovom slučaju nema varijacije) brine, guši u suzama i upozorava ga da bi mogao poginuti, ali *on* se (ni u ovom slučaju nema varijacije), koga očito to ne brine, žrtvuje kako bi "spasio čovječanstvo" od čudovišta. On je junak, kojemu su svi zahvalni i poštuju ga...A"ona"mu u znak zahvalnosti pruža dobar seks.

Taj muškarcima urođeni nagon za zaštitom, njihova hrabrost da potisnu strah i potrebu za samozaštitom, hrabrost da izdrže bol, ukrštanje mačeva s neprijateljem, sposobnost da pobijede... oh, oh... kako je to strašno muževno, a ženama tako *strašno* seksi.

Bez obzira na broj modernih žena koje stupaju u an-

+;z\— ; l—„„«;.

nica da su muškarci izmislili borbu nadmetanja. Svi koji imaju malenu djecu mogu potvrditi činjenicu da dječaci mogu sjediti zajedno s djevojčicama ispred televizora i kao u transu gledati *Sesatne Street* ili *Mr. Rogers,* pa iako se u njima ne prikazuje oružje i fizička agresija, dječaci će pomoću mašte sebi predočiti mačeve, noževe, puške i topove i započeti borbu. Borba, nadmetanje i osvajanje prikazani u umjetnosti, poeziji, glazbi i filozofiji sažimaju velik dio muške/ljudske povijesti, a veza medu njima je religija.

Za razliku od ciničnog feminističkog gnjeva uperenog na "muškarce i civilizaciju", ovo što ću sada reći ne sadržava u sebi negativnu osudu: dok jedan rat može predstavljati genocidna "polja smrti", drugi se može voditi s ciljem zaustavljanja "holokausta"."Muška" tendencija prema dominaciji i vladavini je činjenica. Mogućnost da tu silu ne korumpira zlo samo je jedna od opcija.

Riječi poput *moći, snage, sile, sposobnosti, autoriteta, jadne i kontrole* označavaju "muževnost", prvenstveno zato što su to primarno muške karakteristike, ali ne isključivo zato jer tako *"tvrdi* društvo". "Tvrdi" li to "druš-tvo"slučajno ili je riječ o koincidenciji? Ne, naravno da nije riječ.To je stoga što su snaga i moć karakterističnije za mušku realnost, iako se ne primjenjuje na sve muškarce niti isključuje sve žene. Ipak je to *više muška* realnost.

Problem se sastoji u tome *žele* li *svi* muškarci baš cijelo vrijeme biti *tako snažni.* Ali oni se često ne znaju ponašati drukčije. Mnoge muškarce također frustrira ne-postojanost ženske kritike uperene protiv "muške snage"

u;.

Na primjer, žena može od muškarca tražiti da bude uspješan i da se na poslu bori agresivno (novčane nagrade, moć i status), a da ga, međutim, proglasi nasilnim šovinistom koji želi upravljati njezinim životom, ako kod kuće pokuša "preuzeti stvari u svoje ruke" ili samoživim i nepažljivim ako njoj prepusti da "vodi stvari". Sto muškarac mora uraditi/misliti/reći/biti?

Muškarci, za neke od ovih problema sami ste krivi. A stvar se razvija ovako: prvo, uopće ne obraćate pažnju na ono što *trebate/želite,* nego na ono što mislite da trebate *raditi.* Drugo, ne *razmišljate* kakvo mjesto u vašem životu i srcu zauzimaju ljubav i dom, već ih smatrate nečim što imate. Treće, budući da je prvo i drugo točno, vi ne shvaćate daje tip žene koju odabirete ključan za vaše emocionalno zdravlje, dobrobit i sreću... Hej!!! Zar sam rekla *emocionalno?* Oprostite. Znam da "emocionalno" ne predstavlja muški ideal, ali, kako sam već nekoliko puta rekla, "muževnost" je samo vaša osnova — vi ste ljudi-muškarci.Ako zanemarite svoju ljudsku stranu i cijenite i usredotočite se samo na "mušku stranu", postat ćete grozni prema drugima, a sami ćete biti nesretni.Vi se ne morate isključivo usredotočiti na svoje emocionalne potrebe i smatrati ih najvažnijima u životu, ali ako ih ignorirate i ne poštujete, na kraju ćete se dovesti do vlastite propasti.

Ovo poglavlje posvećeno je sklonosti muškaraca da upravljaju i imaju moć, što ima svoju dobru i lošu stranu. Dobra se strana sastoji u tome da je agresivni nagon muškarce doveo na Mjesec, a loša u tome da agresivni nagon može poprimiti oblik dominacije i prijetnje. Ako se ovo drugo dogodi kod kuće ili u društvu, može izaz-

Možete pretjerati čineći dobro

Ponekad i u dobroj namjeri možemo pretjerati u težnji za upravljanjem. Svi plješćemo snažnom osjećaju odgovornosti, odnosno našoj spremnosti da na svojim leđima ponesemo teret odgovornosti. Ako je muškarac odgovoran, on mora donijeti odluke koje mora braniti kao i poštovati.To je, dakle, "upravljanje", a ako se ispravno upravlja, onda je riječ o "autoritetu". U tome je većim dijelom sadržano ono što znači "biti čovjek". Međutim, kad se jednom sklopi veza sa ženom (brak), neki muškarci, pretjerujući s odgovornošću,jednostavno ne znaju kako zajednički podijeliti autoritet. Danovo pismo je primjer za dobre namjere i put u pakao:

> *Zašto muškarci imaju potrebu "upravljati" životima drugih? Pa, ja osjećam jaku odgovornost. Mislim daje ona najjača kad su u pitanju djeca, žena, a zatim i svi drugi. Osjećaj odgovornosti me tjera na to da, kad se pojavi neki problem, poželim stvar uzeti u svoje ruke. Želim ispraviti stvari za koje osjećam da su krive ili mi se čine takvima. Želim raditi ispravne stvari, sve ono što "trebam" raditi za svoju djecu. Ako je nešto pogrešno, a nitko ništa ne poduzima, imam snažnu potrebu umiješati se i sam riješiti tu stvar.*

Ovdje su neki problemi i opasnosti zbog kojih se Danove "dobre namjere" mogu izjaloviti:

- Izravnom intervencijom neke situacije mogu postati još gore. S vremenom sudionici često popuste i/ili se

- Neke situacije ne zahtijevaju/nemaju koristi od rje šenja. Ponekad je u takvim situacijama prihvatljivija tolerancija, prihvaćanje i savladavanje problema.
- Nametnuta rješenja mogu biti prava, a da se ipak ne prihvate, jer se oni drugi, koji nisu sudjelovali u sa mom procesu, protive njihovoj provedbi.
- Vi smatrate da nečije ponašanje "treba ispraviti", dok ta osoba preferira baš takav način ponašanja.
- Kad se vaša rješenja pokažu kao "neprihvatljiva", vaš se sram ili frustracija pretvaraju u bijes uperen prema onim ljudima koje ste pokušali "spasiti".

Zaštititi i služiti

Mnogi muškarci se iskreno trude uspjeti u "ulozi" glave obitelji. Ali kad ta uloga postane prijetnja njihovoj slobodi, izlaz nalaze u bijegu (nalaze ljubavnicu za koju predstavljaju "junaka") ili se bore još jače kako bi bolje obavili posao (počinju dominirati), umjesto da si život učine ugodnijim ponašajući se fleksibilnije i prilagodavajući se (to su glavni temelji mentalnog zdravlja). Dakle, uopće nije riječ o tome daje ta "uloga" loša. Riječ je samo o tome da se vi momci morate "uključiti u slabiju struju", kako biste mogli uskladiti svoju odlučnost da stupite u akciju s onim stoje izvedivo, potrebno, prikladno i što će se cijeniti.

Ako se ne "uključite u slabiju struju", vaša zabrinutost da biste mogli zabrljati može vas pretvoriti u potpuno nepodobnu i neugodnu osobu.

Bob to 11 svnm nkrm-

Od pamtivijeka društvo od muškaraca očekuje da budu skrbnici, vođe, rješavati problema itd. Problem se sastoji u tome što se, bez obzira na ženske zahtjeve za jednakoštu, to još uvijek očekuje od vetine muškaraca. Mnogi muškarci se nalaze pod užasnim pritiskom dok pokušavaju ispuniti tu nezahvalnu ulogu (po njihovu mišljenju), ali njihovi slabašni pokušaji (lišeni samopouzdanja i samopcštovanja) rezultiraju time što oni postaju "opsjednuti" kontrolom. Misle da moraju sve znati, imati na sve odgovor, da mogu sve popraviti i "učiniti sve boljim". Prema tome, ako muškarce ne može biti junak u očima svoje žene ili po svojoj savjesti, on se ipak prisiljava igrati tu ulogu. Dakle, muškarci koji žele postati "više od onoga što jesu" mogu ponekad pokazivati strah, nesigurnost, nezadovoljstvo, pritisak, stres... i još štošta drugo.

Rezimirat ću: kontroliranje je jedan aspekt ponašanja koji ispunjava biološku potrebu da stvarate i branite svoj život i reproducirate "vrstu". Drugi aspekt takva ponašanja prisiljava vas da cijeli teret preuzmete na svoja leda — čak i onda kad se udružite sa sposobnom ženom s kojom biste se trebali savjetovati i zajednički dijeliti teret. Dakle, vi sebi ne dopuštate tražiti upute, smjernice ili potporu kad taj teret postane za vas pretežak, što rezultira izvanbračnim vezama, raznim ovisnostima i nasilnim ponašanjem, zar ne?

Sindrom gospodina Spocka

Zašto vam je tako teško priznati... svoju *slabosti!* Očito zato što slabost i muževnost nikako ne idu zajedno. Iako je to istina, moram reći da ocat i ulje zajedno izmiješani *još uvijek* čine izvrstan začin za salatu.

Gospodin Spock s planeta Vulkan, popularan lik iz klasične televizijske serije *StarTreck,* napola je vanzemaljac, a napola čovjek. StanovniciVulkana su razvili kulturu koja prezire emocije, a u zvijezde kuju racionalno mišljenje. Oni vjeruju u to, jer njihova "religija" štuje oštru samokontrolu i disciplinu, a u svim odnosima logika je superiorna ljudskim emocijama, uključujući intuiciju, suosjećanje, strahove i ljubav. Spock se bori sa svojom ljudskom stranom. Dok nas, sjedne strane, impresionira njegova očita snaga (ne boji se, nije nesiguran i ništa ga ne može povrijediti), s druge strane smo zaintrigirani kad njegova strastvena ljudska strana proviri ispod racionalnog oklopa.

Prema mišljenju slušatelja Alana, Spock je idol svakog muškarca:

> *Mi muškarci smo takvi kakvi smo, jer više cijenimo logički odgovor na pitanja i probleme od emocionalne reakcije. To je viša mentalna sfera, zato ponekad (no, dobro, obično) ne možemo činiti kompromise i baš zato se počinjemo ponašati poput kontrolora i svoju frustraciju manifestiramo kroz bijes i nedostatak strpljenja. Ali, bez obzira na to, mi volimo žene!*

U ovome je sadržano mnogo istine. Vi se, momci, istovremeno morate boriti protiv dvije stvari: prvo, morate minimalizirati svoje emocije; drugo, morate žonglirati s emocijama žena. Budući da emocije nisu vaša specijalnost, možda ćete se osjećati nesposobnima da izađete na kraj s emocijama drugih.To će vas, uz izbjegavanje vlastitih emocija, dovesti do toga da to "prevladate", odnosno kompenzirate kontroliranjem.

Ako je to bolest, kako se može izliječiti? Je li čak moguće da se tu uključi i nešto od čega stalno bježite i što drugi smatraju degradirajućim? Osnovni problem leži u vašem mentalitetu spockovskog tipa "sve ili ništa" kad su u pitanju emocije. Budući daje Spock"pola-pola", on niječe svoju ljudsku (emocionalnu) stranu, kao daje "logički" uvjeren u to da *nešto* automatski postaje *sve.To* je isto tako glupo kao i razmišljanje da će, staviš li sir na sendvič, kruh nestati.

Vi muškarci suspre žete pokazivanje emocionalnog zadovoljstva, uz to se bojite da biste mogli izgubiti svoju muževnost ako "popustite" emocionalnim žudnjama i umirete od straha zbog posljedica do kojih bi vas moglo dovesti pokazivanje emocija — toliko napuhavate svoje emocije da su one u nerazmjeru sa stvarnošću. Drugim riječima, ono protiv čega se borite rukama i nogama i pokušavate izbjeći, prirodno u vašoj mašti poprima ogromne proporcije.

Rješenje leži u tome da:

• priznate (očitu) istinu kako imate emocionalne potre-

- ne čekajte do posljednjeg trenutka da vas emocije sav ladaju,jer ih više nećete moći ispitati ni o njima razgo varati,
- shvatite kako je prirodno da svi ljudi imaju emocije, baš kao što svi muškarci imaju testise,
- shvatite da su emocionalna iskustva ponekad poput čajnika koji pisti kad voda u njemu zavrije,
- spoznajte da su emocije integralni dio vašeg uživanja u životnim radostima,
- shvatite kako su vaše emocije informacije koje dolaze "iznutra" i da su one isključivo vaše, baš kao što su to i otisci vaših prstiju; bez tih emocija vaš bi život izgubio smisao i dimenziju,
- poštujte svoje emocije, jer one daju vrijednost vašem identitetu, iskustvu i djelovanju, a moći ćete ih kontro lirati *samo* u slučaju ako prihvatite ove istine.

Emocije nisu činjenice. One ne moraju biti racionalne. Cesto su nepredvidljive. Cesto zbunjuju, prolazne su i promjenjive. Ako su univerzalne, emocije se proživljavaju egocentrično. Zato u svojim emisijama naglašavam etičnost, moralnost i principijelnost u slučaju kad trebamo odlučiti što ćemo uraditi, a ne raspoloženje, ego, okolnosti i emocije. Cesto me optužuju da mi nije stalo do emocija ili da im ne pridajem nikakvu važnost.Tu progovara crno-bijeli mentalitet onih koji pogledom prelijeću preko površine plitkog jezera. U odnosu na smjer našeg djelovanja, vrijednosti su mnogo pouzdanije od osjećaja. Međutim, zakoni bez suosjećanja mogu biti veoma okrutni, a suosjećanje bez zakona kaotično u svojoj nepredvidljivosti. Međutim, zajedno oni su krajnik linristi

Muškarci od pamtivijeka ulažu napor da osvoje i promijene svijet. Ali ipak postoji barem jedno borilište na kojem im to ne uspijeva: ono na kojem se trebaju suočiti sa ženama i međuljudskim odnosima.

Muška alkemija

Čarobnjaci i mađioničari su u srednjem vijeku obećali kako će pronaći metodu kojom će metale pretvarati u zlato. Mnogi se medu vama ponašaju kao emocionalni alkemičari, kad pokušavaju pretvoriti bezvrijedne situacije i ljude u objekte nade i zadovoljstva. Tu priču će nam ispričati Ben:

Nakon dva neuspjela braka i nekoliko propalih veza, shvatio sam (1) da vi imate pravo, doktorice Laura, kad kažete da ljubav nije dovoljna i (2) da sam brzopleto na sv-e lijepio etiketu ljubavi. S obzirom na moju inteligenciju, obrazovanost i mudrost, ovo smatram itekakvim priznanjem. Sada mi se čini kao da gledam fotografije automobila razbijenih u sudarima i pokušavam nad uzroke tih nesreća. Ali ja gledam u uspomene i ljude.

Po mom mišljenju, uzrok što se muškarci ponašaju kritički i žele sve kontrolirati leži u njihovoj frustriranosti. Kao primjer navest ću svoje pokušaje da prevladam razočaranje i spoznaju kako sam donosio loše odluke koje su se ticale mene samoga i žena koje sam "volio. "

Zbog dubokog nezadovoljstva u braku, postajao bih

. . ,,.._.., nrpbntil'rtti nvnnni'itnvt i "žpUn C/IVM cvt> bnnfmhrrtfi A/fnip

dvije bivše žene i ja nismo znali ni cijenili uvjerenja i životne vizije onoga drugoga. Mislili smo da ih znamo, ali smo se samo zavaravali. Nijedna nije imala pojma što ja cijenim, kakvu viziju života imam, pa čak ni što mislim o istini, zdravom razumu i pravdi. Nisam se potrudio da saznam što one misle. Ignorirao sam sve ono u što sam sumnjao. Mislio sam kako sve to mogu prevladati.

Naša kritičnost prema drugima i pokušaji da kontroliramo mogu se opravdati, ali samo uz mnogo tolerancije i razumijevanja. Mislim daje za to potrebna ljubav. Sada sam ponovno oženjen i odlučio sam da se više ne razvodim, jer bih time ženi prouzročio financijske neprilike, a možda bih je i emocionalno povrijedio. U životu sam se dosta nakockao. Igra je završila.

Ironično je što se muškarci žene iz "emocionalnih", a ne "praktičnih" razloga. Emocionalni razlog leži u zadovoljstvu koje vam pruža njezino lijepo lice i seks koji vam daje, a, osim toga, već je krajnje vrijeme da se oženite, jer će inače svi misliti da ste homoseksualac.Vaša ženidba bi morala biti motivirana time što poštujete iste vrijednosti i imate iste ciljeve, što pred njom možete pokazati svoje pravo lice i što ste sigurni da na nju možete računati kao na istinskog životnog partnera. Međutim, vi se muškarci ženite iz (ograničene) emocionalne privlačnosti, da biste je zatim pokušali pretvoriti u zlato. Ali zapreka se sastoji u tome što pijesak uvijek ostaje pijesak, pa je čak teško od njega izgraditi zamak, ako si ne date vremena da dobro proučite plan mjesta na kojem ga

Ericovo pismo otkriva stvarni razlog potrebe da kontroliramo druge "ljude".

Vaši moralni i etički savjeti naučili su me kako da se počnem brinuti za sebe u tridesetprvojgodini... konačno. Veoma mi je pomogla i psihoterapija. Ne mogu kontrolirati ženu koja je imala dva ljubavnika. Mogu jedino kontrolirati svoje vlastito ponašanje, a njoj dati priliku da sama pronađe razloge i opravdanja za svoje ponašanje. To je njezina odgovornost. Ako bude mogla priznati svoje mane i izaći nakraj sa svojim problemima, možda bih je mogao poštovati i ponovno voljeti. Ako se to ne dogodi, znam da zavređujem bolju ženu. Nalazim se na dobrom putu da postanem cjelovita ličnost.

Eric je shvatio da ne možemo promijeniti stvarnost, već se s njom suočiti. A to je najbolje uraditi prije vjenčanja, iako to znači da u vezu morate uložiti isto toliko napora i pažnje koliko i u sport i posao. Ali tim problemom ćemo se pozabaviti u jednom od sljedećih poglavlja ("Glupi brak").

Svaka kontrola se ne odnosi na borbu s vjetrenjačama. Ponekad je usmjerena na to da se dobije ono što se želi i to kad i kako se želi.

Veliko dijete

Ovaj anonimni faks govori upravo o tome:

> *Moja očekivanja nisu više tako velika kao nekad. Spoznao sam daje moj kritični stav, ljutnja i potreba da kontroliram zapravo izraz moga straha. Bojim se da neću dobiti ono što želim, kad i kako to želim. A bojim se i toga da ću izgubiti ono što već imam i čega se ne želim odreći. Hvala vam što ste mi dopustiti da pošaljem ovaj faks. Moja žena je cijeli život davala, a ja sam primao. Sada oboje znamo kako davati. Odnosim li se još uvijek kritički prema svojoj ženi? Više ne.*

Evo priznanja koje nije moglo biti jasnije izrečeno. Mnogi muškarci kontroliraju (kritiziranjem, ušutkivanjem, sarkazmom, zahtjevima) jednostavno zato što nisu uspjeli prerasti dječju fazu neprestanog zahtijevanja da ih majka podoji. Oh Bože, momci, zar vam je to teško priznati, a da sebe pri tome ne doživljavate kao cmizdravog mamina sinčića? Činjenica je daje svakom muškarcu potrebno malo majčinskog tetošenja. A činjenica je da svaka žena želi malo očinskog tetošenja. Da bi veza uspjela, te dvije potrebe moraju koegzistirati. Kad jedan od partnera ne želi prerasti dječju fazu, njihov odnos će im pružati malo zajedničkog zadovoljstva.

O ovome dobro razmislite. Budete li ženu smatrali vječno prisutnim "grudima za dojenje" (koje vam ulijevaju stalni osjećaj važnosti, sigurnosti i daju vam do znanja da ste željeni),javit će se dva neposredna i predvidiva

1. Činjenica je da žena ne može biti vaš stalni aparat za dojenje. Zbog toga *čete* često gladovati i biti frustrirani.
2. Kad se ovo prvo dogodi, osjećat ćete se nesigurno i nevažno. Taj osjećaj obično dovodi do još većeg zah tjeva za "sisanjem".
3. A kad se dogodi ovo drugo, umanjit ćete njezinu želju

da vas "doji", pa ćete samo još više ogladnjeli.Vi ćete postati još zahtjevniji... što će dovesti do toga da ćete joj još više prijetiti, ili ćete se odati alkoholu/drogi, ka ko biste sami pokušali izliječiti boli izazvane gladova njem.

Nitko ne može biti siguran da će dobiti baš sve što želi. Morate zapamtiti da životno zadovoljstvo ne proizlazi iz punog "želuca", već u većoj mjeri iz toga što hranimo druge.

Ipak, neki su muškarci fiksirani na dječju fazu i žude za "sisanjem". A to su muškarci koji zapravo ne žele mlijeko, nego "prsa". Zbog toga nije važno ono što mogu dati i primiti u vezi. Nije riječ ni o tome da će im žena koju su odabrali odgovarati, ispunjavati ih i pomoći im da se ostvare kao ljudi. Nije riječ ni o tome da imaju nekoga s kim će podijeliti životnu borbu... Riječ je zapravo o izbjegavanju svih tih važnih nastojanja.To je kao da su, osiguravši si ženu-nagradu, stvorili novu stvarnost u kojoj bi mogli postati čovjekom. Ja sam ovdje zato da vam kažem kako to ne može uspjeti. Ali to ne sprečava neke ljude poput Toma da ipak pokušaju.

— Zbunjen sam jer ne znam što znači za nešto preuzeti odgovornost.Teško mi je palo to što sam bio uhap-

— A što ste uradili?

— Napravio sam prekršaj time što sam potajice slije dio svoju bivšu djevojku.

— Oh, pa to je doista zastrašujuće.

— Nije.

— Za vašu djevojku je sigurno bilo zastrašujuće.

— Znam. Znam.

— Prvi korak u prihvaćanju odgovornosti je spozna ja da ste povrijedili drugu osobu time što ste nešto ura dili.A vi ste to uradili namjerno kako biste udovoljili se bi. Odgovornost nećete preuzeti time što ćete pokušati opravdati ili čak objasniti svoj postupak. Tek će vas priz nanje da ste je namjerno povrijedili i preplašili, želeći da vam se vrati, kako biste zadovoljili svoju taštinu, odvesti na pravi put prihvaćanja odgovornosti.

— Najradije bih zaplakao.

— Zbog koga?

— Mislim zbog sebe.

— Zato što vas je ostavila djevojka, što ste uhvaćeni i osuđeni, ili zato što shvaćate koliku ste joj bol nanijeli? Osjećate li se užasno zbog sebe?

— Da.

— Možda vas je zbog toga i ostavila — zato stoje os jetila daje bila samo "sastavni dio" veze, a ne "ravnopra vna osoba".

— Mislim da sam još uvijek lud za djevojkama i vo lim se sretati s njima.

—Ako ste još uvijek ludi za djevojkama, znači da ne- mate određeni cilj u životu.

— Mislim da nisam dovoljno uživao u životu.

— Tome, nećete izgraditi sretan život pokušavajući uza se zadržati bilo koiu ženu ,. -.....-------. . *. ¨

— Hm!

Iskazivanje autoriteta potajnim praćenjem, prijetnja- ma ili zahtjevima neće vam omogućiti stvaranje autori- teta ni na kojem doista životnom polju. Ono obično iza- ziva strah, mržnju, odbacivanje, pa čak i zatvorsku kaznu. Znam, znam, mnogi od vas ne idu tako daleko kad su u pitanju žene pomoću kojih pokušavate definirati i učvr- stiti svoju važnost.Takvo ponašanje je samo hinjena glu- post (Bože, nisam znao da će se to dogoditi!), a opće je poznato kao pasivno agresivno ponašanje.

Ponašanje slušatelja Trenta je klasičan slučaj pasivne agresije. I on i žena su odlučili raditi puno radno vrije- me, iako imaju malenu djecu. Oboje su se nakon blagda- na morali vratiti na posao. Žena je od kuće otišla prije, a on je ostao čekajući dadilju. Da bi "ubio vrijeme", odlu- čio je oprati rublje. Nehotice je uništio ženine pulovere od tanke vune, stavivši ih iskuhavati, a poslije u sušilicu. Kad se žena vratila kući dobila je živčani napad, tvrdeći daje namjerno uništio njezine pulovere.

— Jeste li i prije radili tako neugodne stvari, koje poslije niste htjeli priznati?

— Kako kad.

— Kako kad, znači često, zar ne? Znači daje s pra vom pretpostavila da ste "joj to namjerno uradili"?

— Mislim daje imala razloga.Ali frustrira me to što je mogu gledati u oči i reći joj da nisam to uradio nam jerno, a da mi ona neće povjerovati.

— Bože,Trent, pa zar vas to čudi?

— Da. Ja sam dobronamjeran muž, ali frustriran time što nisam mogao otići na posaojer se dadilja nije pojavi-

— To vas je razljutilo, pa ste sa ženom "izravnali račune" tako što ste tobože željeli uraditi dobro djelo, a slučajno ste uradili nešto loše.

— Taj je moj postupak bio donekle neprijateljski, ali prvenstveno sam želio korisno utrošiti vrijeme. Moja žena misli da sam frustriran zato što ona radi, umjesto da kod kuće obavlja te poslove. Imamo autistično dijete, ja imam ženu koja uzima antidepresive i živim pod užas nim pritiskom.

— Trent, tim svojim pasivnim, ali i agresivnim po našanjem pokušavate izaći na kraj sa snažnim osjećajima poput ljutnje, povrijeđenosti i frustriranosti, a da ih uopće niste pokazali. Bez obzira na to prikrivate li te os jećaje zato što smatrate da su vaše pritužbe zapravo bez razložne, ili zato što se bojite priznati da ste preemotivni ili zato što ne vidite način na koji biste mogli poboljšati situaciju, pa jednostavno prolazite kroz život puštajući da "rijeka teče" umjesto da poduzmete ozbiljne promjene.

Trent je s razlogom zabrinut zbog problema koji ga iscrpljuju. Za muškarce je tipično da se ne žale i krenu punom parom naprijed! Uz već spomenute ovisnosti (izvanbračne veze, zloupotrebu droga i alkohola) moram dodati i neprimjetno uzvraćanje udarca, tako da možete udariti jednom i ostati nekažnjeni. Je li taj trenutak prikrivene osvete vrijedan gubitka mogućnosti da uradite nešto pozitivnije? Nadam se da nije — u pitanju je samo obično djetinjasto ponašanje.

Ne stežem ti vrat — samo se moram za nešto držati!

A postoje i oni trenuci i okolnosti kad vaša "muška potreba da držite sve konce u svojim rukama" izražava vaš posljednji pokušaj da se osjećate kao bilo kakav muškarac. Drugim riječima, bez obzira na sredstva koja ste upotrijebili za definiranje vaše muževnosti, kao što su zdravlje, bogatstvo, moć, posao ili ugled, a koja su odavno nestala, pa sada dominiraju sredstva koja su vam dostupna i koja predstavljaju vašu kartu za povratak snage, a njihovu (vaših žena) za pakao.

Cetrdesetpetogodišnji Mike nazvao je u emisiju zbog problema s drugom ženom. Započeo je nevjerojatnom pričom. Ima dvanaestogodišnjeg sina i prije godinu dana dobio je nad njim starateljstvo, nakon što se za njega borio po sudovima punih sedam godina. Sedam mjeseci poslije njegova je bivša žena umrla od prevelike doze. Mike se mjesec dana prije njezine smrti oženio trideset-petogodišnjom ženom, koja ima tri sina stara 7, 9 i 12 godina.

— Šest su godina živjeli bez muškarca u kući. Smatrao sam da nisu navikli na disciplinu, jer su tako dugo živjeli bez muške ruke, pa sam ih počeo držati na uzdi. Otkad smo se vjenčali, rođaci moje žene stalno mi govore kako sam popustljiv prema svom sinu, a mnogo stroži sa ženinom djecom. Moj sin i njezina djeca stalno se tuku i natjeravaju.

Izašlo je na vidjelo da se Mikeov sin u školi "pravio važan", daje krao po dućanima i kockao na školskom

tome i kad se suočio sa svojim sinom, ovaj je priznao sva svoja "nedjela". Mike je nakon ženine smrti slao sina šest mjeseci u savjetovalište i tek je tada prvi put zapazio blagu promjenu u djetetovu ponašanju. Pretpostavio je kako je možda bio popustljiviji prema sinu zato stoje dijete patilo zbog majčine smrti. Podsjetila sam Mikea daje u to isto vrijeme oženio majku troje djece, približno stare kao i njegov sin, koji se morao prilagodavati novonastaloj suuaciji, što je za njega predstavljalo još jedan dodatni izazov.

Ovo još uvijek nema veze s "glupom snagom" koja se pokazuje neumjesnim kontroliranjem, zar ne? Ali nešto se nevjerojatno dogodilo baš u trenutku dok sam razgovarala s Mikeom. Upravo dok ovo pišem, preslušavam vrpcu sa snimljenim razgovorom i nisam sigurna koji me unutarnji glas natjerao da svojim sljedećim pitanjima navedem Mikea na nagli zaokret za 180 stupnjeva... Ali postigla sam pun pogodak.

— Mike, stoje izvor vaše ljutnje?

— Nemam pojma da sam ljut.

— Pretpostavimo da sam u pravu i da ste ljuti. Zbog čega?

— Ljut sam zato što se oni (njezini dječaci) ne po našaju bolje jedan prema drugome i što međusobno ne iskazuju pažnju i ljubav.

— Mislim da niste zbog toga ljuti — pokušajte po novno. Imate 45 godina i vaš životni put je dospio do ove točke. Zbog čega ste ljuti?

— Možda sam ljut na sebe, jer sam bio godinu i pol bolestan i nesposoban za rad i pokušavam se rehabilitirati. Mislim da tu leži izvor moje ljutnje. Imam oštećenu kralježnicu. Možda sam zabrinut za sebe. Može li to biti razlog?

— Mogao bi biti. Nije neobično da se muškarci koji su nesposobni za borbu sa zmajevima osjećaju manje važnima i manje snažnima, pa silu primjenjuju na ženi, djeci i svima ostalima, pokušavajući na taj način "osjeti ti" moć. Naravno, pokušaj da se zaustavi divljanje troje djece, stare između 9 i 12 godina, jednak je pokušaju da se jednim prstom zaustavi plimni val.

— Da.

— Umjesto primjenjivanja sile na drugima, trebali biste ozbiljno razgovarati sa ženom i priznati da se po našate kao Džingiskan i reći joj da razlog leži u tome što se ne osjećate kao muškarac i cjelovita ličnost, što niste snažni ni ugledni, nitko vas ne sluša i "nisam koristan i čini mi se da ću poludjeti! Trebam pomoć!"

— Mike, cijela će vam obitelj priskočiti u pomoć. Ali, ako budete skrivali svoje prave osjećaje i pokušavali ih kompenzirati zapovjedničkim ponašanjem, svi će vas odbaciti.Vi se ponašate poput djeteta. Muškarci i djeca su u tom pogledu slični, jer djeca, kojoj ne moraju nužno biti jasni njihovi osjećaji, reagiraju na svoje os jećaje impulzivnim ponašanjem. Muškarci koji sebi ne žele priznati svoje osjećaje ponašaju se također tako, na neizravan način, pokušavajući izaći na kraj ili izbjeći bol ne osjećaje.

Predložila sam Mikeu da pomogne sinu tako da mu objasni paralelu između muškaraca i djece — na primjer, da mu kaže kako suosjeća s njegovim borbama (raz-

koje je i on sam vodio (razvod, borba za starateljstvo, samohrani otac, smrt bivše žene, novi brak, odgovornosti i ozbiljan fizički hendikep). Mike bi mogao uspostaviti dobru vezu sa sinom, ukazujući mu na to da se oboje nalaze "u istom čamcu". Svom bi sinu mogao poslužiti kao uzor za izvlačenje iz neprilika, priznajući kako je na krivi način pokušavao riješiti emocionalni stres. I svi će profitirati!

Slušatelj Chrisje to shvatio prekasno — žena gaje napustila:

> *Proteklih godina ponašao sam se poput tiranina, zapovijedao sam, kritizirao i kontrolirao. Prije četiri godine doživio sam financijski neuspjeh, a prije dvije godine dobio sam otkaz od kompanije za koju sam radio osam godina. Prošlog lipnja doživio sam srčani udar i za dlaku izbjegao smrti.*
>
> *Imao sam osjećaj da nad svim gubim kontrolu: nad svojim financijama, poslom, zdravljem... bilo je očito da sam je gubio. Postajao sam sve ljući i potreba za kontroliranjem se pojačavala. Sada mislim da sam pokušavao kontrolirati (moju ženu), jer sam još samo nad njom imao kontrolu. Bio sam pravi idiot. Shvatio sam da sam je time prisilio da ode i tako si prouzročio još jednu krizu u životu. Kakva ironija!*

Nemojte *koristiti* one koje volite kako biste se na njima iskaljivali kad vam život "okrene leda". *Iskoristite* svoje voljene kao potporu dok se "dižete s poda". Oni vam mogu pomoći da prihvatite i izađete na kraj s neminovnim i hn!nim *yv\Tr\tr\im* r*»-i~\Kl^T-nit-r»i

To nisam ja, srce

Međutim, dok se "podižete s poda" nemojte to raditi gazeći po leđima svojih voljenih. A baš to radite kad ne želite prihvatiti odgovornost za vlastite slabosti, pogreške, gluposti, krive poteze, ili ne shvaćate da život svima donosi katastrofe. Slušatelj Ken mije poslao faks u kojem iznosi ono stoje "na vrijeme" otkrio:

> *Počeli smo se udaljavati, da se tako izrazim. Slušajući vaše emisije, odlučio sam napraviti jedan važan korak, kako se ne bih brzopleto zaletio... Odlučio sam analizirati sama sebe, umjesto da krivnju za sve svalim na svoju ženu. Shvatio sam, na svoju žalost, da sam ja kriv za gotovo sve što se između nas događalo! Kad sam konačno preuzeo odgovornost i shvatio ono što sam trebao raditi kako bih naš brak održao na zdravim temeljima, između mene i žene uslijedio je produktivan razgovor, koji je omogućio stvaranje okružja ispunjenog ljubavlju i međusobnom suradnjom.*

Ken je imao hrabrosti da poput "pravog muškarca" prihvati osobnu odgovornost zbog toga stoje kao koarhitekt sudjelovao u stvaranju kaosa iz vlastitog života. Kad je to shvatio i prihvatio, dobio je snagu da poduzme korake kako bi promijenio život.

Dobila sam i faks koji me iskreno razočarao. Muškarac koji ga je poslao (nepotpisano) očito još nije sazrio, nema ni hrabrosti:

Nedavno sam u jednoj vašoj emisiji čuo nešto što me doista zaprepastilo. Ja sam muškarac. Toliko ste me razočarali da bih najradije zaplakao. Ne vjerujem da te žene ikad moći shvatiti muškarce. Pitam se koja bi žena to bila u stanju ako vi niste? CM mi se da mije želudac težak poput olova.

U toj vašoj emisiji govorilo se o ženi u kasnim dvadesetim, zaručenoj za muškarca u srednjim tridesetim. Prije nego je krenula na službeni put, tražila je od zaručnika da je uvjeri kako više neće koristiti Internet za razgovore s drugim ženama. On je to prije često radio, a u što se sama uvjerila (provjerila je kompjutor i pronašla dokaz daje imao "vezu" s drugom ženom), pa je njezin strah postao stvarnost.

Njegova želja da upozna drugu ženu bila je očita kao dan! Ona nije imala nikakvo pravo zabraniti mu korištenje Interneta. Zar vi, kao psihijatrica, ne znate daje muškarcu najvažnije da mu žena vjeruje? Njemu je bilo važno da mu ona vjeruje, međutim, ona se prema tom tridesetšestogodišnjaku ponašala kao prema djetetu.

Uopće ne sumnjam u to da joj je taj mnškarac bio vjeran i prije tog incidenta. Njihova veza je vjerojatno okončana, a tako bi i trebalo biti. Ta žena ne bi nikad mogla zadovoljiti potrebe tog muškarca. On bi doista bio lud da je oženi. Međutim, vi ste ga prikazali kao lošu osobu.

Ona će upoznati drugog muškarca, kojemu će napraviti isto,pa će i on odjednom ispasti "nevjeran". Gledajte, ona ima problem. Ta žena nema povjerenja u druge ljude. Uvjeren sam da će on naći ženu koja će mu vjerovati. A ona neće nikad naći muškarca u kojeg će moći imati

ipr nihnntp VIP i)ipruio....

Sjetila sam se televizijskog komičara Flipa Wilsona. Glumi čovjeka koji je odlučan u nastojanju da radi sve što želi i da uvijek bude po njegovu. Kad god bi ga uhvatili na djelu, rekao bi: "Na to me natjerao sam vrag!" Ono što gornje pismo čini zastrašujućim je to stoje pisac tog pisma uvjeren kako je ženino nepovjerenje *natjeralo* muškarca na te pseudoveze i anonimno flertovanje preko Interneta. Zapanjujuće prebacivanje odgovornosti.Ali riječ je o tome daje muškarac uhvaćen na djelu.

Doista je jadno kad netko pregazi riječ zadanu u "stvarnoj vezi" i upusti se u anonimnu "kompjutorsku vezu". Žena tom čovjeku s pravom nije vjerovala. Pogriješila je jedino u tome što gaje pokušala promijeniti. Naš pisac pisma također griješi, tražeći da se odgovornost prebaci s muškarčevih strahova i slabog karaktera na ponašanje njegove zaručnice.

Muškarci, bilo bi krajnje vrijeme da prekinete sa sljedećim

Ne bih to uradio:

- da mi je vjerovala
- daje radila ono što sam želio
- da me nije uzrujavala
- daje bila ljubaznija/nježnija/seksepilnija...

Radite ono što radite, jer ste tako odlučili. To je tako jednostavno. Čak ako pretpostavimo da vaša žena nije "idealna", nemate joj se pravo osvećivati, povrijediti je na isti način na koji je ona vas povrijedila, prekršiti zav-

Nikakvo razočaranje, bijes, frustracija ili nanesena bol ne skidaju s vas odgovornost da budete najbolji i najčasniji čovjek.

"Bio bih dobar da si ti bolja"

Razlozi zbog kojih smo odabrali partnera ne moraju imati veze sa sudbinom.Vrlo često odabiremo partnera *zbog* potrebe da se osjećamo bolje, a da na to jednostavno nemamo pravo! Na primjer, pitala sam mnoge slušatelje koji imaju 'malo samopoštovanja': "Sto ste učinili vrijedno u životu? Zbog čega se divite samima sebi?" Naslušala sam se gluposti o tome kako su pametni ili zgodni. Svaki put kad bih dobila takav odgovor, podsjetila bih svog slušatelja: "Tu je u pitanju genetika. Jeste li na ovom našem planetu uradili nešto zbog čega bi neko drugo ljudsko biće bilo zahvalno što ovdje živite?" Najčešći odgovor: "Oh, mislim, ništa." Nato bih bacila rukavicu: "Zbog čega onda imate samopoštovanje? Još ga niste zavrijedili."

Umjesto da ga"zavrijede", neki muškarci postaju slabi, naivni... i dobiju ženu koja dominira i kritizira.

Trenutačna superiornost? Ne bih rekla. Pročitajte ovaj faks:

> *Danas ste u svojoj emisiji rekli kako biste željeli da vam se jave muškarci koji se kritički odnose prema svojoj ženi. Morao sam se nasmijati, jer sam ja baš takav. Kad smo se vjenčali, ja sam imao 19 godina, a moja žena ponosom). Uvijek sam kritizirao svoju ženu. Vidio sam samo njezine loše strane, i sve što bi uradila smatrao sam lošim. Bez obzira na to što bi uradila, nije me mogla usrećiti. Sada sam uključen u program "12 koraka", jer sam bio alkoholičar, ovisnik o drogama i tukao sam ženu. Sada sam shvatio da sam nosio krive naočale.*

U tom istom kontekstu primila sam telefonski poziv od dvadesetdvogodišnjeg Chancea, koji je oženjen i ima jednogodišnje dijete. Nazvao je kako bi se požalio na ženu koja se udebljala, pa ju je počeo verbalno zlostavljati. Ne želi se s njom pojavljivati u javnosti, jer više ne izgleda dobro. Na početku smo se vrtjeli u krugu, razgovarajući o površnosti nekih mladih muškaraca, koji žele da ih ispod ruke drži "vrući komad" kako bi izgledali muževno i poput pastuha. Govorila sam o "zreloj ljubavi" koja prihvaća promjene i izazove... i bla-bla. Osjećala sam da još uvijek nismo došli do "pravog problema" — pa sam nastavila s ispitivanjem, dok ga konačno nisam upitala:

— Chance, zbog čega ste *doista* nesretni?

— Pa, žena i ja primamo minimalne plaće. Osim toga čovjek se cijeli život teško bori.

Pogodak! Chance je frustriran zbog toga što "nema uspjeh, novac, status i moć". Osim toga, odrasli ljudi imaju bezbroj odgovornosti s kojima se moraju boriti, što nije nimalo "zabavno", pa se Chance "iskaljivao" na ženi, a ne na životu. Nije se osjećao kao "muškarac", pa je taj svoj negativni osjećaj kompenzirao time što joj je

Istina je također da vaši odnosi sa ženom mogu biti dobri, a da niste zadovoljni, jer vam njezin "izgled" umanjuje važnost u očima drugih muškaraca, koji imaju ženu savršena izgleda.Tridesetšestogodišnji Jeffje oženjen i ima dvogodišnju kćer. Iako je priznao da voli svoju ženu i da se osjeća dobro u okrilju obitelji, ipak se još uvijek borio s nečim i zbog toga pati. Zalio je što se oženio "ispod svog društvenog položaja" etnički i kulturno. Rekao je da osjeća ljutnju i povrijeđenost.

—Jeff, koje vas razlike između vas dvoje vrijeđaju?

— Ona ne ispunjava moja očekivanja.

— Zbog nje *izgledate* loše?

— Oh! Hm! Da, mislim.

— JefF, dragi moj čovječe, možda za cijeli svoj život žrtvujete ono što vas kao muškaraca istinski usrećuje iz nutra, jer mislite da se morate natjecati s drugim muš karcima.

(Duga mrtva tišina.) —Ah!

Momci, nemojte upasti u zamku žrtvujući ono što vam donosi zadovoljstvo, vjerujući da vam "izgled" vaše žene podiže ugled u očima drugih muškaraca i da se pomoću njega možete s njima natjecati — što će vam omogućiti da postanete "veći muškarac". Znate, drugi muškarci ne rađaju vašu djecu, niti se brinu za vašu dušu, zar ne?

Upozoravam vas na glavnu nit koja se provlači ovim pričama: kad se služite *snagom* koja izvire iz *ljutnje,* umjesto onom koja izvire iz vaše *ranjivosti,* stvarate vlastito minsko polje kroz koje plešete. Kao prvo, ljutnja nije snaga; defenzivnost, strah, neizvjesnost, nezrelost i povriga, samo privremena. Kritičnost, vikanje i nasilje krajnje su jadni, gadni, nemoralni i nelegalna su zamjena za unutarnju snagu. Snaga koja izvire iz ranjivosti izražava spremnost da se suočimo s osobnim nedostacima i strahovima (stvarnim i onim drugim), i da kroz to suočavanje steknemo sposobnost da postanemo i budemo bolji. Nemojte se odreći te dugoročne mogućnosti radi kratkotrajne pseudoslave.

Ako nismo spremni priznati našu ranjivost (strahove, potrebe, ovisnosti), svijet nam može postati još više zastrašujući.

Pročitajte stoje napisao Nick:

> *Stalno zapovijedam i kontroliram, jer izgleda da moram imati sve konce u rukama, budući da ništa ne želim prepustiti slučaju. To je zapravo ironično, jer bih se radije slagao sa svima, ali izgleda da se u odnosima medu ljudima neželjene stvari pojavljuju iznenada, baš kao u fizici, akcija ne samo da izaziva reakciju, nego je i zahtijeva.*

Strah i nelagoda, koje osjećamo kad smo s drugim ljudima, nepredvidivi životni izazovi potpuno su normalna stvar. Ali ako mislimo da se sa strahom i nelagodom možemo suočiti jedino tako što ćemo se udaljavati od drugih, izolirati i pouzdavati samo u sebe, dovest ćemo se do života koji *"djeluje poput neke okrutne šale i koji meni ne izgleda nimalo zabavan"*, kao što je Nick napisao na kraju svog pisma.

Muškarci, nemojte ići sami kroz život, niti poput

ćete mnogo više i uživat ćete više. Nemojte iza "glupe snage" sakrivati istinu o tome tko ste i što trebate. Ako to budete radili, osjećat ćete se potpuno osamljeni, bez obzira na to s kojom ženom živite.

Pa, da, tebi je to lako reći!

Ovo vjerojatno zvuči kao "to je lako reći, ali nemoguće uraditi". Ali to je istinito samo ukoliko se ne upustite u razmišljanje o onom što bi se moglo dogoditi i ako niste spremni riskirati ili se izložiti neugodnostima kad odlučite napraviti prijelaz sa sadašnjeg načina rješavanja problema vezanih za "pokazivanje" snage, na vašu stvarnu situaciju i potrebe. Dat ću vam dvije upute koje će vam omogućiti uspješno obavljanje tog prijelaza.

1. UPUTA: IZBJEGAVAJTE NEPOTREBNE PROTUNAPADE

Na poslu, u javnom životu, u prijateljskim i obiteljskim odnosima, suočavate se sa situacijama koje vas živciraju, ljute ili vam prijete. Bez obzira na to pred kakvim se izazovom nalazite, morate odlučiti kako ćete na njega odgovoriti, kako ćete se zaštititi, kako ćete uzvratiti udarac, nadvladati neprijatelja i izboriti konačnu pobjedu. Pismo jednog umirovljenog marinca baca na to mnogo suptilniji pogled. Napisao je: "Uvijek se pitam: je li ovo brdo na kojem želim umrijeti?" Ne daje li vam to poticaj da zastanete i razmislite o važnosti 'potencijalnog okršaja na pomolu'. Kladim se da će vaš odgovor najSlušatelj John potvrdio je moju pretpostavku svojim pismom:

Ovim pismom vam želim reći "hvala!" Pisao sam vam prije nekoliko mjeseci, jer sam se našao u dvojbi zbog svog oca, njegove bivše žene (nije moja majka) i djevojke. Da skratim dugu priču, on je umro prije dva tjedna. Dvojio sam se oko odlaska na njegov sprovod, jer sam bio ljut zbog načina na koji se ponašao prema meni, kao i zbog odvratnog pritiska koji su na mene vršili članovi obitelji kako bih se pomirio s ocem, budući da sam s njim prekinuo sve veze.

Na sam dan sprovoda odlučio sam da ipak idem, ne zbog "njega", već zbog svoje braće, kako bih im pružio podršku u njihovoj boli. Žena me prije odlaska pitala jesam li nervozan. "Neću započinjati svađu", odgovorio sam, dodavši kako ću odglumiti "doktoricu Lauru, pristojno se ponašajući".

Na sprovodu sam se susreo s cijelom obitelji, prema kojoj nisam bio pun ogorčenja, već sam zauzeo stav "pričekaj,pa ćeš vidjeti što će biti".

Neki su me od njih gledali "ubojitim"pogledom, ali odlučio sam da se na njih ne obazirem. A svatko tko mi je spustio neku podlu primjedbu, doživio je šok kad sam mu rekao: "Zao mije što se tako osjećaš.Ali,ja imam svoje razloge i osjećaje i sada ih ne bih želio s tobom dijeliti. "

Prije bih svakom od njih skočio za vrat i zagrizao ga! Ali, bio sam "ljubazan" i takav mi je ishod pružio zadovoljstvo. Doktorice Laura, hvala Vam za djelotvor-

Momci, pažljivo odaberite "brdo na kojem mislite umrijeti". Ne morate uvijek upotrijebiti snagu.

2. UPUTA: USNICE NE SLUŽE SAMO ZA ZVIŽDANJE I VIKANJE — POMAKNITE IH I IZ DRUGOG RAZLOGA, ODNOSNO NAUČITE NAGLAS IZREĆI ONO ŠTO MISLITE

Vi muškarci ne volite kad vas uhvate sa "spuštenim gaćama".Ako vas žena zatekne u trenutku borbe ili neuspjeha, vaša će vas narcisoidnost (utemeljena na strahu da vam se žena neće diviti ili vas voljeti ako niste savršeni) natjerati na to da žestoko napadnete. Otac mog slušatelja Glena "udario" bi njegovu majku svaki put kad bi mu ona pokušala pomoći da izađe na kraj s frustracijama, ili mu predložila "razgovor o tome".

Dok ja nisam ni najmanje impresioniran očevim ponašanjem (s njim ne razgovaram već pet godina), mama bi još uvijek imala sve zube daje znala šutjeti. Možda te vas ovo iznenaditi, ali isto se događa između mene i moje žene. Svaki put kad bi nešto pošlo krivo dok sam radio traktorom ili na kompjutoru, ona bi sa mnom počela o tome razgovarati (a to je bila zadnja stvar na svijetu koju sam želio). Rekao bih joj da se ništa ozbiljno nije dogodilo, ali ona bi i dalje tjerala svoje. Nije mi trebalo dugo i ubrzo sam počeo urlati na nju.

Jučer sam se malo iznenadio kad mi je, za vrijeme jednog izljeva srdžbe, prišao pas želeći da ga pogladim. Počešao sam ga po trbuhu i rekao mu da je dobar momak. Nakon tog kratkog prekida, nastavio sam urlati na

.w .i.-... *Ženu.* 77) *iu ip riniztn r/i^hiecniln /"J/lPa ,i^h'X „„.-.,»* ~.-^....

nego mene!"). Poslije, kad je, još uvijek ljuta, otišla u krevet, mogao sam mirno razmisliti o svemu. Ne volim svog psa više nego nju. AH moj me pas nikad ne prisiljava da govorim o nečemu o čemu ne želim govoriti, niti me tjera da mislim o stvarima koje ću, ovako i onako, ubrzo zaboraviti.

Danas sam to objasnio ženi. Pažljivo me saslušala. Proveli smo prekrasan dan i doista sam uživao u njezinu društvu. Vrijeme će pokazati hoćemo li tako nastaviti. Iskreno se nadam da hoćemo.

Ono što nedostaje Glenovoj priči je priznanje da u ženinim očima želi "izgledati dobro" (zna da njegov pas ne može donijeti takvu prosudbu) i da joj dopušta da mu "pomaže" kad je svjestan toga da se ponaša poput djeteta/kretena (njezino "pomaganje" samo naglašava njegovo glupo ponašanje prema samome sebi), kao i priznanje da"iskaljujući se na njoj" ponovno dobiva osjećaj moći, snage i kompetentnosti.

Kad konačno postanete svjesni svojih narcisoidnih slabosti, od vas bi bilo pošteno da ih priznate ženi (i to u nekom mirnijem trenutku, koji nije nabijen emocijama) i kažete joj da ćete razgovarati kad se smirite!

Nota bene: vaša žena vas ne prosuđuje prema tome koliko spretno radite s kompjutorom, prosuđuje vas prema tome kako se ponašate prema njoj.

Ako nazovete udruženje liječenih alkoholičara jer vam je potrebna pomoć, to ne znači da ste napravili "autokastraciju."

Sto imaju zajedničko izmišljeni junaci Rambo, Terminator, 007 i Svetac? Odgovor je jednostavan. Nijedan od njih nikad ne zove 911 ili Orkin Mana. Oni uvijek imaju potrebno znanje i sposobnost da pobijede bez obzira na okolnosti. Slušatelj Howard priznaje mnogo dublju istinu:

> *Prema drugima se ponašam na način koji sam sam odabrao, a taj je da okrivljujem i optužujem. Primijetio sam da, u trenutku kad počinjem "gubiti kontrolu" zbog nečega na poslu, ili zbog svoje težine, ili zbog prijatelja ili nekog člana obitelji..., pokušavam ne poduzimati ništa ili puštam da stvari ostanu takve kakve jesu, kako si ne bih dopustio da "izgubim kontrolu". Kad upotrebljavam izraz "izgubiti kontrolu", pod time ne podrazumijevam tipično muško mahnito i neugodno ponašanje, već time želim reći kako u dubini duše znam da nemam vlast nad situacijom s kojom se moram suočiti, niti nad njezinim ishodom. Frustriran sam time što su moja sredstva ograničena. Spoznao sam da sam nemoćan, sve dok ne upotrijebim neka druga vanjska sredstva. Drugim riječima, moram zatražiti savjet od nekog drugoga kako bih mogao izaći na kraj sa situacijom koju ne mogu sam riješiti.*
>
> *To je trenutak kad moram u svojoj duši donijeti odluku hoću li iskoristiti sredstva koja imam, ili ću posegstriran, zbunjen i ljut na samoga sebe, pa ću se iskaliti na ženi, optužujući je i okrivljujući zbog njezina ponašanja koje se nimalo ne razlikuje od onog, recimo, jučerašnjeg. Ali jučer se nisam morao suočiti sa svojom nesposobnošću da sam riješim problem.*

Isuse, momci, pa čak i američki predsjednik ima kabinet stručnjaka koji mu daju savjete. Zbog čega mislite/osjećate kako je solistički perfekcionizam jedini način koji vodi do muževnosti, ljubavi i poštovanja? Možete se isto tako natjerati u škripac ako za ženu odaberete princezu (jeste li uočili kako su te princeze "bespomoćne", a ipak bezdušno "zahtjevne"?), koja vam zadaje bol kad posrnete ili padnete.

Nevjerojatno je ironično to što se u takvoj vezi *samo žene* smatraju *ovisnima.* Zapravo, vi muškarci, koji igrate te pretjerane ili jednostrane uloge kontrolora i odgovorne osobe zapravo otkrivate *svoju* pretjeranu ovisnost. Ako imate ženu koja ne može bez vas funkcionirati i kojoj ispunjavate sve želje i potrebe, sigurni ste daje nećete izgubiti, sigurni ste da vas neće ostaviti i odbaciti.

Ako možete priznati da vam je potrebna žena i njezina pomoć kroz život, lakše ćete se razviti u doista privlačnog (u duhovnom smislu i po ponašanju) muškarca sposobnog da privuče doista lijepu ženu (sposobnu i ženstvenu). Ali, "u tom grmu leži zec," u "mentalitetu pretinaca" — to znači priznati da želite i trebate ženu za nešto drugo osim za dobar seks, čime na neki način priznajete da ste slabić i mamin sinčić, zar ne? "Pravom muškarcu" žena je potrebna samo za seks, zar ne? Ne-

Ženina ljubav, društvo, utjeha, potpora i suradnja daju vašem životu smisao, značenje, dubinu i zadovoljstvo. To je činjenica. Griješite ako mislite da će poricanjem te stvarnosti ona samo tako nestati. Jednostavno griješite.

Upozorenje: ovo nemojte isprobati kod kuće

Postoji još jedan način ponašanja kojim "glupom snagom" iskazujete svoju slabost: kad "glupa snaga" poprimi oblik verbalnog zastrašivanja ili fizičkog nasilja. Do takva ponašanja dolazi stoga jer se bojite priznati da "trebate" ženu, a ta potreba je tako velika da živite u stalnom strahu da biste je mogli izgubiti. Što se događa onda kad je trebate, a ne želite to priznati i živite u strahu da ćete je izgubiti? Možete je pokušati poniziti, ili je obeshrabriti da radi ono što želi, ili joj zabraniti da se druži s drugim ljudima, jer bije oni mogli udaljiti od vas. Možete primijeniti fizičko nasilje i mržnju prema samome sebi iskaliti na njoj i zastrašivanjem je prisiliti da vas ne napusti.

Muškarci, postoji ogromna razlika između njezine odluke da ostane s vama i stvarne ljubavi prema vama. Da izbjegnete prvo, trebate biti tiranin. A da biste dobili ovo drugo, morate se ponašati ljubazno.

Doktorica Amy Holtzworth-Monroes, psihologinja na *Indiana University,* zaključila je nakon dugotrajnog proučavanja postojećih istraživanja o fizičkom nasilju prema ženama sljedeće *(New York Times,* 6/22/94.): "Većina muškaraca koji su udarili ženu pokazuju nasilničko ponašanje jedanput ili povremeno." A zapazila je

se da bi ih ona mogla odbaciti. Njihovi strahovi mogu dovesti do žestokih svađa, ali ako pokažu nasilje, nakon toga će se osjećati grozno." Svoj izvještaj nastavlja tvrdnjom da takvi muškarci mogu profitirati od obične psihoterapije, nakon koje se više ne žele ponašati nasilnički.

Drugi tip muškarca je onaj koji je: "hipersenzibilan na znakove koji upućuju na to da bi mogao biti ostavljen, pa postaje ljubomoran i potpuno zaokupljen svojom ženom. I na najmanji znak da bi ga žena mogla ostaviti reagira nasiljem. "Takvim muškarcima potrebna je intenzivna terapija kako bi izliječili duboko ukorijenjenu ljubomoru i strahove da bi mogli biti ostavljeni."

Treći tip je "nedruštven" muškarac "koji je od svih muškaraca najopasniji po svojoj okrutnosti, najnasilniji i vrlo proračunat pri upotrebi sile kojom želi svojoj ženi utjerati strah u kosti".Ti najagresivniji zlostavljači obično se ne mogu izliječiti i vjerojatno neće čitati ovu knjigu.

Ovdje moram spomenuti da mnogi psihoterapeuti izvještavaju o scenarijima različitim od onoga o stereotipnom "velikom zločestom muškarcu". Socijalna radnica Valorie Gibbs napisala je u *Detroit Free Pressu* (1/8/1996.):"Radila sam s tisućama obitelji, a naišla sam samo na dvije u kojima je teroriziranu i nezaštićenu ženu njezin partner batinama podčinio i pretvorio u bespomoćno stvorenje. U stvarnosti su obično oba partnera podjednako agresivna, verbalno i fizički... Nadam se da moja kći neće tolerirati da se bilo tko prema njoj ponaša nasilnički, ali isto je tako važno da ona nikoga ne ponizi ver-

Ipak, muškarci su veći i snažniji, pa mogu jače povrijediti. Osim toga, ne možete kriviti druge za svoje neumjesno ponašanje. Slušatelj Chris više ne živi sa svojom ženom i troje djece. On prihvaća odgovornost za svoje nasilničko ponašanje:

Prije bih za to okrivljavao svoju ženu. Pomoću skupne terapije i individualnih razgovora shvatio sam da sam svojevoljno nasilnički reagirao na negativne situacije, žena nije bila kriva za takvo moje ponašanje. Osjećam da se ne mogu pomiriti sa svojom ženom, jer bismo živjeli u opasnoj atmosferi zbog načina na koji moja žena izlazi na kraj sa stresom: ona urla, lupa po stolu, juri po kući, lupa vratima i povlači djecu okolo. Ne mogu živjeti u takvoj atmosferi, jer bih došao u napast da uradim ono za što znam da je pogrešno. Budući da volim svoju ženu i djecu, ne mogu se ponovno prema njima ponašati nasilnički. S našim brakom je gotovo, jer moja žena smatra da nije ni za što kriva. U mom slučaju pokazivanje nasilja bilo je većim dijelom vezano uz zastrašivanje i pokušaj da zadobijem kontrolu nad vlastitim životom. Sada imam kontrolu, ali nemam obitelj. To teško podnosim, a isto mi se tako teško suočiti s posljedicama. Nadam se da žene mogu na sebe preuzeti odgovornost (za vlastito ponašanje), ali isto tako i muškarci, čak trebaju priznati kako su se grozno ponašali.

Slušatelj Bili Sherman, koji se već 14 godina ne ponaša nasilnički i koji već 7 godina radi s muškarcima sklonim nasilju, kaže:

Nasilničko ponašanje očito je rezultat vlastitog izbora ili odluke kojom muškarci nastoje ponovo zadobiti izgubljenu kontrolu, autoritet i usluge. Iz osobnog iskustva znam da se muškarci ne ponašaju nasilnički kako bi izašli na kraj sa svojom ljutnjom, već kako bi lakše odagnali strah i tugu. Nasilničko ponašanje je naučeno i može se zamijeniti popuštanjem, komunikacijom, osjećajnim i spontanim ponašanjem i prihvaćanjem istine da nemamo pravo kontrolirati druge ljude.

Pobjednik dobiva ratni plijen

Govoreći o "uslugama", Bili iznosi jedan važan koncept, a to je osjećaj "muškog prava" koji zahtijeva određeni "tretman". Gledano s povijesne strane, kad se bitka okonča, vojnici kradu zlato i siluju žene, ponekad opijeni pobjedom, a ponekad kako bi ponizili autohtono stanovništvo i držali ga pod kontrolom (tako su se bosanski Srbi ponašali prema Muslimankama).

Neki od vas, momci, misle da će, štiteći svoju tako očito nepostojanu muževnost i važnost, učvrstiti svoje kraljevstvo dominirajući ženom i djecom. Zbog toga se osjećate superiorno u odnosu na svoju partnericu, zahtijevate od nje da vam pruži usluge (kućanske i seksualne), a ne odnosite se prema njoj kao sebi ravnoj osobi, ne uvažavate njezine potrebe, želje, prosudbe i time je odbacujete. Vi momci znate kakvi ste. I zapamtite: despote nitko ne voli i odbacuje ih kad se za to ukaže pravi tre-

rmfolr pni?.

Pročitajte nešto prepravljen popis, koji je uzet iz arkansaškog Programa za žrtve obiteljskog nasilja i provjerite možete li u njemu naći karakteristike koje vam se, na osnovi vašeg vlastitog ponašanja, čine poznatima:

- Ulijetanje u kratke veze (instant-intimnost nije mo guća, trenutačan osjećaj vezanosti i pripadanja znak je nezdrave potrebe za ovisnošću)
- Ljubomora i kontroliranje (stalni kontakt i znatiželjno ispitivanje o tome što radi; vi držite novac/auto; zahti jevate da od vas traži dopuštenje za sve što radi)
- Nerealna očekivanja (ona mora biti savršena i zadovo ljavati sve vaše potrebe, a u suprotnom ste razočarani i ljuti)
- Izolacija (vi se morate nalaziti u središtu njezina svijeta u koji nije dopušten pristup nijednom drugom plane tu)
- Okrivljavanje drugih za vlastite probleme, pogreške i osjećaje (drugi su krivi za kaos u koji ste pretvorili svoj život ili su vas prisilili da uradite ili kažete ono što ste uradili ili rekli)
- Hipersenzibilnost (lako vas je povrijediti i uvrijediti)
- Okrutnost prema životinjama i djeci (65% muškaraca koji se nasilno ponašaju prema ženi ili partnerici isto tako će se ponašati prema djeci)
- Verbalno nasilje (prema ženi se ponaša nekritično, ponižava je, psuje, namjerno govori okrutne i uvredljive stvari, naziva je pogrdnim imenima itd.)
- Prijetnja nasiljem (ženi i djeci ulijeva strah u kosti pri-

im fi^irlrim nicilipm i cmi-/

- Strogo određene uloge (ženi diktira što će raditi i koje su njezine odgovornosti, a da se prije toga nisu o tome zajednički dogovorili)

Ne morate raditi sve, ili gotovo sve ovo što se navodi na popisu, ali ipak ćete profitirati ako provjerite svoje ponašanje, služeći se pri tome iskreno napravljenim popisom vašeg karakterističnog ponašanja, a naročito kad se nalazite pod stresom. Sve navedeno u gornjem popisu odnosi se na iskazivanje "glupe snage".

Žena će vas ponekad "otpisati" već na samom početku veze, što vam može izvrsno poslužiti kao zvono za uzbunjivanje. Slušatelj Peter je od svoje žene dobio pismo *"Dearjohn".* lako sada živi samo pet ulica dalje od njegove kuće, poslala mu je pismo u kojem ga obavještava da se više s njim ne želi viđati, jer je ugnjetava i guši svojim potrebama koje su na "granici prisile i pritiska, zbog čega sam pod stalnim stresom." Pismo je napisano uljudnim tonom (stav tipičniji za žene nego muškarce, pa čak i onda kad su ugrožene), i kako bi vezu prekinula "obzirno", napisala je da će se možda jednoga dana osjećati drukčije, ali da za sada stanje ostaje "nepromjenjivo

Peter je nazvao u emisiji požalivši se kako ga boli kad vidi ženu i djecu s kojima više ne živi.

— Ne znam kako je došlo do toga. Sve je bilo u najboljem redu.

Međutim, žena je bila toliko nesretna daje Peterovo ponašanje okarakterizirala kao ugnjetavajuće i stresno, koje ju je gušilo, dok je on mislio daje sve u najboljem

do zajedničke dobrobiti, već važnim smatrate samo vlastite potrebe. Kad vam nije stalo do toga da prihvatite istinu o vašem utjecaju na druge, čije potrebe i osjećaji za vas nemaju prave važnosti.

— Peter, vi ste ženu ignorirali. Vi se jednostavno ne možete uživjeti u emocionalno stanje druge osobe, osim svoje, niti razumjeti njezin položaj. Ignorirali ste njezine potrebe i osjećaje. Ona je bila očajna zbog vašeg ponaša nja, a vi ste ignorirali i poricali njezine osjećaje. Toliko ste se bojali da će vas odbaciti i da ćete je izgubiti da ste vjerovali kako će ono što ne vidite, ne znate ili na što se ne osvrćetejednostavno prestati postojati.Ali niste bili u pravu. A sada ste ostali sami.

— Želio bih joj reći da sam se promijenio. Želio bih je nazvati.

— Peter, niste se promijenili. Kao prvo, nitko ne mo že samo odjednom promijenili svoju ličnost i mentalni zdravstveni status. Kao drugo, ona tvrdi da ugnjetavate zbog svojih potreba. Vi joj odgovarate tako stoje ugnje tavate svojim potrebama. Shvaćate? Ništa se nije promi jenilo. Shvatite to kao upozorenje ili zvono za uzbunu. Nijedna zdrava žena neće tolerirati vaše ponašanje, a ne zdrava žena će s vama upasti u još tamniju provaliju. Molim vas, Peter, potražite profesionalnu pomoć.

Obitelj je temelj vašeg života. Kad napadate obitelj (zlostavljate) ili se povlačite (šutnja), jer se bojite izrugivanja, odbacivanja ili napuštanja, gubite samu jezgru onoga što trebate kao muškarac i kao jedinstvena osoba, koja može preživjeti, živjeti sretno i imati ispunjen život. Nemojte biti tako glupi.

Na kraju — i ne tako glup

Kao zaključak nudim vam ovo pismo četrdesetosmogodišnjeg oženjenog muškarca, oca i djeda:

Na glasu sam kao nestrpljiv i bučan čovjek koji želi da sve bude po njegovom. Prilična seljačina.

Nikad nisam mogao shvatiti svoje ponašanje. Imam divnu ženu i iza te moje izjave ne slijedi nikakav "ali". Ona je jednostavno takva. Moji sinovi su dragi i pouzdani. Imam gotovo sve što muškarac može poželjeti od života.

Danas ste nešto izjavili tijekom svoje emisije, što sam čuo u prolazu. U tom trenutku mi se činilo kao da ste izašli iz radija i ošamarili me. Oči su mi se napunile suzama i morao sam se zaustaviti (nalazio sam se u svom kamionu).

Rekli ste: "Ljutnja je obično izraz straha." U tom trenutku kao da sam progledao prvi put. Ali to nije bilo iznenadno otkriće. Sjedio sam gotovo jedan sat, razmišljajući o stvarima koje sam rekao i uradio ljudima i sada shvaćam da sam tako izražavao svoj strah.

Svi koji me poznaju misle da nisam sposoban osjetiti strah. Ali sada znam da sam se vjerojatno cijelo vrijeme bojao.

Zahvaljujući vama, konačno ću nešto morati poduzeti. Ponovno ste nekoga prisilili da pogleda stvarnosti u oči i da pokuša odbaciti strah. To mi pada dosta teško. Siguran sam da će moja žena i djeca biti sretni kad konačno riješim taj problem. Bili su sretni kad sam prije

linn rtvpstnn ruti A hili civ *hn tsihn srpttn*

s U H v a l a

v a m

š t o

s t e

m i

d a l i

p o t i c a

5. GLUPI SEKS

Pitanje: Zašto su muškarci skloni tome da svom penisu nadjenu nadimak? Odgovor: Zato jer ne bi željeli da neke najvažnije odluke u njihovu životu donese potpuni stranac.

ANONIMNO

Ja sam žena i nemam braću. Ipak, sjećam se da sam se počela zanimati za to "što imaju dječaci" otkad sam vidjela jedan umjetnički akt. Kad sam bila u drugom ili trećem razredu, zajedno sam s prijateljicama razbijala glavu o tome što dječaci rade s "njim": je li savijen ili nabran poput harmonike kad nije "u upotrebi"? U toj fazi moga razvitka "u upotrebi" je značilo samo mokriti. Na mene je pao izbor da to otkrijem, pa sam nasumce odabrala jednog dječaka iz razreda i hrabro ušla tamo gdje se nijedna djevojčica nije usudila ući. On je pobjes-nio, pocrvenio kao paprika i dao petama vjetra.

Jedina usporediva znatiželja koju muškarci (i žene) imaju o ženskoj anatomiji okreće se oko vagine kao "potencijalnog

mjesta", a ne stvarnog kanala koji ima oblik tunela, odnosno nalik je na rukavicu, jer poput nje vagina dobiva unutrašnji volumen samo kad nešto ude u nju. Kad djevojke prvi put saznaju za menstruaciju i tampone, koncept prostora postaje velik problem: crteži doslovno pokazuju kanal u koji se tampon umeće. Iako

tavno nisu toliko fascinirane vaginom kao muškarci penisom.

Kad je moj sin imao oko dvije godine jednom je primijetio da ja, njegova mama, nemam penis. Ostao je bez daha! Uhvatio je svoj penis, zabrinuto pitajući što se dogodilo s mojim i hoće li se isto dogoditi s njegovim! Oh ne! Kakva panika! To mi se učinilo neobičnim, jer on još nije bio svjestan penisa kao "seksualnog organa" ili kao simbola moći i potencije. Iskreno govoreći, ja sam mislila da dvogodišnjak doživljava penis kao aparat za navigaciju i ravnotežu, jer dječaci se uvijek za njega hvataju dok hodaju.

Pitala sam svoje prijateljice kako reagiraju njihove djevojčice kad primijete da tata ili brat imaju penis, a one ga nemaju. Sve djevojčice su pokazale umjerenu znatiželju i uopće se nisu zabrinule što ga nemaju. Nema čvrstog dokaza da su im zavidjele na penisu!

Sljedeći događaj vezan uz penis dogodio se kad je moj sin postao svjestan erekcije. Ponosno je dotrčao iz kupaonice, pokazujući na svoj penis i gukajući: "Pogledaj, mamice, penis izvodi trikove!" Bio je oduševljen time što penis mijenja veličinu, što ga ponekad škaklja kad se vozi u dizalu i što uvijek oćuti ugodu kad ga drži u kadi ili u krevetu dok se sprema na spavanje. Počela sam shvaćati daje muškarcu taj malen (opa! momci, ne vrijeđam vas) dio tijela središte njegove egzistencije, dobrobiti i identiteta.

Ta činjenica je istaknuta u Berkelev Breathedovu crticu *Outland.* Autor je odabrao nekoliko muških "stvorova" koji piju pivo i pričaju glupe viceve: "Hej, kako znaš muškarac. "Na ekranu je 'snijeg'!", odgovara prvi, dok se svi valjaju od smijeha. Približava im se žena, koja je slučajno čula šalu i kaže im: "Vi glupi hipokriti. Rugate se polovici čovječanstva koja čini vaš neprivlačan život podnošljivim. *Muškarci bi trebali stati na trenutak i dobro pogledati onu stvar koja daje smisao njihovu besmislenom životu",* rekla je režećim glasom i krenula dalje. Muškarci stoje bez riječi i kao ukopani, a onda, svi u isti trenutak, provjeravaju svoje hlače.

Većina majki uči sinove da svoj penis zovu "pi-pi", djelomično stoga da bi se tako podsjetili za što im on služi, te kako i gdje ga trebaju upotrebljavati, da više ne bi mokrili u gaćice; a djelomično i stoga što majke, kao i mnogi drugi ljudi, ne mogu izaći na kraj sa stvarnim nazivima za stvari — to i nije slučajno —jer time odbacuju misao kako će njihovi sinovi jednog dana postati mladi muškarci opsjednuti seksom, onakvi s kakvima su se morale boriti kad su bile djevojke.

Dvostruku funkciju (mokrenje/spolni odnos) penisa doista je teško objasniti petogodišnjem djetetu. Kad je moj sin navršio pet godina, počela sam mu objašnjavati biologiju, ljubav, brak i reprodukciju (molim vas da obratite pažnju na poredak). Kad sam došla do trenutka u kojem "penis ulazi u vaginu i ispušta spermu", moj sin se zabrinuo zbog toga kako "pi-pi" može znati koji od ta dva posla mora obaviti i u koje vrijeme. Objasnila sam mu da će njegov mozak i živci napraviti pravi izbor, a da on neće morati o tome mnogo razmišljati.

Po čemu se muškarac razlikuje od kukca?

Suočite se s činjenicom da biologija seksualnog funkcioniranja kod muškaraca ne zahtijeva mnogo svjesnog razmišljanja. Biologija sustava funkcionira i kod malenih kukaca, bizona i žaba — a da nitko od njih nije nikad morao nazvati *sex info Une,* tražeći upute i savjete. Kompleksnost sustava kod muškaraa (za razliku od mužjaka) proizlazi iz sljedećih *činjenica:*

- Dok biologija zahtijeva jednostavno izbacivanje sper me (genetika), ljudsko biće u razvoju zahtijeva stalnu i intenzivnu vezu s muškim roditeljem, kako bi se razvi lo u samouvjerenog i konstruktivnog člana zajednice i društva.
- Dok biologija zahtijeva trenutačno izbacivanje sperme s osjećajem ugode, koji dovodi do prestanka seksualne tenzije, ljudska bića razvijaju veće samopoštovanje i seksualni obzir prema drugima kad osjete da gospoda re njihovim potrebama, a ne obratno.
- Dok biologija zahtijeva trenutno izbacivanje sperme s osjećajem ugode, koji dovodi do prestanka seksualne tenzije, pažljivi muškarci razmišljaju o posljedicama neprikladnih emocionalnih veza (ranjavanje srca — njezina kao i njegova), spolno prenosivim bolestima (ranjavanje tijela) i neželjenoj djeci (ranjavanje nevi nih).
- Dok biologija pruža ljepotu i uzbuđenje senzualnih i seksualnih zadovoljstava, muškarci shvaćaju da pravo zadovoljstvo pruža ljubav i naklonost žene u odnosu na koji su se ohnip nhw7il
- Dok biologija pruža inicijalne emocije zanesenosti i zaljubljenosti, muškarci su, zbog svoje obveze prema ženi i djeci, odlučili mijenjati zanesenost za zadovoljstvo koje im pruža mjesto na kojem se osjećaju zaštićeni, željeni i cijenjeni na osnovi drugih kvaliteta, a ne samo onoga što može pružiti njihov penis.

Udaljavanje od biologije zahtijeva razmišljanje, a isto tako zahtijeva samodisciplinu, moralnost, vrijednosti i hrabrost da se izdrže pritisci muške kulture koja je u većoj mjeri biološki ustaljena i ne tako dobra za muško tijelo i dušu. Seksualno ponašanje koje ne podržava obostrano vaše tijelo i dušu okarakterizirano je kao "glupi seks".

"Ma nije valjda", vjerojatno kažete u ovom trenutku. Ta žena (ja) je luda. Muškarac *od krvi i mesa,* normalan i zdrav sa stalno dostupnom erekcijom u neprestanoj je potrazi za mjestom "gdje će se to dogoditi"; stalno spreman penis traži nove i uzbudljive mogućnosti; to je samo potporni sustav organu koji će izgubiti svoj ritam ako ne pleše; njemu zapravo nije potrebno toplo mjesto kojem bi pripadao, već samo "toplo mjesto da ga stavi u njega". To je muškarac! To je muškarac? Ne, to je zapravo nezreo momak koji je potpuno bez kontrole i fiksiran na erekciju i ejakulaciju i koji može biti junak samo onim ženama koje nemaju neki dublji smisao u životu — ili drugim muškarcima koje uzbuđuje strast, lišena obveze i povezanosti, odnosno onima kod kojih je izraženija životinjska strana njihova bića.

Porazgovarajmo nakratko o toj životinjskoj strani.

toga što pravim razliku između muškarca (životinjska biologija) i čovjeka (duhovni i civilizacijski potencijal):

> *U vašim se emisijama bavite moralnim i religioznim aspektima ljudskih odnosa, ali ignorirate prirodne zakone. Mi koji obožavamo pse i mačke ponekad upotrebljavamo izraz "kućni ljubimci su također ljudi!" Mnogi od nas moraju shvatiti da su "ljudi također i životinje!" Nije slučajno što žene privlače veliki, snažni muškarci koji imaju mnogo novaca. Na isti način muškarce privlače žene koje imaju velike grudi, uzak struk i široke bokove. Doktorice Laura, to se zove prirodna selekcija, reprodukcija vrste i preživljavanje najjačih. Zar niste u školi uspjeli naučiti toliko iz biologije?*

Volim ovo pismo, jer mi zapravo pomaže da se izjasnim! Da, naravno, ljudi jesu životinje i na neki su način vodeni ugrađenim informacijama koje se odnose na seksualnost. Međutim, Bobov "izraz" da su "ljudi također životinje!" netočan je, jer on ne shvaća da životinje *nisu* ljudi (nemaju religiju, kulturu, zakone, moralne norme, slobodnu volju), a ljudi su na višem stupnju razvoja od životinja (imamo sposobnost i potencijal za razmišljanje, altruizam, suosjećanje, požrtvovnost, obvezu, pravdu..., što se ne odnosi na čist instinkt, iako ja, iz očitih razloga, to često poželim).

Instinktivno ponašanje je teško promijenitijer je ono veoma "otporno". Ono što može biti prirodno s obzirom na seksualno ponašanje muškaraca (vjernost, monogamija, promiskuitet) nije i nepromjenjivo. Svaki stu-

daje ljudski um izuzetno fleksibilan, kao i snažnu ulogu koju imaju iskustvo, učenje i vrijednosti u vođenju svake osobe prema potencijalnim oblicima ponašanja *usprkos* nagonu koji ga tjera da se ponaša *prirodno.*

Časopis *Time je* u broju od 15/8/1994. objavio priču o seksualnom ponašanju ljudi i ljubavi, služeći se otkrićima psihobiološke evolucije. Robert Wright, autor te priče, kaže da "muškarci više naginju usputnim avanturama. Muškarci nisu tako izbirljivi u izboru seksualnih partnera. Prostitucija — seks s nekim koga ne poznate ili vam do njega nije stalo —jedna je od najtraženijih usluga na svijetu. A muškarci su isto tako i najveći potrošači pornografije, koja se bazira isključivo na vizualnoj stimulaciji — anonimni ljudi i meso bez duše. Mnoga istraživanja potvrđuju sve veću diskriminaciju žena."

Sperma je vrijedna tisuću riječi

Mnogi znanstvenici pripisuju taj snažni, bezlični muški libido gotovo bezgraničnom muškom potencijalu stvaranja djece. Normalna trudnoća traje devet mjeseci. Nakon rođenja djeteta slijedi nekoliko godina dojenja i odvikavanja od sise, zatim još 12 i pol godina odgajanja i hranjenja do odlaska na koledž i napuštanje gnijezda! Jedini "biološki" imperativ muškaraca je izbacivanje sperme u što više dostupnih uterusa, kako bi time osigurali prenošenje svojih gena na buduće generacije.

Prema gospodinu Wrightu, ta požudna potreba za snošajem i DNA inseminacijom povećava se s muškim

karei tako gorljivo žele postići jest genetska reprodukcija. Prema tome, potpuno je prirodno da korporacijska zvijezda u usponu, koja se nalazi pred velikim promaknućem, osjeća jaku privlačnost prema drugim ženama iako ima svoju. Dokazano je da se lučenje testosterona — koji pojačava muškarčeve seksualne apetite — kod majmuna povećava nakon postizanja socijalnog uspjeha, a postoje neke naznake da se isto događa i kod muškaraca. Svijet je, naravno, pun uspješnih muškaraca —Johnny Carson, Donald Trump — koji su zamijenili svoju sredovječnu ženu za mnogo mladi i plodniji model.

Drugim riječima, ti prvorazredni muškarci (uspješni, prepuni ideja, moćni, dominantni), zahvaljujući instinktu dobivenom injekcijom testosterona, imaju biološki nagon da se pare s mladim i plodnijim ženama kako bi osigurali prenošenje svojih "izuzetnih" gena. I, obratno, to su muškarci koji privlače mlade i plodne žene, također iz bioloških razloga (imaju sredstva kojima ih mogu zaštititi i djeci pružiti sve potrebno).

To je područje na kojem se biologija mora boriti s moralom. Kad se ono što je "prirodno" smatra "dobrim", tkivo koje sačinjava naše živote počinje se parati: dolazi do učestalih razvoda i ponovnih vjenčanja (serijska poligamija).Tad muškarci i žene stalno traže "savršenu ljubav", što ne znači da će sebi uspjeti stvoriti savršen život. A definitivno ga neće stvoriti svojoj djeci, čiji životi počinju pucati i raspadati se u trenutku kad se prekine veza medu roditeljima. Razmislite o boli koju djeci nanose stalne promjene i izazovi: posjeti roditeljima koji žive s novim bračnim drugom, nova djeca i proširene

ona/on potpuno zaokupljen novom romantičnom ljubavi.

Psihijatar Randolph Nesse napisao je da prirodna selekcija nije usmjerena prema sveukupnoj društvenoj dobrobiti te daje ljudska priroda većim dijelom svedena na nemilosrdni genetski egoizam, kojeg ljudi nisu svjesni.

Uh! *Nemilosrdnost* — tako ružna riječ kad se govori o seksualnom zadovoljstvu, znatiželji i nagonu, zar ne? A možda i nije. Sljedeći put kad budete nezadovoljni (seksualno ili u nekom drugom smislu) sa svojom bračnom družicom, pitajući se kakva bi ta druga osoba bila u krevetu (u automobilu, na podu, u ormaru, u apartmanu ili motelu), razmislite o emocionalnoj, psihološkoj, obiteljskoj, financijskoj i socijalnoj bombi čiji fitilj palite orgazmom. Čovjek bi doista morao biti nemilosrdan da bi mijenjao sve one trenutke osobnog zadovoljstva za takvo razaranje.

Stara izreka da "muškarci daju ljubav kako bi dobili seks, a žene daju seks kako bi dobile ljubav" ima zapravo neke temelje u "biologiji". Dajući "seks" muškarcu, žena se "nada" da će ga tako zadržati uz sebe. A kad rodi djecu, on će se osjećati dovoljno "vezan" za pružanje zaštite i da se skrbi dok ona hrani i odgaja djecu. Muškarac govori o ljubavi kako bi dobio mogućnost da odigra ulogu "rasplodnog bika" sa svojim DNA, što, dakle, dovodi do monogamije koja je, kao što sam već prije rekla, najbolja za mentalno i fizičko zdravlje svakog muškarca (vjerovali oni u to ili ne).

Ni ljubav ni seksualna privlačnost nisu dovoljni da bi «f n^ianrala rnnnncrarrma T.ilihav i seks rastu i OĐadaiu

zajedno sa šećerom u vašoj krvi, mjesečevim mijenama, uspjehom na poslu... Iako sadašnji društveni mentalitet ne podržava ideju da "ustrajete i trudite se" u vrijeme faze "opadanja", partneri koji imaju zdrav i sretan odnos otkrivaju da se njihova ljubav i odnos produbljuju dok se zajedničkim snagama odupiru tim olujama, a nisu od svega digli ruke i uputili se u potragu za novim mjestom na kojem će spustiti sidro.

Ako, prema tome, ljubav "nije dovoljna" da bi se osigurala monogamija, stoje onda potrebno? Obveza. A baš tu su nas društvo, religija i država ostavili na cjedilu. Brakovi se sklapaju na tako lak način (trebao bi postojati zakon po kojem bi mladi parovi prije vjenčanja morali 6-9 mjeseci ići u bračno savjetovalište), a na još lakši se raskidaju, dok se divlji brakovi, vanbračne veze i promiskuitetne seksualne veze (pa čak i kad su uključena djeca) više ne smatraju tako sramotnima niti se kritički osudu-

Sto, zar mislite da se neopravdano uplećem u vaše mogućnosti za zabavu? Na kraju krajeva, vi imate pravo na sreću i zadovoljstvo, zar ne? Odgovorit ću vam na ta pitanja. Kao prvo, ankete pokazuju da oženjeni monogamni muškarci izražavaju veće zadovoljstvo svojim seksualnim životom od onih neoženjenih; kao drugo, ono što može biti vaše pravo, ne mora obvezatno biti i ispravno, pa ako primjenjujete svoja prava, to vas ne mora uvijek voditi sretnom i kvalitetnom životu.

No, mislim da bi bilo dosta moraliziranja. Sto muškarac može uraditi sa svim tim mislima o seksu?Više od 12 .muškaraca, DOslalo mi ie faksom kratki strin

Bembe iz 1991., u kojem je grafički prikazana "Učestalost misli" kod muškaraca i žena. Kod žena misli o vezi zaokupljaju 70% vremena koje provode u razmišljanju, a preostalih 30% posvećeno je sljedećim temama: obuzdavanju muškaraca, starenju, mokrenju, onome što nisu smjele jesti, hrani, kućnim ljubimcima i seksu. Kod muškaraca situacija je nešto drukčija. Oni 30% vremena troše na razmišljanje o karijeri, sljedećih 30% posvećuju razmišljanju o sportovima, sljedećih 30% zaokupljeni su mislima o seksu, a preostalih 10% provode razmišljajući o ćelavljenju, starenju i neobičnom rastu dlaka u ušima i nosu.

Iako je možda malo luckast, taj strip naglašava da između muškaraca i žena postoje stvarne razlike u "temama" o kojima razmišljaju.To nimalo ne iznenađuje. Ali što vi, momci, radite sa svim tim "mislima o seksu", ako one ne vode ili ne mogu voditi do "seksualnog čina"?

Evo stoje Bud napisao o tome:

Smatram da pustolovni seks nije odgovoran, a niti da te se dogoditi mršavom momku prosječna izgleda, koji studira fiziku i informatiku (ja). Budući da nije fizički privlačan, "zdrav" mladić potiskuje želju za seksom i svu tu energiju usredotočuje na posao. Ali otkrio sam da što sam dulje bez seksa, to ga više želim. Doktorice Laura, jeste li plavokosi, vitki i tražite novog muškarca???? Pokušavam izbjeći — za dlaku — tipično muško ponašanje, kako ne bih svoju radio-savjetnicu pretvorio u bludnicu...

Opa! Gledaj ti Buda! Dakle, neki od vas, momci, svoje "seksi misli" sublimirate: drugim riječima, upotrebljavate ih na kreativan način "preusmjeravajući" ih. Ali, pismo slušatelja Johna uvjerilo me u to da muškarcima, a posebno onim mladima, suzdržavanje od seksa ili sublimiranje (s koliko se sportova možete baviti i o koliko sportova možete razgovarati?) nije nimalo lako:

Mlad sam čovjek, tek sam navršio tridesetu, i moram nešto razjasniti iz muške perspektive. Mlade žene vjeruju u to da su njihovi mladići "različiti"— iako je većina devetnaestogodišnjaka nekontrolirano uspaljena, ona misli da njezin nije. Mislim da mogu objasniti zbog čega se ona vara:

Prvo, ona mora shvatiti da sam u životu o ženama i seksu razgovarao sa stotinama tinejdžera i moram reći daje njima najvažnije kako će povaliti neku djevojku. Razlog tome je dvostruk: devetnaestogodišnjaci su hodajuće vreće hormona, tjerani nagonom da stoje moguće dalje prospu svoje sjeme; tu je u pitanju osnovna biologija.

Drugo, devetnaestogodišnjaci žive, jedu, dišu i igraju se zajedno s drugim devetnaestogodišnjacima. Budite uvjereni da bez obzira na to što ti mladići zapravo osjećaju i u što vjeruju, oni se isto tako međusobno natječu. Tu je prvenstveno riječ o seksu.

Kunem vam se da prije 10 godina nijedan od mojih kolega ne bi priznao nešto tako mrsko kao to daje dje vac (iako sam siguran daje stanje bilo pandemično). Kad osoba stalno umišlja daje netko drugi, onda se počinje tako i ponašati. Devetnaestogodišnjak umišlja da ie vastuh.....^....,.t.....,.....^,.,_..,...,,.,.....,...,
*.....;^«..^*

'Treće, devetnaestogodišnjaci su uvjereni u mnoge stvari, a koje zajedno čine promiskuitetni seks vrlo vjerojatnim: 1. vjeruju u to da su muškarci; 2. također vjeruju u to da će živjeti vječno, da sve što rade zapravo rade s najboljim namjerama i da će postići dobre rezultate...

Zbog svega toga ovo izravno poručujem mladim ženama: reći će vam ono što on mora govoriti i obećavati kako bi vas nagovorio da s njim imate seksualni odnos. Budite 100% sigurne u to. A također je dosta vjerojatno da doista misli sve ono što kaže. Međutim, on ima tajnog gospodara koji živi medu njegovim nogama.

Slušatelj Denis jednom je proživio taj scenarij, ali usput je otkrio nešto mnogo dublje o sebi i životu:

Dok sam obećavao mjesec, zvijezde i sve drugo stoje bilo potrebno kako bih obavio posao i doživio seksualno zadovoljstvo, stalno sam gubio iz vida najvažnije stvari na koje sam trebao obratiti pažnju: uzajamno poštovanje, ciljeve i ideje koje se dobro sjedinjuju s duhovnošću, iskrenošću i poštenjem. Platio sam za svoje tjelesne grijehe i trenutačno zadovoljstvo. ..i za bol koju sam prouzročio (drugima).

Lorry, još jedan slušatelj, napisao mije prilično dugo pismo, koje baca još više svjetla na ono što leži iza "misli o seksu":

Mislim da se ljudi odnose prema seksu na isti način

. . ...i i *h>nn* tirem/i *cnnvtu* *Ti* c-nti *tu ini tali* it»i/?/i*-»/-»/r r+i/iv^/i *siti*

smatram da muškarci uživaju u izazovu, osvajanju i pobjedi. Žene se prema vođenju ljubavi odnose kao prema "atmosferi", "osjećaju", pa odatle proizlazi njihova potreba za ljubavlju (kako bi stvorile atmosferu). Po mom mišljenju muškarcima, pogotovo onim mladima, potrebno je samo "toplo mjesto u koje te ga staviti". A nakon toga želimo zaspati.

Seksualna biologija muškaraca je prisilna i, kao što ćemo vidjeti u ovom poglavlju, duboka borba kako bi "prirodno" postalo mnogo "ljudskije", a "banalno" mnogo "sublimnije".

Prije nego prijeđem na teme kao što su promiskuitet i izvanbračne veze, razmislimo o popisu "Deset gluposti vezanih uz seks kojima si muškarci mogu upropastiti život", koji je poslao slušatelj Tom:

1. *Vjerujete da žena koju ste sreli u baru ima potencijal da pos*
   tane žena vaših snova.
2. *Cijeli odnos zasnivate na seksu.*
3. *Imate seksualne odnose bez zaštite.*
4. *Imate seksualne odnose bez suosjećajnosti.*
5. *Imate seksualne odnose bez obveze.*
6. *Imate seksualne odnose bez ljubavi.*
7. *Imate seksualne odnose sa sestrom ili najboljom prijateljicom vaše bivše partnerice.*
8. *Vjerujete da muškarci i žene misle isto o seksu.*
9. *Ne trudite se da je upoznate, pa verujete u to **da** je **onakva** osoba kakva nije.*
10. *Vodili ste ljubav, a drugo jutro joj niste napravili doručak.*

Da, da, znam što mislite: "Kakvog zla ima u malo zabave, malo zanosa, malo uzbuđenja, ako se iz toga ne izrodi ništa loše?"

Pa, momci, suočimo se s istinom da se iz toga, prije ili poslije, uvijek izrodi nešto loše:

- duhovno
- emocionalno
- zdravstveno
- socijalno
- pravno
- financijski
- neugodno

Premalo, prebrzo — previše iznenađenja

Moj stalni slušatelj Jeff nedavno je poslao ovaj faks:

Nedavno mi se ukazala prilika za seksualni odnos sa ženom koju sam jedva poznavao. Ali nada mnom je bdio malen anđeo u liku doktorice Laure, pa sam tu ženu odbio. Bože, kako mije bilo drago! U sljedećih nekoliko dana saznao sam daje ta žena lažljivica i potpuno nepouzdana osoba. Naravno, tu sam odluku, donio slijedeći savjet dobiven od "Majke Laure". Hvala vam, draga prijateljice!

v

Sto zapravo želim reći? Nije u redu "spustiti sidro" bilo gdje, *samo* zato jer ne znate što se nalazi ispod

"lažljivica" i "nepouzdana" osoba, odnos s njom bio bi u redu, zar ne? To je isto kao reći daje bilo u redu ukrasti, jer nije postojala šansa da budemo uhvaćeni. Jasno je kao dan da mora postojati mnogo čvršća osnova za donošenje odluka o tome kako ćemo se ponašati — a ta osnova su moralne norme. Moral je, stoje vrlo zanimljivo, *pragmatičan. Ali* potrebno je vremena da bi taj, moralu svojstven, pragmatizam izbio na vidjelo.

Bol ima duge prste i mnogo strpljenja

Počet ću s Brianovim pismom:

Otkako sam se oženio proganja me pomisao na promiskuitetni način života koji sam vodio u vrijeme kad sam bio tinejdžer. Nekako u isto vrijeme kad sam se ženi obvezao duhovno i moralno, primio sam telefonski poziv bivše djevojke s kojom sam hodao u srednjoj školi. Nikad nije otvoreno iznosila činjenice, već se vrtjela oko toga što bismo mogli uraditi da živimo zajedno i s djetetom, koje je tada imalo dvije godine! Dvojio sam se između ljubavi prema svojoj ženi i djeteta, za koje je postojala velika vjerojatnost daje moje.Ali ona mije olakšala donošenje odluke time što nije odmah rekla da je dijete moje. Još uvijek osjećam daje dijete moje i molim Boga da je ono i jedino dijete, s obzirom na moj nekadašnji promiskuitetni način života. Odgojen sam liberalano i siguran sam da tako neću odgajati svoju legitimnu djecu.

Nije važno što vi muškarci javno izjavljujete da su žene odgovorne ako ostanu u drugom stanju, jer nisu koristile neko kontracepcijsko sredstvo, ali mogu abortirati, ili djecu dati na usvajanje, kad vi stvarate djecu s rupom u srcu gdje bi trebao biti "tata". Napravite nešto "ružno", a zbog toga pati netko drugi. Brianu je očito "pao kamen sa srca", jer "ne zna" je li dijete njegovo. Međutim, dijete će vječno nositi kamen na srcu, jer neće znati tko mu je otac.Važno je imati na umu da bol koju ste zadali ne nestaje samo zato što ste vi odlučili daje *zanemarite.*

Daje Brian odlučio podvrgnuti se testovima za dokazivanje očinstva, daje priznao dijete i pristao na određeni raspored posjećivanja, njegova bi "prošlost" upravljala životom s novom obitelji. Na primjer, on se ne bi mogao slobodno odseliti; obiteljski dohodak bi se morao dijeliti; zbog "dvije" obitelji, praznici i blagdani postali bi mnogo kompliciraniji; "legitimna" djeca bi morala dijeliti vrijeme i oca s onim "drugim" djetetom; povećane obitelji morale bi proširiti svoje utvrđene granice da bi mogle uključiti ono "drugo" dijete; njegova nova žena morala bi prihvatiti činjenicu da njezin muž ima drugu odgovornost osim njezina djeteta i nje.

Taj trenutak nerazumnog i strastvenog seksa posjeduje mogućnost da diktira ostatkom vašega života — ako ste odgovorna osoba. A ako niste, onda jednostavno dignete sidro i uništite nečiji život. Možete li živjeti s tim teretom?

Nemojte mi dolaziti s isprikama kao što su:"Lagala je da uzima pilule";"Onaje drolja i ništa mi nije značila, pa

abortus"; "Stalno sam joj govorio da se ne želim (1) ženiti ni (2) imati djecu", ili "Nije pošteno da samo žene mogu odlučivati hoće li roditi, abortirati..., pa budući da nemam pravo odlučivati, ne snosim nikakvu odgovornost!" Slušajte, muškarci! Sve je to irelevantno prema zahtjevima koje pred vas stavlja novi život koji ste stvorili. Kad "napravite dijete", najbitnija je njegova dobrobit, a ne beznačajna i bijesna prepucavanja između davatelja sperme i davateljice jajašca.

S tim u vezi jedna od najštetnijih "organizacija" je tzv. *National Centa jor Men* (bori se za nepristranost i jednaka prava), sa središtem u Old Bethpageu, New York. Ovdje je odlomak iz njihova priopćenja za novine, objavljenog 11/11/1995.: "Muškarci se rutinskim postupkom prisiljavaju da postanu očevi. Žena ima mogućnost izbora... muškarac nema. On nema pravo glasa i često ga prisiljavaju da preuzme odgovornost za njezin izbor. Ona ima kontrolu nad svojim i njegovim životom. On nema kontrolu ni nad čime."

Kingslev G. Morse,Jr., autor ovoga priopćenja, uzrujan je zbog toga što žene mogu birati između prekida trudnoće i rađanja djeteta, dok muškarci u tom pogledu nemaju pravo izbora. Ovoga trenutka bih svojom dvocijevkom pucala u gospodina Morsea i njegove sljedbenike — kao da ne znaju da se odluka donosi prije samoga snošaja, kad i muškarac i žena preuzimaju rizik začeća. U trenutku kad muškarac izbaci spermu u ženinu vaginu, svojevoljno je ušao u "zonu izbora", a nakon toga priroda određuje ishod. Velika je nesreća za čovječanstvo da

to padne na pamet. A velika je nesreća za čovječanstvo i to što muškarac želi pobjeći i sakriti se od obveze prema djetetu, bilo ono željeno ili ne — ali i užasna katast

rofa za to dijete (pročitajte 8. poglavlje "Glupo očinstvo").

Odgovornosti roditeljstva

"Neupotrebljavanjem sredstava za zaštitu od neželjene trudnoće", prema izvještaju iz 1994. objavljenom u *NewYorkTimesu," muškarci* pridonose neplaniranim trudnoćama i procijenjeno je da su odgovorni za 40% takvih poroda. Na osnovi ankete rađene za *Kaiser Family Foundation* sa središtem u Menlo Parku u Kaliforniji, a objavljenoj u istom izvještaju, utvrđeno je da "73% žena smatra kako se 'muškarci ne ponašaju dovoljno odgovorno' da bi odabrali neko sredstvo za zaštitu od začeća, a 70% muškaraca se s time složilo. I muškarci i žene smatraju da muškarci ne žele koristiti kontracepcijska sredstva, jer im je "svejedno" i zato što smatraju daje zaštita od neželjene trudnoće 'ženina odgovornost'."

SlušateljicaTeena mije ovo napisala, kao odgovor na razgovor koji sam vodila s jednim mladićem koji nije želio da njegova djevojka abortira:

> *Sjetila sam se sličnog razgovora koji sam prošli tjedan vodila s bratom. Znate, moj brat još uvijek nije uspio naći djevojku koja nije "radodajka". On ima 32godine i želio bi se oženiti. Njegova posljednja djevojka završila je s njim u krevetu već prvoga dana. Rekla sam*

bi palo ni na pamet da spavam s muškarcem kojega ne poznam i s kojim nisam izlazla bar tri mjeseca (to gaje zapanjilo i začudilo) — a sada, zahvaljujući vašim razboritim izjavama koje sam čula na radiju, ne želim imati spolne odnose sve dok se ne udam.

Dakle, pitala sam ga kako može imati spolni odnos sa ženom kad se izlaže riziku da joj napravi dijete. Rekao je: "Neću izlaziti s djevojkom koja nije spremna da, u slučaju ako ostane trudna, donese odgovarajuću odluku. " "Znači da ćeš s djevojkom spavati samo u slučaju ako je ona spremna abortirati tvoje dijete?", zapitala sam. "Da", odgovorio je.

Bilo mije mučno i osjećala sam bol u srcu uvidjevši koliko je moj brat sebičan i kako mu je jedino važno da "ga stavi unutra", a uopće mu nije stalo do zajedničke veze.

"Sto će se dogoditi u slučaju da kaže da će abortirati, a zatim, nakon što ostane trudna, promijeni mišljenje?"

Nije odgovorio.

Rekla sam mu kako mislim da će biti najbolje ako djevojkama s kojima izlazi odmah otkrije svoje načelo "vodi sa mnom ljubav i budi spremna na abortus".

Ostao je bez riječi.

Hvala vam što ste me ohrabrili da razmišljam i postupam moralno.

"Moralno". Postoji taj arhaični koncept 'moralnosti'. Zašto arhaičan? Zato jer mije tako rekao slušatelj Greg.

Gregje četiri godine hodao s djevojkom "savršena izgleda". Nedavno su prekinuli vezu zbog jednog stalno prisutnoe oroblema: smatrala je Ha on nr^izič^ urmpni provodi sa svojim debilnim prijateljima, a premalo s njom. On je prije kratkog vremena započeo novu vezu s jednom tolerantnom ženom koja je stalno nečim zaokupljena, pa mu ne prigovara što se vida s prijateljima. Međutim, ona nije tako zgodna kao njegova bivša djevojka.

— Dakle, Greg, počinjete shvaćati koliko ste površni?

(Smije se.) — Da, to bi moglo biti istinito. Imao sam dosta problema kad smo stupili u intimne odnose.

— Zar to već radite?

— Zapravo, to već radimo četiri mjeseca... pa... da.

— O Bože, to je doista dugo.

— Mislim daje za današnje pojmove to dugo.

— To je doista tužno. Seks tako postaje praktično besmislen.

— Možda ima istine u tome... ali, ipak nije *tako* bes mislen. Mislim da meni seks i nije tako važan. On je sa mo sastavni dio veze, isto kao stoje to recimo i odlazak na večeru.

— Mislim daje tužno kad se seks tako degradira.

— Nećemo imati djecu niti išta slično.

— Dušo, srce... sljedeći mjesec bi ih mogao imati!

— Dakle... Ona me seksualno ne uzbuđuje kao bivša djevojka, jer nije tako lijepa.

— Greg, ako vama seks ne znači baš ništa, ako je riječ samo o seksu radi seksa, znači da se vi, u slučaju ako at mosfera i nije nabijena erotikom, nećete "zapaliti" s mnogo žara. Ako ljudi goje dublje i iskrenije osjećaje prema svome partneru, i ako za njih seks ima dublje značenje, onda kod njih seks proizlazi iz dubokog os-

nosti i bliskosti. U tom slučaju želja postaje ono što daje dubinu i kvalitetu vezi, uključujući i seksualni odnos.

—Vi, dakle, mislite da bih ja u tom pogledu morao malo sazreti?

— Da. Ako seks između vas i vaše žene ne izražava baš ništa, onda je on potpuno ovisan o bezličnim stvari ma kao što su privlačnost, vino i mašta.

— Znači, ako prekinem seksualne odnose i pokušam postići ono o čemu vi govorite, mislim da će dobiti na pad i reći:" Zbog čega, zaboga, više ne spavaš sa mnom?"

— Želite sazreti ili ne?

— Da, želim.

— Onda joj morate reći kako ste došli u fazu kad že lite da vam seks nešto znači. Ona će s tim izaći na kraj kako zna i umije.

— Ali, kako mogu postati manje površan?

— Tako što ćete više misliti o seksu na "taj način"- drukčije osmisliti, drugim riječima, što češće budete vašim idejama davali cilj i smisao i sve više mijenjali svo je ponašanje kako biste to postigli, to ćete bivati sve ma nje i manje površni.To vam omogućavaju moralna nače la — daju vašem životu cilj i značenje i odvlače vas od ispraznog življenja.

Doista je lijepo promatrati seks u mnogo "svetijem" ili "moralnijem" svjetlu. Na taj način sam čin postaje ve- ličanstveniji, dublji i pruža stalno zadovoljstvo, a ne svodi se samo na to da se uspalite i izbacite sjeme.

Greg je svojim sljedećim pitanjem usmjerio razgovor na jednu bitnu stvar:

— Mislite li da ćete imati bolji seks ako ga vodite u emocionalnom ozračju, o kakvom vi govorite, nego što

— Greg, kad idete na utakmicu bejzbola ili u trgo vački centar, koliko ljudi možete vidjeti, a da im izgled odgovara tom standardu ljepote?

— Ne baš mnogo.

— Mislite li da su zbog toga oni i njihovi partneri au tomatski nezadovoljni seksom?

— Ne, mislim da nisu.

— Naravno da nisu. Baš sam danas primila faks od jednog muškarca koji je oženjen već 39 godina, i koji za svoju ženu kaže: "Ona nije samo moja prijateljica, već moja najbolja prijateljica i ljubavnica. Volim je više od života — ona za mene svake godine postaje sve ljepša." Greg, sumnjam da je to rekao zato što ona nakon 39 go dina počinje sve više i više nalikovati *Playboyevoj* zečici.

Nakon razgovora s Gregom, pitala sam se nismo li još nešto previdjeli.Vidite, imao je fantastičan seks sa svojom prvom djevojkom, ali možda ne samo stoga što je ona bila "privlačna", već možda i stoga što joj je bilo stalo do njega. Ova nova djevojka je potpuno samostalna i svejedno joj je koliko on vremena provodi sa svojim prijateljima. Možda kod nje nedostatak seksepilnosti ne proizlazi iz toga što nije lijepa, već iz toga što joj nije toliko stalo do njega. Da, momci, vama je važno daje ženama stalo do vas.

Slušatelj Tom otkrio je tu istinu u faksu koji mi je poslao:

> *Nakon godina "hodanja", zaluđenosti, požude, djevojaka za jednu not, propalih veza..., zamislite kakvo sam jednoga dana doživio iznenađenje kad sam, raz-*

biti u nečijoj blizini. Sto sam više o tome razmišljao, to mije ta činjenica iz dana u dan postajala sve jasnija. Koristio sam seks kako bih s nekim postao intimno blizak (usput rečeno, imao sam prokletu sreću — izvukao sam se bez djece).

Sada znam da ta površna "bliskost" ne čini vezu uspješnom, već ju takvom čini prijateljstvo, koje se temelji na povjerenju i uzajamnom poštovanju. A to se ne može postići odjednom, uskačući u nečiji krevet. Imam 48 godina i trebalo mije mnogo vremena dok sam to konačno shvatio.

Sada shvaćam da većina onih muškaraca koji idu u barove kako bi tamo pokupili žene s kojima žele imati samo seks, zapravo traži intimnost i bliskost koju im seks prividno pruža. A za neke od tih "pravih muškaraca" snagatora seks je vjerojatno jedini oblik bliskosti koji si oni dopuštaju.

Tajna je izašla na vidjelo! Vi muškarci trebate bliskost, zadovoljstvo i druge blagodati koje pruža intiman odnos. Iskreno govoreći, bez njih ste samo mužjak, a ne i čovjek. Slušatelj James napisao mije kako mu je razvijanje sposobnosti da voli i s nekim postane blizak pomoglo da sazrije u muškarca.

James je svoj prvi seksualni odnos imao u srednjoj školi. Prema vlastitim riječima u to se vrijeme ponašao manipulativno i jedino mu je bilo važno da zadovolji svoje potrebe. Od djevojke je tražio da ga zadovolji kad god mu se prohtjelo, stoje ona i radila, jer mu se potpuno podčinila, uvjerena kako joj jedino on pruža osjećaj djevojka je ostala u drugom stanju i napravila abortus. On tek sada shvaća kako joj je to moralo biti strašno, jer je sama bila neželjeno i posvojeno dijete. Nakon što je abortirala, James je prekinuo vezu, krenuvši na put samouništavanja, odavši se alkoholu i promiskuitetnom načinu života. Na zadnjoj je godini fakulteta upoznao onu "pravu". Dvije godine su se viđali povremeno, jer nisu živjeli u istom gradu.

Naša veza se temelji na povjerenju, ljubavi, iskrenosti i poštovanju. Kad sam bio u svom najgorem izdanju, imala je hrabrosti reći mi "ne" i uspjela od mene napraviti čovjeka. Zbog njezina samopoštovanja, moralnosti i sposobnosti da mi dade do znanja kako joj značim veoma mnogo, ali ne toliko da bi zbog mene zanemarila sebe, zaljubio sam se u nju i počeo je cijeniti. Zbog svoje snažne volje ostala je djevica sve do našeg vjenčanja. Da bar to mogu reći i za sebe.

Iako naše moderno društvo dopušta slobodan seks, a moral priznaju jedino radikalni marginalci, i dok ljudi žive ogrezli u svom egoizmu, važno je znati da svatko za svoje postupke uvijek plaća određenu cijenu.

Moja se djevojka iz srednje škole još uvijek oporavlja od traume izazvane abortusom, za što i ja snosim određenu odgovornost. Molim Boga da nade duševni mir i nekoga tko će je voljeti i poštivati, jer to i zaslužuje. Ah, da, moje dijete bi prošloga svibnja navršilo pet godina. Nikad ga neću zaboraviti.

Proklinjem onaj dan kad su se žene "oslobodile", a

mora itekako iskazati kako bi pridobio ženku da se s njim pari.To vrijedi za cijelo životinjsko carstvo. Kad žene odluče da nema smisla da budu tako izbirljive, čovječanstvo je nešto time izgubilo.

Slušatelj iz Midwesta potvrđuje tu tezu:

> *Uvijek sam pazio da ne napravim dijete ili da ne zaradim neku spolnu bolest. Ograničio sam se također na to da ne pokazujem ljubav pred ženinom djecom. Živciralo me to što neke žene uopće nisu na ovo drugo obraćale pažnju. Jednom zbog toga nisam htio spavati s prekrasnom brinetom. Imala je četvero djece s tri različita muškarca i najmlađa djevojčica (dvije godine) pitala me jesam li njezin tata. Kako tužno!*
>
> *Hvala vam što potičete slušateljice na to da se vrate "zlatnom"seksualnom standardu. Ali i mi muškarci moramo uraditi isto!*

Da, gospodine, i ja glasam za to da se i muškarci i žene vrate zlatnom standardu. Zanimljivo je koliko muškaraca tek sada otkriva da nakon seksualne gozbe slijedi emocionalna glad. David Maloof napisao je u časopisu *Redbook* (1/94) da se više nikad ne bi "ponovno uselio nekoj ženi": "Zajednički život bez obveza je samo moderan način ugađanja samome sebi, a bez trajnog rješenja vječnog izazova. On ništa ne obećava. Neosporna osnova za zajednički život je uvjetna ljubav, a ona nije prava ljubav — ona je isto tako proturječna kao stoje to i "privremena trajnost".

Istini za volju, vi muškarci trebate više od samoga seksa. Potreban vam ie netkn knme *će- hiti* «faln Hn v« Potreban vam je cilj i usmjerenje. Potrebna vam je veza i netko kome ćete pripadati. Nemojte se zadovoljiti seksom na brzinu — to je glupo.

Trebam ljubav veoma mlade žene

Na početku ovoga poglavlja govorila sam o biologiji uspješnih mužjaka koji jure za plodnim ženkama (centrima za širenje DNA). Kad su u pitanju muškarci koji imaju kompleksnu ljudsku psihu, stvar postaje mnogo kompleksnija. Citirat ću novinara i humorista L. M. Boyda: "Mnogi muškarci koji misle da bi se željeli riješiti svoje prve žene zapravo bi se željeli riješiti svoje prošlosti. Ono što takav muž traži, prema riječima jednog stručnjaka za bračna pitanja, partnerica je koja ga ne poznaje u dušu."

Suočite se s time, muškarci, kad konačno spoznate svoje slabosti, promašaje, neostvarene ciljeve, osobne nedostatke i životna razočaranjajedno "brzo-i-lako" rješenje je da "odglumite" kako ničega niste svjesni, a to će vam poći za rukom tako što ćete opčarati ludu mladu djevojku koja misli da ste nešto posebno zbog bora na vašem licu. Ona je tako naivna da misli kako su te bore zaslužene, a nisu posljedica prejakog sunca, alkohola i godina.

Kad četrdesetsedmogodišnji muškarac kaže da ima mnogo toga zajedničkoga s dvadesettrogodišnjom djevojkom, znači da dobrovoljno priznaje daje retardiran. Stariji muškarci traže mnogo mlade žene kako bi impre- «innira1i Hrno-p a <;pV>p uvierili 11 to da nKU ono što iesu.

To je "brz-i-prljav" način da u svoj život unesete uzbuđenje — pokazujući kako svi vaši problemi nisu istinski "vaši", jer vas neko mlado stvorenje obožava. Ali problem je u tome što nakon nekog vremena istina izbije na svjetlo dana.

Evo stoje o tome napisao slušatelj Jim:

"Ona"je imala 27 godina i petogodišnju kćer, bila je marljiva radnica i izvrsna majka. Ja sam imao 47godina, tri sina mnogo starija od njezine kćeri, od kojih su dvojica još uvijek živjela kod kuće i nedavno sam ponovno krenuo u "lov na komade". Na što sam tada mislio... koga sam htio osvojiti? Neko vrijeme je onaj moj malen dio tijela imao svoj mozak. Odjednom sam se počeo osvješćivati i pitati se zašto medu nama nema komunikacije i povratne informacije i gdje je ono zajedničko što bismo trebali dijeliti? Sada sam se konačno osvijestio. Neko vrijeme sam čak mislio kako bih se radije vratio u Vijetnam na godinu dana, nego ponovno pokušao izlaziti s nekom ženom — bar sam sa sigurnošću znao što me tamo čeka.

Sklonost bježanju i pretvaranju sastavni su dio ljubavnih veza.

Zapamtite: ne tražite kruha nad pogačom

1994. primila sam, za vrijeme kratkih vijesti kojima je prekinuta moja emisija, faks koji je postao tema mog

nvnrlnoo-

Ja sam u srednjim četrdesetim godinama i svoju ženu poznajem već 17 godina. Moj problem se sastoji u tome što mislim da sam se zaljubio u drugu ženu ili sam svoju jednostavno prestao voljeti. Prolazim li kroz onu čudnu krizu u koju upadaju sredovječni muškarci ?

Zaljubio sam se u ženu prema kojoj već mnogo godina gajim snažne osjećaje. Dobri smo prijatelji i ponekad očijukamo, ali ona ne zna što osjećam prema njoj. Udataje i znam da se između nas neće nikad ništa dogoditi.

Ponekad se pitam jesam li ikad volio svoju ženu. Imamo jednogodišnje dijete i smatram da trebam ostati u braku, jer je tom djetetu potreban otac. A osjećaji mi kažu: "Više ne voliš tu ženu, daj petama vjetra, izvuci se, otiđi nekamo!"

Oženio sam se tom ženom zbog njezine osobnosti. Nikad u njezinoj blizini nisam osjetio zanos i ono ludo lupanje srca. Smatrao sam da izgled nije važan i da će se ljubav pojaviti s vremenom. Tako plemenita misao, ali nisam siguran u njezinu djelotvornost.

Želim osjetiti lupanje srca i želim imati nekoga čije će srce snažno kucati zbog mene.

Sve ideje su više nego dobrodošle.

Nakon što sam u emisiji u cijelosti pročitala taj faks, iznijela sam svoja sjećanja na film *Suntch* u kojem glavne uloge igraju Ellen Barkin i Jimmy Smits. Glavni lik je plavokosi ljepotan, bogat i uspješan, čiji je život ispunjen serijskim i uzajamnim "snažnim otkucajima srca", jer se upušta u uzbudljive ljubavne veze kad god mu se za to

provodi sve dok ga netko... ne ubije, vjerojatno neko nesretno stvorenje čije je srce "prejako udaralo". Međutim, Bog odlučuje da mu pruži još jednu šansu kako bi mogao doći u raj, reciklira ga i vraća na zemlju u ženskom liku koji glumi Ellen Barkin. Prema dogovoru sklopljenim s Bogom, zadržat će uspomene o sebi "kakav je bio", ona/on će privoljeti neku ženu da "ga" zavoli, a kad se to dogodi on/ona će zaslužiti vječni život u raju.

Žanrovski, taj je film uglavnom komedija, pa u njemu ima mnogo predvidljivih i smiješnih scena u kojima je prikazano njegovo /njezino prilagodavanje ženskom tijelu i načinu života. Ona/on se čak upušta u lezbijsku vezu s ciljem da privoli "ženu" da zavoli njega/nju ali završava tako što biva iskorišten/iskorištena za poslovne makinacije ili za postizanje fizičkog zadovoljstva — ništa osobno (kakva lekcija!).

Jimmy Smits koji je "njegov" najbolji prijatelj i koji je upoznat s novim dogovorom (iako ima dosta poteškoća da bi ga shvatio) na kraju se zaljubljuje u njega/nju. Nakon večeri ispunjene izljevima osjećaja, razgovorom i nekoliko čašica pića oni vode ljubav — i ona/on zatrudni. Nažalost, liječnici ih obavještavaju kako ona/on neće moći prekinuti trudnoću, a da pri tome ne žrtvuje njegov/svoj život. Ellen ima mogućnost izbora: prekid trudnoće i život, ili rođenje i smrt. Fascinantan izbor, zar ne?

Elen i Jimmv se vjenčaju, Ellen odlučuje roditi dijete, spoznavši kakvo je čudo podariti svijetu novi život.

Kad novorođenu *djevojčicu* (sjećate se "dogovora" s

Stavf li Filemnn narnrip Fllpn r\tlrri\n linVioir i

vezu koju ona/on nije nikad iskusila/iskusio niti sanjala/sanjao da može postojati. U trenutku kad beba diže pogled prema njoj/njemu, Ellen kaže: "Pogledaj. Ona me gleda. Mislim da me voli."

Dakle, ovdje je riječ o procesu povezivanja, žrtvovanja i o novom životu, koji su nju/njega promijenili, a ne o ugodi koju pruža orgazam ili trenutačna zaludenost.

Ima li ta priča veze s faksom koji mije poslao John? Da, ima. Mi ljudi možemo biti tako samoživi i glupi kad je u pitanju ono što našem životu doista daje smisao. Ako imate 40 godina i mislite da će kontinuirano "lupanje srca" i stalna erekcija dati smisao vašem životu, gadno se varate. Nakon nekoga vremena, usput rečeno, postat će vam dosadno i s tom novom ženom i naći ćete se pred istom dvojbom — s kim ćete stupiti u novu vezu! Ljudi imaju vrednote i moralna načela koja im pomažu u prebrodavanju tih životnih problema.Vrednote im pomažu da cijene vezu s onima koji ih prihvaćaju i kojima je stalo do njih.

Nesigurnost, nezrelost i samoživost obično tjeraju ljude poput Johna da ispitaju koliko je zelena njihova trava. Alija sigurno ne bih dobila taj faks da se John nije borio sa svojom savješću — divim se ljudima koji se bore, a ne onima koji od svega "dignu ruke". On shvaća da njegovo dijete treba oca. To je u redu — poštivanje obveza oplemenjuje čovjekov život.

Ako mislite da ćete zauvijek živjeti tako da samo zadovoljavate svoje seksualne apetite, život će vam biti potpuno besmislen. Griješite ako mislite daje ljubav osjećaj koji trebate *dobiti,* ili da stalna erekcija ima smisla u trajnoj vezi. Ti osjećaji u početku sjedinjuju ljude kako

Na kraju, morate naučiti voditi ljubav, a ne seks.To isto tako pruža divan osjećaj. Uopće ne sumnjam u to da John ne bi mogao naći mlado stvorenje koje bi ga obožavalo. Ali odgovornost prema nekome i nečemu je ono što ljude usrećuje.

John se našao na raskrižju: morao se zapitati koju odluku — bračna odgovornost ili ljubavnica — treba donijeti kako bi umro mirne savjesti. Razveselila sam se kad sam, gotovo odmah, primila njegov drugi faks:

Ja sam onaj sredovječni muškarac čiji ste faks upravo pročitali. Baš sam vadio dijete iz automobila, kad sam vas čuo kako ga čitate. Suze ovog trenutka teku niz moje obraze. Dali ste mi odgovor koji sam odavno znao u dubini srca. Mislim da sam ga samo trebao čuti od nekoga drugoga. Hvala vam.

Muška nevjera

'Isprike" za izvanbračne veze poprimaju različite oblike:

Rođenje djeteta
Slušatelj Steve se slomio pred tim izazovom:

Nakon sedam godina braka i dva spontana pobačaja, dobili smo našu prvu djevojčicu. Ali, nakon njezina rođenja moja žena je prestala biti mojom ženom i postala je djetetova majka. Teško sam se mirio s tim, zato jer je

kraj s tim normalnim događajem u životu odraslog muškarea,pa sam našao ljubavnicu. Žena mi je oprostila, ali ipak, i nakon 18 godina još uvijek zamjećujem onaj bolni pogled u njezinim očima svaki put kad moram otići iz grada bez nje. Međutim, najteže mi pada suočavanje sa samim sobom. Nikad neću zaboraviti kako sam je užasno povrijedio, a sebe razočarao SAMO ZBOG SEKSA!!!

Muškarcima s novorođenom djecom poručujem — bit će bolje ako joj pružite podršku i poštujete je zbog toga stoje na sebe preuzela naj ne zahvalniji posao na svijetu. Nitko pod kapom nebeskom ne uči mladog muškarca da će mladenka postati majka, a da će majka postati divna životna partnerica samo u slučaju ako joj on bude pružao podršku, ako je bude volio i poštivao njezin težak i zahtjevan posao.

Nezadovoljstvo.
Jim o tome piše u svom pismu:

Počeo sam piti kad sam imao oko 14 godina i nastavio sam piti sljedećih 26 godina, a konačno sam prestao s tim prije 13 godina. Nakon 12 godina braka započeo sam izvanbračnu vezu sa svojom tajnicom, koja je uvijek bila nadohvat ruke i fantastična u krevetu. Napravio sam preljub i nastavio sam piti.

Rastavio sam se od žene, oženio sam se tajnicom, rastavio se od nje i uletio u treći brak — prilično klimav, blago rečeno. Nakon prilično dugog vremena i neizmjernog strpljenja moga psihoterapeuta, konačno sam počeo shvaćati nezamislivo — da sam sam odigrao određenu

Ijenosti i kaosa. Imao sam osjećaj kao da mi se srce čupa kad sam se suočio s istinom da sam JA ta osoba čije sam ponašanje smatrao vrijednim prezira. Jedva sam smogao hrabrosti priznati kako sam ja ta osoba koja je radila nepodnošljive stvari. Počeo sam slušati vašu emisiju — učinili ste mi neprocjenjivu uslugu ustrajući na tome da svatko od nas treba preuzeti odgovornost za svoje postupke i uporno odbijajući da nađete bilo kakvo opravdanje za neprirodno i nasilničko ponašanje. Nastojim biti stalno na oprezu, kontrolirajući svoje ponašanje i postupke. Stalno učim kako da primijenim odgovarajući lijek i sebe smatram odgovornim za svoje pogreške.

• Lažni osjećaj muževnosti

Dvadesettrogodišnji slušatelj Jason oženjen je dvije godine za sedam godina stariju ženu, koja ima osmogodišnjeg sina. Jason je "najuren" prije dva mjeseca zbog izvanbračne veze. Kad sam ga upitala zašto je to uradio, odgovorio je: "Zbog uzbuđenja koje sam doživio". Držala sam se toga kao pijan plota, pa je priznao daje odgovornost prema ženi i posinku "za njega postala preteška. Svi moji prijatelji se, za razliku od mene, dobro zabavljaju."

Nije ništa neobično u tome da mladi ljudi preko noći žele postati "odgovorni odrasli ljudi" — što često "postižu" pušenjem, drogiranjem, seksom i brakom. Jason je oženio "stariju ženu", koja je predstavljala zamjenu za majku i na koju je mogao "računati" da će se ponašati zrelo — doživljavao ju je kao štit protiv zastrašujuće odgovornosti. Poput mnogih "adolescenata" pobunio se protiv samog "autoriteta" koji gaje, bar se tako nadao,

trebao šrirriri i nrlcraiaf-i

U tu se kategoriju ubrajaju i muškarci koji smatraju da se po svojim vrijednostima ne mogu mjeriti s drugima (svojim roditeljima, ženom...). Za njih izvanbračne veze postaju neizravno sredstvo kojim dokazuju svoju vrijednost.

• Strah od smrti

Pedesetdvogodišnji slušatelj Frank govorio je o svojoj želji da se "vrati u prošlost" i obnovi "izgubljenu ljubav" iz srednjoškolskih dana. Oženjen je 25 godina i izgleda daje došao do točke u kojoj je "veći dio života ostao iza mene" . Ostavila sam mu prostora za razmišljanje o svom nepoštivanju obveze, kao i o ljubavi i žrtvama koje će njegova žena zbog njega i dalje prinositi, podsjetivši ga da ono što je "ostalo iza njega" isto je tako "ostalo iza nje". Ono što slijedi mora se "zajednički" otkriti i stvoriti.

• Pravo na sreću

Našoj se kulturi dogodila užasna stvar. Od šezdesetih godina do sada sve više jača nadmoć osobnog ispunjavanja želja i postizavanja zadovoljstva nad idejom obveze i odgovornosti. Psihološka zajednica je "pomogla" degeneraciji stava prema životnom cilju, braneći i promovirajući prava i povlastice pojedinaca da traže vlastito zadovoljstvo usprkos obvezama koje imaju. "Želim biti sretan — na to imam pravo!" — mnogima je postalo opravdanje za izbjegavanje obiteljskih obveza.

Moj se slušatelj Pat, koji je oženjen 10 godina i ima troje djece (stare 8 i 10 godina, a najmlađe ima 2 mjese-

p mtaniem "što

da

napravi", jer "ja znam stoje moralno ispravno, ali uživam u fantastičnom seksu i smatram da imam pravo na vlastitu sreću."

Taj me poziv veoma rastužio — nisam mogla pronaći rupu u njegovoj odluci da sebe stavi iznad onoga što je moralno ispravno.

- Ego

Tim i Roberta su se zajedno javili u emisiju. U braku su četiri godine i još uvijek nemaju djecu. Tim je devet mjeseci imao izvanbračnu vezu koja je okončana prije 30 dana zbog "druge žene" čije je ime Roberta. Izgleda da je Tom, izgubivši kondiciju, bildao i dobio snažno tijelo na koje Roberta nije obraćala mnogo pažnje. "Pa, zadovoljstvo sam potražio izvan kuće", rekao je dureći se. Roberta se na to nadovezala, rekavši: "Pa, meni dalje izgledaš kao moj muž".

Iako je Roberta mogla Timu pružiti više podrške u njegovu nastojanju da izgleda bolje, upozorila sam ga na to da gaje njegova žena prihvatila i prije kad nije izgledao kao "snagator", jer £d je voljela — dok je ljubavnicu privlačio isključivo "snagator". "Sto vam doista daje osjećaj važnosti i prihvaćenosti?", zapitala sam Tima.

Ostao je bez riječi.

- Dokazivanje muževnosti

Muškarci, neki od vas definiraju muževnost tako što previše prosvjeduju protiv ženstvenosti. Dakle, muškost dokazuju ponižavanjem žena, negiranjem ženstvenosti i svoje potrebe za ženskom ljubavi. Da biste to postigli, vi ih "ne trebate"— samo ih "iskorištavate"), i nijednoj ne dopuštate da vas "kontrolira" (monogamiju smatrate kastracijom). Sve u svemu, takvo ponašanje ukazuje na nesigurnost, strahove, nedoraslost i probleme koji vam nikad neće dopustiti da volite i budete sretni.

Ovaj faks koji je poslao "T" sažima posljedice bijega od strahova koje izaziva odnos između muškarca i žene i od poteškoća koje se javljaju u tom odnosu:

Ovo pismo vam pišem stoga što nisam slijedio svoju savjest ili moralne norme — ponašao sam se neumjesno i sada snosim posljedice. Prije nekoliko godina sam, pokušavajući ublažiti bol izazvanu teškom situacijom u braku, našao ljubavnicu. U mojim vlastitim otima, kao i vjerojatno u otima drugih, imao sam pravo i razloge (isprike) prevariti svoju ženu. U to sam vrijeme, naravno, bio ponesen iluzijama o ljubavi koju će mi pružiti nedopuštena veza.Tako sam upao u tarobni krug koji je postao mojim životnim stilom, koji me gotovo uništio. Brak je konaino završio razvodom. Posljednje tri godine, nakon što me žena napustila, bile su najteže u mom životu. Izgubio sam sve što sam cijenio u životu. Izgubio sam ženu, obitelj, poštovanje djece, roditelje i prijatelje. Ostao sam bez doma, a gotovo i bez posla. Provodio sam noći preispitujući svoju savjest i platući, ali sam, hvala Bogu, usput naučio lekciju.

Shvatio sam da te "moralne norme" nisu ovdje kako bi nas povrijedile ili ograničavale, već da nas štite, i to prvenstveno od nas samih. Da sam bar prije slušao vaše emisije, da sam bar slušao glas svoga razuma i da sam bar živio prema moralnim načelima kojima su me učili

napravi", jer "ja znam stoje moralno ispravno, ali uživam u fantastičnom seksu i smatram da imam pravo na vlastitu sreću."

Taj me poziv veoma rastužio — nisam mogla pronaći rupu u njegovoj odluci da sebe stavi iznad onoga što je moralno ispravno.

- Ego

Tim i Roberta su se zajedno javili u emisiju. U braku su četiri godine i još uvijek nemaju djecu. Tim je devet mjeseci imao izvanbračnu vezu koja je okončana prije 30 dana zbog "druge žene" čije je ime Roberta. Izgleda da je Tom, izgubivši kondiciju, bildao i dobio snažno tijelo na koje Roberta nije obraćala mnogo pažnje. "Pa, zadovoljstvo sam potražio izvan kuće", rekao je dureći se. Roberta se na to nadovezala, rekavši: "Pa, meni dalje izgledaš kao moj muž".

Iako je Roberta mogla Timu pružiti više podrške u njegovu nastojanju da izgleda bolje, upozorila sam ga na to da gaje njegova žena prihvatila i prije kad nije izgledao kao "snagator", jer £d je voljela — dok je ljubavnicu privlačio isključivo "snagator". "Sto vam doista daje osjećaj važnosti i prihvaćenosti?", zapitala sam Tima.

Ostao je bez riječi.

- Dokazivanje muževnosti

Muškarci, neki od vas definiraju muževnost tako što previše prosvjeduju protiv ženstvenosti. Dakle, muškost dokazuju ponižavanjem žena, negiranjem ženstvenosti i svoje potrebe za ženskom ljubavi. Da biste to postigli, vi ih "ne trebate" — samo ih "iskorištavate"), i nijednoj ne dopuštate da vas "kontrolira" (monogamiju smatrate kastracijom). Sve u svemu, takvo ponašanje ukazuje na nesigurnost, strahove, nedoraslost i probleme koji vam nikad neće dopustiti da volite i budete sretni.

Ovaj faks koji je poslao "T" sažima posljedice bijega od strahova koje izaziva odnos između muškarca i žene i od poteškoća koje se javljaju u tom odnosu:

Ovo pismo vam pišem stoga što nisam slijedio svoju savjest ili moralne norme — ponašao sam se neumjesno i sada snosim posljedice. Prije nekoliko godina sam, pokušavajući ublažiti bol izazvanu teškom situacijom u braku, našao ljubavnicu. U mojim vlastitim otima, kao i vjerojatno u očima drugih, imao sam pravo i razloge (isprike) prevariti svoju ženu. U to sam vrijeme, naravno, bio ponesen iluzijama o ljubavi koju će mi pružiti nedopuštena veza.Tako sam upao u čarobni krug koji je postao mojim životnim stilom, koji me gotovo uništio. Brak je konačno završio razvodom. Posljednje tri godine, nakon što me žena napustila, bile su najteže u mom životu. Izgubio sam sve što sam cijenio u životu. Izgubio sam ženu, obitelj, poštovanje djece, roditelje i prijatelje. Ostao sam bez doma, a gotovo i bez posla. Provodio sam noći preispitujući svoju savjest i plačući, ali sam, hvala Bogu, usput naučio lekciju.

Shvatio sam da te "moralne norme" nisu ovdje kako bi nas povrijedile ili ograničavale, već da nas štite, i to prvenstveno od nas samih. Da sam bar prije slušao vaše emisije, da sam bar slušao glas svoga razuma i da sam bar živio prema moralnim načelima kojima su me učili

Tijekom tih teških godina sazrio sam i naučio svoju lekciju. Sretan sam što mije u životu pružena još jedna prilika. Sutra se ženim. Sa zaručnicom sam mnogo razgovarao o svojim lutanjima, pogreškama i, stoje najvažnije, kako ću izaći nakraj s poteškoćama koje se javljaju u braku i kako ću naučiti cijeniti "moralne vrijednosti". Nadam se da će netko na mojim greškama naučiti lekciju.

Hrana za oči — glad za dušu

Mnoge slušateljice su se žalile na to kako su njihovi muževi zaluđeni pornografijom. Jedan me slušatelj izazvao, rekavši:"Suprotni spol djeluje privlačno na naših pet osjetila, uključujući i vid. Kako možete osuđivati muškarca koji je u stalnoj potrazi za stimulacijom očnog živca? Ako se uzme u obzir ogromna rasprostranjenost pornografskih časopisa, seksualno stimulativnih reklama i filmova, očito je daje većina ljudi u ovoj zemlji sklona voajerizmu. Zar doista mislite daje njihovo ponašanje moralno neispravno?"

Moram otvoreno reći daje mnogo tipičnije za muškarce nego za žene da traže seksualno zadovoljstvo kao takvo — tu je riječ o biološkoj, životinjskoj strani muškoga bića koja se bori s ljudskom stranom.Ali bezimena, bezlična i kratkotrajna seksualna zadovoljstva ne izazivaju veću želju ili sposobnost da bi se ostvarila bliskost, ljubav, povezanost i intimnost. Sto više vježbate jedan mišić, to sve više slabi suprotni mišić i vi sve više gubite

Povremeno gledanje ili čitanje "seksi" materijala često pomaže stimulaciji "seksualnosti", u slučaju kad zbog rastresenesti izazvane stresom, obiteljskim problemima i poslom zataji "prirodno". Dakle, u redu je kad to vama i vašoj ženi posluži kao afrodizijak za pojačavanje spolne želje. Ali nije u redu ako posluži kao alternativa. Kod pornografije je riječ o "primanju", a kod vođenja ljubavi o "davanju i primanju".

Prema istraživanju koje je obavio psihijatar Douglas Kenlick (časopis *Time,* 8/15/94.), muškarci kojima su pokazane slike *Playboyevih* modela nakon nekog su vremena izjavili da su manje zaljubljeni u svoje žene, za razliku od onih muškaraca kojima su pokazane druge slike. (Žene kojima su pokazane slike iz časopisa *Playgirl* nisu pokazale takvu potrebu prilagođavanja bračnom drugu.) Sljedeće pismo može poslužiti kao zaključak tog otkrića:

Jedna od 10 gluposti koje muškarci rade i njome si upropaštavaju život (kao i život žene, djece ili djevojke) jest bavljenje pornografijom.

Kao što znate, doista nikad ne ispunjava očekivanja iz mašte. Muškarci gube sposobnost za ostvarivanje zadovoljavajućih seksualnih odnosa zbog neispunjenih očekivanja na koja ih navodi pornografija.

To znam iz vlastita iskustva. Iako u dubini svoje duše znam da su te fantazije nestvarne i izmišljene, ja još uvijek ne mogu naći zadovoljstvo u stvarnim seksualnim odnosima. NITKO ne ostvaruje fantazije— na-

Morao sam prihvatiti tužnu činjenicu daje za mene seks postao zabavan samo ako gledam pornografiju, a uzbudljiv ako mislim o njemu, ali potpuno neostvariv da bih se mogao upustiti u odnose.

Prostitucija pruža istu vrstu emocionalne rupe: muškarci koji redovito odlaze prostitutkama izbjegavaju ili ne mogu uspostaviti emocionalnu intimnost ili povjerenje. Pornografija i prostitucija su samo pokušaji da se ostvari "veza" u kojoj se muškarci automatski i potpuno osjećaju savršenima, prihvatljivima, sposobnima, muževnima, a da to ne moraju zaslužiti ili zavrijediti! Pornografija i prostitucija su lak način da se osjetite "muškarcem"— u vlastitoj duši i u glumljenom ponašanju plaćene seksualne partnerice.

Na kraju, neprikladni načini iskazivanja seksualnosti (promiskuitet, izvanbračne veze, pornografija, prostitutke) samo su izbjegavanje mogućnosti da postanete odrastao muškarac.

Pravi muškarac

Anonimnim faksom završit ću ovo poglavlje:

Godinama sam bio seksualno aktivan i pristalica abortusa. U posljednjih nekoliko mjeseci, koliko slušam vašu emisiju, dobro sam preispitao neke svoje ideje i uradio sam nešto za što sam mislio da je potpuno nemoguće. Prošli tjedan sam bio u stanu svoje djevojke s ko-

je postala "uspaljena". Ona je odlučila riskirati, jer nije imala nikakvo sredstvo protiv začeća. Sve sam obustavio i rekao: "Da ostaneš trudna, ne bih mogao podnijeti da moj sin ili kći idu na usvajanje. Ne bih želio živjeti znajući da će budućnost nekoga, koga sam ja stvorio, formirati netko drugi. Da ostaneš u drugom stanju i zadržiš dijete, ja bih ovdje ostao barem sljedećih 20 godina. Poznaješ li me dovoljno dobro da možeš prihvatiti tu moju odluku? Da ostaneš trudna i abortiraš, mogla bi riskirati mogućnost da u budućnosti imaš djecu, a isto tako mislim da bi proživjela pravi pakao nakon prekida trudnoće. Ne znam kako bih ti mogao reći da te volim i da mije stalo do tebe, a da te nakon toga izložim paklenim mukama!"

Počela je plakati, kazavši da nikad u životu nije srela muškarca kojemu je toliko stalo do nje. U očima je imala poseban sjaj koji me taknuo u dubinu duše. Ona se otada prema meni ponaša kao prema kralju. Bio sam uvjeren kako će misliti da sam neki Čudak, nerealističan i glup. A u krajnjem slučaju sam mislio da će mi reći kako sam lud. Nikad ne bih mogao pomisliti da će me nakon toga još više zavoljeti. Hvala vam, doktorice Laura, što ste u mene usadili sjeme (namjerna igra riječi) koje me još više zbližilo sa ženom koju neizmjerno volim.

A vama hvala,"gospodine Anonimni", što ste mi poslužili kao model za "pametan seks".

6. GLUPI BRAK

Brak je poput telefonskog poziva u ponoć.
Najprije zvoni, a onda slijedi buđenje.

GREG, 1996.

s pogrešnom ženom može uništiti život muškarca, naslov je novinskog članka June Brown, novinarke iz Detroita, objavljenog 1997. "Mnogi muškarci ne doživljavaju žene kao opasna bića, jer su one najčešće lijepe, uslužne i zabavne. Ali, neke su opasnije nego što si to neki muškarci mogu zamisliti." U članku dalje slijedi: "Muškarci bi ženama trebali postaviti standarde koje one moraju zadovoljiti, a s onima koje ne zadovoljavaju te standarde ne bi se smjeli družiti. Muškarac nikad ne bi smio pogledati u gomilu žena i pokušati odabrati stoje više moguće primjeraka,jer u trenutku kad fizička privlačnost preuzme vlast, zdrav razum odlazi na godišnji odmor, pa jedna noć provedena s pogrešnom ženom može uništiti i najboljeg čovjeka."

Mislite da novinarka pretjeruje? Provjerite Mikeov popis, koji mije poslao faksom:

Zašto sam oženio svoju dragu? Mislim daje ovaj popis prilično točan.

1. *Bio sam na koledžu i tražio sam bolju dmericu.*
2. *Bio sam krcat hormonima i previše uspaljen ili previše spu-*

mo tako moglo zajedno živjeti s nekom "radodajkom " (glupom) kako bi čovjek riješio te probleme.

3. *Imala je zabavnu braću.*
4. *Željela me je.*
5. *Imala je krasan stas.*

Nemojte podcijeniti ono stoje rečeno pod 21 S takvom listom velika je vjerojatnost da ćete doživjeti neuspjeh, kao i s ovim što sada slijedi:

6. *Otet će mu djecu.*
7. *Izbacit će ga iz kuće.*
8. *Pola, ili više od pola onoga što posjeduje bit će mu oduzeto.*
9. *Nemilosrdan gospodar natjerat će ga u ropstvo (pomoću ali mentacije...)*

Baš kao što se to i meni dogodilo! Usprkos tome, mislim da bi se momci trebali ženiti, ali, uzevši u obzir ovo sve što je gore rečeno, mislim da se ne bi dogodila velika katastrofa kad bi se kod muškaraca razina hormona smanjila, a mudrost /iskustvo povećalo.

Usporedite taj pristup braku s pristupom ovog slušatelja:

Nikad nisam izlazio s djevojkama ili trošio vrijeme brinući zbog onih za koje sam znao da ih nikad neću oženiti. Zbog čega gubiti vrijeme ili odstupati od svojih principa zbog nekoga tko nije dorastao vašim standardima! Nastavio sam potragu sve dok nisam našao onu najbolju, a da se nisam nikad bojao reći ne, ili toga da ću živjeti sam.

Oženio sam se 12. 3.1994. Znam da sam donio

lio neku drugu odluku. Ona je najbolja žena na svijetu i kad god pomislim na nju pucam od ponosa. Zbog nje radim naporno i trudim se da dam sve od sebe zato da ona može biti isto tako ponosna na mene kao što sam ja na nju. Ona je moja prijateljica, partnerica i ljubavnica.

Očito postoji velika razlika u stavu i pristupu — i rezultatima.

Tridesetdvogodišnji slušatelj Craig nazvao je u emisiju, jer se nije mogao odlučiti između dviju žena. Mislim da se trebao odlučiti između dviju sudbina s kakvima smo se malo prije susreli.

Craig tri mjeseca hoda sa ženom br. 1. Ona ga želi povesti sa sobom na putovanje po Americi, bez ikakvih daljnjih obveza. Sa ženom br. 2 hoda tri tjedna. Žena br. 2 neće tolerirati njegov odlazak na put sa ženom br. 1 i odbija se dalje viđati s njim ako on nastavi izlaziti s prvom ženom.

Craig je bio potpuno zbunjen,jadnik, i želio je da mu pomognem oko konačnog izbora.

— Dakle, Craigjedna žena od vas traži da budete za
bavni, a druga da budete ozbiljni.Vaš će se izbor temelji

od njih ne ostavlja dojam da bi mog la biti dobar obiteljski materijal, onda je odgovor na vašu prvotnu dvojbu da ih obje ostavite i krenete dalje!

Molim vas, momci, nemojte dopustiti da vas seks nadohvat ruke i pažnja skrenu s vaših utabanih staza.Traženje novih puteva i ispitivanje novih

primjeraka zahtijeva mnogo vremena, energije i sredstava, kao i stvaranje beskorisne prisnosti koja vas može zavarati i navesti da "mislite" da je ovaj put to nešto više — ili bi moglo biti — ili bi trebalo biti — ili "zašto ne" — ili... opa... ona je trudna. Prvo odaberite životne ciljeve, a tek onda ženu koja će se u njih uklapati.

Sviđam ti se — doista ti se sviđam

Mjerite li svoju muževnost spremnošću neke žene da s vama ima seks? Ako to radite, možete se dovesti u razne neugodne situacije zbog toga što svoju "muževnost" mjerite aktivnošću malenog djelića svoga tijela, dugog 15 centimetara ili možda nešto duljega, pa iz vida gubite svoju "ljudsku cjelovitost"; ali i zato jer je vaš penis tako srastao s vama kao i vaša duša, pa kad postupate besmisleno sa svojim penisom, vi besmisleno živite; a i stoga što "žene" nisu monolit ljupkosti i dobrote (sjećate se filma *Fatalna privlačnost?).*

Slušatelj James potvrdio je tu činjenicu:

> *Svoju sam prvu djevojku upoznao na koledžu. Započeli smo vezu jer je ona bila nadohvat ruke i stalno mi se nabacivala. Nakon dva ili tri tjedna više je nisam mogao podnijeti. Dakle, želim na zaobilazan način reći... ovo je zapravo moj odgovor na pitanje zašto muškarci odabiru žene koje odabiru... zato jer se ona u određenom trenutku nalazi na licu mjesta, i u biti vi ignorirate ono što* s *njom nije u redu, zbog toga jer vašem egugodi što vam se ta žena nabacuje.*

Znam da vi momci odrastate slušajući kako su djevojke "šećer i med", ali to nije univerzalna istina. Mislim da ponekad gledate u djevojke kroz ružičaste naočale. Opametite se! Postoje mnoge žene koje su zdrave, tople, kreativne, pažljive, otvorene, zabavne, suosjećajne, a postoje i mnoge druge s raznim emocionalnim problemima ka do onih ozbiljnih, a koji su pomiješani s varljivim "šećerom i medom". Drugim riječima, uopće vam ne služi kao kompliment kad vas "želi" loviteljica na ljudske glave, a to može biti i vaš konačni kraj!

Usprkos tome, kad se osjećate manje vrijednim, ne nalazite uvijek opravdanje za svoju izbirljivost. Kao što je napisao Ken:

> *Sada sam shvatio da su moji vlastiti problemi izazvani "niskim samopoštovanjem"predstavljali problem, odnosno u pitanju je bilo moje grozno tijelo — čak i onda kad nisam bio debeo — i upravo je ono bilo razlogom da su me privlačile "žene u nevolji", jer sam nekako osjećao da me one neće procjenjivati. I tek sam sada shvatio da sam radio ove glupe stvari:*

1. *Ignorirao sam inkompatibilnosti u načinima komuniciranja, kao i stavove o životu.*
2. *Oženio sam se nakon samo nekoliko mjeseci hodanja.*
3. *Prije toga nisam obavio nikakvo istraživanje, kao što bih to uradio da sam kupovao automobil; moja je žena išla na psi hoterapiju i uzimala je razne lijekove; savjetnik je rekao da će joj biti bolje za godinu dana i ja sam to prihvatio.*
4. *Oženio sam se stoga jer sam se bojao da ću ostati sam.*
5. *Oženio sam ženu u "nevolji", jer mije to pružalo divan os jećaj kako sam dovoljno jak da se mogu brinuti za nju... Naravno, ona je svaki put zakazala kad sam ja bio u "nevolji".*
6. *Otiđite s njom u krevet, i to ne samo neposredno prije vjen čanja, već prije nego kupite prsten i ugovorite datum. Žalim zbog razvoda, ali radim na tome da se pokažem u najboljem svjetlu kako bih mogao naći najbolju partnericu za "svoje*

A evo stoje napisaoJeffrev:

Vjerojatno je moja isprika za sve te godine bila moja nagluhost. Činjenica je da sam skrivao kako imam oštećen sluh. Tko bi želio izaći s osobom koja slabo čuje? Započeo sam s njom vezu, jer je pokazala zanimanje za mene — obraćala je pažnju na mene.

Pomoć i zahvalnost vrlo često motiviraju odluku za stupanje u brak koji obično završava razvodom, jer to dvoje ljudi nije zapravo našlo vremena da usporede svoje temperamente, ideale, ciljeve i stavove.Takozvana obveza bila je stvarna obmana — vjenčali su se uglavnom zato da bi dobili osjećaj da su prihvaćeni, što, nažalost, nije dovoljno snažan temelj koji bi mogao održati brak, koji bi se mogao raspasti kad se bračni drugovi nadu oči u oči sa životnim problemima, istovremeno se suočavajući s onim što nisu očekivali, ili što su ignorirali, odnosno s pravom istinom o tome kakvi su oboje zapravo.

Zajedno smo u tom blatu

S druge strane, takav brak može biti savršen — brak sklopljen u paklu. Slušatelj Randy napisao mije o svom kružnom putovanju u Had:

Bio sam oženjen sedam godina prije nego stoje žena napustila našu obitelj. Imam 34 godine i starateljstvo nad dva sina, stara 6 i 7 godina. Ona se drogirala i nio sam se jer sam trebao partnericu za krevet (i to je sve), a ona navodno nije mogla imati djecu. Kad su na svijet došli naši sinovi, prestao sam piti, drogirati se,pušiti, bančiti..., ali ona nije. Konačno sam joj dosadio, pa me napustila.

Na sebe sam preuzeo punu odgovornost za sinove i u tome mi pomaže moja obitelj.

U Randvjevu slučaju u pitanju nije bilo samo prihvaćanje. On je u biti odbacio sve ono što ima univerzalnu vrijednost i pronašao je osobu s kojom će dijeliti taj izopačeni način života. Nije bilo nikakvih izazova i osudivanja, veza nije zahtijevala nikakav napor, sve dok nisu došla djeca. Randy se zbog djece digao iz blata i iz njega izišao, ali je ostao bez partnerice. Brak sklopljen u paklu nije lako pretvoriti u brak sklopljen u raju.

Mamice... hoću red ljubavi, primi me za ruku

Slušatelj David smatra da je nakon razvoda naučio mnogo o sebi i bračnim odnosima:

Jedno je sigurno: u početku sam pao u napast da krivnju za raspad braka svalim isključivo na svoju ženu, jer je ona imala ljubavnika. Međutim, mislim da sam se oženio mlad bojeći se samostalno suočiti s novim poslom i novim gradom. Osim toga, moja je bivša žena prva i

jedina osoba s kojom sam imao spolne odnose. Osvrćući se na prošlost, sada mije žao da smo tako rano u našoj

ozbiljnosti naše veze bio pomućen divljanjem mojih hormona.

Opsesivno sam, osim toga, u toj životnoj fazi bio vezan uz svoju glazbenu karijeru i često sam izbivao iz kuće. Osjećala je da je podređena mojoj glazbi, stoje i bila.

Doista cijenim iskreno otkrivanje vlastite duše — naročito kad su u pitanju moji slušatelji, kojima je očito mnogo lakše pisati o sebi, nego otvoreno govoriti u emisiji. Pogledajmo sada neke činjenice koje je iznio David. Kao prvo, očajnička potreba da se oženi kako se ne bi morao sam suočiti s novim, zastrašujućim izazovom. Kao drugo, njegova spoznaja daje, stekavši sigurnost i osjećaj ugode koji je proizlazio iz zajedništva s njom, dobio zeleno svjetlo da može nastaviti živjeti kao daje slobodan i samjureći za svojim snovima bez ikakve obveze ili brige-

U takvu odnosu ženu tretirate kao da vam je majka (sjetite se kako ste se divno osjećali znajući daje ona negdje u kući), a brak uzimate zdravo za gotovo (oženio sam se i sada mogu nastaviti sa životom tamo gdje sam stao). Naravno, obje se situacije mogu izbjeći zrelošću i stečenim životnim iskustvom koje obično nemamo u ranim dvadesetim.

David je iznio još jednu važnu činjenicu, a ona se odnosi na stalnu dostupnost seksualnih odnosa koje omogućava bračna veza. Teško je odoljeti zadovoljstvu koje pruža stalni seksualni odnos, kao i osjećaju trajnosti, ali koji se ne može jamčiti, ako se uzmu u obzir druge karakterne osobine žene. ili vaše. Izvanbračni seks daie braku silu koja vas neminovno pribija uza zid, iza kojeg slijedi strmoglavi pad, jer, moj prijatelju, kad veza jednom uključi seks, vi u svojim rukama više ne držite volan. Odluke donesene pod utjecajem erekcije nisu obično i najbolje.

Živio sam u divljem braku s djevojkom baš poput one djevojke koja je živjela u divljem braku s mojim dobrim starim tatom

Budimo iskreni: bez obzira na to kakvo vas erektično ili hormonalno ludilo može navesti na neodgovarajući brak, uvijek postoje vrijednosti i moralna načela koja će vam dati prave smjernice — za njih ćete se moći uhvatiti kad vas ponese strast. Ali što se događa u slučaju kad su moralna načela i vrijednosti, koje ste naučili od svojih roditelja, ispod standarda? Vaš život se pretvara u kaos. Upravo se to dogodilo Ericu:

Zašto bih podcijenio sve što smatram vrijednim u odnosu na brak? Zbog toga što nikad zapravo nisam imao čvrste vrijednosti. Kao drugo, bojao sam se, ali o tome nešto više poslije. Moji su se roditelji rastali kad sam imao 7 godina. Otac se ponovno oženio, a majka preudala, nakon što su oboje neko vrijeme živjeli u divljim brakovima s više različitih partnera. Cijelo svoje djetinjstvo (7-13) nisam imao oca ni nekog drugog muškarca u kojeg bih se mogao ugledati. Naravno, nisam mogao ni naučiti kolika je vrijednost obveze. Pitam se H mooao izhieći neke od svoiih mnogobrojnih pro-

blema da sam živio u čvrsto povezanoj obitelji s oba roditelja?

A sada ću se vratiti na svoj strah. Nalazio sam se u veoma nesigurnoj situaciji — trebao sam se vratiti u domovinu, bio sam bez posla, bez stana i bez obitelji u čije bih se okrilje mogao vratiti dok ne nađem odgovarajući smještaj. Nisam želio živjeti u nestabilnosti, a niti se suočiti s boli koju bi izazvao rastanak od vrlo atraktivne dvadesetšestogodišnjakinje iz južne Afrike, s kojom sam izlazio tri mjeseca i u koju sam se zaljubio. Brzo sam se emocionalno vezao uz tu ženu, jer smo imali mnogo toga zajedničkoga (strast, stresni posao, oboje smo bili sami u stranoj zemlji...). Ali kvaka je bila u tome što sam mislio da ću, ako je oženim, osigurati stalnost veze i da ćemo tako zajednički rješavati sve probleme koji se pojave. Od trenutka kad smo počeli zajedno živjeti u divljem braku sve je naglo krenulo nizbrdo. Sva su se očekivanja izjalovila u zbrci raznih uloga: ljubavnika, sustanara, prijatelja i fiktivnog bračnog druga. Cijelo to vrijeme sam se nalazio na emocionalnom "roller coasteru". Koliko je trajao naš zajednički život? Godinu dana. Više neću nikad slušati "gospodina Penisa".

Zbog razvoda roditelja, njihovih divljih brakova i ponovne ženidbe/udaje, Eric nikad nije imao dom na koji bi mogao računati u kriznim situacijama, niti su mu roditelji svojim ponašanjem mogli poslužiti kao uzor. Strast i seks su prilično uzbudljivi, ali taj osjećaj može navesti racionalni um da misli kako smisao postoji tamo gdje ga nema. Ali Eric se barem htio i mogao izvući iz tog olujnog vihora.

Imam značku s natpisom "ŽENA"

Nemaju svi ti histerični porivi za ženidbom tako duboke rezervoare u kojima ključaju emocije. Neki su veoma plitki. Slušatelj Dan mije pisao daje sedam godina izlazio isključivo s ljepoticama.*"One su za mene predstavljale trofeje kojima sam se hvalio pred prijateljima i članovima obitelji."*

Reggie je razradio tu ideju:

Doktorice Laura, ako muškarac želi imati trofej, odlučit će se za mladu i privlačnu ženu. Ako želi suputnicu koja će biti na njegovoj intelektualnoj razini, odlučit će se za zreliju ženu. A što se mene tiče, ja još uvijek tražim zrelu ženu koja ima mlado i privlačno tijelo.

A sada šalu na stranu. Ja sam vrlo uspješan biznismen i krvavo sam radio za sve ono što danas posjedujem. Postoji razlog zbog kojeg se neki muškarci odlučuju za mlade i lijepe žene:

1. *one imaju lijepo, čvrsto, mlado i privlačno tijelo,*
2. *lako ih je impresionirati,*
3. *nisu sudjelovale u ratu spolova, pa nisu ogrubjele,*
4. *postoji manja mogućnost da imaju djecu iz prethodnih brakova,*
5. *manje pričaju ili uopće ne pričaju o bivšim muževima,*
6. *nemaju tako negativan stav prema muškarcima,*
7. *muškarci se uz njih osjećaju mnogo mladima i mu ževnijima,*
8. *drugi muškarci im zavide,*
9. *nisu prošle "sito i rešeto" (imale su manje muškaraca s*

u,^....,..... *hnjimn nnc mnou ucnnrp/fiiMti)*

10. smatraju vas junakom, bez obzira na to kakvi ste zapravo.

Međutim, muškarci (ine veliku pogrešku kad se žene mladim ženama, usprkos svim onim plusevima koje sam naveo. Muškarac se ne bi smio oženiti jednom od ovakvih žena, jer:

1. imaju mentalitet Pepeljuge,
2. izvan kreveta nemaju o čemu razgovarati,
3. nemaju životnog iskustva,
4. nisu inteligentne,
5. dosadne su,
6. ne znaju pružati potporu,
7. dovode te u neugodnost u društvu odraslih,
8. previše su ovisne,
9. previše su zahtjevne,
10. beskorisne su za dugu životnu plovidbu.

Muškarci koji ženu vide samo kao trofej ("Drugi muškarci će misliti da sam nešto posebno") ili kao seksualnu igračku ("Svršila si? Pomakni se, dušo, jer ja se moram vratiti u svoju životnu kolotečinu"), imaju mentalitet nezrelog, potpuno osamljenog i ispraznog momka. Zabrinjava me koliko mojih slušatelja u svojim pismima izražava potpuno nerazumijevanje za ljepotu i dubinu koje pruža samo veza temeljena na obostranoj ljubavi. Pitam se koliko tih muškaraca dolazi iz obitelji u kojoj je otac otvoreno iskazivao poštovanje i ljubav prema ženi i djeci.

I muškarci imaju biološki sat

Postoje i oni okorjeli neženje koji iznenada "postaju religiozni" (u bračnom smislu), kad srednje godine počnu sve snažnije lupati po njihovim vratima.

Psiholog Charles A. Wachler s *Akron University* iznio je razloge zbog kojih se takvi muškarci odlučuju na ženidbu. "Neki (muškarci) počnu shvaćati da su smrtni, što ih nagoni na razmišljanje o tome kako bi možda željeli partnericu. Drugi su postigli određeni uspjeh i željeli bi ga podijeliti s partnericom. A oni ostali jednostavno odrastu."

Brian mije napisao sljedeće:

Osjećao sam kulturnim imperativom da se oženim. Ona je bila slobodna i lijepa. A radovao sam se i seksu, jer smo se oboje suzdržavali prije braka.

Za Kirka imperativ za ženidbu bio je njegova religija:

U toj sam fazi života osjetio da sam spreman na brak i bio sam oduševljen što sam svoju partnericu upoznao u crkvi. Uzbuđivala me pomisao na to da bih se uskoro mogao oženiti. U roku od dva mjeseca upoznao sam, zaprosio i ostavio ženu. Mnogo sam razmišljao o tome što se dogodilo. Kad smo počeli hodati svidjelo mi se što sam zaljubljen. A počela mi se sviđati i mogućnost skorog vjenčanja. Svi moji osjećaji bili su usmjereni na ideju, na ideal. Pružila mi se prilika da se oženim i ispunim sljedeću fazu svog napredovanja. Bio

doživjeti taj fijasko da bih shvatio razliku između fokusiranja na ideal ifokusiranja na osobu.

Bez obzira na razloge zbog kojih mislite daje "došao pravi trenutak", imajte na umu da u obzir ne može doći bilo koja žena (molim vas, pročitajte tu rečenicu 82 puta prije nego nastavite dalje!). Divno je što želite podijeliti svoj život, odrasti i sazreti prihvaćajući ljubav i obvezu, ali, molim vas lijepo, žene nisu dijelovi bračne mašine koji se mogu odmah zamijeniti... a ni vi to niste. A ovo je prva tajna: izliječite se i/ili sazrijte prije nego i pomislite na to kako ste dobra partija za brak.

Zenidbeni posrednice, ženidbeni posrednice, najprije me osposobi za brak

Naivnost slušatelja Carla nije donijela sreću:

Imam 67 godina, što znači da sam odrastao u tridesetim i četrdesetim godinama. Odrastao sam misleći da su dobri odnosi uobičajeni i da neka božanska sila ima svoje prste u spajanju djevojke i momka. Za mene je to bilo razdoblje naivnosti i prostodušnog vjerovanja. Usprkos tri braka, tri razvoda i četiri dulje veze, sada mnogo optimističnije gledam na život i sretniji sam nego ikad prije. Usprkos desetljećima ispunjenima razočaranjem, za koje snosim punu odgovornost zbog svog pasivnog ponašanja, sada uživam u vezi. Shvatio sam da su ljubav, povjerenje, obveza i iskrenost odlike koje se ..... moraiu zaslužiti, a ne u?pti -rAmun ?n antnvn

Carlova ispovijed je važnajer ukazuje na to kako pasivnost može biti destruktivna ("pokupit će me bilo koji autobus koji ovdje stane") kad se odabire partner. Očito, aktivan stav od vas zahtijeva da shvatite važnost izbora za kvalitetu vašeg budućeg života. Brak shvaćate kao interaktivno iskustvo i potencijal bračne veze cijenite kao i sve drugo u vašem životu, ili čak i više. To je ozbiljna stvar i zvuči više kao "ženska" stvar nego "muška", zar ne? Bez obzira na to, brak je previše važan za vašu sreću, životni cilj, dobrobit, važnost i identitet da biste odluku donijeli onako usput.

Trebate se potruditi dosegnuti taj stupanj zrelosti, a u tom nastojanju vam može pomoći religija. Na primjer, stav moga slušatelja Davida prema životu i ljubavi dramatično se promijenio kad je odlučio postati pravovjerni Židov:

Prije nego sam postao vjernik, moj život se sastojao samo od jurnjave za onim što je poželjelo moje srce. "Nju" sam upoznao prije tri godine u kući moga rabina i nije mi se naročito svidjela. Slučajno sam je sreo nakon tri godine koje sam proveo sazrijevajući i odrastajući. Samo, sada je gledam drugim očima, jer je progovorilo i moje srce (tada je moj vid bio ograničen). Po tome je taj drugi susret različit od prvoga.

Ključ dobrog izbora je jednostavan: prije nego krenete u potragu, poboljšajte svoje duhovno, mentalno i psihičko stanje. Kad sazrijete emocionalno, isto tako će sazreti vaše potrebe i ciljevi, zapravo, možda možete po prvi

višeniji i smisleniji od stimulacije i zadovoljstva. To je najbolji trenutak za odabir partnera.

Ne tvrdim da su odrastanje i sazrijevanje jednostavni procesi. Moj slušatelj Brad iz djetinjstva nosi bolno iskustvo, jer je bio predmet šala i izrugivanja. Trebalo mu je vremena i životnog iskustva da bi smogao snage reći sljedeće:

> *Nedavno sam zaključio da ja odlučujem o tome koliko vrijedim — a ne drugi (dobronamjerni ili zlonamjerni) — i da mi to nitko ne može oduzeti. Otkako mije počeo rasti ugled u vlastitim očima, počeo sam raditi pozitivne stvari. Dostojanstvo mene kao muškarca i čovjeka iz dana u dan postaje sve veće.*
>
> *Prije nego sam saznao te istine o samome sebi, napravio sam nekoliko loših izbora koji su rezultirali raskidom veza. Potpuno sam pogrešno shvaćao ljubav. Nisam shvaćao da imam pravo na izbor onoga koga ću voljeti i kako ću voljeti. Ljubav je nešto što radim (glagol), a ne nešto što samo od sebe dolazi (imenica). Umjesto da me Kupido vozika uokolo pomoću daljinskog upravljača — sada vozim sam!*

I uz onu popularnu besmislicu da su muškarci emocionalno neosjetljivi, a žene obuzete svojim emocijama, činjenica ostaje da nijedan od spolova ne obraća mnogo pažnje na muškarčev unutarnji svijet. Na osnovi svih onih pisama koje su mi poslali moji slušatelji očito je da su, zbog nepoštivanja vlastitih osjećaja i potreba pri izboru kompatibilne partnerice, mnogi muškarci u braku

(kako ne biste odabrali ženu u trenutku kad ste u svom najlošijem izdanju, na osnovi kojega pravite izbor), muškarci moraju točno znati što im je važno u životu i na osnovi toga odabrati ženu.

Mnogim muškarcima prepreku predstavlja shvaćanje da su "veze" "ženska stvar" (ona će se pobrinuti za vezu, a on za borbu sa zmajevima), zatim mišljenje da se djevojke mogu zamijeniti (pod uvjetom da su lijepe/seksi, jedna od njih vam je potrebna za pokazivanje i seks), kao i to što se zapravo boje pokazati svoju ranjivost i potrebu za nekim (previše podsjeća na potrebu za majkom, zar ne?).

Zbog svih tih faktora za muškarce je tipično da prilikom izbora partnerice ne koriste svoju pamet i mudrost — previše su zaposleni skrivanjem svojih osjećaja. Ipak, kao što otkriva pismo mog slušatelja Jima, istina postoji:

> *Negdje sam pročitao da se muškarci zaljubljuju mnogo brže od žena. A kad razmislite o tome, čini se da se žene mnogo opreznije upuštaju u vezu. Ali mi muškarci smo toliko željni ljubavi (obično je skrivamo pod maskom seksa) da se obično ne pitamo 1. ima li ta veza fizičku, mentalnu, emocionalnu, moralnu i duhovnu dinamiku koju želimo, i 2. jesmo li razmislili zbog kojih smo problema, stavova i postupaka spremni izgubiti ženu. Da sam bar dobro razmislio o kvalitetama koje bi trebala imati odabranica moga srca i ustrajao u pokušaju daje nađem!*

Nemojte se ženiti samo zato jer ste završili svoje ško-

služenje vojnoga roka, *pa je kucnuo i taj čas!* Nemojte se ženiti samo zato jer ne možete zamisliti da seks može biti išta bolji. Nemojte se ženiti samo zato jer ste toj ženi zahvalni što vas voli. Nemojte se ženiti samo zato jer vam, dureći se, pod nos stavlja datume vjenčanja svojih prijateljica. Nemojte se ženiti samo zato jer ste s njom hodali godinu dana. Nemojte se ženiti samo zato jer vas vaša obitelj gnjavi da to uradite. Nemojte se ženiti samo zato...

Nemojte se ženiti ako s njom niste izlazili dvije godine (kako biste prerasli faze slijepe zanesenosti) i nikako prije nego što utvrdite da imate zajedničke stavove, interese, vjeru, ciljeve koje želite ostvariti u okviru obiteljskog života, osjećaje koje gojite prema djeci, dobre odnose s vašim obiteljima, vrijednosti i moralna načela. Nemojte oženiti osobu kojoj ne možete vjerovati ili je ne možete voljeti.

Nemojte oženiti osobu koja ima bezbroj problema — ili sve dok ih ona ne riješi. Nemojte oženiti osobu koja ne može ponijeti teret nekih vaših problema i izaći nakraj s njima — to je žena koja će uz vas ustrajati samo po lijepom vremenu.

Jednostavno mije nemoguće navesti sve znakove koji upozoravaju na to da postoji opasnost upuštanja u neodgovarajuću bračnu vezu. Ali mnogi moji slušatelji iznijeli su svoja loša iskustva kako bi ona poslužila kao upozorenje svima ostalima.

Žene s kojima morate biti na oprezu KRALJICA S EMOCIONALNOM PRTLJAGOM

Tridesetdevetogodišnji slušatelj Craig već je četiri godine u burnoj vezi s tridesetsedmogodišnjom ženom koja se nije nikad udavala, kao što se ni on nije ženio. Ako je ikad neka veza započela zvonjenjem na uzbunu, onda je to bio slučaj s ovom:

> *Kad sam je upoznao, prema meni se ponašala veoma nasilnički, a naročito kad je previše popila. Njezini su roditelji razvedeni (moji su još uvijek u braku). Slutim da od djetinjstva za sobom tegli tešku emocionalnu prtljagu. Ona veoma brzo plane i onda me kritizira, optužuje i okrivljuje, ali tvrdi da me voli (vjerujem joj) i želi ostatak svog života provesti sa mnom.*

Dakle, muškarci, u ovom slučaju postoje očiti znakovi koji vas upozoravaju na to da ne oženite tu ženu: pije, verbalno ili fizički zlostavlja, emocionalno je iracionalna i nepostojana i ne može nadvladati "bol iz djetinjstva". Situacija je jasna kao dan, pa kako onda vi momci upadate u taj neonski živi pijesak?

Mislim da odgovor leži u vašem osjećaju krivnje, potrebi da imate nekoga i neodgovarajućem osjećaju odgovornosti. Kad Craig kaže kako vjeruje da ga ona voli, osjećaj krivnje izazvan neprihvaćanjem njezinih "problema" se smanjuje: na kraju krajeva, ona ga voli usprkos njezinu nasilničkom ponašanju. Kako bije mogao odbaciti? Craig, poput svakog drugog muškarca, *treba* ljubav, nježnost i suputnicu, ali budući da nije muževno prizna-

potrebama (to je slučaj za intenzivnu psihoterapiju!). A on, također, misli da ako bude strpljiv, prepun razumijevanja i sklon davanju, *u tom slutaju* će ona zadovoljiti njegove potrebe.

Budući da je u biti "dobar momak", Craig se vjerojatno pita što bi mogao uraditi da joj pomogne. Budite na oprezu sa ženom koja još uvijek filtrira svoje patnje iz prošlosti (zlostavljana, napastovana, silovana...), pa s vama ne može uspostaviti odnos iz sljedećih razloga:

- stalno vas kažnjava zbog onoga što je propatila u proš losti, tako što na vama iskaljuje svoj bijes ili vas odba cuje;
- svoje patnje iz prošlosti unosi u vašu vezu, stalno govo reći o njima ili od vas traži da ublažite njenu neprolaz nu bol;
- daje vam do znanja daje sada na vas došao red da joj omogućite savršen život (bez obzira na to koliko će vas to osobno koštati), koji će biti nadoknada za njezinu mučnu prošlost;
- stalno u vama izaziva osjećaj krivnje, nabijajući vam na nos vaše potrebe i želje, a ne uzimate u obzir njezino delikatno stanje;
- daje vam do znanja da u vezi vi morate snositi veći dio tereta odgovornosti, jer se ona još uvijek nalazi na "pu tu ozdravljenja".

Nemojte me krivo shvatiti. Ja vam ne govorim da ne trebate suosjećati s njom i brinuti zbog njezinih problema i borbi. Međutim, želim reći da se suosjećanje i briga iskazati "oriiatelislcim" nHnntnm \^ *A^M^a* r^o u; .■

brak uspio, oba partnera moraju u njega ući kao psihofizički zdrave osobe. Možete joj pružiti potporu dok se nalazi na "putu ozdravljenja", ali misliti daje možete ili trebate oženiti, a onda izvesti medicinsko/emocionalno čudo, doista je glupo. Nemojte upasti u zamku zvanu "dama u nevolji" samo zato jer osjećate da vas ona treba i da joj možete pomoći. Žena koja je preko glave natovarena vlastitom prtljagom nema slobodne ruke, pa vam ne može pomoći oko vaših iznenađujuće teških kovčega.

LAKA ŽENA

Slušatelj Dave svoju je **privlačnu ženu** upoznao **u** crkvi:

> "Zaljubili smo se". Zajednički dijelimo religiozna uvjerenja, kao i afinitete za glazbu, tenis i šetnje. Ne živimo zajedno, ali gotovo svakodnevno imamo fantastičan seks. Ona se udavala četiri puta (prvi brak je trajao 12 godina, drugi godinu i pol, treći 2 godine, a četvrti 4). Između tri braka živjela je sama nešto manje od godine dana, a nakon posljednjeg razvoda, prije dvije i pol godine, imala je tri intimne veze. Nije previše bliska s majkom, s pokojnim ocem je bila u hladnim odnosima, a isti takav odnos ima sa svoje petero braće i sestara. Prošlog petka navečer rekla mi je da želi izlaziti s drugim muškarcima, da se želi zabavljati i steći nova iskustva. Kaže mi da nikad nije srela tako uviđavnog, stabilnog i divnog čovjeka kao što sam ja, ali kaže daje zbunjena i da ne zna što zapravo želi.

Jesam li nerealističan? Jesam li ljubomoran? Bojim se da nije naučila lekciju iz prijašnjih iskustava.

Kad kažem "laka žena", ne mislim samo na onu koja je seksualno svima dostupna već na onu koja se nikad ne može "čvrsto" vezati. Dave se mora usredotočiti na za njega važno pitanje, a to je može li on nešto spoznati o svojoj djevojci na osnovi njezinih prošlih iskustava! Vi momci naginjete crnobijelom načinu razmišljanja: imamo fantastičan seks i ona kaže da me voli i da sam divan — točka. Zbunjujete se i dodatnim kontradiktornim materijalima (kaže vam, na primjer, da nikad nije ni s kim imala uspješnu vezu i da želi sve svoje opcije i postupke držati otvorenima, a vas, naravno, drži kao polog u kućnom sefu).Vi muškarci uvijek vidite samo ono bijelo, stoje vaš osobni izbor, i mislite kako s vama nešto nije u redu kad crno postane neugodno.

Potencijalna prošlost partnera temeljena na stabilnosti, intimnosti, trajnim prijateljstvima i obiteljskoj dinamici (ili njezin nedostatak) *zlatno je pravilo.* Zato se nemojte zavaravati misleći kako ćete vi biti iznimka! To ostaje istina, usprkos divnom seksu koji imate svaki dan... Oprostite, momci.

I NE BAŠ TAKO MORALNA DAMA

Slušatelj Robert mije pisao nakon što se njegov brak raspao. Malo je prekasno shvatio da se moralnost sastoji u suočavanju s izazovima koji bi trebali biti savladani na plemenit način:.....---—

Vaša procjena "moralne situacije" je potpuno točna. Život moje bivše žene obilježen je donošenjem odluka koje su loše u moralnom smislu, a kojima je upropastila život mnogim ljudima. Ona je "poštena" osoba, ali uvjerena je u to kako se moralnost sastoji isključivo u iskrenosti. Naša jedina kći rođena je s 26 tjedana i težila je jedan kilogram. Liječnici su mi rekli da moja žena ima oštećen cerviks uslijed čestih abortusa koje je imala prije naše veze. Nikad mi nije rekla ni za jedan (toliko o njezinoj iskrenosti). Kći ima cerebralnu paralizu. Pokušali smo imati još djece nakon stoje otkriven problem s cerviksom. Nakon dva spontana pobačaja moja je žena konačno zatrudnjela. Bio sam lud od sreće. Ali u sedmom tjednu trudnoće moja me žena obavijestila da želi abortirati, a ja nisam mogao ništa uraditi, jer su mi ruke bile potpuno vezane. Sada, nakon što smo se rastali, živi u divljem braku s drugim muškarcem.

Moja će kći sljedeći mjesec navršiti 15 godina. Prije godinu dana povjerila mi je kako jednoga dana želi imati muža, djecu i dom. Promijenila je mišljenje otkad njezina majka živi nevjenčano s drugim muškarcem, i sada kaže da će, kad odraste, i ona sa svojim momkom živjeti nevjenčano.

U životu od svega najviše žalim što prije vjenčanja nisam obraćao više pažnje na one moralne znakove koji su jasno upućivali na karakter moje žene. Istina je da smo moja bivša žena i ja živjeli zajedno prije braka. Više bih volio da nismo, ali pokorio sam se njezinim željama, misleći kako to neće nikome nanijeti nikakvo zlo. Nisam shvaćao kako je naš divlji brak bio još samo jedan znak njezine moralne slabosti i slabosti karaktera

Možda će ovo pismo, kao i vaša poruka puštena u eter, pomoći drugima da izbjegnu zamke i neslućene posljedice nemoralnih postupaka.

"Žene su odavno odredile granice prikladnog, dopustivog i moralnog ponašanja. Očekivalo se da bi muškarc mogao "ponuditi" ili "pokušati" neke stvari koje se nalaze na samoj crti razgraničenja, znajući da će žena nametnuti i povući crtu. Mislim da mnogi od vas, usprkos tome što su žene prestale obraćati pažnju na društvene moralne norme (baš vam hvala, feministice), još uvijek misle daje u redu ako žena kaže da. Drugim riječima, ono što će ona prihvatiti postat će i za vas prihvatljivo.

Moralne norme nas zaštićuju od "neslućenih posljedica" tako što preusmjeravaju naš izbor od trenutačnog zadovoljenja prema izgradnji nečega stabilnoga, dugotrajnoga i što pruža dublje zadovoljstvo.

Morate postaviti vlastite standarde i od drugih zahtijevati da ih se pridržavaju. Ako živite samo za postizanje trenutačnog zadovoljstva, ili ako živite s povezom preko očiju, najvjerojatnije ćete doživjeti razočaranje i bol.

GOSPOĐICA KARAKTERA SUPROTNOG OD VAŠEGA

Slušatelj Martin hoda s dvadesetsedmogodišnjom ženom već tri godine. Oni uglavnom dobro komuniciraju, a "izgleda da problem predstavljaju" samo financije. Martin voli sigurnost, pa je sklon planiranju izdataka i štednji, dok je ona tip žene koja "troši bez razmišljanja". On kritizira njezine sulude financijske odluke, a ona njega jer je želi kontrolirati.§1

Nije neobično da se formalisti koji se mogu dobro obuzdavati vjenčaju s osobom slobodnog duha.To im omogućava da na neizravan način uživaju u slobodi koju sebi uskraćuju. Osim toga, potpuno suprotan utjecaj može ublažiti svu onu nepotrebnu krutost (na primjer, razliku između odgovornog i uštirkanog ponašanja!). Nažalost, to rijetko kad uspijeva tako glatko i uspješno, jer po pravilu svaka osoba počne štititi i braniti svoj vlastiti stil i mišljenje.

— Moja djevojka je veoma samostalna i ne želi daje itko ispituje o tome što radi sa svojim novcem i kako to utječe na njezin način života. Komentirao sam neke nje zine odluke, rekavši joj da one možda i nisu najpametni je u financijskom smislu, i mislim daje to medu nama prouzročilo priličnu napetost. Izdala je 54 čeka bez pok rića.

— Martine! Pa to je gore od nesmotrenosti.Tu više nije riječ o slobodnom duhu već o neodgovornosti i ile galnom činu.Tu isto tako više nije u pitanju razborita štednja i razborito investiranje umjesto uživanja u plo dovima rada. Ovdje je riječ o osobi koja nema samokontrolu ili osjećaj odgovornosti prema drugima i koja prezire autoritet. Neobično je da se vi, kao muškarac sklon sigurnosti i obuzdavanju, bacate u ralje takvom zmaju poput nje. Doista zanimljivo.

Kod takvih je ekstremnih razlika u karakterima zapravo riječ o ostvarivanju vlastitog unutarnjeg dinamizma preko druge osobe. Uzmite, na primjer, Martina. Ako je samokritičan i sklon samokontroli, najlakše će se rasteretiti ako te porive pokuša iskoristiti za kontrolu *nekog dru-*

riti sa svoie anksioznosti ~~

znate, njezini su postupci tako loši, da njegovi u vlastitim očima izgledaju dobro... kakvo olakšanje!

Ta metoda kojom pokušavate kontrolirati vlastitu anksioznost koristeći partnera koji je mnogo gori od vas nije jedini razlog zbog kojeg odabirete osobu koja je vaša potpuna suprotnost. Suprotnosti nisu same po sebi problem sve dok možete cijeniti razlike, uživati u njima i od njih imati koristi. Ako ste vi, na primjer, povučena osoba, a ona mnogo društvenija, ali koja poštuje vašu osobnost i uz koju možete nadograđivati svoju ličnost, onda znači da se događa nešto prekrasno.

Ali ako se razlike odnose na vrijednosti, ciljeve i religiozna uvjerenja, ne smijete ih ignorirati ili smatrati nevažnima samo zato jer ste zaljubljeni. Brak je mnogo više od produžetka vašeg hodanja. Brak zahtijeva visok stupanj sličnosti kad je u pitanju smisao života i obitelj. Bez tog dubljeg duševnog zajedništva nećete uspjeti razviti svoju ljudsku stranu, niti ćete se moći uspješno uhvatiti ukoštac sa životnim izazovima.

Problemi se neće riješiti *sami od sebe.* Morate imati odlučnost i sposobnost da ih riješite zajedničkim silama. To vam neće poći za rukom ako na svijet gledate potpuno drukčijim očima.

ONA JE FLORENCE NIGHTINGALE

U ovom ćete slučaju morati biti bolno iskreni prema sebi. Budite na oprezu sa ženom koja vas želi, iako pijete, drogirate se, živite promiskuitetno i neobuzdano, neuljudni ste, nasilni...

Žena koja vas želi u vašem najgorem izdanju vjerojatno je žena koja ne može izaći nakraj s mijikar(£mjt njegovu naibo-

Ijem izdanju. Kad ste u najlošijem izdanju, taj vam izbor neće pomoći na putu da postanete čvrsta i psihički zdrava osoba.

ZAHTJEVNA PRINCEZA

Predivno je kad muškarac ima obitelj za koju radi i tako svojim nastojanjima daje smisao i smjer, ali nije divno kad ima ženu koja stalno pred njega stavlja nove zahtjeve. Sethje, godinu dana nakon stoje diplomirao, oženio djevojku s kojom je hodao za vrijeme studija. Ona je jedinica iz bogate obitelji i odrasla je u izobilju, a roditelji su joj bili stalno za petama kako bi se uvjerili daje sretna, pa nikad u pitanje nije došla mogućnost da ne dobije ono stoje trebala ili željela.

Seth je dijete rastavljenih roditelja, radio je da bi mogao studirati i bio je oduševljen idejom da postane dio obitelji. Međutim:

> *Jedini problem sastojao se u tome stoje ona bila krajnje kritična prema osobi ili postupku koji se nije slagao s njezinom slikom idealnog supruga, doma, itd. Priznat ću da sam se nakon 10 godina braka počeo osjećati kao da bez prestanka okrećem žrvanj. Naporno sam radio i što sam više novaca zarađivao, to smo pronalazili sve više načina da ga potrošimo. Postao sam svjestan činjenice da "nisam sretan". Evo moga zaključka: ako na samom početku bračnoga života razmazite već ionako razmaženu ženu, od vas se očekuje da to radite zauvijek.*

U Sethovu je slučaju riječ o nedostatku reciprociteta.

priuštili zadovoljstvo. Ali nije nimalo divno kad je važna samo osobna sreća. Seth je, međutim, uvijek uspijevao preživjeti i bio je naviknut na to da se brine sam o sebi. To je prenio i na nju, nadajući se da svojim postupcima može stvoriti one lijepe osjećaje koje izaziva zajednički život u okrilju obitelji, a kojih je bio lišen dok je odrastao.

Sjećate se priče O. Henrvja "Dar tri kralja s Istoka"? Božić je, a siromašan, ali zaljubljen par nema novaca da jedno drugome kupi dar. Ona je odrezala svoju divnu dugu kosu i prodala je vlasuljaru kako bi njemu mogla kupiti zlatni lanac za zlatni sat, koji je obiteljsko nasljeđe. Ali on je prodao svoj zlatni sat kako bi njoj kupio krasan ukrasni češalj za kosu. Ako vi muškarci, u razdoblju dok se udvarate, ne osjetite takvu ljubav i potrebu da se žrtvujete... ništa od toga!

MATOVILKA

Dobar brak zahtijeva partnerstvo. Ako se žena vaših snova nikad nije brinula sama o sebi i zarađivala svoj novac, ako nikad nije na sebe preuzela odgovornost i bila samostalna, onda ona neće u vaš zajednički život unijeti mnogo razumijevanja, iskustva i kompetencije. Dakle, ako se ona nije nikad iselila iz roditeljskog doma ili je nevjenčano živjela s muškarcima... ništa od toga! Ona mora biti dovoljno sposobna i dovoljno samostalna da izađe iz svoje kule ili od nje kao partnerice nećete imati nikakve koristi.

SUPERFEMINISTICA

David Klinghoffer, književni urednik *National Reviewa,* napisao je članak za kolumnu "Život neženje" u *JeuHshJournal's,* u kojem kaže: "Postoji još jedna prepreka koja zatvara put prema modernom braku. Riječ je o tome da nisam potpuno siguran žele li moderne žene zasnovati obitelj jednako toliko koliko to žele i muškarci. Kako se mogu udati ili biti majke kad trče za karijerom isto tako agresivno kao i njihovi muževi? Istovremeno, ambicioznog muškarca bi donekle bilo sram da oženi ženu koja nije isto tako ambiciozna kao i on... Od svoje žene želim nešto moguće: da ima um muškarca i žensku dušu."

Pa, momci, nemojte se sramiti potražiti ženu koja drži do tradicije, i nemojte se sramiti ako želite usporiti napredovanje u karijeri kako biste postali integralnim dijelom u životu svoje žene i djece.

Pazite se žene koja misli daje sama prisutnost penisa u sobi dio neke seksističke zavjere; pazite se žene koja želi djecu, ali smatra daje u najboljem interesu djece ako se jače vežu uz dadilje ili tetu u vrtiću nego uz roditelje; pazite se žene koja vjeruje u to da sve dok je **ona** sretna svi ostali trebaju biti sretni; pazite se žene koja smatra da je svaki seksualni odnos u braku silovanje, osim u slučaju kad je ona raspoložena za seks; pazite se žene koja je bijesna na blagodati ženstvenosti; pazite se žene koja stalno raspravlja o teroriziranju i viktimizaciji žena; pazite se žene koja doživljava život kao rat između muškaraca i žena ili kao natjecanje; pazite se žene koja ne misli kako

Ali sve to ne znači da vaša partnerica ne može biti snažna, talentirana, sposobna i pametna.Takva će partnerica zapravo poslužiti kao dodatak vama! Moj slušatelj Ken, koji je po profesiji zubar, napisao je o svojoj "moćnoj" ženi:

> *Mislim da sam od života uspio brakom dobiti ono što sam želio, jer sam stvorio snažan sustav potpore koji je omogućio da postignem sve čega sam se uhvatio, a što mi samome nikad ne bi pošlo za rukom. Stoje jad sustav potpore, to su veće mogućnosti. Užasno mnogo dugujem svojoj ženi koja je snažna osoba.*

Nemojte se prepasti snažne žene — njezina snaga priskrbit će vam divnu prijateljicu i pomoćnicu koja će vam pružiti potporu, ohrabrenje i timski rad, a sve je to čini privlačnom, jer po definiciji privlačnost postaje važnija od zbroja svih njezinih "dijelova".

Kad je osoba ona prava

Slušatelj Barry napisao je divno pismo svojoj djeci, objašnjavajući im što od braka trebaju očekivati, zahtijevati, željeti i čime se trebaju zadovoljiti. On je shvatio da je "privlačnost" tipična osnova za mnoge veze, ali da postoje četiri specifična čimbenika koje ljudi obično ignoriraju i koji ih zbunjuju, a to su: povjerenje, poštovanje, ljubav i obveza. Povjerenje: znači da možete dijeliti vaše iskrene osjećaje

i pokazati ranjivost bez straha da će se zbog toga vama

Poštovanje: zahtijeva od osobe koju poštujemo da bude moralna i da poštuje principe koji imaju univerzalnu vrijednost. Poštovanje se mora zavrijediti. Poštenje, suosjećanje i karakternost su odlike koje posjeduje poštovana osoba.

Ljubav: znači potrebe, želje i dobrobit druge osobe pretpostaviti svojima. Ako se rukovodimo tim kriterijem, "nesebičnost" postaje definicija ljubavi.

Obveza: ona je ugovor, zalog i obećanje koji se ne smiju prekršiti. Ona predstavlja stabilizirajuću silu ili ljepilo kojim će učvrstiti vezu. U današnjem svijetu obveza prema nekome ili nečemu gotovo i ne postoji. Izazov postaje vaša odgovornost da se uzdignete iznad stalno promjenjivih društvenih konvencija i da se obvežete na nepromjenjive vrijednosti i istinu.

Zadivljuje činjenica da ta četiri čimbenika, kad se ispune, čine osobu mnogo privlačnijom od čvrstoga tijela i punih usnica.To je istina! Ne vjerujete mi? Možda ćete povjerovati Marku:

> *Na početku naše veze bila mi je privlačna, ali prema njoj nisam osjećao onu snažnu seksualnu želju koja je prevladavala na početku mojih prijašnjih veza. Tek sada kad znam što se nalazi u njezinu srcu i mislima, ona u meni pobuđuje snažnu seksualnu želju. Ta želja se temelji na mojem dubokom poštovanju prema njezinoj inteligenciji, karakternosti i vrijednostima do kojih drži.*

Hej, pa ovo ne govori penis — ovo govori cjelovita ličnost! Korist te spoznaje pruža predivan život. A sada

Odabrao sam za ženujanet zato jer mije bila intelektualno dorasla, puna ljubavi, pažnje i suosjećajna. Zajedno smo već 33 godine, a proveli smo ih dijeleći ljubav i podižući četvero djece. Moja žena je našoj djeci bila majka, a ja otac. Izgradili smo obitelj radeći ono što je bilo najbolje za našu djecu. Janet već 12 godina boluje od Lou Gehrigove bolesti. Ta bolest ju je svela na potpunu ovisnost o nama. Brinem se za nju kod kuće kako bi mogla ostati integralnim dijelom obitelji. Tijekom njezine bolesti djeca su naučila brinuti za nju i suosjećati s njom.

Odabrao sam anđela i, iako tugujem, zahvalan sam što je Janet ušla u moj život.

Mogućnost da se na svoj bračni život osvrnete s toliko zahvalnosti trebao bi biti vaš cilj kad razmišljate o vjenčanju. Prije nego zaprosite osobu, zamislite daje prošlo 25 godina i da se trebate osvrnuti na današnju odluku.Jeste li sigurni da odluku donosi vaše najsnažnije, najotvorenije, najsvjesnije i najobjektivnije ja? Ako niste sigurni... ništa od toga... možda samo trenutačno, a možda i trajno.

Mislim da bi vjenčanje trebalo biti ilegalno ako niste išli 6 do 9 mjeseci na predbračnu terapiju. Iskustvo stečeno tijekom savjetovanja spriječilo bi vas da ignorirate stvarnost, a pružilo bi vam mogućnost da istražite vaše zajedničke ciljeve, snove, vrijednosti, obveze, ono što po štujete i u što vjerujete, jednom riječju: vaš životni stil. Zvuči previše pragmatično, a premalo romantično? Dobro! Živimo u pragmatičnom svijetu, naravno, motivira nom ljubavlju, obvezom i vrijednostima, ali ipak pragmatičnom .-.....-. .

Slušatelj Dave ističe vrednote koje traži i koje je našao u svojoj ženi s kojom živi već 24 godine. Razmislite koliko su vama važne te vrednote: *Dobro je potkovana u svojoj vjeri. Nije materijalist — cijeni ono što imamo. Ne puši, ne drogira se, ne pije. Ona je uljudna i brine za druge ljude, što u današnjem*

svijetu postaje prava rijetkost. Ona može obećati i održati obećanje. Ona me voli i podržava, pa čak i onda kad na površinu

izbije moja nesavršenost.

Doima li se ona presavršenom? Ona, zapravo, ima i neke mane. Ali ovoga trenutka ih se ne mogu sjetiti.

Nadam se da osjećate kako vas je ovo poglavlje odvelo na putovanje od vaših prepona do vaše duše. Nemojte dopustiti da izbor vaše partnerice bude slučajna igra sudbine ili da bude motiviran požudom, ukazanom prilikom ili stjecajem okolnosti. Obitelj nije samo središnji dio društva već i vašega života, kritična prema vašoj dobrobiti kao i prema vašoj djeci i svijetu.

Ne želim završiti ovo poglavlje ne spomenuvši vašu obvezu i mogućnosti koje imate u slučaju kad ste glupo postupili u odabiru partnerice. Razmislite o ovom Deborahinu pismu:

Moj se tata, pokoj mu duši, žrtvovao za mene i moje sestre. Ostao je u braku s mamom, iako se njihov odnos nije temeljio na ljubavi. Mama je imala psihičkih problema, pa nam je život pretvorila u pakao. Dok smo bile UiU

krivila tatu daje napusti", ali on je ipak ustrajao i pružio nam stabilnost koju bez njega ne bismo imale. Imao je djecu koja mu ne bi zamjerila daje otišao, a ipak je poštovao svoju obvezu. Moj tata nije bio savršen, griješio je, ali je za sve učinjene greške preuzeo odgovornost — čak i za grešku počinjenu oženivši se mamom.

Ali mogu reći da sam zbog njegove plemenite i časne žrtve naučila cijeniti izbor koji se temelji na dobroti, jer mije on poslužio kao uzor. Sada imam 40 godina i svakodnevno blagoslivljam uspomenu na oca, jer nas nije ostavio same s mamom.

Vidite, muškarci, i kad upadnete u "glupi brak", stvarate obveze koje vam služe na čast, a koje ostavljaju divne uspomene u srcima drugih.

Izbor prave osobe

Jednog dana sam izazvala svoje slušatelje da na osnovi svojih želja naprave originalan popis za savršenu ženu, a da ga zatim preinače i naprave drugi, motiviran zrelošću i zdravim razumom. Evo jednog tipičnog primjera:

Originalan popis:

1. prekrasna
2. seksi
3. zgodna
4. sportsko tijelo
5. svira neki glazbeni instrument
6. voli seks
7. izvrsna kuharica
8. odijeva se seksi
9. od trenutka kad se ujutro digne pa sve do odlaska na spavanje izgleda savršeno i dah joj miriše po metvici
10. pametna

Preinačen popis:

1. inteligentna
2. duhovita
3. ima smisao za humor
4. nježna
5. puna ljubavi i pažnje
6. voli djecu
7. topla
8. uslužna
9. pruža podršku
10. privlačna

Ovaj slušatelj sigurno neće krenuti prema oltaru i upasti ravno u "glupi brak".

7. GLUPA ULOGA MUŽA

Muškarac će 24 sata dnevno juriti za ženom. A kad je ulovi i oženi, usredotočit će se na svoju sljedeću opsesiju.

JOHN, 1996.

Odmah ćemo krenuti s "određivanjem" dobrih bračnih odnosa, služeći se objašnjenjem slušatelja Dana koji je brak usporedio s motorom automobila:

***Brak** je poput fino podešena **motora automobila.** Sto više ulažete u njega, bolje će raditi (muška logika). Sto u njega stavljate kvalitetniji benzin, to će on postizati veću kilometražu. Motor treba pažljivo održavati izmjenom ulja,filtera i svjećica. Kad otkaže jedan njegov dio, poremeti se rad čitava motora.*

*Ulje predstavlja **komunikaciju** između bračnog para, u njihovu stalnu komunikaciju moraju biti uključeni svi životni aspekti. Parovi moraju uživati u vremenu koje provode zajedno i medu njima mora postojati razumijevanje ako žele da njihov brak uspije. Ako ulje ne dođe u određeni dio motora, on će se pregrijati i doći će do kvara. Kad dođe do prekida u komunikaciji, pojavljuje se nerazumijevanje, mi postajemo nesigurni i frustrirani u odnosu s partnerom i na kraju eksplodiramo i … .. .„ počinjemo sevonašati iracionalno.*

U tom trenutku u igru se uključuju filteri, koji zaustavljaju nečistoću i sprečavaju njezin ulazak u radni sustav. ***Filteri*** *predstavljaju* ***opraštanje.*** *Vaša veza može biti savršena, ali bez obzira na to uvijek će se pojaviti neko nerazumijevanje i frustriranost. Ako budete u sebi nosili mržnju, pretvorit ćete se u ogorčenu i depresivnu osobu. Oprostiti znači zaboraviti i nastaviti dalje sa svojim životom.*

Svjećice za ***paljenje,*** *na kojima nastaje iskra, koja mora biti dovoljno jaka da pokrene motor, predstavljaju* ***strast*** *bračnoga para. Da bi veza rasla i razvijala se mora postojati strast. Ta iskra se odnosi na seks, ljubav i privlačnost.*

Motoru mora nešto stalno davati snagu — to je benzin, a on predstavlja ***zajednički napor*** *koji par mora uložiti u svoj odnos. Motor neće raditi bez benzina, isto kao što se veza neće razvijati bez pažnje i truda. Oba partnera moraju preuzeti odgovornost da u svoju vezu stalno dolijevaju benzin. Ako se motor dobro održava i ako je spremnik za benzin pun, ne bi smjelo biti nikakvih problema.*

Nije li ovo nevjerojatno poučno? Da. Međutim, čini se da za mnoge muškarce prijelaz s održavanja motora na održavanje bračne veze predstavlja mučnu borbu. Zbog čega je to tako?

Zašto se mnogi od vas osjećaju neugodno, pa čak i iziritirano i na samu pomisao da "radite one stvari za koje znate da ih ona voli", ili da se ne stidite pokazati kako ste

'rnrmnt-irni i *Act* nakite nj kvalitetu i ra7VOI vaše veze"?

Sada ćemo navesti razloge zbog kojih na kraju počinjete bacati blato na vaš brak, umjesto da preorete zemlju i obavite vlastitu emocionalnu žetvu doživotnog zadovoljstva.

l.Vi ne shvaćate ili ne vjerujete u to da u vašoj bračnoj vezi možete požnjeti zadovoljstvo! Vi uglavnom mislite kako su "muške stvari" (posao, sport, ispijanje piva, novac, stalno dostupan seks) dovoljne da vam daju snage i usreće vas. Uopće nema nikakve sumnje u to da vas ti pothvati i iskustva vesele. Ali to su ujedno i pothvati visoka rizika s nepredvidljivom stopom uspjeha i neuspjeha. Sposobnost da preživite neminovne životne udarce, a da spas ne tražite u bijegu u alkohol, droge, promiskuitetnost, nasilje, depresiju ili anksioznost, neminovno zahtijeva sigurnu i stabilnu bazu: vaš brak i vašu obitelj.

2. Brak smatrate programom na koji imate "pravo" i kroz koji "cijeli život dobivate slatkiše". Takav mentalitet proizlazi iz arogancije: smatrate da su tzv. "muške stvari" superiornije i mnogo potrebnije čovječanstvu od "ženskih stvari" (veze, obitelji, djece, zajedništva, doma, religije, dobrovoljnog i dobrotvornog rada...). Prema tome, budući da ste muškarac, vi zarađujete za kruh i ništa drugo se od vas više ne smije tražiti.Vaš osjećaj pripadanja i vezanja za ljude, različite od onih s kojima se natječete, tako je nerazvijen da u slučaju kad čeznete za privrženošću, podrškom i (ne daj Me!) odgojem, pribjegavate piću ili "svjetlucavu omotu" (može se odnositi na slatkiše ili na "mladi komad"). Problem takva načina ponašanja sastoji se u tome što vi uistinu nikad ne postajete dio bračne zajednice ili

3. Brak smatrate prirodnim *završetkom* vašega "osvajanja": odabrali ste ju, udvarali joj se, vjerojatno je odvukli u krevet, zaručili se s njom, oženili... stvar je obavljena... vi nastavljate sa svojim životom, dok se ona mora brinuti za sebe i za vas, susjede, kućne ljubimce i za sve one s kojima ste oboje genetski povezani. Zar to ne zvuči poznato? Kod većine životinja riječ je uglavnom o tome — mužjak se bori s drugim mužjacima i što ih više pobijedi, to osvaja više ženki i tako osigurava širenje svojih gena. Nakon toga se vraća potrazi za hranom i borbama za očuvanje svoga teritorija. Muškarci (pripremite se za ovo, momci) imaju i drugih emocionalnih prohtjeva osim širenja gena, bogaćenja i uspona na društvenoj ljestvici: to su potreba za razumijevanjem, podrškom, nježnošću, seksom temeljenim na ljubavi, naklonošću, odanošću... mogla bih nastaviti unedogled, ali ne bih vas željela rasplakati već na samom početku ovoga poglavlja. Prema tome, ako ženu smatrate "osvojenim trofejem", a ne "izvorom", prouzročili ste velik gubitak svom srcu, svojoj duši i cijelom biću.

4. Nalazite se u fazi "poodmakle adolescencije", u kojoj vaša partnerica postaje "seksualno dostupna mama— koja se brine za vas (je li to možda incestuozna situacija neopterećena osjećajem krivnje?). Bez obzira na to je li vaša majka bila ili nije bila uvijek pokorni sluga, vi smatrate da se žena *mora brinuti za vas,* a sama činjenica da živite s njom njezina je nagrada, ili bi to trebala biti. Pretpostavljam da takav stav opravdavate time što vjerujete u to daje vaš *posao* **način** na koji

.,».,.,. icta^nipt-p rla se hrinete o nioi. Ali. sinko. to niie istina

— svoj biste posao obavljali i u slučaju da živite sami. Trebali biste promijeniti mišljenje i shvatiti kako i muž i žena rade da bi preživjeli i zadovoljili osnovne životne potrebe. Međutim, ono što vas dvoje pružate jedno drugome na osobnom planu daje braku ljudskost i značenje.

5. Zaljubljenost, vezanost i pažljivost smatrate neugodnim prepuštanjem ženskoj dominaciji ili kontroli. Ako vas drugi muškarci vide kako svojoj ženi kupujete malene, simbolične darove kojima izražavate svoju ljubav — a ne kupujete ih zato da biste je smirili, "jer ste je prije toga zbog nečega razbjesnjeli" — smatraju li da vas žena drži pod papučom? Smatra li se "nemuževnim" ako još uvijek, nakon toliko godina, duboko i strastveno volite svoju ženu? Hoćete li dopustiti da zavidna i adolescentna izrugivanja vaših "prijatelja" određuju jačinu emocija koje osjećate prema ženi? Sumnjate li u svoju muževnost i zrelost ako uživate u tome da svojoj ženi pokazujete koliko je trebate, volite, cijenite i koliko ovisite o njoj? Je li istina da pravi muškarac ostaje sam? Ne, nije. Osamljen čovjek, bez smjera i cilja u svojim nastojanjima, ili bez životnog smisla, ostaje sam.
6. Brak je za vas nužno zlo u koje ulazite ako želite da vas drugi smatraju odraslom, odgovornom i heteroseksualnom osobom. Ne možete vjerovati u to da bi vam brak mogao nešto pružiti — morate se oženiti zato jer ste došli u određene godine kako ljudi ne bi pomislili da ste čudak. Uvjerena sam da do takve reakcije dolazi jer vi osobno smatrate da ste "čudni", pa se bojite_da.bi ta moguća istina u braku "i jelo". Ako ste takav tip muškarca, onda se vanjskom svijetu možete doimati kao snažna i čvrsta ličnost, ali vi se zapravo bojite svojeg unutarnjeg "ja". Emocionalnu izolaciju (dokazujete je ocrnjivanjem braka i/ili smatrajući daje želja žena za interakcijom i intimnošću ludost) izabrali ste kao svoje utočište. Dakle, takav muškarac, kakav ste i vi, može se oženiti kako bi u očima drugih "izgledao normalan", ali on ostaje emocionalno neprisutan i ne trudi se sakriti svoju ranjivost.Tipično je da on istovremeno ne uzima u obzir partneričinu potrebu za ljubavlju i pažnjom. Kakva šarada!
7. Brak za vas predstavlja gubitak slobode, jer ne možete doći i otići kad to želite. Dok ste mladi u pravilu nemate stvarni životni cilj. Spontanost koja je karakteristična za mlade ljude, a odnosi se na sposobnost da bez nekog određenog razloga odete bilo gdje kad vam se to prohtije, proizlazi iz te besciljnosti. Radite "bilo što" kako biste ispunili tu prazninu, što vam pruža stimulaciju, uzbuđenje, aktivnost i zabavu. Takav način života od vas ne zahtijeva mnogo, a ono što vam se "ne sviđa" to i "ne radite". Kad se oženite, vaši postupci imaju smisao i svrhu. Oni su značajni za druge, kojima vi automatski postajete važni. Možda se to čini zastrašujućim teretom, možda izjava da vam "nedostaje sloboda" ima veze s vašim strahom od obveza i odgovornosti. Čudno zvuči, ali baš ta nastojanja predstavljaju najveću prijetnju i izazov i neminovno pružaju najviše zadovoljstva. 8. Je li za vas brak samo običan prekid u obavljanju j i i V l i V nnsiova? Doživliavate

li vrijeme provedeno sa ženom i obitelji kao kratak zastoj u inače produktivnom iskorištavanju vašega vremena (mogli ste, na kraju krajeva, stavljati ulje u vaš *Harley,* zar ne?)? Užasno je tužno kad muškarci u životu najviše cijene svoj posao — razlog tome možda leži u njihovoj slabosti i strahovima, a možda u njihovoj aroganciji i težnji za moći. Možda vam više zadovoljstva pruža dio svijeta koji možete kontrolirati prijetnjama o preuzimanju poslova, nego što vam ga pruža spoznaja o tome je li vašoj ženi i djeci stalo do toga hoćete li živjeti ili umrijeti.

9. Za vas je bračni odnos "ženska stvar", a tolerirate ga samo zato jer vam omogućava stalno dostupan i siguran seks, oslobođen osjećaja krivnje. Jurnjava za ženama i zavođenje proces su "pogodaka-i-promašaja". Zar nije bolje kod kuće imati ženu koju možete dobiti kad god poželite? Tako možete dobiti seks, ne iscrpljujući se na trošenje vremena i novaca. Užasno ide na živce, zar ne, kad vaša žena vidi da imate potencijal za mnogo smisleniji život od seksa na brzinu iza kojeg slijedi jurnjava na posao? Dobro mije poznata ona standardna muška šala o tome da napetoj ženi za opuštanje treba dobra ševa. Mislim da bi isto tako trebalo postati samo po sebi razumljivo da svakom napetom (odnosno, duhovno i emocionalno izgubljenom) muškarcu treba žena koja će ga željeti čak i **nakon** ševe.
10. Dom je mjesto odmora na kojem se (ako se uopće pojavite, ako niste pijani, ako niste poševili neku drugu ženu na putu do kuće i ako niste predali svojoj ženi platnu vrećicu) osjećate smirenim, ier ste uradili sve ono što se normalno očekivalo od vas. Sada vas se mora ostaviti na miru. Na kraju krajeva, zar dom nije jedino mjesto na svijetu na kojem vas se ne smije uznemirivati i gnjaviti? Ako odgovarate ovom tipu znači da ste vrlo depresivan muškarac.Vi mrzite život i odbijate mogućnosti koje vam mogu pružiti radost i sreću.

Ako odgovarate bilo kojem od ovih prototipova, znači da se uvrštavate medu one muškarce koji su propustili mnoga ugodna i dirljiva iskustva, po kojima se obični život razlikuje od života vrijednog življenja.

Oženjen sam... I što sada?

Izgleda da mnogi muškarci iz gornjeg popisa parametre muškosti definiraju "čvrstoćom" karaktera ili doljnjeg organa — sigurno ne ljubaznošću i nježnošću — a isto je tako mislio i moj slušatelj Ken... sve dok:

> *Moja žena veoma voli slušati vaše emisije i često govori o onome što ste rekli. I ja ih slušam, ali nikad nisam našao vremena, niti sam imao interesa da se javim u emisiju sve do danas. Dok sam se vozio kući, slušao sam vas kako govorite o tome da su vam neki ljudi pisali o onome što je promijenilo njihov odnos s partnerom.*

Počeo sam plakati. I sada dok ovo pišem, jedva se suzdržavam od toga da ponovno ne zaplačem, raz mišljajući o tome kako sam, oženivši se,gotovo sve uprs->.,.„ bnn i i^ouhin žpnu hniu tnhn npi?mierno volim. .....*

Oboje sada imamo 42 godine, a vjenčali smo se s devetnaest godina ne zato jer smo "morali", već zato što smo se voljeli.

U početku braka nisam pokazivao ljubav i nježnost, niti sam bio često kod kuće. Odvukao sam svoju ženu iz njezina doma u kojem je živjela 15 godina da bih je bezobzirno ostavljao samu dok sam seja provodio sa svojim prijateljima.

Nikad nisam nosio vjenčani prsten. Moram priznati da, iz meni nepoznatog razloga, nikad nisam prevario svoju ženu, a ni ona mene. Ali iz nekog sam razloga osjećao da me prsten sputava ili mi nameće kontrolu — kao da mi na neki način oduzima slobodu.

Žena je od svoje majke dobila savjet da ustraje i da uloži napor kako bi brak uspio. To je bio razlog zbog kojega me nije ostavila. Ona je tako divna osoba, izvana i iznutra, pa sam se uvijek pitao zastoje ostala sa mnom. Ja sam od glave do pete sportski tip: bavim se borilačkim vještinama, trčim, igram bejzbol — ne postoji sport koji mene ne bi zanimao. Cesto se pitam nisam li se zbog toga ponašao glupo ili tvrdoglavo.

Ovo pišem drhtavih ruku, a suze se nezaustavljivo slijevaju niz moje lice—grozno mije neugodno.

*Prekretnica u našem odnosu dogodila se dok su naša djeca bila malena i kad smo gotovo sve svoje vrijeme posvećivali njima, pa jednostavno nismo mogli uloviti malo dragocjenog vremana i posvetiti ga jedno drugome. Jednom smo negdje čuli da u takvim situacijama pomaže zajedničko tuširanje. Odlučili smo da i mi pokušamo, pa smo se navečer, nakon što bi djecu stavili u krevet, zaipdnn tuširali AL>n ip clu/siinrt u tr, <><«'<'/»**<.?*

zazvonio telefon ili zvonce na vratima, nismo obraćali pažnju.

Naša tuširanja nisu bila obojena seksom, mada se i to ponekad dogodilo. Ti trenuci provedeni zajedno mnogo su nam značili, jer smo konačno mogli razgovarati i doista se upoznati. Prali smo jedno drugome leđa, noge i cijelo tijelo. Ali najvažnije je to što smo saznali nade i snove koje je svatko od nas gojio i spoznali da najvažniju ulogu u njihovu ostvarivanju ima onaj drugi.

Sada znam zašto mi zbog nje zastaje dah — zato jer ju volim svim svojim srcem. Ona je moja najbolja prijateljica i najvažnija osoba u mom životu. Kad sam s njom, osjećam se kao da se nalazim u raju.

Stalno je u mojim mislima. Čak i onda kad nije pokraj mene, vraća mi osmijeh na lice. Ako to nije ljubav, onda doista ne znam što jest.

Ako imate problema u komunikaciji sa svojim bračnim drugom, ugasiteTV, ne javljajte se na telefon, otuširajte se zajedno, budite nježni jedno prema drugome, dobro naćulite uši i slušajte — ono najbolje što vam se moglo dogoditi u životu stoji ispred vas.

Oprostite, ali ne mogu nastaviti dalje, jer toliko plačem da me zaboljela glava. Ali samo sam vam htio reći kako sam spasio svoj brak pomoću nečega tako običnoga kao stoje to tuš.

Kenovo me pismo svojim intenzitetom, iskrenošću i spontanošću duboko dirnulo. Sudeći po mnogim faksovima koje mi šaljete i po vašim pozivima koje dobivam nakon što u emisiji pročitam pismo poput ovoga, u ko-

takvo pismo ima ogroman utjecaj na vas, jer na tako jednostavan, a opet strastven način govori o onome što vi, muškarci, trebate i želite iskusiti i osjetiti. Zbog toga i objavljujem takva pisma u ovoj knjizi — da vas usmjere na vašu *unutrašnjost* i da spoznate istinu o sebi. Pođimo na to putovanje zajedno. Počet ćemo s vašom iskre -nošću: nije li istina da se osjećate poniženo ako vas se smatra samo *običnim* "suprugom"?

Da biste izbjegli prišivanje etikete, koju su Ken i mnogi drugi oženjeni muškarci s radošću prihvatili i zavoljeli, dobro pazite da ne uradite sljedeće:

- Nemojte joj reći "Volim te" (a da pribjegnete naizgled zgodnom eufemizmu kao što je "Mačkice moja"? Fuj!)
- Nemojte nositi vjenčani prsten. ("Oh, mrzim nakit"/ "Simboli mi nisu potrebni kao podsjetnik", a u obzir dolaze i druge odabrane laži.)
- Nema potrebe daje zovete kući i kažete "Bok!" ili da joj javite kako ćete se vratiti kasnije nego obično. ("Oženjen sam, ali nisam i kastriran!", glupi je poklič kojim izražavate svoju slobodu.)
- Nemojte joj pomagati u kućnim poslovima. ("Svoje sam odradio u uredu. ")
- Nemojte se odreći svega onoga što ste radili kao "sa mac" ili sa svojim 'Trendovima". ("Muškarcu je potre ban slobodan prostor.")
- Nemojte je uključiti u donošenje odluka o velikim kupovinama (vaših igračaka), a razbjesnite se kad ona zatraži tu istu privilegiju (njezine igračke). ("Hej, tko

unravlia ovnm 1cnrr>m?Tlrr> ip nvrlif *crcnAo^'V*

.....

.

- Nemojte smatrati "vrijeme provedeno s njom" važnim i produktivnim ("Očekujem od tebe da budeš ovdje kad te trebam, a ne da negdje vani s glupim prijatelji cama gubiš vrijeme i novac.")
- Slušanje o tome kako je provela dan ili o tome što mis li ili kakve ima ideje, nemojte smatrati veoma zanimlji vim ili potrebnim. (Previše prijeteće za vas?)
- Na stalno udvaranje — znate, ona romantična stvar — gledajte samo kao na obvezu koja vam ide na živce. ("Žene su previše djetinjaste, ovisne i zahtjevne.")
- Ne obraćajte pažnju na svoj izgled i higijenu. ("Hej, ta kav sam, kakav sam. Prihvati me takvoga ili me ostavi.")
- Nemojte misliti da ima nešto lošega u tome ako cijelu noć radite u garaži ili gledate TV. ("Ovo je moja kuća — u njoj mogu raditi što god hoću.")

Momci, ako vam nešto od ovoga zvuči poznato, možda ćete osjetiti trenutačnu moć, vlast ili pobjedu, ali neminovno ćete izgubiti sve ono što ima vrijednost. Slušatelj Alan shvatio je to na vrijeme i zato sebe smatra sretnikom:

> *Hvala vam što ste bili moja savjest. Prošlo je oko tri godine od onoga dana kad sam išao svojoj ljubavnici. Vozeći se, slušao sam vašu emisiju i čuo sam jednog muškarca koji je tvrdio kako ima ljubavnicu jer više ne voli svoju ženu. Vi ste mu rekli da bi tu energije koju je dobrovoljno trošio na ljubavnicu trebao utrošiti na svoju ženu! Mislim da vas je pitao "Kako?", a vi ste mu od-*

Otada te riječi odzvanjaju u mojoj glavi. Mislim da je svima nama ponekad potrebno zvono za uzbunjivanje. Moje je zazvonilo toga dana. A shvatio sam i to da riječi "Volim te" nemaju nikakvo značenje ako ih uputimo bilo kome, a ja sam živio u toj laži. Svaka veza zahtijeva naporan rad. Time želim reći da svog partnera ne možemo uzeti zdravo za gotovo i pokušati umjesto njega misliti. Moramo međusobno komunicirati i biti spremni žrtvovati se kako bismo uspjeli u onome što nam je doista važno.

Vaše praktično razmišljanje i stručnost pomogli su mi da se konačno suočim sa stvarnim životnim problemima iznutra, a da za njih ne krivim druge.

Sretan sam što imam dva predivna sina od 4 i 2 godine. Sretan sam i zbog toga što mi se ukazala prilika da se pomirim sa ženom i da započnemo novi život. Ne mogu naći riječi kojima bih opisao zadovoljstvo koje nam pruža spoznaja da su uz nas oni koji nas vole i prihvaćaju usprkos našim nedostacima. Ako pokušate sakriti te nedostatake napuštajući one koji vas vole ili zadajući im bol, onda postupate glupo.

U Alanovu pismu se javlja nevjerojatno važan koncept okrivljavanja drugih, a posebno žene i obitelji, zbog vlastitih životnih problema ili emocionalnih previranja. Znam daje muškarcima mnogo teže nego ženama pokazati slabost, strah, zabrinutost, potrebu za nekim, nesposobnost, neuspjeh, zbunjenost, izgubljenost, pa čak i tugu.Ta životna iskustva baš i ne možemo ubrojiti medu ona najželjenija, ali ta su iskustva definitivno dio ljudskoga Stania TCad 7ena nnlca7p iprlnrv *r\A* t-iVi "t-^čViV." ct-i_

nja, muškarci (i druge žene) udružuju snage da ga "poprave"! Kad se pokaže kod muškaraca, oni to stanje nastoje "popraviti" u tajnosti i pri tome uključuju druge samouništavajuće postupke. Priznati da smo u nevolji i da trebamo pomoć nisu tipična rješenja kojima pribjegavaju muškarci da bi riješili ljudske probleme s kojima se povremeno svi suočavamo.

Žalosno je da su mnoge žene, koje muškarcima prigovaraju zbog toga što otvoreno ne pokazuju svoje osjećaje i ne razgovaraju o njima, prve koje će ih napasti kad se "otvore".To se događa zbog toga što žene u pravilu ne žele da njihov muškarac otvoreno pokazuje svoju senzibilnost (na leda žene svaljuje se odgovornost za takva muža, a osim toga ona gubi onu zamišljenu predodžbu o muškarcu kao zaštitniku). Iskreno govoreći, žena želi da njezin muškarce bude senzibilan prvenstveno prema *ženskim osjećajima* i zanimaju je samo pozitivni osjećaji koje goji prema njoj!

Isto je tako istina da su mnogi od vas, do trenutka kad su dospjeli do faze u kojoj iskreno i otvoreno govore o svojim problemima, već stvorili pravi kaos očajnički pokušavajući "riješiti" problem — postupcima usmjerenima na sakrivanje osjećaja i štetnim ponašanjem motiviranim frustriranošću i samoobranom (opravdano ili neopravdano) — tako daje vašim ženama postalo užasno teško da se dovoljno saberu kako bi vam mogle dati ono što vam je potrebno i što vam trebaju pružiti svojom brigom. Ako je ovo za vas tipično ponašanje, nemojte njih kriviti!

A sada ćemo se vratiti na još jednu važnu stavku u Alanovn nkrmi a ro ie moralnost. Moralna vriiednost

koju unosimo u naš odnos upravo je ono što čini razliku između ponašanja usmjerenog na "samoobranu" (drogiram se, pijem, jurim žene, kockam se i radim još neke druge stvari, jer... *sada sami dodajte ispriku)* i onoga usmjerenog na zdravo preživljavanje. Moj slušatelj Art je to *konačno* shvatio:

> *Ženio sam se 8 puta s 5 različitih žena. Vi ste mi konačno pomogli da shvatim u čemu je moj problem. Privukli ste moju pažnju svojom izravnošću i konkretnomu. Vašu emisiju slušam zajedno sa svojom ženom. Ja imam 60 godina, a ona 63. Ovo je njezin četvrti brak. U svim sam svojim prijašnjim brakovima iz vida gubio obvezu. Svakoj sam se svojoj ženi obvezao, ali smatrao sam da iz braka mogu uvijek izaći u slučaju da dođe do nesuglasica. Slušajući vaše emisije shvatio sam daje postojalo nešto čemu se nikad nisam obvezao — a to je brak.*

U ovom je pismu prisutno duboko razumijevanje problema: budući da vaši osjećaji prema drugoj osobi mogu rasti i opadati s neregularnošću vaše probave, vaša obveza prema bračnom zavjetu mora to nadvladati. U tom slučaju vi ćete se uvijek ponašati s više ljubavi i pridonijet ćete uspjehu i kvaliteti vašega braka.To, na primjer, znači da će vam u slučaju ako ste ljuti zbog nekog nesporazuma ili iziritirani i odlučni da se osvetite (kako biste izravnali račune, dali joj lekciju sa željom da osjeti istu bol koju ste vi osjetili), vaš osjećaj obveze prema braku i obitelji pomoći da prebrodite tu kriznu situaciju.

Vaši nruhinri r<=> clii^rliri *ni*

u kontekstu te obveze, a ne ono što želite uraditi u kontekstu vašega lošega raspoloženja.

Jedan moj slušatelj, sredovječni razvedeni muškarac, poslao mije svoj popis 10 gluposti kojima si možete upropastiti brak:

1. *Nakon vjenčanja prelazite s prebrze vožnje u vrijeme udvaranja na sporu vožnju pod kontrolom.*
2. *Slušate samo jednim uhom.*
3. *Stalno gledate sport na kablovskoj TV*
4. *Zaboravljate (ma nemojte mi reći) godišnjice.*
5. *Kritizirate njezine navike (naročito ono zastrašujuće, dugo vrijeme koje provodi u kupaonici).*
6. *Samo jednom pitate "što nije u redu?", kad već zna te odgovor.*
7. *Previše radite, a premalo se zabavljate.*
8. *Nemarno se odnosite prema osobnoj higijeni.*
9. *Sve uzimate zdravo za gotovo.*
10. *Nikad ne razgovarate o važnim stvarima.*

Doktorice Laura, hvala vam što ste poslužili kao zavoj na raskrvavljenim koljenima moga bolnoga slomljenoga srca.

A sada, prije nego što nastavim s pogreškama koje vi, momci, činite u obavljanju vaših bračnih dužnosti, osjećam moralnu obvezu da prema vama pokažem razumijevanje. Iako postoje očiti osnovni standardi za suprugovo dolično ponašanje u braku (tu se podrazumijeva da nemate izvanbračne veze, da se ne ponašate nasilnički i da ne pijete ili se ne drogirate, da pružate zadovoljavajući seks, da razgovarate i zajednički provodite vrijeme, da

nr->m-w/3»-f. n Irn^onclrim nriclrnrima i *nlcn* rlipre-------nna SU.

znate, vaša — da blagdane provodite s rodbinom...), specifični načini ponašanja nisu tako jasno određeni, jer smo mi žene — iskreno govoreći — promjenjiva raspoloženja i prilično kompliciranе. Ovaj popis pravila skinut s Interneta (nepoznata autora) to jasno izražava.

Pravila:

1. Žene određuju pravila.
2. Pravila su u bilo koje vrijeme podložna promjeni, bez pret hodne najave.
3. Nijedan muškarac ne može znati sva pravila.
4. Ako žena posumnja u to da muškarac zna sva pravila, ona mora odmah promijeniti neka ili sva pravila.
5. Žena je uvijek upravu.
6. Ako nije upravu, to je stoga stoje došlo do nerazumijevanja koje je izravan rezultat nečega stoje muškarac pogrešno ura dio ili rekao.
7. Ako se pravilo br. 6 može primijeniti, muškarac se odmah mora ispričati zbog nesporazuma koji je izazvao.
8. žena može promijeniti svoje mišljenje kadgod joj to padne napamet.
9. Muškarac nikad ne smije promijeniti svoje mišljenje, a da prije toga od žene ne dobije pismeno dopuštenje.
10. Žena ima potpuno pravo na to da u bilo koje vrijeme pokaže srdžbu ili uzrujanost.
11. Muškarac mora uvijek sačuvati prisutnost duha, osim ako žena ne želi da on pokaže srdžbu ili uzrujanost.
*12. žena ne smije **NI POD KAKVIM** okolnostima poka-*

..-vsiti mufbrtrru r\n an žpli m?i\utiti ili uzruiati.

13. Bilo koji pokušaj da se pravila potkrijepe dokazima može završiti tjelesnom povredom.

14. Ako žena ima PMS, pravila nemaju nikakvu valjanost.

Zamjerku ovim "pravilima" mogu naći jedino bezumno radikalne moderne feministice. Svaka će druga žena priznati da su ta pravila točna! Upravo sam zbog toga zavoljela televizijsku emisiju *Home Improvement.* Brak između Tima i njegove žene očito je dobar. Tim mora izlaziti nakraj s tim "pravilima", što mu i polazi za rukom, jer ih prihvaća, prema njima se odnosi s određenom dozom humora i prepun suosjećanja, baš kao što se žena odnosi prema njemu i njegovu mentalitetu "muškarca Popravljača". Dakle, ključ za rješenje problema je: prihvaćanje, humor i suosjećanje, a ne frustracija, ljutnja i ogorčenost.

Treba vam vremena da biste "upoznali svoju ženu", isto kao što trebate vremena da sazrijete kako biste je mogli cijeniti. Iako možda nikad nećete moći potpuno shvatiti ili predvidjeti ponašanje ili dušu žene, na taj je put vrijedno krenuti.

Prije nego se opet vratim na ozbiljne stvari, dat ću vam Gregov popis 10 stvari koje ne smijete reći svojoj ženi:

1. *Ne večeras, draga! Boli me glava, a osim toga na pro gramu je utakmica.*
2. *Da bar izgledaš kao Cindy Crauford.*
3. *Ova te haljina veoma deblja.*
4. *Tvoja majka me podsjeća na jednog od članova obitelji Adams.* »w i..;. *к c^i,,n U! UsiUinn hnlip i^alpAnln nn ntprii neoo na tebi.*

6. Bio sam sto posto siguran da odmah želiš imati šestero djece. 7 Srce, mislim da imaš više sjedina od moje bake.

8. Srce, nisam dobro shvatio — kojom si to dijetom iz gubila kilograme?

9. Ali, srce, to uopće nije važno, jer te nisam oženio zbog tvoga izgleda.

10. Nikad te ne bih napustio zbog neke druge.

Ovaj popis nije tako temeljit kao što su moji popisi (bar tako mislim), ali slažem se s Gregom u tome da te stvari definitivno trebaju ostati *neizrečene.A* iz toga proizlazi sljedeće: stvari koje kažete mogu kod vaš žene izazvati tjeskobu, a činjenica je da ona može pokazati svoje najbolje strane samo ako se osjeća sigurnom.

Samo u manjem broju brakova dolazi do fizičke ugroženosti, dok u svim brakovima postoje trenuci u kojima je emocionalna sigurnost ugrožena kritiziranjem, sarkazmom, okrivljavanjem i ponižavanjem.

Mislim da ste vi muškarci skloni zauzimanju "obrambenoga stava" (skrivajući svoje mane, slabosti i ranjivost), i upravo stoga upotrebljavate ta odvratna sredstva, nastojeći njima poboljšati svoj imidž i stvoriti osjećaj moći. Ali, slušajte me: vaš vam brak ne mora neminovno pružiti ono što trebate i o čemu sanjate ako ženu svedete na primarna sredstva kojima postižete osjećaj cjelovitosti i snage.

Osim toga, ako se koristite tehnikom prijetnji da ćete je ostaviti kao sredstvom za postizanje "vrhovne kontrole", postići ćete jednako štetan efekt. Sa svojom ljutnjom

izazovete dojam da će biti ostavljena ili da se s time mora pomiriti (prodati dušu).

Možete li uočiti koncept koji se nalazi u pozadini svega toga? Vi ne morate samo "ići na posao i zarađivati za život", već imate i tu odgovornost da "poradite na sebi" i ne smijete očekivati da vas se prihvati onakvim "kakvi ste" (Sto? Zar vas je našla na rasprodaji?), onda kad to "kakvi ste" nije dobro. Osim toga, imate i tu odgovornost da svoju ženu smatrate jednako tako važnom za ovaj svijet kao što ste to i vi.

Slušatelj Brent poslao je 10 pravila za glupo ponašanje u braku:

1. Zaboravite što ste sve radili da biste dobili djevojku... i zašto ste to radili.

2. Dopustite si "uživanje" u tzv. bezopasnim misli ma/maštanjima o drugim ženama.. — dobivate sve, a ništa ne morate dati.

3. Dovedite se u položaj da možete zadovoljiti emocio nalne potrebe nekoga tko nije vaša žena i to u ime "brige za drugoga"... postat ćete instant junak.

4. Nemojte raditi tako naporno samo zato da biste za dovoljili potrebe svoje žene.

5. Uvijek pravite planove za vlastito poboljšanje... a počet ćete ih primjenjivati od sutra.

6. Nemojte se ponižavati; ne pouzdajte se u ženinu in tuiciju i njezinu sposobnost rasuđivanja.

7. Nemojte dopustiti da drugi vide kakvi ste zapravo.

8. Nemojte zaboraviti da se cijeli svijet okreće oko vas i "vid n onome što slulaino voželite U .

9. Imate potpuno smiješne dvostruke standarde kad su u pitanju vaši postupci u odnosu na one vaše žene.

10. Posljednje ali i najvažnije: vjerujte u to da mi muškarci imamo prirođenu sposobnost da kontrolira mo, manipuliramo i vodimo vlastiti život onako kako to mi želimo, a ne da se prepuštamo uzvišenom i nepogrešivom vodstvu našega Stvoritelja.

Do sada sam o ulozi muža u braku govorila s negativne strane, drugim riječima upozoravala vas na to što ne smijete raditi i na to kako ćete upropastiti vašu vezu. Dopustite mi da krenem u drugom smjeru koristeći se "Zavjetom" koji su mi poslali Chuck i Mary. Oni su se na njega zakleli na dan vjenčanja i odonda ga svakodnevno primjenjuju:

Doktorice Laura, nije potrebno reći daje naš brak savršen, a evo i zašto:

1. Nikad neću dati obećanje koje ne mogu ili ne želim održati.

2. Nikad neću lagati kako bih te time zaštitio/zaštitila ili ti olakšao /olakšala situaciju, ako se s time ne mo žemo zajednički suočiti, znači da nemamo ništa.

3. Uvijek ću otvoreno i iskreno s tobom dijeliti svoje os jećaje, pa čak i onda ako ti time nanesem bol —jer tu bol možemo olakšati samo dijeleći naše osjećaje.

4. Poštivat ću tvoju osobnost, jer samo ako se budemo razvijali kao zasebne ličnosti, postat ćemo "snažniji".

5. Cijenit ću tvoje mišljenje, iako se ono može razliko vati od moga, i tako ću moći učiti od tebe.

6. Tvoju ću ljubav čuvati kao malo vode na dlanu, jer od nje nema dragocjenijeg dara, i ako je izgubim, možda ie više nikad neću naći.....

7. Nikad neću našu vezu uzeti zdravo za gotovo, jer ako to uradim, ona će se ugasiti.

8. Uvijek ću se truditi da ti prvenstveno budem prijatelj, a tek onda ljubavnik/ljubavnica, jer ljubav je ponekad slijepa, a pravi prijatelj se ne mora ničega bojati.

9. Bit ću ti vjeran/vjerna dušom i tijelom.

10. Bez obzira na to što nas čeka u budućnosti, uvijek ću biti na tvojoj strani.

Da, ali zašto to radim?

Mnogi od vas, momci, koji čitate ovu knjigu tražeći "savjete", nadate se daje ona jednostavan priručnik i da ćete automatski znati što trebate uraditi kako ne biste ženu dovodili u teške i nerješive probleme. Ova knjiga nije pisana s tom namjerom i takvo što vam nije potrebno u životu. "Raditi" nešto nije ni približno tako važno kao "raditi to s ispravnim stavom". Ako ne budete imali pravi stav, nećete biti ni iskreni ni dosljedni, a niti ćete biti tako duboko dirnuti vezom s vašom ženom kao što biste to mogli biti, odnosno trebali biti da bi vam život imao vrijednost. Evo nekoliko primjera "motivacije" i "ispravnoga stava":

Ovo pišem zato da vas upoznam s pravom prekretnicom u svome braku. Jedan sam od tisuće muškaraca koji je sudjelovao na manifestaciji "Promise Keeper". Govornik je toga poslijepodneva govorio o muževima koji prema svojim ženama pokazuju poštovanje tako što im služe. Kad sam to čuo, osjetio sam samozadovoljstvo, - ..-,. ;„v ;„ ,i UuK ORAVT.TAM dosta poslova: btitl&tn se za

djecu, kuham, čistim, perem rublje... Ali onda je govornik u jednom trenutku zapitao: "Zašto radite te stvari za ženu i obitelj?" Shvatio sam da sav taj teški posao radim samo zato kako bi moja žena shvatila da sam divan suprug... dobar ulov..., a ne iz želje da joj pokažem svoju ljubav i olakšam njezin naporan život. Shvatio sam da bih se, dok sam stajao uz sudoper perući posude, zapravo pjenio od bijesa. Siguran sam da sam se tako osjećao zato jer se moja žena uvijek ispričavala zbog toga što sam radio.

To sam poslijepodne promijenio mišljenje i odlučio da u kući "obavljam"poslove iz pravih razloga. Promijenio se i moj cijeli pogled na svijet. Prava je radost služiti mojoj dragoj ženi i djeci, a srce mi se slama zbog toga što ima toliko mnogo muškaraca koji propuštaju prilike kojima mogu učvrstiti svoj brak i odgajati djecu, a koje im omogućavaju pranje posuda i prljavog rublja.

Želim da znate kako vi mijenjate povijest svijeta najbolje kad imate pozitivan stav prema svojoj obitelji, iskazujući im ljubav i ponašajući se nesebično. Kako? Porukom koju dajete svojoj djeci: onim što ona kaže vašoj kćeri da treba tražiti u muškarcu i onim što kaže vašemu sinu kako da postane čovjek, suprug i otac. Ona mijenja svijet utječući na njihov život, a preko njih i na život budućih generacija!

To svojim pismom potvrđuje slušatelj Keith:

Ovo pišem kao odgovor na poziv vaše slušateljice, čiji dečko smatra daje njegovo predavanje iz mikrobiologije „JMMO&O VđŽniie od niezinn nnprntivnnnn D

*ste joj daje svijet pun muškaraca boljih od njezina. Želim vam nešto reći o svom **junaku** i **uzoru.***

Neposredno nakon moga rođenja 1961., mojoj majci je dijagnosticiran reumatski artritis. Otada je imala nekoliko operacija, uključujući potpunu izmjenu kuka, ugrađivanje umjetnih zglobova u prste lijeve ruke, operaciju oba koljena... Odrastao sam u kući u kojoj je otac kuhao, čistio, odlazio na posao i volio majku svim srcem. Majci bi govorio: "June, stavimo djecu u krevet i pomilujmo se!"

Lani su se kod moje bake (mamine mame) počeli javljati simptomi senilnosti i teta je rekla da se više ne može brinuti za nju.Tataje dao otkaz na poslu u svojoj šezdesetdrugoj godini, iznajmio je našu kuću, a dogradnjom proširio bakinu i preselio se 130 kilometara da bi se brinuo o njoj. Baka više ne prepoznaje ni njega ni mamu. Otac je našao drugi posao i sada radi i brine se za baku i mamu.

Ako neki muškarac zna definiciju riječi ljubav i obveza, onda je to sigurno moj otac!

Sto mislite, kakav će biti Keithov odnos prema bračnoj obvezi, s obzirom na iskustvo koje je stekao učeći od takvoga čovjeka kakav je njegov otac? Sumnjam daje Keithov otac uradio to stoje uradio jer je bio svjesno motiviran potrebom da bude dobar uzor svome sinu. Mislim da je jednostavno uradio ono stoje smatrao ispravnim, jer upravo to radite kad ste zaljubljeni, a sudbina od vas zahtijeva da pružite više ljubavi nego što netko

***mr^Za* vimicliti ili nrprl vi fileti.**

Brine me to što bi se neki od vas muškaraca, čitajući o Keithovu tati, mogli sažaliti nad njim ili njegovom "nezasluženom kaznom". Možda biste izrazili sućut ili iskazali svoju ograničenu procjenu onoga što donosi sreću. Mnogo će vam više zadovoljstva pružiti suočavanje sa životnim izazovima na plemenit način, suosjećanje s onima koje volite i ispunjavanje obveza, nego što će vam ga pružiti stalna prisutnost žene čvrstoga i lijepoga tijela koja će od vas tražiti samo nakit i izlazak na večeru.

v

Čini li vam se da govorim o sebičnosti? Možda i govorim. Ali, postoje dvije vrste sebičnosti: dobra i loša. Evo jednoga primjera dobre sebičnosti:

Već sam 31 godinu u braku s prekrasnom ženom i vjerojatno sam najsebičniji muškarac na svijetu. Kažem sebičan stoga jer sve što radim radim za svoje zadovoljstvo. Dat ću vam jedan primjer.

Tu lijepu damu izvodim na ručak ili večeru zbog zadovoljstva koje doživljavam kad sjedim za stolom nasuprot njoj.

Otvaram joj vrata automobila zbog neizmjernoga zadovoljstva koje mi pruža pogled na nju dok ulazi i izlazi iz njega. Divno je gledati njezine lijepe noge kako se pomaljaju iz auta i dodiruju tlo. Kako je strašno želim u tom trenutku!

Ujutro joj u krevet nosim kavu zbog radosti i zadovoljstva koje mi pruža pogled na njezine divne plave oči dok se otvaraju.

Svaki je dan zovem s posla kako bih čuo njezin glas koii me tako

Kad se vratim kući s posla ljubim je i grlim, jer mi dan postaje ljepši kad osjetim njezine ruke oko svoga vrata.

Dakle, vidite, želim samo sebi udovoljiti. Mislite li da za mene postoji pomoć ili ne? Čini mi se da postajem sve sebičniji što sam dulje u braku s tom damom.

Ovaj je čovjek podložan ljepoti žene koju voli. On objašnjava da su njegova iskustva vezana uz nju nježna, senzualna i smirujuća. Objašnjenje je konstruirano na osnovi njegova stava i izbora. Njegov trajni osjećaj povezanosti sa ženom ne proizlazi iz nje već iz njega. To je dobra sebičnost i veoma je naglašena. A ako se dosađujete, to je također način na koji želite da se stvari vide i iskuse.

Moj slušatelj Brian potvrđuje sljedeće:

Danas sam slušao vašu emisiju i čuo kad se javio -Alan. Star je 22 godine, oženjen je i ima dvoje djece.Tijekom razgovora vi ste (veoma točno) ocijenili njegovu situaciju riječju - dosada. Nisam mogao vjerovati daje zbog toga spreman odbaciti svoju obitelj.

Nakon stanke ispunjene reklamama, rekli ste daje ljubav mnogo dublji osjećaj od zanesenosti i požude, koji se javljaju u svakoj novoj vezi. U nekim stvarima sam ga žalio, ali tada sam shvatio da sam i ja imao 22 godine kad se rodila moja druga kći.

Oženio sam se s 20 godina i sada imam tri andelčića koje volim više od svega na svijetu. Kate, moja prva Ijuviti desetoQodišniicnbx(ik[a]-

Mnogo smo toga prošli zajedno, ali potpuno se slažem s vašom definicijom ljubavi. Ona NIJE samo osjećaj. Ona JE odluka i obveza. S vama se isto tako potpuno slažem da se treba vratiti u vezu.

To sam shvatio kad sam osjetio zamor od posla i dosadu svakodnevice. Te sam osjećaje počeo prevladavati korak po korak. Prvo sam o tome razgovarao sa svojom ženom. Razgovor je doista djelotvoran. A zatim sam se postupno počeo vraćati u vezu. Da bih to postigao, morao sam raditi nešto sebi u korist kako bih ponovno napunio baterije.

Tako je smirujuća i ugodna spoznaja da ćemo, bez obzira na sve, ja i moja žena uvijek biti roditelji i da ću ja uvijek biti OTAC svojoj djeci.

Hej, to zvuči tako nazadno, zar ne, dobrovoljno ponovno zaroniti u ono u čemu se već utapate? Ali upravo se tim ponovnim investiranjem ponovno punite, ponovno vežete i rađate i zajedno sa ženom prelazite na višu razinu odnosa prema životnim problemima.

Postaje jasno kao dan da vas prema dnu nisu vukli brak i obitelj! Utapali ste se zbog svoga stava i postupaka kojima ste odgovarali na sve ili neke životne okolnosti, kojima ste trebali pristupiti na drugi način — obitelj i žena bili su žrtveni jarci za vaše strahove, brige i nelagodu.

Nemojte dopustiti da negativnim stavom uništite pozitivan stav

Stav je vrlo važan, a tu mu važnost u najvećoj mjeri daje njegov fokus. Ako ste tip koji ne pridaje pažnju pozitivnim stvarima, onda vjerojatno svoje antene držite okrenute prema negativnim stvarima. Kad vaša žena kaže ili uradi nešto što vam se ne sviđa ili što ne želite — nastaje rat. A kad kaže i uradi nešto što želite —je li to ono što pretpostavljate da bi trebalo biti? Jao! Tako nikad ne možete biti sretni, budući da je negativan stav stalni i sastavni dio vašeg života.

Momci, da biste bili sretni morate zauzeti stav koji uključuje zahvalnost. Budite zahvalni na tome da su pozitivne stvari blagoslov, dar i veselje, kao i izolacija protiv destruktivnog utjecaja negativnog.

I dobro zapamtite — to nije vaš brak, već naš brak. Jasno je da vi sami ne stvarate životne terete kao ni sreću, niti ih sami proživljavate. Primila sam jedan anonimni faks iz Pasadene koji govori baš o tome:

Oženjen sam već 14 godina i imam tri prekrasna sina. Jedna jednostavna i logična formula (ini naš brak uspješnim:

1. *U našoj je vezi najvažnije povjerenje.*
2. *Poštujemo međusobno svoj intelekt i svoju osobnost.*
3. *S puno pažnje se odnosimo prema potrebama onog drugog.*
4. *Zajednički snosimo odgovornost za naše kućanstvo.*
5. *Razgovaramo o problemima iako se ne moramo uvijek nužno u svemu slagati, ali smo uvijek otvoreni za prihvaćanje novih ideja.*

7. Međusobno si stalno ostavljamo ljubavne poruke (ljubavne igre).

Mi sve dijelimo zajednički: novac, ideje, putovanja... Zvuči idealno? I mi imamo svojih problema, ali uvijek ih uspijevamo riješiti. Molim vas da ovo naše iskustvo podijelite s vašim slušateljstvom.

Vidite li njegov stav? To nije stav tipa "ja zadovoljavam **svoje** potrebe" ili "Sto si u posljednje vrijeme učinila za **mene?"** Njegova je pažnja usredotočena na tim, na bračno zajedništvo, na "MI", a ne na "JA". Njega zanima reciprocitet, a ne samo brojanje svojih pluseva i minusa. On je prvenstveno usredotočen na ono što ON MORA URADITI. Budući da i ona s njim dijeli taj stav, oni se međusobno veoma vole.

Kad darivanje postane opasno

Dar predstavlja jedan od najočitijih oblika darivanja. Dok sam imala privatnu praksu, jedna od najtipičnijih žalopojki žena, koje su dolazile na bračno savjetovanje, bila je ona daje muž zaboravio na dar, odbio ga kupiti ili daje pobrkao datume, pa ga nije na vrijeme kupio. Ri jetko kad je neka od tih žena bila pohlepna gnjavatorica. Mnogo češće se radilo o tipičnoj situaciji u kojoj se muž osjećao ugrožen "značenjem" skrivenim u darivanju, ili se ponašao pasivno agresivno, izazivajući kod žene frustriranost i razočaranje, želeći joj se tako osvetiti za svoje osjećaje koje nikad nije imao hrabrosti izravno izreći. Slušateljica Sherrie u svom pismu piše o takvom čovje ku: .,,,.....—.....

Sa svojim dečkom sam razgovarala o ulozi koju u braku imaju muškarci i žene i rekla sam da te žena biti svjesna važnosti svoje uloge ako bude obavljala određene dužnosti, primala čestitke i darove od svoga muža, zajedno s njim provodila vrijeme, ako joj on bude govorio kako je voli... Odgovorio mi je kako ženi ne bi smjele biti potrebne te stvari da bi se osjetila važnom — dovoljan dokaz za to je muževa obveza koju je dao vjenčavši se s njom i učinio je svojom ženom.

On je priznao da mu je teško izraziti ljubav, dok ja u tome pretjerujem, iako znam da oboje ljubav doživljavamo intenzivno i duboko. Imam dva pitanja: 1. Tko ima pravo? 2. Kako da izrazim svoje mišljenje, a da pri tome ne zanovijetam i kako da prestanem upotrebljavati izraze poput ovoga "ali to vrijeđa moje osjećaje"?

Uvijek me fascinira činjenica daje osoba koja negira potrebu drugoga za ljubavlju baš ona kojoj je ta ljubav potrebnija. Odbijanjem da ispuni njezinu potrebu za ljubavlju i uvjeri je u osjećaje koje goji prema njoj, Sherrien dečko zapravo odbija priznati dubinu svoje očajničke potrebe za ljubavlju. Možda to smatra nemuževnim, možda misli da tu svoju potrebu ne bi smio izraziti, jer ona pokazuje koliko je slab, možda mu je neugodno zbog, po njegovu mišljenju, pretjerane emocionalne ovisnosti, a možda se boji da, u slučaju da prizna svoje emocionalne potrebe, one neće biti zadovoljene (izbjegavanje boli) ili da će zbog njih biti odbačen.

Bez obzira na to koji je vaš "možda", on se može pretvoriti u okrutnost, ne samo negiranjem potreba koje u ljubavnoj vezi ima druga osoba, nego poricanjem toga

ili

li d

ntnlid 'žpl

Usporedite to s pismom slušatelja Roberta u kojem govori o svom iskustvu vezanome uz darivanje:

Carol i ja smo u braku više od 30 godina i budući ***da imamo*** *gotovo sve što trebamo, složili smo se da ove godine nećemo sebi kupovati darove, već da ćemo uživati darujući druge (lanove obitelji. Međutim, tijekom jedne vaše emisije, koja se davala prije Božića, govorili ste o tome kako je od cijene poklona mnogo važnija pažnja. Odmah sam se sjetio velikog okvira za slike koji smo godinama namjeravali ispuniti slikama. Dakle, u vrijeme dok Carol nije bila kod kuće pregledao sam hrpu naših starih slika i, odabravši neke, stavio ih u okvir, ispunivši ga tako našim uspomenama. Zamotao sam ga i na Božić sam joj rekao da ga odmota. Sumnjivo me pogledala (jesam li prekršio naš dogovor?) i uradila ono što sam joj rekao. Doktorice Laura, dao sam joj mnogo darova tijekom našega zajedničkog života, ali nikad je do tada nisam vidio da, nakon otvaranja dara, plače. To je bio njezin dar namijenjen* ***meni.*** *Toliko nam je obadvama mnogo značio, a bio je* ***besplatan.***

Ali što je s problemima?

Neizmjerno je važno pokazivati zahvalnost. Ali stoje s onim problemima koji se neminovno pojavljuju u svakom braku i u pravilu tijekom cijelog života? Nemojte ih ignorirati zato jer se bojite ili ste zbunjeni. Mnogi su se sredovječni razvedeni muškarci javljali u moju emisiju, uporno tvrdeći:"Mislio sam da ie u mom braku sve u najboljem redu", na što bih im ja odgovorila: "Ako ustrajete u toj besmislenoj tvrdnji, ostat ćete bez obitelji. Morate svojevoljno sagledati ono što je pogrešno/loše/ neuspjelo u vašem braku i zajedno sa ženom to ispraviti."

U tom trenutku neki bi slušatelji priznali da imaju problema s alkoholom, lošim zadahom iz usta, da gotovo uopće ne sudjeluju u životu svoje obitelji... Neki su bili uporni, govoreći: "Ja doista ne vidim ništa loše u svome braku."

Pa, momci, vaš pokušaj da izigravate nevinašce odvest će vas ravno u samicu kad se ona iseli s djecom i perilicom za rublje.

Chervlin muž Lou bio je mnogo hrabriji i uspio je spasiti brak:

Saznala sam da moram napraviti histerektomiju. Moj Lou radi 14-16 sati dnevno. Imamo djecu, a naš nam se petogodišnji sin često zavlači u krevet. Jedne večeri Lou je rekao da bismo trebali porazgovarati, i po tonu njegova glasa zaključila sam da će razgovor biti prilično ozbiljan. Priznao je kako ga zabrinjava i plaši ono što se događa s našom vezom i kako je iz nje nestala sva romantika. Naš život se sveo na izlaženje nakraj s djecom, poslom, obvezama... Lou je rekao da od svega toga moramo što prije pobjeći.

Prvoga dana proslave osmodnevne svečanosti svjetla Hanuke Lou mije navečer dao omotnicu,rekavši: "Ovo je prvi od osam ključeva rješenja za tvoj ovogodišnji Hanukadar". Te prve večeri dobila sam novce za odlazak

... t«, *nrrlibprij Druop sam večeri dobila kuvaći,kostim, a sije-*

deće kasetu s pjesmama Beach Boysa i kremu za sunčanje... i sve tako do osme večeri. Isplanirao je da djecu ostavimo kod njegovih roditelja i da odemo na Rajski otok ili na Bahame i da tamo provedemo četiri romantična dana.

Naša ljubav je sada jača nego ikad prije, a ono teško razdoblje kroz koje smo prošli samo je učvrstilo naš brak. Nakon putovanja bila sam na operaciji koja je prošla bez ikakvih komplikacija. Sada smo se zajedno upisali na tečaj plesanja!

Umjesto da okrivljuje ženu za probleme, Lou je odlučio na svom popisu promijeniti redoslijed prioriteta i poduzeti potrebne korake. Umjesto da uništi svoju "sudbinu", shvatio je koliko je on sam pridonio stvaranju problema i da se mora promijeniti.

Naravno, događa se i to da vi s pravom izazovete problem. Sto uraditi u tom slučaju? Priznati krivnju i pokušati popraviti nastalu situaciju. To je mnogo produktivnije od poricanja, okrivljavanja drugih ili iritirajućih isprika. Samo priznajte i uradite nešto kreativno kako biste popravili situaciju. Naravno, ponekad do priznanja dolazi prekasno ili ono samo po sebi nije dovoljno. Evo Steveova slučaja:

Imam 34 godine, moja bivša žena 31, a naše dvoje djece staro je 8 i 5 godina. Imao sam izvanbračnu vezu, ulovljen sam, veoma mije žao i osjećam grizodušje zbog svojih postupaka i boli koju sam prouzročio svojoj obitelji. Neko sam vrijeme išao u savjetovalište i ustanovljeno ie da vatim od denrpsiip i dn imnm nmUema <■ nlUnU^-lom. Sada idem na terapiju i naAA sastanke. Alkohol koji pijem je moj problem i shvatio sam da za to samo ja snosim odgovornost. Sve do sada nisam bio svjestan toga koliko sam zla prouzročio svojoj obitelji. Želim se ponovno vratiti u njezino okrilje.

Smiješno je očekivati od žene da beskonačno tolerira vaše ovisnosti, izvanbračne veze i nasilničko ponašanje — ona to čini sarno onda ako je jednako tako slaba i psihički nestabilna kao i vi. Najveći gubitnici su djeca koja su izložena tim neprihvatljivim ponašanjima i pate zbog toga što nemaju cjelovitu obitelj koja im može pružiti ljubav.

Trebate uraditi sve što je u vašoj moći kako biste u braku pokazali svoje najpozitivnije karakterne osobine za dobrobit svoje djece. Ako vaš osjećaj obveze prema tim nevinim, bespomoćnim, ovisnim i slatkim stvorenjima nije dovoljno snažan razlog da na dulje vrijeme zanemarite svoj ego kako biste postali bolji čovjek, onda je gubitak sreće preslaba kazna za vaš zločin.

Sok izazvan rođenjem djeteta

Kad već govorimo o djeci, dobro je poznat bračni fenomen (zbog kojeg pati seksualni život) da seks i ljubav nakon rođenja djece postaju definitivan izazov.Vaša se seksi "mala", vaša draga, vaša vruća ljubavnica pretvara u ma/k«.Veći dio njezina vremena, energije i pažnje usmjerenje na malena ovisna stvorenja koja volite... na ko-

^ U^vn-mo nnfainn ‘79ViHltf na

specijalnom mjestu koje imaju na njezinim prsima. Slušatelj George, koji je prošao kroz to mučno razdoblje, poslao mije ovo pismo:

Slušajući vašu emisiju, čuo sam razgovor s čovjekom koji je osjećao da ga žena zanemaruje, pa je razmišljao o mogućnosti nalaska ljubavnice. Imaju dvoje malene djece i čovjek je priznao da njegova žena s njima ima pune ruke posla. I ja sam se nalazio u istoj situaciji, pa bih želio svoje iskustvo podijeliti s tim mladim ocem.

Imam 40godina i već sam 16godina u braku. Imamo dva sina tinejdžera. Drugi nije bio planiran, pa je razlika između njih samo 17 mjeseci.

Kad su naša djeca bila mala i ja sam se osjećao zapostavljenim. Nisam ozbiljno razmišljao o tome da se upustim u izvanbračnu vezu, jer za to nisam imao ni vremena ni energije. Na svoj sam uskogrudni način mislio: "Ako me bude zapostavljala, onda ću i ja nju!"Toje samo pogoršalo stvari. A onda sam jednog dana na radiju čuo pjesmu u kojoj pjevačpreklinje muškarce da nadu načine na koje će svojoj ženi pokazati koliko je vole. "Ako želi violine, neka za nju sviraju violine", riječi su jednoga stiha. Pjevač obećava nagradu: "Noćas će u vašem zagrljaju pokazati da vam duguje najslađi od svih dugova ".

Dakle, sljedeći sam mjesec proveo u traženju stvari koje bih morao uraditi za svoju ženu. Ali napravio sam samo nekoliko opipljivih stvari — na primjer, ostavio sam joj cvijeće na jastuku. Uglavnom sam radio neke manje stvari; skuhao bih joj njezin omiljeni čaj, izmasi-

***tdO** JOJ StOVala. VOtrudlO SP da ini linm nrilihu An* »*,/-.-*.»

izaći s prijateljicama, povećao sam broj kućnih poslova koje sam obavljao, zagrijavao hladne plahte prije nego bi legla, iz videoteke donosio ljubavne filmove koje bi zajedno gledali i često sam je mazio.

Cijelo to vrijeme nijednom joj nisam pristupio sa seksualnim namjerama. Nakon mjesec dana... nisam se morao ni potruditi, jer je ona s tom namjerom došla k meni.

Poslije mi je postalo jasno da bih isto toliko energije trebao potrošiti zavodeći neku drugu ženu. Osim toga, izbjegao sam osjećaj krivnje ili neke druge neugodne nuspojave vezane uz preljub.

To je bilo davno, ali ja još uvijek pronalazim "100 načina"i nemam nikakvihpritužaba.

Ali o čemu je zapravo riječ?

George je pronašao način na koji će vratiti ljubav u svoju vezu, ali je li to sve stoje naučio? Većina muškaraca mjeri sreću u braku na osnovi toga koliko često imaju seksualne odnose ili koliko im se posvećuje pažnje. Seks i pažnja su integralni dio procesa, ali oni ne predstavljaju temelje onoga što istinski trebate ili što očekujete. Ako niste svjesni te činjenice i ako je ne uzmete u obzir, kad vaš brak krene nizbrdo, to će biti zauvijek. Slušatelj Mark mije pisao o svojoj bračnoj "nizbrdici":

Žena i ja smo se suočili s naglim "padom" naših "osjećaja". Izgledalo je da se "vatra" u našem braku ugasili ...■,•,,....*

1,, rt in ci™ *nnut/in nrpvitp ovisan o toi vrsti osiećaia. U*

roku od nekoliko mjeseci predao sam zahtjev za razvod braka, temeljen na osjećaju da sam "oženjen za svoju najbolju prijateljicu, a ne ljubavnicu". Oboje još uvijek osjećamo međusobno duboko poštovanje i divljenje, iako su "topli i iskričavi" osjećaji izblijedjeli.

Nismo se mogli razvesti iz financijskih razloga, pa sam ja u listopadu te godine otvorio poštanski pretinac kako bih započeo provoditi neki oblik rastave. Moja je žena, odlučivši da razvod nije pravi odgovor na naše probleme, krenula u kampanju s ciljem da zapali "osjećaje". Nije prošlo dugo vremena a ja sam počeo primati pisma upućena Djedu Božićnjaku (doktorice Laura, dok ovo pišem na oči mi naviru suze). Pisala mu je kako želi da joj se za Božić vrati muž. Na moj poštanski pretinac stizalo je pismo za pismom. Svako je sa sobom odnosilo djelić moje tvrdoglavosti (čovjek ne želi izgubiti obraz svojim krivim postupcima).

Negdje krajem studenoga spoznao sam svoju ludost (ludost koja je prijateljstvo u braku doživljavala kao problem, ludost koja je ovisila o strasti i na osnovi nje mjerila vezu).

Na Božić sam se pojavio s velikom crvenom mašnom na čelu i rekao sam joj: "Za Božić ćeš dobiti ono što želiš". Dok smo se grlili, oboje smo plakali.

Na osnovi toga iskustva naučio sam da ljubav i romansa nisu samo osjećaji. To su postupci koji obuhvaćaju i stvaraju osjećaje. Ljubav znači služenje drugima, a ne sebi samome. Čvrst je brak građen na poštovanju partnerova karaktera, a ne na "toplini i iskrama". Iskre će biti prisutne, ali one nisu temelj, već nagrada za ovisnost o . pravom temelju: ljubavi, poštovanju i spoznaji da ***čvrsta*** *veza zahtijeva napor, senzibilnost i dopuštenje da pogriješimo.*

Ovoga tjedna slavimo našu sedmu godišnjicu braka. Ni ona ni ja ne možemo zamisliti život jedno bez drugoga. Imamo divnu vezu koja svakodnevno naša srca ispunjava radošću. Mi smo najbolji prijatelji. I više od toga.

Pokušavam vas zamisliti, momci, kako čitajući ovo pismo lijete potoke suza — ili iz zavisti ili što s njim dijelite osjećaje.

Ali zar ljubav i maženje nisu "ženska stvar"?

Mnogi muškarci su mi pisali, zgražajući se nad pojmom *maženje.To* je stoga što ta riječ ukazuje na mekoću, senzibilnost, ženstvenost... fuj! Zar nisam u pravu? Kao stoje napisao moj slušatelj Tom:

Možete li zamisliti momka koji vježba u teretani i kojega netko pita: "Sto si sinoć radio sa ženom?" Nje gov ego mu nikad neće dopustiti da odgovori: "Proveli smo kvalitetno vrijeme mazeći se". Maženje se jednos tavno ne uklapa u njegov imidž. S druge strane, ako ga se pita: "Sto si sinoć radio sa ženom?", njegov će odgo vor — "Proveli smo kvalitetno vrijeme radeći BOUP" — biti dočekan s "dignutim palcima" i zvižducima. BOUP je muški termin, prihvatljiv muškom egu. Akro nim BOUP ima potpuno isto značenje kao i maže nje... a znači BEZ ORGAZMIČKE UPOTREBE ^.....-.. PFMTSA.

Možemo li pretvoriti vrijeme maženja u vrijeme za BOUP?

Momci, mi nemamo ništa protiv, ako to vama odgovara.

Podnesi taj teret

Svi ovi primjeri djeluju previše dobro da bi bili istiniti, zar ne? A što onda kad je vaša žena prava gnjavatorica, kad vam se život čini užasno iscrpljujućim i kad imate osjećaj da vam je sreća uvijek izvan dohvata ruke?

Primila sam anonimno pismo jedne slušateljice koja je svom mužu zadala paklenske muke i koja je željela s mojim slušateljima podijeliti ono stoje naučila od svoga MUŽA:

U braku smo 24 godine, a ja sam se gotovo 20 godina ponašala kao prava gadura s velikim G. Razmišljajući o tim godinama, shvatila sam da su moji postupci i razmišljanje bili potpuno nezreli. Rekla sam i napravila takve stvari zbog kojih se još uvijek pljuskam po licu. Nekako sam uspjela podići troje divne djece — samo zato jer imaju najdivnijeg tatu na svijetu i dvije izuzetne bake i dva izuzetna djeda. Pišem vam ovo da bih vam rekla što me nagnalo na to da se promijenim.

Prije tri godine skoro sam doživjela živčani slom, radeći izuzetno stresan posao. Dijagnosticirana mije teška depresija i oteda uzimam sedative. Ctnna trpnuthn bnA sam počela jasno razmišljati i gledati stvari u drugom svjetlu, počela sam se kajati zbog onoga što sam radila. Jednom sam zapitala svoga muža kako me mogao trpjeti sve te godine. Velikodušno je odgovorio: "Nisi mi se sviđala, ali volio sam te". Ima li to smisla? Prošla sam dug put uz pomoć njegova beskrajnog strpljenja, bezbrojnih molitvi, nasmiješenih lica moje djece i njihove vedrine.

Uglavnom, počela sam iskreno cijeniti ono što mi je dao moj dragi i što je postao moj veliki uzor. Pomogao mije da shvatim kako trebam promijeniti mnoge stvari u svome životu, nikad me ne prisiljavajući da postanem idealna osoba kakva bih trebala biti. MI smo se veoma zbližili u posljednje tri godine. Sada sam mnogo osjetljivija prema muževim potrebama i mnogo bolje razumijem njegovu šutnju kad mu se ne govori. Da moj životni partner nije pokazao hrabrost, strpljenje i izdržljivost, ja nikad ne bih shvatila svrhu ljudske egzistencije. On je divan čovjek, moj prijatelj i predivan otac našim patuljcima.

Brak kao jedan od sakramenata

Michael Medved je u svom komentaru, objavljenom u *IVashingtonTimesu* (6/9/96.), potvrdio procjenu ove žene da naša egzistencija ima svrhu, a što možemo u velikoj mjeri spoznati kroz brak i obiteljski život. Gospodin Medved piše: "Ako dvoje ljudi jedinu svrhu braka vide u tome da jedno drugo usreće, u tom slučaju brak Kao t>rvo. nitko, **ne** niQ|e rjikome

dati sreću kao dar i nijedan par ne može doživjeti trajnu i neprekidnu sreću. Ako se, s druge strane, dvoje ljudi posveti zajedničkim ciljevima, a ne vlastitom zadovoljstvu, imaju mnogo bolje izglede da izgrade trajnu vezu, što potvrđuje mnogo niža stopa razvoda medu parovima koji dijele religiozna uvjerenja. Čak i najsretniji, najromantičniji parovi prolaze trenutke nerazumijevanja i napetosti, i u tim kritičnim trenucima od velike je pomoći spoznaja da njihov brak ima značenje koje prelazi zidove njihova vlastitog doma."

Bojim se da kulturna evolucija u posljednjih 30 ili 40 godina — svojim utjecajem na naše gotovo totalno fokusiranje na vlastito "ja", ocrnjivanjem religioznih uvjerenja i svetkovanja, odbacivanjem univerzalnih vrijednosti, povećanom tolerancijom prema ovisnostima, slobodnom seksu i nepristojnosti i usmjeravanjem naše svijesti na samoizražavanje i samoudovoljavanje — lišava i muškarce i žene (a očito i našu djecu) onoga stoje posebno, toplo, divno i smisleno i što neminovno izaziva zadovoljstvo, jer se bazira na težnji za postizanjem životnog cilja, koji nadmašuje trenutačno i osobno zadovoljstvo.

Kad duboko vjerujete u to da postoji svrha u onome što radite, iz toga će normalno proizaći obveza i radost, a stoje teško objasniti ako niste to "iskusili". Upravo nas na to, u većoj mjeri, podsjeća religija.

Poruka slušateljice Jan

Ponekad, međutim, radite i radite i brinete se, a osjećate da to nema nikakva utjecaja.Ako mislite da se ono što radite za ženu i obitelj ne primjećuje ili ne cijeni, razuvjerit će vas pismo slušateljice Jan koja sa svoga stajališta govori o svome mužu:

Cesto spominjete kako je jedan od najvažnijih sastojaka u dobrom braku "ljubaznost", u čemu se s vama potpuno slažem. Moj mi je muž prošlu večer svojim činom ljubavi i ljubaznosti podario nešto što mije ispunilo srce i natjeralo suze na oči.

Kasno sam se vratila kući s jednog poslovnog sastanka, a muž mi je rekao neka se odmah odem presvući. Mislila sam kako je to pomalo čudno, ali pristala sam kako bih mu udovoljila. Kad sam ušla u svoju sobu, na krevetu sam našla omotnicu naslovljenu na mene. U njoj je bila najljepša prigodna karta koju sam ikad primila (nije bila neka posebna prigoda — predstavljala je samo znak pažnje). Željela bih s vama podijeliti ono što je moj muž na njoj napisao, jer mi se čini da će vam se svidjeti:

Jednog ćemo dana, nakon dugogodišnjeg zajedničkog života, ugasiti svjetlo i na verandi polako zaplesati, odjeveni u kupaće ogrtače. Pisat ću ti poruke velikim slovima i lijepiti ih na vrata hladnjaka. Pitat ćemo se kako je prohtjelo vrijeme. A svaku ćemo noć leći u naš veliki krevet, zagrliti se, ljubiti i dodirivati i sanjati tajne snove,

Dakle, što mislite, doktorice Laura, imam li pažljivog "čuvara"?

Jednom riječju, da,Jan.

Posljednje, ali ne i manje važno

Slušatelj Michael poslao mi je ovo zabavno pismo s kojim ću zaključiti ovo poglavlje, jer na duhovit način govori o njegovu odbijanju da se uvrsti medu one muževe koji se u braku ponašaju glupo:

Naši prijatelji stalno hvale moju ženu i mene kako imamo divan brak, pitajući se kako u tome uspijevamo i nakon 13 godina zajedničkog života. Pa, doktorice Laura, oni gotovo ništa ne znaju o tome da se unutar zidova naše kuće vodi žestoka natjecateljska borba! Bez obzira na to koliko se trudimo, ne možemo nadmašiti jedno drugo kad je u pitanju "zadovoljavanje potreba".

Ja sam, recimo, umjesto nje spremio oprano rublje, jer nakon napornog dana provedenog u obavljanju kućnih poslova ona više nije mogla podnijeti pogled ni na jedan par gaća. Ona me u tome nadmašila pokosivši travnjak, dok sam ja na TVgledao košarkašku utakmicu. Dakle, morao sam na to odgovoriti izazovom, pa sam joj, nakon stoje na poslu dobila povišicu, kupio buket cvijeća i na čestitku napisao kako sam na nju neizmjerno ponosan. Budući daje tako strastvena natjecatelj ka, kad sam nekoliko tjedana bio bez posla, ona bi po povratku kući rekla kako divno adržnirnm buhi v/invU1n <•» .' „^U..L; la,govoreći mi kako sam divan. Morao sam i na to odgovoriti izazovom, pa sam jednu večer odlučio da ćemo provesti noć o kakvoj je maštala — u središtu pažnje će biti ona i njezino zadovoljstvo. Dakle, sljedeće sam se jutro probudio s uspomenama na najstrastveniju noć u svome životu! Ali k vragu! Ponovno me nadmašila.*

Bojim se da će se to natjecanje nastaviti još ***mnogo, mnogo godina,*** *a čini mi se kako ga nijedno od nas ne želi prekinuti.*

Doktorice Laura, ne znam bih li tu mračnu tajnu trebao otkriti svojim prijateljima.

Pst, Michael, o vašoj ću tajni šutjeti kao zalivena.

8. GLUPO OČINSTVO

Kad pogledam u slatko lice svoga djeteta,
shvaćam svrhu svoga života.

MARK, 1995.

Slučajno sam naletjela na jednu promidžbenu poruku objavljenu preko cijele stranice u *USA Today* (6/19/96.), za *National Fatherhood Initiative,* u kojoj je pojašnjena razlika između toga što je potrebno da bi se: (a) postalo ocem, a što da bi se postalo (b) tatom. Ispod stupca naslovljenog "Otac" nalazila se samo **JEDNA** stvar: crtež jednoga spermija! A ispod stupca naslovljenog "Tata" nalazio se sljedeći popis:

- čita svojoj djeci
- održava obećanja
- ide zajedno s djecom u šetnju
- dopušta djeci da sudjeluju u projektima vezanim uz kućanstvo
- svakom djetetu posebno posvećuje vrijeme
- djeci priča o svome djetinjstvu
- s obitelji ide u ZOO, muzeje i na utakmice
- prednjači dobrim primjerom
- ponaša se pristojno
- pomaže djeci kod izrade domaćih zadaća
- djecu obasipa ljubavlju i toplinom
- određuje jasne i dosljedne granice
- razmišlja o tome kako će njegove odluke utjecati na djecu
- sluša što mu djeca govore
- upoznaje prijatelje svoje djece
- vodi djecu na posao
- otvara štedni račun za školovanje svoje djece
- brzo rješava sukobe
- vodi djecu u crkvu
- zajedno s djecom radi papirnatoga zmaja
- zajedno s djecom pušta zmaja
- *shvatili ste... morate biti čovjek da biste mogli biti tata*

Mike Royko u svojoj je kolumni (6/25/95.) napisao: "Možete imati IQ žabe i postati biološki otac. A zašto ne? Žabama to polazi za rukom!". Evo i duhovite primjedbe jednoga slušatelja o razlici između davatelja sperme i oca: "Jedna od deset gluposti koje rade muškarci je ta da pomažu u stvaranju djece, ali ne pomažu u njihovu odgoju."

Snose li muškarci zasluženo krivnju (statističku i povijesnu) zbog nedostatka istinske zabrinutosti za posljedice vođenja nezaštićenog seksa i seksa bez obveza koji dovodi do *trudnoće,* odnosno rađanja djeteta? Ne — i vi to znate. Naravno, na djelu su biološki utjecaji, kao stoje životinjski nagon za izbacivanje "sperme", ili smanjeni osjećaj za povezanost, jer maternica je "ženska stvar". Ali, društveni moral i kulturna klima destruktivno zanemaruju muški osjećaj odgovornosti za odgoj djece, obvezu prema njima i ulaganje u njih.

Možda će vas iznenaditi to što se smatra da najpodmukliji utjecaj na odumiranje odgovornih očeva u cijeloj zemlji ima suvremeni feminizam, ali to je, nažalost, is-
t-im Ff>mini«;t-irp vpr nekoliko desetlieća uponio u našu

kulturu infiltriraju ideju "izbora", a posljedice tog "izbora" na obiteljski život kao i na odgovornost muškaraca za trudnoću patetične su i razorne. Prema komentaru Brada Stetsona u *Orange County Registeru* (8/9/95.):"Moralni imperativ 'moje tijelo, moj izbor' znači da žene mogu odlučiti hoće li, kad jednom zatrudne, na svijet donijeti dijete ili ne. Ali taj princip — ti osobni, tjelesni činovi (poput seksualnog odnosa) zahtijevaju moralnu obvezu, u slučaju da ih osoba želi — nije ostao ograničen samo na očuvanju prava na prekid trudnoće. Njegovo ponavljanje tijekom godina ustalilo gaje u društvenoj svijesti kao svenamjenski etički kriterij za određivanje naših moralnih dužnosti. Dakle, žene odlučuju hoće li postati majke ili, točnije, hoće li roditi dijete koje su začele... Žene — odlučujući se za abortus ili protiv njega — odlučuju u **ime** muškaraca hoće li postati očevi ili ne."

Problem postaje jasan: ako žene mogu *odabrati* majčinstvo, ako je majčinstvo opcija, ako je djetetova prisutnost u ženskom tijelu sekundarna osobnim željama— zbog čega onda *muškarci ne bi upotrijebili taj isti izborni kriterij u odlučivanju o očinstvu?*

Neudata žena suočena s neželjenom trudnoćom ima nekoliko opcija:

1. prekid trudnoće (ili kemijski-RU-486 ili kontracepcijska pilula koja se uzima jutro nakon spolnoga odnosa — ili kirurški)
2. davanje djeteta na usvajanje
3. samohrano majčinstvo

Neoženjen muškarac ograničenje izborima koje čini žena. Neki se muškarci, bijesni zbog trenutačne

zalažu za to da, u slučaju ako je trudnoća "neželjena", muškarac ne bi trebao imati obvezu prema ženi ili djetetu.

Takvi su zagovornici, koji se po mom mišljenju mogu baciti u gnojište, opsjednuti (i zbog toga imaju mnogo toga zajedničkoga s radikalnim feministicama) izjednačavanjem ženskih i muških problema i pokušajima da ih učine pravednima.

Prijatelji, zbog *biološke razlike u spolnom i reproduktivnom sustavu između žena i muškaraca* ta je jednakost nemoguća.

A kakva se vrsta "pravednosti" primjenjuje na potencijalno uništeno ili napušteno, nemoćno, ovisno i potpuno nevino dijete?

Ipak, neki su se muškarci legalnim putem pokušali osloboditi odgovornosti za svog zakonskog potomka — i izgubili parnicu. Richard Sine je, u studenom 1996., objavio vijest u *Metrou* daje Frank Serpico (policajac poznat po tome što je razotkrio korupciju u NYPD-u) pokrenuo parnicu na *New York State Family Court,* tvrdeći da ne mora plaćati alimentaciju za dijete koje je njegovo,jer gaje djetetova majka prevarila ne koristeći kontracepcijske pilule. Sudac je presudio u korist Serpi-ca, rekavši da nju "planirana i namjerna prevara lišava financijske pomoći djetetova oca". Ona je uložila žalbu višem sudu i sudac je donio presudu u njezinu korist, rekavši kako su optužbe za prevaru nevažne kad je u pitanju samo ono stoje u *najboljem interesu za dijete.*

Ali postoje i mnogo bizarniji primjeri! Vrhovni sud države Arkansas odbio je priziv guvernatorskog kandi-lo«-„ *Vr^-,-, м** ict-ri i-ilm t-rario <;vnia "nrava". tvrdeći **kako**

nije ni socijalno ni financijski odgovoran za dijete koje nije njegovo. Kad su DNA testovi pokazali 96,65 postotnu vjerojatnost daje on otac djeteta, promijenio je priču: *u slučaju* daje dijete njegovo, rekao je, ono je začeto nakon stoje žena provalila u njegov stan, ukrala upotrijebljeni prezervativ s njegovom spermom i na umjetni se način oplodila. Dijete je sudskom odlukom dobilo financijsku potporu, ali je izgubilo priliku da ima pristojan i ljubavlju ispunjen dom s oba roditelja.

Ali, u djetetovu je najboljem interesu da ovakve ljude nema za roditelje. Kad se takvi avanturistički tipovi žale na to da roditeljstvo ne bi smjelo biti kazna za seks (s čime se slažu pobornici abortusa), izgleda da ne shvaćaju kako kaznu za njih prvenstveno predstavlja neželjeno dijete (koje je ili ubijeno abortusom ili je izloženo izazovima i gubitku, zbog života samo s jednim roditeljem).

Nažalost, "izbori koji se temelje na trenutačnoj odluci" utječu na naše rasuđivanje: na primjer, živjeti nevjenčano i imati djecu u tako škakljivoj situaciji, kao i razvodi temeljeni na tako klimavim razlozima kao što su "više nisam zaljubljen" ili "nisam sretan" (koji također uništavaju život djece) iza čega slijedi nova seksualna partnerica, što će prouzročiti još veću stopu rastava. Zahtjevi odraslih za stalnom promjenom "izbora" uništavaju samo tkivo našega društva, a time i živote naše djece.

Najnovija mogućnost "izbora" je *namjerna* odluka žene da postane samohrana majka. Prema izvještaju *Associated Pressa* (11/8/95.), istraživač *Census Bureaua* rekao je kako su danas mnoge neudate žene "starije, njihov biološki sat otkucava sve brže, pa ne mogu čekati tako dugo da nadu odgovarajućeg muškjrca, Zato se na dijete, iako su neudate." Dopustite mi da to pokušam shvatiti ovako: ako ženu povali muškarac ili njezin dečko za jednu noć, on je propalica ako ne plati za posljedice. Ali, ako ona iskoristi svoje tijelo kako bi zatrudnjela, jer je nesposobna za život u zreloj vezi i za preuzimanje obveza, muškarac je junak zato što je dao spermu i nakon toga netragom nestao.

Griješe sve one žene koje su odlučne u namjeri da njihovo dijete nema oca ili neplaniranim spolnim odnosom, ili onim bez obveze, ili planiranom odlukom da budu samohrane majke (bez obzira na to jesu li heteroseksualne ili lezbijke). Da, tako je, one jednostavno griješe. One djecu lišavaju oca i cjelovite obitelji.

Ali, slušajte me, momci: **Nikakvi glupi ženski trikovi ni intelektualne rasprave o pravima ne razrješuju vas odgovornosti da kao čovjek poštujete svoju obvezu** prema **djetetu. Napuštanje djeteta (planiranoga ili ne) iz bilo kojeg razloga za moralnu je osudu. Kraj priče.**

Zakonski i moralno nemate samo obvezu prema svojem DNA, već i prema očinskom ponašanju.Vrhovni je sud u Iowi 1996. donio presudu kojom muškarac, koji je odgojio dijete kao da mu je zakonski sin, mora za njega i dalje plaćati alimentaciju, iako je genetskim testom dokazano da on nije djetetov biološki otac. Jedna je sutkinja napisala sljedeće: "Iako /muškarac/ nije biološki povezan s djetetom, on mu je iz svih praktičnih razloga godinama bio otac, pa taj odnos treba i dalje zadržati." Rekla je kako je to u djetetovu najboljem interesu. Zgadi mi se kad čujem kako neki muškarci minimali-

i važnost koiu za

muškarce ima pružanje očinske ljubavi. Možda bi svi oni morali pročitati pismo mog slušatelja AUena:

Ne mogu prestati razmišljati o pedesetogodišnjem muškarcu koji se javio u vašu emisiju i rekao kako ima mladu trudnu ljubavnicu, ali ne želi postati otac. Moj sin ima 24 godine i da sam uradio ono što sam htio kad je bio zalet, on danas ne bi bio ovdje. Moja "ga "je djevojka željela zadržati. Već je prekinula jednu trudnoću i to više jednostavno nije mogla uraditi. Da skratim, nismo se vjenčali, ali živim samo nekoliko ulica dalje od nje i djetetom sam se svakodnevno bavio. Ne mogu vam reći koliko sam sretan zbog toga. Pokazao sam se dorastao toj situaciji i sada imam sina kojega volim i koji voli mene. Pretrpjeli smo mnogo teškoća: iz financijskih ga razloga nisam mogao poslati u privatnu školu, a on je kao tinejdžer imao jedno krizno razdoblje, ali budući da sam mu ja služio kao uzor svojim vrijednosnim sustavom i svojom ljubavlju za njega, on je tu krizu uspješno prebrodio. Iako nisam savršen, više nikad ne bih ponovio tu grešku iz mladih dana. Ali, budući da sam se pokazao dorastao situaciji, imat ću nekoga tko će me posjećivati u staračkom domu... pa čak i ako ga tada ne budem mogao prepoznati (ha! ha!). Zbog njega se sve isplatilo.

Bez oca je teško

Iako sam već tisuću puta rekla i napisala da "povijest nije sudbina" s obzirom na izbore i postupke odraslih ljudi, ne mogu zanijekati *utjecaj* i *izazov* povijesti — ne mislim ni na *svemoćni* utjecaj ni na *nepremostivi* izazov, već na težak i nepotreban izazov i utjecaj u slučaju odsutnog oca.

Ne mogu a da ne pomislim na one bezbrojne pozive koje sam primila od žena koje su odrasle bez oca i koje "oca" traže u mnogim krevetima i u muškarcima sklonim manipuliranjima. A isto tako mislim na mlade muškarce i žene koji se, u strahu od još jednog ogromnog gubitka, povlače u sebe izbjegavajući prijateljstva, ljubav i intimnost, a ponekad i sam život (63% mladih samoubojica potječe iz domova bez oca: *Census Bureau).A* postoje i oni mladi muškarci koji izvana odišu samouvjerenošću, ali iznutra su mrzovoljni i neprijateljski raspoloženi, pa pretjeranim iskazivanjem muževnosti žele zanijekati svoju povrijeđenost i potrebu za nekim. Njihova pretjerana muževnost svjedoči o nedostatku odgovarajućeg uzora.

Prema činjenicama i statističkim podacima, objavljenim u *Kansas City Staru* (10/2/96.), kod djece koja dolaze iz obitelji bez oca:

- 5 puta je veća vjerojatnost da će izvršiti samoubojstvo,
- 32 puta je veća vjerojatnost da će pobjeći od kuće,
- 20 puta je veća vjerojatnost da će imati poremećaje u ponašanju,
- 14. nnt-a ie veća vieroiatnosfc da će počiniti silovanje,

- 9 puta je veća vjerojatnost da će napustiti školu,
- 10 puta je veća vjerojatnost da će se drogirati,
- 9 puta je veća vjerojatnost da će završiti u nekoj drža vnoj institucionaliziranoj ustanovi,
- 10 puta je veća vjerojatnost da će završiti u zatvoru.

Druga istraživanja donose mnogo mračnije podatke: istražujući život 25 000 djece, istraživači Gary Sandefur i Sara McLanahan otkrili su, uspoređujući djecu s oba roditelja s onom koju odgaja samo jedan roditelj (u 9 od 10 slučajeva to je majka), kako je dva puta veća vjerojatnost da će djeca s jednim roditeljem napustiti srednju školu i dva i pol puta veća vjerojatnost da će takve djevojke u razdoblju adolescencije postati majke. Dan Davenport u lipanjskom broju *Better Homes and Gardens* izvještava sljedeće: "Prema istraživanju koje je proveo NFI *(National Fatherhood Institute)* bračni status djetetovih roditelja ima veći utjecaj na njegov budući uspjeh od bilo kojeg drugog faktora, uključujući njihovu rasu, prihode i stupanj obrazovanja."

Zašto? Je li riječ samo o prisutnosti još jedne odrasle osobe s kojom se dijeli i uravnotežuje odgovornost u podizanju djece? Da — djelomično. Ali postoji nešto osobito važno u osobi *muškarca* što neke žene, a posebno feministice, možda žele ignorirati, izbjeći ili poreći u svojoj odanosti uniseksualnosti (50% majki ne smatra da stalni očev kontakt s djecom nije važan — pročitajte *Surviving the Breakup* Joane Berlin Kelly).

Moj slušatelj Terry napisao je ovaj sažetak članka "Očevi, vi ste važni", objavljenog u časopisu *Pulpit Helps:*

Sinovi će od svojih očeva najbolje naučiti o muškoj odgovornosti, postignućima, samouvjerenosti i neovisnosti. Očev autoritet i primjena stege u odgajanju sinova, posebno tinejdžera, majka će vrlo teško postići.

Kći koja odrasta uz voljenog oca iskusit će zdraviju ženstvenost, osjećat će se vrijedna ljubavi i imat će povjerenje u druge ljude. Kćeri koje mogu vjerovati drugim muškarcima normalno će odrasti i udati se za pouzdanog muškarca.

Očevi težište bacaju na vještine preživljavanja, a to su natjecanje, izazov, inicijativa, izlaganje opasnosti i samostalnost. Za razliku od očeva, majke težište bacaju na društvenu integraciju, veze i osobnu dobrobit. Očevi se usredotočuju na djetetov dugoročni razvoj, a majke na trenutačnu situaciju u kojoj se djeca nalaze. Očevi određuju granice. Očevi ističu pravednost, iskrenost i dužnost (temeljene na pravilima). Majke ističu suosjećajnost, brigu i pomoć (temeljene na vezama).

Očevi pomažu djeci da razlikuju uloge određene spolom. Takva djeca odrastaju u domovima u kojima se uloge njihovih roditelja, određene spolom, jasno razlikuju, a ne ulaze jedna u drugu. Djeca od očeva uče kako će na zdrav način upotrijebiti snagu, a od majke kako će voljeti. Istraživači Westley i Epstein (1910.) rekli su da samo takav odgoj "stvara emocionalno zdravu djecu".

Očevo sudjelovanje u odgoju igra jedinstvenu i nezamjenjivu ulogu u intelektualnom, emocionalnom i društvenom razvoju starije djece. Takva će djeca imati bolju sposobnost verbalnog izražavanja i rješavanja problema, bit će bolja u postizanju znanstvenih uspjeha i bit će vieštiia u,.mAiematici i čitanju. Najizrazitiji utje-

caj, posebno na sinove, očituje se u pojačanoj empatiji i suosjećanju. Muškarci koji pokazuju antidruštveno i kriminalno ponašanje gotovo nikad nisu imali dobar odnos s ocem.

Ali ono što je Terry napisao u *post scriptum* vraća nas na ono glavno:

Mogu potvrditi valjanost gornjeg Članka. Nisam postao kriminalac, iako sam imao nekih društvenih problema. Moji su se roditelji razveli prije više od 20 godina i vidim sve one dalekosežne posljedice koje je njihov razvod imao na moj, ali i na sestrin život. Tata je varao mamu, koja je zbog nas 10 godina podnosila takvo ponašanje. Otac se ponovno oženio, a majka preudala, ali ni taj drugi brak nije bio ni zajedno od njih uspješan. Čvrsto sam odlučio prekinuti taj krug razvoda u mojoj obitelji, iako nikad nisam imao dobre uzore da bih mogao shvatiti pravo značenje obitelji.

Hej! Kladim se daje ovo probudilo neke od vas, momci, koji ste se uljuljali u naivno samozadovoljstvo, zamišljajući kako je vaš otac "otišao" samo zato što gaje neka "odvratna gadura" najurila iz hira izazvanog PMS sindromom! Iako doista vidim sve više i više glupih i sebičnih žena koje rade upravo to, pod izlikom da "nisu *sretne* ili *ispunjene",* vi muškarci gotovo cijelo vrijeme svojim ponašanjem, izvanbračnim vezama, ovisnostima i zlostavljanjem **tražite da vas se najuri.** A ako vas ne najuri, opravdano ili ne, vaš odlazak je moguć zbog toga jer se niste potrudilii da.stvorite,, trainu vezu koia ima vri_ > jednost, ili se obvezali ženi — majci vašeg djeteta — prije nego što ste počeli riskirati upuštanjem u izvanbračnu vezu. A svi se ti vaši postupci obijaju o glavu djece.

Dakle, sada je potpuno jasno da ste vi muškarci apsolutno potrebni u životu svog djeteta. Kako vam to polazi za rukom kad se u isto vrijeme brinete o financijskim problemima? Kao prvo, tako što ste oženjeni za majku svoje djece. To vam isto tako pomaže u tome da okolo ne šijete djecu i ostavljate ih kod bivših ljubavnica, žena za jednu noć ili bivših žena.

PITANJE:
"ZAŠTO GREEN RIVER
NIJE OTVOREN VIKENDOM?"

ODGOVOR:
SVIJETU SU OD KUHARA
POTREBNIJI OČEVI.
GREEN RIVER
RESTORAN
ESPRESSO BAR

Vjerovali ili ne, ovo je s ponosom objavio Paul Little, vlasnik restorana i glavni kuhar, u *Wilson Daily Timesu,* North Carolina. Možete li zamisliti da on zapravo reklamira činjenicu da zbog obitelji žrtvuje posao!

Je li to samo izolirano čudo nad čudima? Mislim da nije. Pročitajte ovo pismo slušateljice Janet i razmislite o

Moj muž i ja roditelji smo našoj djeci. Kad sam bila trudna s našim prvim djetetom, muž je ostavio svoj dobro plaćeni posao i postao je financijski savjetnik. On to nije uradio stoga da bi mogao više zaraditi, već zato kako bi imao više vremena da bude otac kakav je želio biti. Kad je završio moj porodiljski dopust, muž je preuzeo brigu o djetetu. U muževoj je tvrtki nedavno došlo do reorganizacije. Iako zarada moga muža isključivo ovisi o postotku koji dobiva za obavljeni posao (ako ne obavi posao, neće biti plaćen), rukovodstvo tvrtke je odlučilo da svi zaposlenici moraju proizvoditi. A sada slijedi pismo kojim moj muž daje ostavku svom sadašnjem poslodavcu. Zar je čudno što sam zaljubljena u tog muškarca?

Na službenom sastanku održanom 1996. podrobno ste objasnili neke od svojih ideja i uvjeta pod kojima mora raditi predstavnik našeg regionalnog ureda. Otada sam se ozbiljno trudio da radim ukorak s poslovnim tempom koji može zadovoljiti takve uvjete.

Nažalost, takav tempo je u velikoj mjeri poremetio ravnotežu i kvalitetu moga obiteljskoga života. Nekoliko prošlih tjedana morao sam svoje dijete preko dana odvlačiti k različitim dadiljama i po različitim kućama, a sve u ime tvrtke Investors Group i njezina poslovanja baziranog na prodaji, a ne na kvalitetnom radu njezinih predstavnika.

S obzirom na vašu netolerantnost, nisam mogao uskladiti svoj poslovni život s obiteljskim zahtjevima, pa ovim dajem neopozivu ostavku. Na kraju krajeva, čak ni moguća godišnja zarada od 100.000 $ nije dovoljna zamjena za kvalitetnog roditelia.

Prema članku "Sve više muškaraca stavlja obitelj na prvo mjesto", objavljenom 8/11/1996. u *Houston Chronideu,"\J.* S. zamjenik državnog tužitelja Deval Patrick napušta svoje mjesto u Washingtonu i vraća se svojoj ženi i dvjema kćerima u Milton, Mass... Patrick se ne stidi priznati kako mu je navrh glave stoje svojoj djeci samo povremeni otac.'Moja djeca me žele češće viđati, žele da sam s njima kod kuće', rekao je."

Ovom popisu možemo dodati Williama Galstona, starijeg savjetnika za unutarnju politiku predsjednika Clintona ("najavio je da daje ostavku, jer je propustio previše sinovljevih utakmica bejzbola"),Jeffreya Stieflera, koji je dao ostavku na mjesto predsjednika *American Expressa* i ministra rada Roberta Reicha, koji je svoju odluku o ostavci donio "nakon što se jedne večeri kasno vratio kući, pa je morao probuditi jednog od svojih sinova tinejdžera kako bi mu zaželio laku noć."

Je li to trend ili je samo riječ o nezadovoljnim pojedincima koje je posao udaljio od "obiteljskih vrijednosti"? Činjenica je da su se neki muškarci morali prisilno vratiti kući, jer su postali radni višak ili su morali otići u prijevremenu mirovinu ili zato jer je došlo do reorganizacije njihova poduzeća. Ali prema Kathleen Gerson, profesorici sociologije na *NewYork University,* 30% od 130 muškaraca koje je intervjuirala za svoju knjigu *No Man's Land: Men's Changing Commitments to Family and Work,* većina je željela biti uključena u podizanje djece, ali bojeći se da će na poslu biti stavljeni u nepovoljan položaj, nisu se usudili tražiti fleksibilnije radno vrijeme, pa čak ni reći da planiraju s posla otići prije kako bi mogli otići na sinovljevu utakmicu bejzbola ili na dječju

Neki su muškarci odlučili prihvatiti taj "očev put" koji se zove "ustupak za ustupak". Sljedeće pismo poslao je korisnik vulkanizerske službe. "Čovjek Kotač" (izostavila sam njegovo ime) poslao je ovaj proglas svim svojim cijenjenim mušterijama i prijateljima:

U proteklih sedam godina imao sam zadovoljstvo raditi za sve vas i po nekoliko puta. Kad sam 1989. započeo posao svojim starim kamionom, samo sam mogao sanjati da ću jednom postati uspješan kao što sam danas. Mislim da sam imao mnogo sreće. U tom sam kratkom vremenu uspio steći ogromnu klijentelu. Radio sam za građevinske kompanije, za udruženje samostalnih kamiondžija, za državne prijevoznike i za gotovo svakoga u ovoj dolini jednom ili više puta. Vidio sam kako poduzeća mnogih od vas rastu, kao i vaša djeca. S mnogima sam od vas sklopio prijateljstvo kao i posao. Mnogi od vas znaju moju djecu čak i po imenu, jer ste ih gledali kako rastu. Sjećate se? Počeo sam ih vući sa sobom kad su imali samo 6 mjeseci, zajedno s njihovim bočicama i pelenama.

Ovaj sam posao započeo sa željama da jednoga dana otvorim obiteljsku radionicu gdje će, kad odrastu, moći raditi moja djeca. S vremenom sam shvatio da čovjek ne može imati uspješan posao poput moga (obavljam ga samo ja), a da u njega ne uloži prekovremeni rad, dok su drugi možda u to vrijeme kod kuće, na izletu ili Bog bi ga znao gdje, uživajući sa svojom obitelji ili izabranom družicom. Tu sam naletio na problem. Moja djeca sada pohađaju privatnu školu. Kelsey se želi baviti gimnastikom, a Joshua želi icrati nooompt i hd^hnl

Moja bolja polovica je poslovna žena i radi u Newport Beachu; od kuće odlazi svaki dan oko 6 i 45, a vraća se ponekad navečer u 21 sat.

Znam da vas se ti problemi ne tiču — samo vas želim upoznati sa svojom sadašnjom situacijom. Ono što želim reći je sljedeće: vi ste svi već do sada vjerojatno shvatili daje do mene ponekad sve teže doći i da više tako brzo ne odgovaram na poziv kao nekad. Razlog tome leži u činjenici što sam ja zapravo ***GOSPODIN MAMA,*** *pa ponekad nisam u stanju obaviti posao za vas, kojeg je svakim danom sve više. Nemojte me krivo shvatiti —ja se ne žalim. Ali to vam moram reći zato što ste vi moje mušterije i morat ćete povremeno napraviti neke ustupke i prilagoditi se, kako bih ja mogao izvršiti sve svoje obveze. Ja ću dati sve od sebe, pa bih vas molio da sa mnom i dalje poslovno surađujete, ako možete.*

Moja djeca mi znače više nego bilo što drugo na ovom svijetu!!! Materijalne stvari, novac, kuće... ništa mi ne znače u usporedbi s mojom obitelji. Oni su moj PRIORITET BROJ JEDAN!

Svoga sina vozim svaki dan u školu u 8 sati, a kćer u 10 i 45. Po njih se vraćam u 14 sati. Imao sam tu privilegiju da sam svoju djecu mogao godinama voditi sa sobom na posao i provoditi s njima mnogo vremena dok su odrastali. Ali sada moram žrtvovati svemoćni ***DOLAR*** *da bih mogao biti dobar otac i provoditi više vremena sa svojom djecom, hraniti ih i svaku večer s njima raditi zadaću u pristojno vrijeme kako bi se mogli razviti u mentalno i fizički zdrave osobe. To kvari dojam o meni kao "ČOVJEK U KOTAČU"— ali to je ono*

r. JI tr\ T>* J A / T T T D *AT\ TTTI*

U posljednje vrijeme moj dan počinje u 8 i 15. Prvo u školu vodim sina, a u 10 i 45 kćer. Nakon toga se vraćam na posao i radim do 14 sati, kad moram ići po djecu i ponovno ih vratiti u školu. Zatim radim do 17 sati, kad prekidam posao i, nakon Što se ispričam mušterijama, odlazim po djecu i s njima dolazim kući, gdje i ostajem kako bih se mogao za njih brinuti.

To znači da više neću raditi noću. I, kao što sam rekao, svaki ću drugi vikend uzeti slobodno, jer ga želim provesti s obitelji.

Sto se tiče vikenda, svaki drugi ću raditi kako bih se pobrinuo za vaše vozne parkove i dovršio zaostale poslove.

MNOGIMA OD VAS ĆE SE FUĆKATI ZA OVO ŠTO SAM NAPISAO U PISMU, ALI MORAM OTVORITI DUŠU I SVIMA REĆI U KAKVOJ SAM SE NAŠAO SITUACIJI. ŽIVIMO U SLOBODNOJ ZEMLJI... OVO MOŽETE PRIHVATITI ILI ODBACITI — TO U POTPUNOSTI OVISI O VAMA.

Još vam se jednom moram zahvaliti. Iskreno mije stalo do svih vaših potreba i potrudit ću se da vam pomognem, ako budem mogao. Molim vas da se pokušate prilagoditi mojoj novonastaloj situaciji.

Iskreno vaš, "ĆOVJEK-KOTAĆ"

P. S. Nemojte zaboraviti... vaša djeca rastu samo jednom u životu. Pruža vam se samo jedna prilika da kao roditelj učinite pravu stvar. Ako vam se ta prilika ukaže, nemojte je propustiti. Ja sigurno neću.

Možete li zamisliti utjecaj koji je ovo pismo imalo na mušterije i njihove obitelji? Mogu zamisliti razgovore vodene u kućama u kojima se vodi borba s osjećajem krivnje, gubitkom, stidom, zbunjenošću, frustracijom, podjelom uloga medu spolovima i ostalim."Covjek-Kotač" svojim pismom nije samo obavijestio svoje mušterije o novom radnom vremenu, već ih je prisilio da obrate pozornost na obveze koje imaju prema svojoj obitelji.

Nemojte misliti da mije promaknuo onaj dio pisma u kojem se govori kako djeca "Covjeka-Kotača" svoju majku viđaju samo ujutro prije nego ode na posao i (nadam se) vikendima. Njihova se obitelji zapravo svela na jednoga roditelja. Iako plješćem tome što je on s toliko entuzijazma preuzeo obvezu prema djeci, žao mije daje obitelj izgubila majku. Djeci je netko s kime mogu podijeliti misli i osjećaje mnogo dragocjeniji od jednog odsutnog roditelja, bez obzira je li riječ o ocu ili majci!

Ja nisam dadilja!

Nevjerojatna je činjenica da u 1997. godini još uvijek ima toliko mnogo žena, a manje muškaraca, koji s čuđenjem gledaju na oca koji se brine o obitelji i sudjeluje u njezinu životu. Na to se žalio moj slušatelj David:

Oženjen sam 11 godina i imam četvero djece. Moja žena (koja ne radi) povremeno ide van s prijateljicom ili na roditeljske sastanke i tada ja, naravno, ostajem kod kuće s djecom. Ja to smatram svojim poslom. Uživam u toj preuzetoj odgovornosti i ponosan sam na svoju ulogu

.,i,,.- ^r,, Uo^, nU^ivn ti/i *tn ip U mnin žpna kad kuće ili niie.*

Koža mi se ježi od komentara koje svaki put čujem od ljudi koji moju ženu zovu na telefon ili dođu po nju kući: "Oh, čuvaš djecu. Baš krasno!" Pretpostavljam da je to kompliment, ali ne mogu podnijeti riječ "čuvanje". Dadilje su plaćene za to da ***čuvaju tuđu djecu!*** *Ali tu je u pitanju još nešto. Naime, kad se djetetovi roditelji vrate kući, dadiljin posao je time završio: ona je opet slobodna.ja nisam nikad slobodan. Da moja žena nije s djecom kod kuće, ja bih radio iste stvari, ali budući da sam muškarac, pretpostavlja se da sam dobar muž i da sam time izvan svoga elementa.*

Hej, čovječe, to ***je*** *moj element! Zar ti ljudi misle da imam djecu zato da bih zadržao ženu kod kuće? Bi li se ti isti ljudi usudili obratiti mojoj ženi kao dadilji? Imamo djecu zato jer ih mi volimo. Pružamo im majčinsku i očinsku ljubav, a ne čuvamo ih.*

Ja nisam dadilja!Ja sam svojoj djeci otac!

Odakle muškarcima takav stav prema obitelji? Je li ugrađen u njihovim kromosomima? Mislim da nije. Kako se on stječe? Jedna majka je 1994. napisala pismo za intimnu rubriku "Dear Abby" u kojem je iznijela zabrinutost zbog svog malenog sina koji se više voli igrati lutkama nego igračkama za dječake. Naravno, bojala se da dječak nije heteroseksualan, jer pokazuje veću zainteresiranost za "ženske" stvari.Taj je strah tako velik da majke i očevi svojim sinovima ne dopuštaju da se igraju igračkama koje nisu karakteristične za dječake, oduzimajući im time onu žensku stranu odgoja koja razvija suosjećajnost, emotivnost i međuljudske odnose u obite-

lji-

Posebno sam uživala u ovom pismu objavljenom u **rubrici** "Dear Abbv": "Kad \p **mni** cin imo^> *A™ia* ~ ~~i godine, dala sam mu lutku. Sjeo je na tricikl i, držeći lutku ispod ruke, počeo se voziti ispred kuće, gdje se igrao svaki dan, a ja sam na njega pazila gledajući ga kroz kuhinjski prozor. Jedna prilično neugodna starija susjeda nagnula se preko ograde i rekla mu nešto na što je on potrčao prema ulazu u kuću. Kad sam otvorila vrata, zapitao me: "Mama, jesam lija curica ili dječak?" Naravno, rekla sam mu daje dječak, a budući daje veoma razgovjetno govorio (iako je imao samo dvije i pol godine) rekla sam mu što da odgovori susjedi — ili bilo kome drugom — ako ga pita za lutku. Ista susjeda je ponovno pitala mog sina zašto ima lutku.Vidjela sam njezino zaprepašteno lice kad ju je pogledao svojim velikim plavim očima i razgovjetno rekao: **"Razvijam svoje očinske instinkte."** Uzgred rečeno, Abby, oba moja sina su postali predivni očevi".

A postoje i muškarci koji su to morali naučiti na mnogo teži način.

Moralnost i zrelost

Rod mi je pisao o rođenju svojih trojki (djevojčica) — događaj *"koji je bio tako uzbuđujući i neizbrisiv, da jednostavne riječi ne mogu opisati njegovu jačinu, nevjerojatnu ljepotu i njegovo duboko i bogato značenje"*.

Rodov se tipični dan u bolnici sastojao od ustajanja u 7 ujutro, hranjenja djevojčica i mijenjanja pelena, što je radio sve do 11 sati navečer, kad bi taj posao preuzela noćna sestra, a žena bi mu tada nježno rekla kako je ponosna na njega, jer *"mnogi muškarci ne bi uradili ovo što si ti*

Ti jednostavni i potrebni, iako iscrpljujući poslovi bili su jedina zamisliva stvar koju sam mogao tada raditi. Za mene nisu postojale druge mogućnosti... ama baš nikakve. Od trenutka kad sam začuo plač naše prve djevojčice, moja se životna uloga potpuno i trajno promijenila. U većoj mjeri zahvaljujući vašem izravnom i pronicavom savjetu, moja žena i ja vjerujemo u potpunu roditeljsku odgovornost.

Iako ovo možda zvuči kao previše zdrava doza samočestitanja, moram vam otkriti zastoje ono stoje rekla moja žena bilo tako duboko: prije deset godina ne bih mogao izaći nakraj s tim roditeljskim poslovima na onaj način na koji mije to pošlo za rukom u zadnja tri dana. Mogao bih vas zamarati pojedinostima, ali nemam namjere izvlačiti na svjetlo dana uspomene iz svoje, ponekad grozne prošlosti, niti imam dovoljno prostora da bih mogao ispisati sva svoja nedjela. Od toga su mnogo važniji moralnost i zrelost.

Prije deset godina nisam imao nijedno ni drugo. Pa, iako su isti demoni, koji su me progonili u prošlosti, i danas prisutni, izolirao sam ih i na njih ne obraćam pažnju. A koji je razlog tome? Jednom riječju, Bog. Iako se ne namjeravam obratiti, mislim da moram reći kako je moralnost, koja se ne bazira na priznavanju Više Sile, samo prazna školjka. Doktorice Laura, vaše podržavanje religije pomoglo je meni i mojoj ženi da preispitamo koliko nam je za odgoj obitelji važna naša, još uvijek rastuća, vjera u Boga.

Vježbanjem postajete savršen otac

Slušatelj Joe pisao mi je o tome kako je "vježbajući" postao mnogo savršeniji otac. On ima 12 nećakinja i nećaka, koje je često čuvao. Imao je divnog oca koji mu je služio kao uzor sve do dvanaeste godine, kad je umro. Joe je odigrao ulogu "velikog brata" i stekao je petogodišnje iskustvo brinući se za svog brata. Nakon dugog traženja našao je ženu svojih snova, s kojom je razvio snažnu vezu i čvrsto prijateljstvo:

> *Cak ni sve to nije bilo dovoljno da me pripremi za nemilosrdne zahtjeve koji se stavljaju pred oca, a što sam otkrio nakon rođenja bratove djece. Doista sam osjećao krivnju kad bih se tužio na pritiske kojima smo izloženi kao roditelji, zato jer sam želio postat otac. To sam planirao, na to sam čekao i u tome sam uživao. Doista si ne mogu pomoći, a da ne mislim na muškarce koje znam, a koji nisu kao ja prošli kroz takve pripreme, niti su kao ja imali takvu želju da postanu roditelji.*
>
> *Osjećam daje većina društvenih zala prouzročena lošim odnosom očeva prema djeci, baš kao što su za većinu društvenih zala krivi muškarci. Na dječake najveći utjecaj (dobar ili loš) imaju očevi ili njihova odsutnost. Muškarcima je potrebno mnogo više pomoći da bi postali uzorni očevi obitelji.*

Joe je napisao i sljedeću pjesmu, nakon stoje shvatio da se valja u samosažaljenju, dok je prijatelju govorio o tome koliko se žrtvovao zbog svoje dvoje djece. Približavao se Dan očeva i smatrao je prikladnim da baci sv-

nnnm "Vnfi

Kad sam postao otac,
odrekao sam se svega...
odrekao sam se dugog spavanja vikendom
da bismo sada svi zajedno rano ujutro sudjelovali u ugri
"pustolovina tri praščića " jeli pecivo i namazom
od sira mazali usnice, pokušavajući
saznati na koliko načina možemo proliti
čokoladno mlijeko. Odrekao sam se svog prekrasnog
sportskog auta... a sada se vozimo u starom i prljavom
kombiju, punom
razmrvljenih keksa, dok se ljepljivih prstiju,
mokrih stražnjica i stopala prljavih od pijeska vraćamo
s izleta na obali mora. Odrekao sam se vježbanja
u teretani a sada vježbam na kućnom biciklu, držeći svoju
malenu
curicu u krilu
i zajedno pjevamo "Veslaj, veslaj, veslaj svoj čamac".
Odrekao sam se spavanja kroz cijelu noć... A sada se
moram buditi nekoliko puta noću zbog opasnih
jastoga, zmija ili medvjedića koji govore i uznemiruju
san moga sina, pa ga u svom naručju
uljuljkujem u san
osjećajući njegov nježni dah na svom vratu. Odrekao sam
se zajedničkih večera sa svojom ženom uz
svijeće... a sada serviram mnogobrojne verzije
"Chicken Nuggets du
Jour"i pokušavam suspregnuti osmijeh dok gledam
nosiće uprljane
mlijekom
na vedrim licitna okupljenim oko mene TU <tnlnm ....■.*
.....

Odrekao sam se gledanja kasnih vijesti...
a sada se zajedno s djecom smijem dok gledamo
crtice "George ofthejungle", koje sam gledao prije 25godina.
Odrekao sam se dodatne zarade...
jer sada imam blago vrednije od svega na svijetu.
Kad sam se svega odrekao,
Postao sam tata...

Kvalitetno vrijeme je glupost

Charlev Reese je u *Grand Rapids Pressu* (12/96.) napisao članak o najboljem daru koji roditelji mogu dati djeci. Je li to prekrasna kuća u otmjenoj četvrti? Nije. Je li to debeo bankovni račun koji garantira njihovu sigurnu budućnost? Nije. Je li to nekoliko fantastičnih automobila? Nije. Reese je napisao: "Moja je prijateljica neko vrijeme predavala povijest učenicima šestog razreda jedne skupe privatne škole. Jednog dana, tijekom diskusije o razdoblju Velike depresije, zapanjila ju je izjava jednog učenika koji je rekao da se nada kako će Ameriku zadesiti još jedna depresija. Nekoliko se učenika složilo s njim. Postavljajući im pitanja, saznala je zbog čega. U to se vrijeme naTV-u davala serija *The VValtons,* o jednoj obitelji koja je živjela u doba Velike depresije. Ako opet dođe do depresije, možda će naši roditelji provoditi više vremena s nama, kao što se to događa u seriji *The Waltons,* rekla su djeca".

Gospodin Reese nastavlja dalje i kaže: "Vrijeme je Božji novac. Jedan od načina na koji možemo na to gledati iest tai da smatramo kako riam je Bog otvorio račun

prilikom našeg rođenja i kreditirao nas neograničenom količinom vremena. Rijetko kad znamo "stanje na računu". Način na koji provodimo vrijeme određuje naš život."

Prema izvještaju *NewYork Timesa,* objavljenom u studenom 1996., broj novih očeva, starijih od 60 godina, manji je od 1% u odnosu na svu registriranu rođenu djecu, ali to su prvenstveno muškarci koji imaju osjećaj krivnje zbog toga što nisu imali vremena za svoju prvu obitelj. Šezdesetdevetogodišnji (!?) otac dvogodišnjih blizanaca rekao je: "Nadam se da ću možda ovaj put biti manje sebičan i provoditi više vremena s obitelji, što mi prije ne bi palo na pamet. Možda ću na to biti prisiljen činjenicom da možda neću moći s njima provoditi još mnogo vremena."

Baš krasno, on će *možda* biti manje sebičan, i bez obzira uspije li u tom svom nastojanju ili ne, njegovo dijete će patiti zbog gubitka oca u ranoj mladosti. Momci, kako bi bilo da postanete manje sebični... već sada?

Postati nesebičan

Moj slušatelj Ed nadvladao je sebičnost:

Nakon rođenja mog prvog djeteta nagovorio sam ženu da se vrati na posao s pola radnog vremena. Na tu me odluku natjerala isključivo moja sebičnost. Moja žena nije bila oduševljena, ali je nevoljko pristala. Nakon četiri mjeseca više nije mogla podnijeti da s djetetom provodi tako malo vremena, pa smo odlučili da ostane s djetetom kod kuće,

Ta je odluka bila jedna od najboljih koju smo ikad donijeli. Djetetu nitko ne može zamijeniti oca ili majku. Sada imamo drugo dijete i oboje je s majkom kod kuće. Financijski je to veliki teret, ali u svakom drugom pogledu to je najbolje što smo žena i ja ikad iskusili.

Moja me žena svaki dan zove na posao, opisujući predivne i dragocjene trenutke koji se ničim ne mogu nadomjestiti. Žalim roditelje koji nisu svjesni svoje sebičnosti i tako propuštaju životno zadovoljstvo.

Satno dobar čovjek može biti dobar tata

Da bi nesebičnost postala norma, vi se, muškarci, morate međusobno svakodnevno podsjećati na životne obveze i propuštene prilike. Liječnik Richard upravo je to uradio:

Zgađen sam. Žena mog kolege upravo je rodila dječaka. Ona je krhke tjelesne grade i dijete je bilo prenesено gotovo mjesec dana. Pitao sam ga hoće li uzeti nekoliko slobodnih dana kako bi pomogao ženi. A njegov odgovor? "Ona će se sama za sve pobrinuti."

Doktorice Laura, ja radim na pedijatriji, pa imam nekog znanja o tome kako se treba brinuti o djetetu. On zna kako je teško brinuti se za bebu ili dijete, a ipak mu se živo fućka. Zašto? Njegova je žena sigurno iscrpljena.

Bit će potrebno mnogo više muških uzora, profesora i upornog pritiska cijelog društva, kako bi se što većem u-^;,, mnJVanra nomoelo da PQ§tanu dobri očevi.

Razvedeni očevi nestaju

Razvod je jedan od najtipičnijih načina kojim se djetetu oduzima otac. U siječanjskom izdanju časopisa *Parenting* njegov umjetnički direktor Marcus Villaga izvještava svoje čitateljstvo kako ima problema s održavanjem veze sa svojom četverogodišnjom kćerkom. Savjet je potražio u rubrici "Problem of the Month":

"Anais sa svojom majkom živi u Lawrencu, država Kansas. Premlada je da bi mogla sama putovati u San Francisco, pa je naše zajedničko vrijeme ograničeno. Ja je posjećujem svaka dva do tri mjeseca i šaljem joj knjige za koje pretpostavljam da će joj se svidjeti i telefoniram joj svakih nekoliko dana. Želio bih znati kako drugi roditelji održavaju vezu i izgrađuju odnos sa svojom djecom koja žive daleko od njih."

Dat ću gospodinuVillagu svoj odgovor: **ZABORAVI, PRIJATELJU. NE MOŽEŠ IZGRADITI ODNOS S DJETETOM KOJE ŽIVI DALEKO OD TEBE!**

Ponovit ću ono što sam već rekla bezbrojnim muškarcima koji su me nazvali u emisiju, cvileći zbog istog problema (većina njih se odselila svojom vlastitom voljom): "Dignite sidro i vratite se djetetu". Mnogi od tih muškaraca jadikuju zbog posla, novca, nove žene, emocionalne boli i sličnih stvari, ali moj odgovor je i dalje isti: "Roditelj na daljinu postaje djetetu stranac — posjetitelj."

Neka moj slušatelj George prenese poruku:

Ovim pismom vam prvenstveno želim zahvaliti na tome što ste mi pojasnili što znači biti roditelj i uvjerili me u to da radim pravu stvar. Rastavljen sam, pa mi je teže sudjelovati u odgoju djeteta. Ali uradio sam pravu stvar. Nisam se rastao od djece već od žene. U tome je razlika. Biti otac znači upravo to. TOČKA. Dio očeva posla sastoji se u pomaganju oko pisanja domaćih zadaća, pružanja ljubavi, bodrenju i provođenju discipline. Ostavio sam nekoliko žena koje su tražile da mi budu važnije od djece. Dajući djeci, često sam se našao u situaciji da za sebe nisam imao novaca. Propustio sam mnoge poslove i promaknuća, jer bi me udaljili od djece.

Ljudi ne vide djecu kao sastavni dio svog života. Kakve budale! Vi ste rekli: "Ja sam doktorica Laura, majka svog djeteta".Ja mogu reći to isto: 'Ja sam George, otac svog djeteta". HVALA, trebalo mi je ohrabre-nje.

Dvanaestogodišnja kći mog slušatelja Kevina napisala je školski sastavak o svojim osjećajima koje goji prema ocu. Kevin se prije dvije godine rastao i morao je donijeti odluku da li da ostane u Chicagu i dobije promaknuće u tvrtki, u kojoj je radio 10 godina, ili da sve počne iznova u sjevernoj Californiji, kako bi mogao biti pravi otac svojoj prekrasnoj kćeri. Ne ponosi se time što se dosta dvojio donoseći odluku, ali učinio je ono stoje po svojoj savjesti osjećao da mora, pa se preselio. Ovaj kćer-kin sastavak je velika nagrada Kevinu, a vama drugima, nadam se, inspiracija:

Zovem se XXXX. Tata se zove Kevin. On ima dvoje djece, a to smo ja i moj brat. Ja imam 12 godina, a brat 8. Tata živi u XXXX, a brat i ja u XXXX.

Moj je tata poseban iz mnogo razloga, a jedan od najvažnijih je taj što je uvijek tu kad ga trebam. Kad god može, tata nas vozi u školu i na sportske priredbe. Sluša me pažljivo i podnosi me kad nisam raspoložena. Uvijek provjerava jesam li napisala domalu zadaću i da li se doista trudim u školi postići uspjeh. On je također i moj sportski trener. Sve što radi, radi za moju i bratovu dobrobit, pa tak i onda kad toga nismo svjesni. Moj tata s nama provodi što više može vremena. Strašno ga volim. Postoje još mnogi drugi razlozi koji mog tatu dne posebnim. Da moram birati između svih očeva na ovome svijetu, odabrala bih svoga tatu.

Postoje muškarci koji se nakon razvoda bore da bi dobili starateljstvo nad djecom. Richard se razveo prije 16 godina, kad je jedno dijete imalo 14, a drugo 9 godina. Njegova se bivša žena odselila svojim roditeljima i nije se potrudila pokazati bilo kakav interes da ostane s djecom. Nekoliko je ljeta djecu vodio njoj u posjete, da bi oni konačno rekli: "Više ne želimo ići".

Njegova djeca sada imaju 32 i 28 godina:

Moj stariji sin bi ovoga tjedna trebao doći kući i ostati 30 dana, prije nego počne raditi na svom novom poslu. Kad dođe, zagrlit ćemo se i poljubiti i reći jedno drugome koliko se volimo i koliko smo jedno drugome nedostajali. S mladim sinom razgovaram telefonski nekoliko puta tjedno, a viđamo se isto tako nekoliko puta tjedno.

Oba sina su se razvila u divne ljude, imaju svoje obitelji, lijepe automobile, dobre prijatelje...

I oni, međutim, kao i ja nose na duši ožiljke, tamo gdje su nekad bile duboke rane, koje su uspjele zacijeliti.

Bih li ponovno uradio isto? Budite sto posto sigurni da bih! Mnogo sam plakao, noći i noći nisam spavao i odbijao sam promaknuća na poslu kako bih mogao biti sa svojim sinovima. Nisam izlazio s drugim ženama sve dok oba nisu maturirala i upisala se na fakultet i otišla na služenje vojnog roka. Svoj život sam posvetio sinovima. Dao sam im sve što su trebali: ljubav, razumijevanje, upute, suosjećanje, pomoć, zagrljaje, pa čak i poljupce. Nije im ništa nedostajalo. Ne, nisam im kupovao sve što su poželjeli. Ako su nešto željeli, to bi dobili na težak način: kombinacijom slatkog i teškog posla. Ja bih im u tome pomogao.

Ja sam otac svojim sinovima, što me čini beskrajno ponosnim!

Tata je važan

Začuđuje me iznenađenje koje mnogi muškarci izražavaju kad me čuju kako rogoborim i bjesnim braneći očinstvo. Moj je slušatelj Carl napisao gorko-slatko pismo o osobnom otkrivenju. Ženio se tri puta i ima djecu iz prva dva braka (dva sina iz prvog i kćer iz drugog braka). Preselio se zbog posla, koji je preuzeo kako bi mogao pružati potporu svojim obiteljima, održavajući njihov *materijalni standard života.*

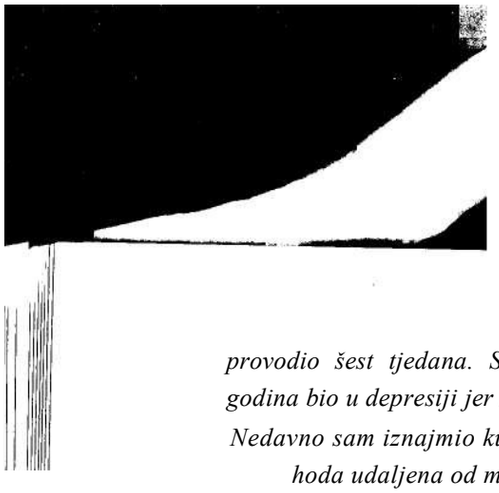

Doista sam bio uvjeren u to daje održavanje istog standarda života mnogo važnije od svakodnevne prisutnosti oca. Djecu sam zvao svaki dan i sa svakim sam od njih posebno razgovarao. Sebi sam ih dovodio za blagdane i s njima svakog ljeta zajedno provodio šest tjedana. Sada sam shvatio da sam 12 godina bio u depresiji jer sam bio odvojen od djece.

Nedavno sam iznajmio kuću koja je samo deset minuta hoda udaljena od moje kćeri (sinovi imaju 21 i 26 godina) i sljedećeg ćemo ponedjeljka biti zajedno kod "kuće" .Još nemam posao, ali nekako ću riješiti taj problem.

Mnogi očevi iz raznih razloga nemaju nikoga tko bi im rekao da je neizmjerno važno biti otac svojoj djeci. Zato je vaša poruka očevima najvažnija poruka koju sam ikad čuo. Čuo sam je kad sam prvi put slušao vašu emisiju krajem listopada 1995. i zapanjio sam se kad ste rekli da očeva dužnost prema djeci premašuje sve ostalo u njegovu životu. Tada nisam tako visoko cijenio svoj doprinos u odgoju djece. Pomogli ste mi da u sljedećih nekoliko tjedana shvatim koliko je važna uloga oca.

Sada sam tako uzbuđen da ne mogu izraziti ono što vam dugujem. Hvala vam što ste mi pomogli da donesem najvažniju odluku u svom životu. Obraćenik sam i kad god mi se ukaže prilika, kažem očevima koje poznajem koliko znače svojoj djeci i koliko su potrebni jedni drugima.

Ovo se sve odnosi na neoženjene očeve

Djeca ne cjepidlače kad je u pitanju brak — oni žele i trebaju svoje roditelje. Prema novinskom članku o državnom tužitelju Christopheru Dardenu, objavljenom u lipnju 1996., on najviše žali zbog toga stoje svojoj djeci otac na daljinu, a ne zato stoje izgubio parnicu vodenu protiv O. J. Simpsona. U članku piše da Darden ima šesnaestogodišnju kćer, rođenu izvan braka: "Najgora greška koju sam ikad uradio bila je kad sam napustio dijete. Mislio sam daje moja odluka dobra. Bilo bi mi bolje da sam živio kao beskućnik na autocesti i navraćao k njoj dva puta tjedno."

Pa, "navraćanje" znači mnogo manje od svakodnevnog ulaganja u djetetove potrebe, ali Darden je dovoljno muškarac da prizna koliko mu je žao.

Predlažem vam, momci, da ne čekate tako dugo.

Muškarci koji mijenjaju pelene mijenjaju svijet

To je naslov članka objavljenog u zimskom izdanju (1996/97.) časopisa *At-Home,* a prvenstveno namijenjenog očevima koji su glavni skrbnici svoje djece. Prema jednom članku objavljenom u *Rocky Mountain Neivsu* (srpanj, 1996.), oko 2 milijuna muškaraca u Americi ostaje kod kuće da bi se brinulo o svojoj djeci. Glavni razlog takvoj odluci je taj što oni ne žele da njihova djeca idu u vrtić.Taj je zaključak donesen na osnovi ankete provedene medu čitateljima časopisa *At-Home.*

Slušatelj Wendell podržava mišljenje da se vrtići tre-

Imam 25 godina i neoženjeni sam mladi crnac. Vašu sam emisiju počeo slušati prije više od godinu dana. Moram priznati da su me vaše čvrsto mišljenje i razboriti savjeti u vezi s dobrobiti djece potaknuli na donošenje značajne odluke koja će utjecati na moj budući život, kao i na život moje djece.

Produkt sam odgoja u vrtićima i bio sam razočaran mladić koji je mislio kako je za djetetov psihički i fizički razvoj najhitnija stabilnost doma i ljubav. Smatrao sam da su vrtići dobri, sve dok postoje oba roditelja koja se brinu i vole svoje dijete. Živio sam pod utiskom da u našem društvu oba roditelja trebaju privređivati i da će sve ići kao po loju, tako dugo dok se oba roditelja navečer vraćaju kući. Pogriješio sam.

U l i mjeseci koliko slušam vašu emisiju potpuno sam se promijenio. Ne samo da nikad neću dati djecu u vrtić, već mi je vaša emisija dala inspiraciju da jednog dana ostanem kod kuće i brinem se za svoju buduću djecu. Po profesiji sam novinar i nadam se da ću jednog dana postati free-lancer. Hvala vam na svemu što radite za nas.

Naravno, u Wendellovu nastojanju postoje neke prepreke. Ovdje imamo situaciju "obrnutih uloga", gdje je žena glavni hranitelj obitelji, što u braku može stvoriti napetost. Ako se u obzir uzmu biologija i sociologija, žene još uvijek vide muškarca kao "onoga na koga se obitelj može osloniti", pa čak i u slučaju ako žena ima izvrsno plaćen posao! Jedan od razloga zbog kojeg se žena opire želji muškarca da ostane.kod kuće i bHnp n djeci leži u njezinu strahu i nelagodi, izazvanima težinom financijskog tereta koji bi trebala nositi na svojim leđima (stres). Drugi razlog leži u njezinoj želji da bude s djecom, a treći u tome što ona, iako je samostalna i slobodna žena, još uvijek od njega očekuje da bude jedini izvor njezine zaštite i prihoda. Posljednji, ali ne i manje važan razlog je obrambeni stav koji zauzima kako bi prikrila osjećaj krivnje što nije s djecom kod kuće, a manifestira se u njezinu negiranju činjenice daje za djetetov odgoj važniji roditelj od vrtića.

Još jedan očit izvor napetosti leži u tome što drugi muškarci, prijatelji i obitelj ne podržavaju očeve u njihovoj odluci da ostanu kod kuće. Slušatelj Dave osjećao je grižnju savjesti zato što ne radi i što će djeca odrasti i neće ga cijeniti kao muškarca. Ali on je naučio nešto mnogo važnije:

Jedina fizička aktivnost kojom se mogu baviti je trčanje. Dok sam jedno jutro trčao po svojoj ulici čuo sam vas kako kažete da ono stoje vrijedno uraditi treba uraditi dobro. Tog trenutka sam donio odluku da ću vježbati za dobrotvorni maraton u Columbusu. Ne mogu vam reći koliko sam puta vježbajući padao i ponovno se dizao. Pri svakom padu čuo sam vas kako govorite: "Ako je ta stvar vrijedna da se uradi, uradi je dobro."

Dakle, na kraju smo se ipak odvezli u Columbus, gdje sam tog hladnog nedjeljnog jutra sudjelovao u utrci. Dok sam trčao posljednjih 5 kilometara, jedino što sam čuo bio je vaš glas koji je stalno ponavljao: "Ako je vrijedno da se uradi, uradi to dobro". To je bio jedini glas ... ^..., han ie odzvaniao u mojim ušima, sve dpjs se nisam pri-

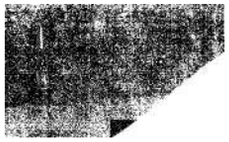

bližio cilju i začuo kako jedno od moje djece viče: ***"To je moj tata!"***

Ali to što sam sudjelovao u utrci nije bitno. Ja imam 40 godina i sretno sam oženjen. Prije nešto manje od godine dana morao sam prestati raditi zbog degenerativ-ne bolesti očiju, od koje sam oslijepio. Otada se kod kuće brinem za djecu.

Jedna od najboljih stvari koju mogu uraditi za svoju djecu je ta da im poslužim kao primjer za disciplinu i predanost. Vidite, doktorice, vaše su riječi istinite: ako svojoj djeci budem služio kao uzor, onda je vrijedno potruditi se oko toga.

Kad tata bolje razmisli

Mnogi muškarci ozbiljno razmišljaju o tome kako bi morali žrtvovati vrijeme, novac i svoj statusu žele li ostati kod kuće brinući se za svoju djecu. Sjećam se jednog takvog slušatelja s kojim sam u emisiji vodila razgovor. On je bio glazbenik i dvojio se između toga da "ode na turneju" ili da se nastavi brinuti za svoje dijete. Razmišljao je o mogućnostima koje mu se pružaju, o uspjehu, novcu, o dokazivanju svog ega. Borio se s tom odlukom i želio je čuti moje mišljenje.

— Sto će vam više značiti za 50 godina? —jednostavno sam ga pitala.

Njegov je odgovor bio kratak. — Kraj razgovora. Hvala vam.

Ovo je napisao još jedan otac koji se kod kuće brine za svoju djecu:

Naprosto ne mogu zamisliti da bih propustio odgajanje svoga sina. Da nisam donio tu odluku, ne bih u potpunosti shvatio poguban utjecaj svoje odsutnosti. Ali ono što sada znam neću nikad zaboraviti.

Borba sa zločestom vješticom

Suočimo se s činjenicom da neki od vas rade glupu pogrešku u odabiru žene i majke svog djeteta. Jedan anonimni pisac pisma vjerojatno je uživao u slobodnom načinu života žene s kojom je izlazio, ali kad je ona i nakon vjenčanja i rođenja djeteta žeijela nastaviti živjeti na isti način, on je bio zapanjen i bespomoćan. Srećom, javio se u moju emisiju i savjetovala sam mu da angažira dobrog odvjetnika i bori se za starateljstvo nad djetetom (nijednom djetetu nije potrebna majka kurva, kao ni otac propalica).

Nakon što sam izložio svoj najbolji plan odgoja djeteta i rekao kako je djetetova dobrobit moja primarna odgovornost, sudac mije dodijelio starateljstvo. Moja kći sada sa mnom provodi 80% svog vremena. Hvala vam što ste mi savjetovali da se borim. Potrošio sam cijelo bo-' gatstvo, ali isplatilo se.

Zadivijena sam koliko se mnogo muškaraca preobrati i preuzme ulogu oca kad njihove žene postanu nepravedne ili nemoralne. Kad bi se još više muškaraca borilo svim snagama, djeca bi imala mnogo bolji život.

Pitanje upućeno Bogu

Moj slušatelj David ima 2 sina: petogodišnjeg Jonathana i četverogodišnjeg Nathana. Ova je pjesma inspirirana jednom večeri kad je David prije odlaska na spavanje otišao u dječju sobu provjeriti spavaju li njegovi sinovi. Jonathan je zaspao na podu, pa gaje David podigao, stavio u krevetić i poljubio za laku noć. Nathan se u međuvremenu probudio i svog je taticu zamolio da mu doda plišanog medvjedića: *Koliko...*

Koliko mi preostaje noći, Bože? Koliko mi preostaje noći u kojima ću svoje sinove moći
ušuškati u krevet, zajedno s njihovim plišanim medvjedićima?
Koliko mi preostaje vremena, Bože? Koliko mi još preostaje vremena u kojem ću svoje sinove moći
nositi na ramenu, prije nego odrastu? Koliko mi još preostaje poljubaca, Bože? Koliko mi još preostaje poljubaca kojima ću svojim sinovima
zaželjeti laku noć? Koliko mnogo njihaja, Bože? Koliko ću ih još puta moći zanjihati na njihaljki, prije nego odrastu?
Koliko još dana, Bože?
Koliko mi još preostaje vrućih ljetnih dana u kojima ću sa svojim dječacima trčati po plićaku? Koliko još suza, Bože?
Koliko ću još proliti suza radosnica na kraju svakog dana, na kraju svih onih dana kad su moji dječaci postajali sve stari-
ni
Koliko još imam vremena, Bože?
Koliko ću još puta moći podići svoje dječake s poda i vratiti ih u krevet iz kojeg su ispali? Koliko još godina, Bože? Koliko će još godina proći prije nego što će me oni podići s poda
nakon što sam pao?
Koliko, Bože? Koliko?

Sadašnjim i budućim očevima Bog daje odriješene ruke u pronalaženju odgovora.

9. Glupo djetinjasto ponašanje

Muškarci se zaljubljuju u one žene
koje im pružaju majčinsku pažnju.

RON, 1996.

Ljubitelji detektivskih romana, ovim uvodnim od-llomkom nabijenim seksom otvaram novo poglav-

"Bila je to jedna od onih neobično mirnih, mračnih i maglovitih večeri. Nikad ne znaš što možeš očekivati od takve večeri. U zraku se osjećala napetost koja je izazivala nalete uzbuđenja u onom dubokom i posebnom dijelu moga tijela.

A onda se konačno dogodilo: polako je ušao u bar. Bio je visok oko metar i 80, plave kose i tamnoga tena od kojeg srce, ispunjeno očekivanjem, počinje snažno lupati. Nosio je plavu jaknu i sive hlače. Sjedila sam za pažljivo odabranim stolom u pozadini starog bara koji se nalazio Bogu za leđima, i čak sam u tom udaljenom dijelu bara mogla osjetiti jačanje erotske napetosti, dok sam gledala "taj njegov hod"... Ali nije to bio samo običan hod, bio je... oh, ne... ne smijem zaboraviti zbog čega se ovdje nalazim. Došao je do mog stola, a lice mu je bilo gotovo potpuno bezizražajno. Netremice me gledao. A onda je to uradio. Na stol je stavio dijamajiGfti prsten i oodedao me prepun očekivanja. Pokraj prstena je stavio sliku svoje majke: sjedokose i nasmiješene žene. Da, ali nije me smekšalo ni to nasmiješeno lice stare dame, ne, nisam bila tako naivna.

Znala sam kakva se nesmiljenost i nemilosrdnost krije iza naizgled nježnog i ljubaznog pogleda tih plavih očiju. Koliko sam puta već vidjela taj pogled. Znala sam da će kocka biti bačena u trenutku kad uzmem prsten — ugovor će biti sklopljen i "žena — plaćeni ubojica" krenut će na zadatak. Netko je morao obaviti taj posao, a ovaj visoki, plavokosi i mišićavi ljepotan očito za to nije bio sposoban. To je sigurno bio ŽENSKI POSAO!"

Sindrom žene — plaćene ubojice

Sindrom žene — plaćene ubojice termin je koji upotrebljavam za ponašanje supruge čiji muž nije uspio presjeći emocionalnu i bihevioralnu pupčanu vrpcu koja ga povezuje s majkom. Iz straha da nije "dobar dečko", on ženi ženu koja ima dovoljno snažnu volju i ličnost da se u njegovo ime može boriti protiv njegove majke. Budući da se dvije najvažnije žene u njegovu životu bore jedna protiv druge za njegovu pažnju i lojalnost, on ostaje između njih dvije, patetično ih pokušavajući pomiriti. On podržava svoju ženu... ali..."Onaje moja majka i ti je jednostavno ne shvaćaš." Prema svojoj je majci lojalan... ali..."Onaje moja žena i ti je ne razumiješ."

Međutim, kad zagusti, takav tip muškarca definitivno ti zboe toea ier ie razočarao

svoju majku ili je doveo do frustracije na bilo koji izravan način — kao, na primjer, donošenjem odluke da se vjenčanje održi u vrijeme i na mjestu gdje to žele on i njegova buduća žena. On će objema davati obećanja, ali će popustiti pod pritiskom one koja se nalazi u sobi, pokraj telefona ili u njegovoj savjesti, prepunoj osjećaja krivnje. On koristi jednu protiv druge i time pokušava sebe pokazati u "dobrom" svjetlu. Svoju ljutnju na obje sam izražava na pasivan način ("oprosti..."), a aktivno tako da se služi njihovim rivalstvom ("Znam da djeluje frustrirajuće...").

Prije nekih 20 godina, dok sam vodila privatnu praksu za bračnu i obiteljsku terapiju, upoznala sam jednu "majku" koja se savršeno uklapala u taj scenarij. Došla je u točno dogovoreno vrijeme. Bila je u kasnim pedesetim, imala je mali višak kilograma, ugodne manire, prekrasan kostim, savršenu frizuru i nalakirane nokte. Iza nje se pokorno vukao njezin muž (drugi po redu, bio je isto tako otmjeno odjeven kao i ona, šutljiv, potpuno pokoran, pažljivo je pratio čak i to kako će ona sjesti na kauč, da bi se, tek kad se smjestila, i on opustio i sjeo).

Kao i obično, na početku razgovora postavila sam pitanje: "Tko želi započeti?" Nisam bila nimalo iznenađena kad je ona prva progovorila. Mužu čak nije ni palo na pamet da se javi prvi, a nije ju čak ni morao pogledati, kao što to rade mnogi parovi, da bi zajednički odlučili tko će preuzeti riječ. Bilo je jasno kao dan da u toj vezi ona drži sve konce u rukama.

SVOmje prVQniXO.UŽU

j

Žena je bila na rubu plača i duboko povrijeđena. O

S mnoPTi <;t-ra<:t-i i nr-ict-nlrri_

je, kao i o njihovu jedincu koji je sada odrastao tridesetogodišnjak. Pričala je o njihovu divnom zajedničkom životu — muž je bio predivan, sinje predivan.

Njezin je sadašnji muž šutke sjedio, bljeći ravno ispred sebe.

Kad je njezin prvi muž umro, ona i sin su ostali sami na svijetu. Bila je strašno nesretna, ali utjehu joj je pružao sin koji je prema njoj bio pažljiv, pomagao joj, pravio joj društvo i obasipao je nježnošću... ma, bio je tako divan.

Iznenada je bijesno prosiktala, na način tako nekarakterističan za nju: **"A onda je oženio tu gaduru. Sada mi se više ne javlja niti ga više viđam. Ta kuja mi je oduzela sina!"**

Uh! Kad sam je čula, skoro sam pala sa stolca. Počela je bjesnjeti s nevjerojatnom žestinom, a sav je taj bijes bio usmjeren na snahu, koja je, poput vampira, njezinu sinu isisala dovoljno krvi da ga može hipnotizi-^ rati i odvući od jedinog pravog mjesta kojemu pripada i \ jedine prave osobe, njegove majke.

(Kad sam je zamolila da opiše snahu, rekla je daje prilično visoka, koščata, crnokosa, bijele puti, oštrih crta lica (veoma nalik na "vješticu", zar ne?). Nastavila je govoreći kako se snaha prema njoj ponaša neprijateljski, iako je ona, mama, prema vlastitim riječima,"prostrla pred njom crveni tepih kao znak dobrodošlice u obitelj" Rekla je i to daje snaha oštra jezika i da uvijek na nož dočekuje svaku njezinu (majčinu) ideju, plan ili prim-

l jedbu.

Pitala sam je li se njezin sin ikad umiješao u svađu iz među njih dvije,kako bijednu od njih podržao."Nije", orfo-nvorila ie.....„

'Njezina sadašnjeg muža pitala sam čini li mu se daje mamin prikaz situacije točan. Tihim glasom, kratko je odgovorio "Da", potvrdno kimnuvši glavom.

Ah da, njezin sin sa ženom i djetetom sada živi u Guamu (prilično daleko od Sjeverne Caroline, ne čini li vam se?).

Moram reći da majka nije bila "loša" žena. Osjećala se napuštenom nakon smrti prvog muža i izgradila je nevjerojatno čvrstu vezu sa svojim jedincem i ne shvaćajući da bi sva ta ljubav i bliskost medu njima mogla rezultirati ne samo gubitkom bilo kakvog odnosa sa sinom, već i njegovom odlukom da spava s njezinom neprijateljicom. Njegov odlazak od kuće doživjela je kao amputaciju svih dijelova svoga tijela, kao živu smrt.

Prema Anni Freud, istinska uloga majke sastoji se u tome "da bude napuštena". U životinjskom carstvu, u kojem su odluke samo produžeci instinkta, majke svoju mladunčad prisiljavaju na samostalnost, kako bi stekla vještine potrebne za samoodržanje. Međutim, kod ljudi je prisutna vrlo kompleksna ravnoteža između sebičnih potreba i nesebične svrhe, pa se oni često mogu pobrkati. A neki se roditelji drže svoje djece zbog vlastitog emocionalnog preživljavanja (identitet i svrha).

Ova je majka još uvijek željela/imala potrebu da "tetoši" sinčića i doživjela je strašnu bol njegovim gubitkom. Vjerojatno je, ne shvaćajući ili ne prihvaćajući svoje "nemajčinske" zahtjeve za odraslim sinom, svoju bol i bijes preusmjerila na snahu.

Počela sam je, obazrivo i pružajući joj podršku, ispitivati o svim onim godinama u kojima je odgajala i tetošila sina dok je bio maleno dijete. Pitala sam iu ie li u ni<>-zinoj vezi s mužem, tako divnoj u mnogim stvarima, nedostajala ona snažna interaktivna veza koju je željela i trebala, i koju je prenijela u svoj odnos sa sinom, čak i prije muževljeve smrti. Mislim da sam je dobro pročitala, a onda je ona sama potvrdila moju sumnju. Nastavila sam razgovor ukazujući na to da joj je intenzitet osjećaja usmjerenih na sina, jačih i slabijih nego je to bilo potrebno, možda oduzeo vrijeme i energiju za vlastite snove i izazove. Nije ni to negirala. Ponekad postoji tanka linija između žrtvovanja (odustajanjem od osobnih stvari zbog "dobrobiti" obitelji) i sakrivanja (odustajanjem od osobnih stvari,jer se užasno bojite izložiti riziku).

A onda sam bacila "bombu": rekla sam joj daje njezin sin moždao oženio ženu-plaćenog ubojicu — odnosno osobu koja je u stanju uraditi ono na što se on nije mogao odlučiti, ženu koja na sebe može preuzeti odgovornost i potruditi se da prekine njegove čvrste veze s majkom (veze koje se on sam bojao prekinuti, jer bi to kod njega izazvalo osjećaj krivnje). On ne može smoći snagu i reći:"Oh Bože, mama, pa ti znaš da te želim vidjeti i provesti neko vrijeme s tobom. Ali to nije moguće, jer sam već isplanirao nešto veoma važno..."Takva bi izjava podrazumijevala to daje on već napravio izbor, a taj izbor nije bila majka. On nema hrabrosti suočiti se s njezinim bolnim ili ljutitim odgovorom na istinu. Umjesto toga, on se osjeća mnogo sigurnijim kad kaže:"Oh Bože, mama, znaš da te želim vidjeti i biti s tobom. Samo ona mi to *ne dopušta!"*

Dok majka i žena rješavaju sukob "šakama", on stoji postrani, a sigurnost mu pruža njegov štit: "Pokušavam liiri — što bih ia. zaboga.fcij mogao uraditi?"

On je čist i oslobođen odgovornosti, dok dvije najvažnije žene u njegovu životu vode odlučujuću borbu za osvajanje nagrade "Gadura godine".Jednostavno, zar ne?

Majka me u tom trenutku začuđeno pogledala. "Oh, moj Bože", rekla je. "Ovo što ste rekli ima smisla. Nikad, ni na trenutak, nisam pomislila da bi moj sin mogao biti dio problema!"

Nakon toga razgovor se dalje glatko odvijao. Majka je iznenađujuće dobro prihvatila sve ono što sam rekla. Shvaćala je daje njezin relativno pasivan sin odgovoran — zajedno s njom — za trajni krug svoje očite slabosti (a zapravo se prema njoj ponašao zaštitnički) i njezine pretjerane zaštite (a zapravo je ovisila o njemu).

Budući da se smatrao odgovornim za majčinu sreću i dobrobit, osjećao se krivim tražeći svoje pravo na samostalan život, pa čak i kao odrastao oženjen muškarac. On je isto tako sigurno osjećao tjeskobu zbog toga što se odrekao majčina "tetošenja". Zato je, dakle, oženio osuvremenjenu verziju svoje majke kako bi: (1) imao ženu-plaćenog ubojicu, koja će se umjesto njega svađati s majkom, kao i ispriku da se otkine od majčinih skuta i (2) dobio majčinsko tetošenje na koje je bio naviknut.

Problem vezan uz "sindrom žene-ubojice" — kao i kod svih ostalih veza sklopljenih zbog toga da bi se riješio problem, a ne zbog spajanja dviju istovjetnih zaljubljenih duša — leži u tome što se za njezinu uslugu mora platiti visoka cijena. Tridesetčetverogodišnji Jim nazvao je u emisiju baš zbog te visoke cijene.

— Doktorice Laura, želio bih razgovarati o svojim vezama sa ženom Nicole, drugim ljudima, ah, uključuiući i moiu maiku. Sada sam shvatio da smo tiiekom našeg braka izbjegavali bliskost. Bio sam radoholičar, užasno samoživ i nisam mario nizašto drugo u životu. U posljednje sam dvije godine počeo drukčije gledati na stvari, a to me zbližilo sa ženom. Čini mi se da se nas dvoje približavamo samoj biti naših problema. Sada postajemo sve osjetljiviji kad se nečemu približimo. —Jim, što znači "nečemu"?

— OK, tijekom zadnjeg razgovora koji smo vodili s bračnim savjetnikom, razgovarali smo o ženi i mojoj mami. Problem u većoj mjeri proizlazi iz toga što se ja nikad nisam hrabro suprotstavio svojoj mami. Nisam se nikad mogao odlijepiti od nje. Konačno sam, prije godinu dana, stao u obranu svoje žene, što su moja obitelj i majka počeli cijeniti i stvari su krenule nabolje. A onda sam rekao svojoj ženi: "Hej, srce, doista je važno da vas dvije zajedno sjednete i porazgovarate i da izgladite neke nesporazume." Rekla je da to ne želi, dodavši kako je moja majka moj problem. Zbog toga smo otišli bračnom savjetniku. Rekao sam mu da moja žena nije u stanju riješiti nijedan problem te kako ne možemo zadržati nekog prijatelja dulje od nekoliko mjeseci. Svaki put kad se s nekim zbližimo, moja žena započne svađu i prestane razgovarati — jednostavno se povuče. Moja žena tvrdi da ja ne želim imati prijatelje. Savjetnik je stao na njezinu stranu, rekavši daje moja majka moj problem, a ne njezin. Moja žena i ja više se ne slažemo dobro i meni se ne sviđa terapeut.

— Jim, vi sami znate da se prema majci možete ponašati izravnije i uložiti napor da se sprijateljite i zadržite prijatelje. Koliko ima istine u onom što je rekla vaša

— Mislim da je do prije godine dana mnogo toga bi
lo istina. Prolazim kroz period spoznaje daje moja maj ka vrlo posesivna i učim kako da drugim ljudima otvo rim vrata da bi mogli ući u moj život.

— Jim, na koje ste načine upotrebljavali Nicole kao štit?

— Dugo sam je upotrebljavao kao štit za obranu pro tiv svih mojih društvenih veza. Ja sam samo radio, a ona se brinula za *sve ostalo,* što je imalo veze sa životom, društvom, prijateljima... s bilo čim drugim.

— A kako je sada upotrebljavate?

— OK, prvenstveno sam je upotrijebio kao sredstvo koje mije poslužilo za bijeg od roditelja... posebno od moje majke.

—Vaša vam je žena poslužila kao plaćeni ubojica?

— OK — nasmijao se. — Mislim da ste u pravu.Vje rojatno to nisam shvaćao.

—Jim, ako ste radoholičar, to znači da se najugodnije osjećate na poslu. Dok radite osjećate samouvjerenost, moć i kontrolu.Vi ništa od toga ne osjećate kad su u pi-tanju međuljudski odnosi. Ne samo da svojoj ženi pre-puštate stvaranje i raskidanje veza, nego je i okrivljujete za propast svih vaših veza. Kladim se da joj se žalite u slučaju kad doživite neko razočaranje ili nesuglasicu s prijateljem, nakon čega ona za vas kreće u rat, govoreći: "Oh, Bože, rekla sam ti što će se dogoditi — nisam od tebe očekivala da uzmeš pušku u ruke". Na taj je način upotrebljavate kao ženu-ubojicu.

—Veoma zanimljivo... no, dobro. Ja sam iz obitelji u kojoj je otac danonoćno radio, a život je išao dalje. Nitko nije pokazivao svoje erjiocjje ili liubav ._..... ...
—

— Pa, Jim, ja veoma dobro znam kako u međuljud skim odnosima intenzitet osjećaja, riskiranje i izazovi mogu biti zastrašujući i nelagodni, čak i ljudima koji imaju mnogo otvorenije obiteljske odnose, ali vi se mo rate početi otvarati, davati i postati pristupačniji, ili ćete se na kraju potpuno izolirati, kivni na svakoga tko nad vama ima "moć".

— Da, a oni imaju moć zato jer ja ništa ne poduzi mam.

— Pun pogodak!

Moj sin — nadomjestak za supruga

Slušatelj Don, koji sada ima 50 godina, pisao mi je o očajnim posljedicama teške situacije u kojoj se našao zbog majčine kontrole nad njegovim životom:

Oženio sam s 23 godine ženu koju je odabrala moja majka. Otac je umro kad sam navršio 28 godina. Majci sam postao nadomjestak za supuga (ne, ne u sek-sualnm smislu). Bili smo vrlo bliski, baš kao što je ona bila bliska s mojom ženom. Kad sam počeo pokazivati želju da se izvučem iz njezine mreže, ona se sve više i više vezala uz moju ženu koja je, baš kao i moj otac, bila alkoholilarkal

Žena i ja smo tražili pomoć u 11 bračnih savjetova-lišta. Svaki put kad je razgovor došao do njezina alko-holizma i drogiranja morali smo potražiti novog savjet-nika.

Konačno mi je bilo dosta. Poslužio sam se kukavičkim rješenjem našavši ljubavnicu, stoje okončalo naš brak. Na moje veliko iznenađenje, dobio sam stara-teljstvo nad oba sina (jedan je tada imao 14, a drugi 11 godina), stoje ozlovoljilo moju majku. Željela je da djeca ostanu sa svojom majkom, jer se bojala da ću seja odseliti iz grada i tako ih udaljiti od nje. Na saslušanju održanom zbog utvrđivanja starateljstva moja je majka svjedočila protiv mene! Sudac ih je unatoč tome meni dodijelio.

Čak i prije muževljeve smrti, Donova je majka zacementirala emocionalno incestuozan brak sa svojim sinom, odabravši mu ženu koja je bila slika i prilika njezina muža, dakle osobu koju je znala držati pod "kontrolom". Na taj je način željela osigurati stalnu prisutnost sina u svom životu. U tome nije uspjela, ali da i jest, to ne bi bilo manje tragično.

Zbog čega je veza sin— majka nabijena takvim intenzitetom emocija?

Prema izvještaju *Associated Pressa* (1996.), PeterWish, direktor *Neu> England Institute of Family Relations* u Framinghamu, Massachusetts, tvrdi sljedeće: "Svekrve i punice izazivaju probleme i to često rade, a krivac je najčešće *muževa* majka."

Doista? Kako je to moguće, a pogotovo ako se uzmu u obzir vicevi muškaraca na račun punica? Ako mi ne vjerujete, otvorite bilo koju radiopostaju koja emitira *country* glazbu.

Možda odgovor sugerira jedan drugi izvještaj *Associated Pressa* (1992.) u kojem se **citira Roni**J3eth.Tower. klinički psiholog iz Westporta, Connecticut, koji kaže da se "mnoge majke prema kćerima ponašaju na realan način, a svoj odnos prema sinovima pokušavaju idealizirati, čak i erotizirati. Zato im još mnogo teže pada kad ih moraju prepustiti drugoj ženi.

Tako rijetko dobivam pisma, faksove i pozive u kojima se muškarac žali na svog tasta (a te se rijetke pritužbe obično odnose na "posljedice" očeva nasilničkog ponašanja prema kćeri ili, mnogo češće, na posao koji je njegovom krivnjom krenuo nizbrdo). Izgleda da očevi obično "ne žive kroz" svoje kćeri niti se natječu sa svojim zetovima za kćerkinu pažnju ili ljubav. Ako na bilo koji način nečim zagnjave, onda im to najčešće polazi za rukom kad izađu sa zetom zbog "muške stvari" i vrate se kući u sitne sate, nakon što su popili previše čaša piva i ispričali previše ispraznih priča (nahvalili se).

Mamice, mamice, spasi me!

Hej, nemojte svi osjećati da vas je majčino ponašanje učinilo žrtvom.Takvo pretjerivanje je dvosmjerna ulica neprikladnih socijalnih, emocionalnih i psihologijskih beneficija. Jedan članak u *Wall Street Journalu* (9/94.) ističe činjenicu da se više muškaraca nego žena (mislila sam da su *žene* slabiji, nezaštićeniji i mnogo ovisniji spol) već kao odrasli ljudi vraća kući roditeljima! "Prije dva desetljeća postotak muškaraca i žena koji je u svojim dvadesetim godinama proveo barem dio vremena živeći s roditeljima bio je približno jednak — oko 40%. Danas se oko 45% muškaraca u svojim dvadesetim vraća natrag ii pniiezdo. a samQ.355ŽJŽena."

Zašto se tako velik broj mladih muškaraca vraća u majčinu maternicu? Možda zato jer su tamo oslobođeni stresa. Očevi ih drže na labavoj uzici, a majke peru njihovo rublje. Mladi muškarci su sve više skloni tome da se odreknu slobode u zamjenu za dodatni novac i majčino tetošenje.

Budući da ne moraju plaćati stanarinu, komunalije i hranu, tim momcima ostaje novac za kupovinu auta, odjeće, skupocjenih igračaka i za putovanja.

Prema tome, muškarcima je život s roditeljima "lagodan", dok žene ipak više od materijalnih stvari cijene svoju slobodu. Dakle, izgleda da je toliko mnogo vas, muškaraca, postalo pohlepno i previše mekano za životnu borbu — da ste žrtvovali ponos i muževnost zbog dječačke udobnosti i kupovanja stvari.

To nije dobar znak za našu kulturu, nije ni dobar znak za buduću ženidbu. Slušatelj Dave pisao mije upravo o tome:

> *Mislim da su najteže stvari s kojima sam se morao suočiti kao odrastao muškarac izravan rezultat majčina inzistiranja na tome da sam totalno odgovoran za svoju sreću. Ona mije davala hranu, utočište, odjeću i roditeljsku potporu, što mi nije bilo dovoljno. Štitio sam se protiv patnje vlastitim odlukama i suočavanjem sa svim posljedicama, a ona se uvijek trudila da minimalizira moju patnju. Na primjer, kad sam imao oko 7 godina, odlučio sam da više neću pohađati sinagošku vjersku školu. Umjesto da je inzistirala na tome da moram završiti školu (bar tu godinu), ona je pokleknula pred mojim urlanjem i plačem i više nisam išao u vjersku školu.*
>
> *Bože, kako mije bilo grozno žao kad su svi moji prijatelji, osim mene, postali Bar-micva. Bilo je još mnogo takvih situacija u kojima bi ona popustila pred mojim ispadima bijesa, dopuštajući da bude po mome, jer ju je previše "boljelo" kad me gledala kako patim.*
>
> *Na kraju nisam gotovo ništa naučio o tome kako mogu izaći nakraj s posljedicama svojih loših odluka, niti kako da postanem sretan bez ičije pomoći.* ***Može li patnja biti jedno od najpodcijenjenijih iskustava u životu koje stječemo učeći?*** *Sada moram biti oprezan kako ne bih pretjerao u onome što očekujem od vlastite djece (za razliku od majčine popustljivosti). Nasreću, žena i ja zajedno činimo izvrstan tim. Savršeno se nadopunjujemo i uravnotežujemo, pogotovo kad su u pitanju djeca.*
>
> *Ja sada imam 31 godinu, moja majka 71, a otac 78 i moja veza s njima svakim danom postaje sve čvršća i nježnija.*

Teško je odbiti ili okrenuti leđa majčinu tetošenju i "slobodi". Stoga nije neobično da muškarci odabiru ženu koja im pruža majčinsku ljubav ili da život provode bespomoćno zahtijevajući od nje da se pretvori u majku, iako s njom *možete* imati seks!

Cameron mije poslao pismo u kojem govori o nemogućnosti ostvarenja tog očekivanja:

> *Moja zaručnica i ja već se 6 godina borimo s jednim problemom. Ona smatra da je ja pokušavam pretvoriti u svoju majku time što od nje očekujem da se prema meni vonaša kao..štQ.MX>8X!&ŠG&<i.yftoja majka kad sam bio*

maleno dijete *i ona misli daje to razlog zbog kojeg su propale sve moje prijašnje veze, i zbog kojeg su me sve te žene ostavile. Uvijek mi govori kako želi partnera* ***muškarca,*** *a ne* ***dječaka,*** *odnosno da nele muškarca koji sa ženom želi uspostaviti odnos majka — sin. Ne znam koliko drugih muškaraca to želi, ali mislim da takvih nema mnogo.*

Moji su se roditelji rastali kad sam imao 12 godina, i kad razmišljam o svom djetinjstvu, uvijek poželim da me odgojio tata. Veoma sam ogorčen na svoju majku i to sam ogorčenje usmjerio na svoju zaručnicu tako što radim sve one stvari koje ju izluđuju.

Shvaćam daje moj odnos prema drugim ženama uvjetovan mojim odnosom s majkom, jer je majka prva žena za koju se muškarce veže. Ona misli da joj status "MAJKE" daje pravo da neke stvari radi nekažnjeno.

Prokletstvo neprisutnog oca

Cameronovo pismo govori o jednoj važnoj stvari: neprisutnom ocu. Bez obzira na to je li njegova odsutnost vezana uz razvod, smrt ili pasivnost, za dječake je katastrofalan gubitak muškog uzora prema kojem će formirati svoju muževnost, neovisnost i naći ravnotežu između samostalnosti i obveze u bračnoj vezi. Oni moraju naučiti kako voljeti i poštovati majku, ali i naučiti kako presjeći pupčanu vrpcu. Njihovi ih očevi trebaju to naučiti svojim primjerom i postupcima, kao i intenzivnim odnosom sa sinom koji uravnotežuje predivan majčinski odgoj i muževnost.

Zbog toga je idealni uvjet za razvoj djeteta u emocionalno zdravog odraslog muškarca dom u kojem su prisutne i ženske i muške komponente — a to znači otac i majka koji pružaju prehranu baziranu na odgovarajućim muškim i ženskim sastojcima. Dobro je poznata činjenica da muško dijete koje odgaja samohrana majka (za razliku od onoga kojega odgajaju oba roditelja) vrlo često postaje nasilno i emocionalno izolirano.To se objašnjava time što takvi dječaci, pokušavajući razviti svoj muški identitet, pretjerano ističu one muške životinjske karakteristike koje su u jakoj suprotnosti sa "ženskim", kako bi postali "muškarci".

A isto je tako istina da mnogi domovi s jednim roditeljem (ženskim) produciraju muškarce koji se boje razviti svoj muški identitet i odvojiti se od majke. U oba slučaja to se ne događa zato što su žene zle ili loše majke (iako to neke mogu biti), već zato što im njihov dom ne pruža komplementaran muški i ženski uzor.

Premalo dobre stvari

Očit problem leži u tome što u svim domovima ne žive zdravi muškarci i zdrave žene. Razočaranja, frustracije i teškoće u njihovu životu mogu rezultirati time da neke majke ne pokazuju ljubav, poštovanje i nepristranost prema sinovljevoj samostalnoj ličnosti.

Debbie Revnolds je 1996. snimila film *Majka.* U filmu njezin stariji sin, kojeg glumi Albert Brooks, pokušava shvatiti svoj odnos s njom, jer smatra da bi u to ležati razlog zbog kojeg ima problema sa

ženama. Na vidjelo izlaze dvije ključne stvari: njezino nepristupačno i naoko površno kritičko ponašanje prema njemu, a posebno u odnosu na njegovu karijeru pisca. Nakon što se ponovno doselio k njoj (da bi joj se mogao "približiti"), on u ormaru otkriva njezin neobjavljen rukopis. Ona je očito žrtvovala svoju spisateljsku karijeru da bi bila dobra žena i majka. Nažalost, ona se nije žrtvovala svim srcemjer je potajno okrivljavala djecu i muža zato što nije postigla osobni uspjeh. Ona će se zbog toga kritički odnositi prema starijem sinu i priželjkivati uspjeh kakav je on postigao.

Otkrivši majčinu "tajnu", sin se oslobađa osjećaja krivnje shvativši da on nije razlog tome što ga "nije voljela" već da razlog leži u njezinoj slabosti. Na kraju filma ona ponovno počinje pisati na kompjutoru koji joj je poklonio sin, a on na benzinskoj crpki upoznaje novu ženu. I svi će živjeti "sretno do kraja života".

Događa li se to i u stvarnom životu? Možete misliti. Ovdje je Peggvn faks u kojem objašnjava kako je njezin muž shvatio zašto gaje majka odbacila:

Prije nekoliko godina, nakon što je psihijatar rekao mome mužu da zapravo nema "majku", niti će se njegova majka nekim (udom pretvoriti u "majku", pa može nastaviti sa svojim životom, probudio me usred noći i rekao da više ne moram biti njegova majka te daje on nikad nije imao. Njegove riječi su me doista pro-drmale, ali moj muž je nakon toga počeo izlaziti iz svoje depresije koja se više nikad nije vratila. U to vrijeme nisam znala da dio naših bračnih problema proizlazi iz ,,…, čmkni(£MsQm,,muJQ,služila kao žena i maika. Kad ie konačno mogao odustati od želje da ima majku, postao je divan muž i otac. Da nije bilo tog liječnika, naš se brak ne bi održao.

Svako je ljudsko biće, muško ili žensko, vrelo od krvi i mesa koje treba napuniti onim najboljim što mogu pružiti otac i majka. Iako nije moguće stvoriti dobar život bez prisutnosti jednoga ili drugoga, postoji velika vjerojatnost da se vaša percepcija spola i života izobliči, a praznina vas može duboko povrijediti. U životu svakog čovjeka postoje planine na koje se mora popeti. Bez uravnotežena utjecaja oba roditelja vaša planina na koju se penjete ne mora biti nesavladiva, samo će put do vrha biti nešto teži nego obično.

Smiriti gnjev božice

Kad žene okrivljuju okolnosti i druge ljude za nedostatak osobnog ispunjenja, iskreno rečeno, one postaju *i* opasne za muškarce, a posebno sinove, od kojih stalno očekuju da im budu lojalni i da ih poslušno služe. Neki se muškarci pobune, a neki se pomire sa situacijom.

Kentov faks dokazuje da se ponekad javljaju obje reakcije:

Moj je otac bio kvekerski svećenik, a majka kućanica. 1 i godina bio sam jedinac i u tom razdoblju majka mi je posvetila mnogo pažnje. Način na koji je pokazivala svoju pažnju bio je usmjeren prema disciplini i kontroliranju moga ponašanja kako bi se uvjerila da je ono od-•■′■■•■■ raz njezina pokušaja da bude savršena majka.

Do vremena kad sam krenuo u školu savladao sam sve vještine koje se uče u prvom razredu, i moja želja da uvijek budem najbolji u razredu nikad se nije ugasila. Kad razmišljam o tom razdoblju, shvaćam da sam već tada odabrao način kako ću se prilagoditi svojoj sredini. Budući da je moj otac bio stalno odsutan vodeći svoje stado, a majka je imala tu sposobnost da mi nanosi bol i jad, obvezao sam se na popustljivost, nadajući se da ću joj uspjeti toliko udovoljiti da ona konačno izrazi svoje odobravanje, zadovoljstvo i ponos, jer sam "dobar dječak".

Maturirao sam kao najbolji učenik u razredu. Postao sam uspješan i dobio sam različite nagrade za svoja postignuća. Ali s 18 godina sam dobio i čir na želucu i morao sam prekinuti studij cijeli jedan semestar da bih se izliječio i oporavio. Kad je liječnik došao u sobu za preglede da mi kaže dijagnozu, pitao je što me muči. To je bilo revolucionarno pitanje. Nikad nisam mislio da bi se moje nezadovoljstvo ili mentalna nestabilnost trebali dovoditi u pitanje. Moja jedina svjesna potreba bila je udovoljiti majci, a ostale potrebe su bile duboko zakopane u meni.

Majka nije nikad izrazila svoje odobravanje za kojim sam tako čeznuo, ali dok je ležala umirući od raka u pedesettrećoj godini, zatražila je da joj oprostim što je prema meni bila tako bezosjećajna i stroga.

Ostatak Kenove priče vezanje uz njegov strah vezan uz moć koju žene imaju nad njim. Nakon što se oženio, žena *"je odmah počela govoriti o tome što nju može učiniti sretnom i ja sam s$ trudio ispunjavatije njezine želie. a duboko sam u sebi želio da je pregazi kamion i spasi me od te 'sudbine'. Poželjela je kćer jer bije ona usrećila. Zatrudnjela je i dobila sina kojeg je ignorirala. Da imamo mnogo veću kuću, ona bi konačno bila sretna.AH znam daje ni to ne bi usrećilo."*

Ken je odabrao "bijeg" u posao, alkohol, kupovanje igračaka i bezbrojne pokušaje samoubojstva. Nakon 15 godina takva života dao je zahtjev za razvod i dobio je starateljstvo nad sinom.

Pismo je završio ovim: "Mi'sh'm *da postoji nada da sam konačno spreman za vezu koja se više neće temeljiti na pokušaju da udovoljim majci.*"

Hej, mama, **što žele žene?**

Dječak u svojoj vezi s majkom od malih nogu uči što žene žele, dakle, što da očekuje od sebe u vezama.Te lekcije nisu uvijek najbolji izvor informacija za buduće zdrave i uspješne veze. Fred je rođen 1942. Otac mu je radio 6-7 dana tjedno, bar 12 sati dnevno. Majka je preuzela šestodnevni ratni posao i bila je odsutna od kuće 10 sati dnevno. Za Freda se do njegove sedme godine brinula baka. Baka i majka imale su čvrsto mišljenje o ulozi muškarca:

Muškarac treba biti pronicav u odnosu na ženske potrebe i želje i revan u njihovu ispunjavanju. Od žene dobiva zahvalnost ili ono što bi trebala biti ljubav samo onda ako doista čita njezine misli i ispunjava njezine potrebe, prije nego ih ona i izgovori. Ako ne uspije u to-,, , me, ona će se prema njemu ponašati na neprijatan način

i odbit će ga. Muškarac se za ženu mora brinuti financijski, stoje njegova uloga i posao.

Tata je oduvijek bio bojažljiv, suzdržan i odbojan, pa ja u svojoj obitelji nisam osjetio prave osjećaje. Radio je gotovo cijeli dan, a ponekad je bio odsutan od kuće 3 ili 4 tjedna svaki mjesec, kad je išao na službena putovanja.

Dakle: muškarac je fizički i emocionalno odsutan od kuće, a ženi prepušta vladavinu. One itekako vladaju, pazeći da muškarac bude objekt rada, što bi i trebao biti. Taj dvonogi objekt dobiva onoliko pažnje koliko zavrijedi svojim radom, a ne svojom ličnošću, a ljubav koju dobiva uvijek je nečim uvjetovana.

Do nedavno sam u sebi nosio veliku duševnu prazninu, ništa ne osjećajući, jer nisam bio onakav kakav sam trebao biti prema želji žene s kojom sam živio (u redu, u redu... ona je bila slika i prilika moje mame i bake). Još uvijek tražim ženu s kojom bi veza uspjela. I znam da negdje postoji potencijalna životna partnerica koja u sebi nosi duševnu ljepotu i koja bi mogla uživati u mojoj.

Kod njega stres nisu izazvali samo frustrirajući zahtjevi majke i bake, već i odsutnost muškarca/oca koji bi dao ravnotežu njegovim percepcijama, idejama, osjećajima i načinima ponašanja. Fredov otac je možda jedan od onih tipova čiji je životni zadatak smirivanje gnjeva božica. Zato nemojte kriviti sve Fredove borbe kad su u pitanju žene — barem su bile s njim.

Put povratka

Svaka tužna priča u koju su uključeni teški, udaljeni, emocionalno ili mentalno nestabilni ili loši roditelji i izazovi pred koje vas oni stavljaju, ima paralelnu priču o izazovu na koji ste ispravno reagirali. Bez obzira na okolnosti, vi možete birati način na koji ćete se ponašati i kako ćete izaći nakraj sa svojim životom i vezama. Ali *osjećaji* su druga priča. Strah, bol ili ogorčenost koju osjećate prema majci mogu biti savršeno razumna reakcija na ponašanje savršeno nerazumne žene. Međutim, vi možete odabrati "lakši izlaz" ženeći uvijek isti tip žene kako biste savladali problem (to je vama dobro poznat način, pa iako je odvratan, on je dosta siguran), ili možete naći neki" izlaz" za koji vam vaša inteligencija govori da je zdraviji (nepoznat i stoga doista zastrašujući). Možda nećete biti sigurni u to koji alat i metode morate primijeniti — ali vi *ćete* naučiti (i tako odrasti i sazreti) *samo* ako se prisilite na suočavanje sa zmajevima i saznate jesu li se oni pritajili posvuda ili samo u vašoj duši i glavi.

Podsjetila sam se jedne epizode serije *Zona sumraka.* Zrakoplov slijeće na pistu koja je nestala prije nekoliko desetljeća. Muškarci koji rade u zračnoj luci počinju se prepirati o značenju zrakoplova i o tome je li stvaran. Dakle, oni jasno svojim očima vide zrakoplov, ali jedan od njih smatra daje on plod njihove mašte,budući da ga toliko žele. Da bi provjerio svoju teoriju, odlučuje otići do zrakoplova i stati između propelera koji se okreću. Užasno se boji (razumno), ali siguran je da zrakoplov nije pravi. Kad se na korak približio propeleru, zrakoplov nestaje. »* **..Shvatili ste poruku?**

Bivši mamini dječaci

Kako jedan odrastao muškarac može izaći iz majčine maternice? Slušatelj Bert mije poslao svoju priču:

Imam 29 godina i najmlađi sam od četvero djece. Bio sam klasičan primjer "mamina sinčića". Imam prekrasnu ženu i u braku smo već 9 i pol godina. Karakterističan primjer za moj problem "mamina sinčića"pojavio se onog trenutka kad sam rekao majci da se ženim. Moja se majka preko noći prema meni počela ponašati još više zaštitnički i sjoš više kontrole. Primijetio sam daje o mojoj ženi imala visoko mišljenje dok smo hodali, ali tada sam od drugih članova obitelji saznao da joj se ona baš i ne sviđa i da misli kako za mene "ona nije prava".

Stvari su se pogoršale tijekom prve dvije godine mog bračnog života. Majka je smatrala da mora biti uključena u svaku odluku koju donosimo, u suprotnom ćemo raditi nepopravljive greške.

Ubrzo sam shvatio da majka može kontrolirati moj život samo u onoj mjeri koju joj ja dopustim. Nakon što sam to otkrio, primijenio sam pogrešan pristup. Svađao bih se s njom i pokušavao joj reći da me "prestane kontrolirati". To ju je samo uznemiravalo, a nije donijelo nikakvih rezultata.

Konačno sam se s njom našao u četiri oka i s mnogo sam joj takta objasnio da sam, oženivši se, otišao od nje zato da bih mogao stvoriti novi život sa svojom ženom i dodao kako nas je uznemirila nekim svojim postupcima prema nama. Rekao sam joj kakg mi mara omastiti što sam joj dopustio da na nezdrav način kontrolira moj život i kako se to više nikad neće dogoditi.

Pobješnjela je i rekla mi da me više ne smatra svojim sinom. Nakon nekoliko mjeseci ponovno smo počeli razgovarati i sada se prema njoj odnosim s ljubavlju, a ne više sa slabošću i plašljivošću. Sada, mnogo godina poslije, svi razumijemo pravila prema kojima se moramo ponašati u našim međusobnim odnosima i naš je život postao prekrasan. Svi smo sretni!

Slušatelj Jim je, baš kao i Bert, shvatio da je razlog bračnim svađama majčin pretjerani utjecaj i kontrola. Jimov faks pokazuje mnogo kreativnosti u rješavanju tog problema:

Žena i ja smo na samom početku braka shvatili kakav bi utjecaj na naš život mogla imati majčina kontrola i mnogo smo o tome razgovarali. Na dosta neugodan način sam pokazao mami tko zauzima prvo mjesto u mom životu. Pred njom bih zagrlio ženu ili je poljubio. Taje metoda, plus maženje, bila poučna i za našu djecu i njome smo pokazali da smo jedno. Moja divaa žena je upotrijebila svoju metodu postavši "kći" mojoj majci.

Dakle, mi smo se, spoznavši da bi moja majka mogla preuzeti kontrolu nad svojim prvorodenčetom, na početu braka ujedinili i poduzeli zajedničke korake kako bismo riješili problem. Onog trenutka kad je moja žena shvatila daje ***ona numero uno*** *u mom životu, odnos s majkom nije je mnogo opterećivao. Zapravo, moja me žena poticala da što više vremena provodim s majkom. I tako sfflo. majka i ja izgradili divan odnos.*

Glupo djetinjasto ponašanje

Do sada bi trebalo biti potpuno jasno da vas vaš poriv da budete hranjeni, kao i neopravdan osjećaj krivnje koji u vama izaziva odgovornost za majčinu emocionalnu dobrobit može pretvoriti u vječno dijete. Da biste se mogli razviti u zrelog i funkcionalnog muškarca, morate djelovati na osnovi onoga što smatrate zdravim i dobrim, umjesto da se u svom ponašanju koristite rješenjem "pobjegni od teških emocija".Vaša je majka ponekad bila grozna roditeljica i grozna osoba i ona vas je izložila svojem emocionalno nestabilnom i previše intenzivnom utjecaju u vezi majka — dijete. Ponekad se energija vaše majke i njezin osobni stil nisu slagali s vašim, ali nijedno od vas se nije grozno ponašalo. Povremeno jednostavno krivite majku za najteže probleme koje imate sami sa sobom i zbog svojih životnih odluka ili zbog toga što se ne želite hrabro suočiti sa životom.

Sine, bez obzira o čemu je riječ... **savladaj to!**

Ključ za "savladavanje" problema leži u tome da se *ponašate kao da ste zdravi.* Ako ne znate što to znači, vi lažete kako biste izbjegli traume koje izazivaju pokušaji i odrastanje. Ako se bojite pristati na stjecanje novih iskustava učeći, morate potražiti pomoć psihoterapeuta koji neće samo sjediti i podržavati vas u vašem jadu (bihevioralni ili kognitivni psihijatar možda su vaša karta za put prema ozdravljenju!).

Na isti način na koji ste "naučili" najdestruktivniji način samoobrane (sve žene su poput vaše majke... dakle... oprez!), možete naučiti i to kako da ženu tretirate kao. **individuum!**

Ako se ne protegnete u tom smjeru, bit ćete poput hrčka u kavezu koji se nalazi u jednom od onih valjaka za vježbanje, koji životinji dopušta da trči samo na mjestu.

TridesetdvogodiŠnji Ray se javio u emisiju tužeći se da njegove veze ne uspijevaju. Ispalo je da se on na požudan način odnosi prema ženama, zanemarujući sve njihove druge kvalitete osim privlačnosti. Nakon dosta dugog razgovora, ukazala sam na to da se on možda boji povezati seks i ljubav, zato što se njegova majka prema njemu odnosila kritički. Budući daje on taj kritički stav prenio na sve žene, uspio je postići da ga one prihvaćaju kroz seks (on je bio pastuh), zaštićujući se od mogućih neuspjeha ili odbijanja. Ni jedna njegova veza nije išla dalje od seksa. Budući daje, nažalost, bio svjestan daje takvo "prihvaćanje" površno i nepotpuno, stalno je osjećao glad i osamljenost.

i Cetrdesetčetverogodišnji slušatelj Jerry stalno je birao **i** žene koje imaju djecu. Svakoj bi majci govorio kako su **i** joj djeca loša i one bi ga ostavljale.Tijekom našeg razgovora postalo je jasno da je on žudio za tim da ga majka djece smatra najboljim medu svom braćom. Na kraju krajeva, dok je odrastao bio je majčin ljubimac — čak I joj je bio draži od muža!

Pedesetjednogodišnji Lynn poslao mije pismo u kojem piše o svom glupom "djetinjastom ponašanju":

Danas se u vašu emisiju javio jedan dvadesetpetogodišnjak koji se ne može prilagoditi snažnoj ženi. Želio je nekoga tko će ga voljeti "više". Tijekom razgovora ...tekM stejnu da bez uloženog truda želi stvoriti svoj

imidž, kao i to da sljedećih 30 godina može provesti u psihijatarskim ordinacijama, ali da ipak neće postići cilj ako se sam "nepotrudi".

Vaše zadnje rijeci bile su fantastične. Imam 51 godinu i vjerujem da se te riječi mogu savršeno primijeniti i na mene. One su na mene djelovale tako zastrašujuće da ih namjerno nisam htio doslovno zapamtiti.

Imao sam dva braka i nekoliko veza sa snažnim i inteligentnim ženama kroz koje sam nastojao "živjeti". Svaki put bih doživio razočaranje ako mi se činilo da one za mene nemaju vremena. Neke su, zapravo, imale za mene vremena, ali ja tada ne bih imao neki određeni cilj koji bih im mogao pokazati, ili se nisam pripremio na ono što bih mogao s njima raditi, jer sam o njima ovisio u svakom pogledu.

Nadam se da će se vaš dvadesetpetogodišnji slušatelj promijeniti..., a ja sam izgubljen slučaj.

Vrlo je teško razmišljati o donošenju odluke i o njezinu provođenju u djelo. U to nema nikakve sumnje. Stare navike teško odumiru, a vaša duša još teže. Lynnovo priznanje daje zaboravio moje riječi, za koje vjerojatno pretpostavlja da će biti "ključ" za njegovo iskupljenje, pokazuje koliko se možete osjećati ugroženo, čak i samim prijedlogom da se promijenite, naročito kad to podrazumijeva da ćete se osjećati nesigurno. Kako možete odabrati jad umjesto nesigurnoga?

Četrdesetogodišnji slušatelj Bob nazvao je zbog toga stoje u njegovu životu manjkala ljubav. On stalno izlazi s mladim i lijepim "djevojkama". Išao je tako daleko da mi je pokušao reći kako godine:jie igraj u. nikakvu uloeu i kako ima mnogo toga zajedničkoga s tim djevojkama. Možda bi doista imali mnogo zajedničkoga daje on bio nezreo! Za sebe je rekao da je uvijek bio malo dijete svoje obitelji:

— Mama me tetošila. Morao sam odseliti iz rodnog grada kako bih pobjegao od nje.

— Bob, jeste li s "djevojkama" možda zato što vi "imate sve konce u rukama", a kad biste imali vezu sa ženom izložili biste se opasnosti da nad vama dominira "majka"? Bojite li se ženske moći ili svoje slabosti?

— Sto znači "slabost"?

— Svaki muškarac uživa u majčinskom aspektu žene. To je normalno, a nije nezdravo. Ali u vašem slučaju majčinska briga vas je više gušila nego što vam je pružala zadovoljstva. Ako je to istina, onda možda mrzite svoj prirodni poriv za ženskom brigom, jer vas on izlaže rizi ku. Kod vas se zato javlja zdrava potreba za slabošću. Kad je jednom definirate kao slabost, ona postaje nešto što morate izbjegavati. A u vezi s luckastim mladim djevoj kama izbjegavate sve osim seksa i idoliziranja samoga se be. Vi ste povezani sa "ženama", ali od njih ne dobivate ono što vam može pružiti zrela žena.Vi ste "ženu" pois tovjetili s prijetnjom.

Pokušaj da preko žena kontrolirate ono najgore u vašoj "majci" što vam je prouzročilo najviše patnji veoma ograničava vaš razvoj,jer ćete vi imati odnose sa ženama u situacijama koje bi inače bile "normalne", ali vi ih tretirate kao "nenormalne" odnose kakve ste imali s majkom.

Slušateljica Marianne napisala je pismo o naporima da uradi upravo to;

Moj je muž najstariji od desetero djece. Majka je bi-y la vrlo promiskuitetna, nikad se nije udavala i djeca štit uglavnom imala različite očeve. On se brinuo o djeci dok je ona bila vani, opijala se, kući dovodila muškarce... Dok se ona u drugoj sobi zabavljala s muškarcima, moj muž je bio s manjom djecom. Toliko je puta vidio kako je muškarci mlate i bacaju kroz prozor. Dok je bio dječak, jednom je plakala na njegovu ramenu nakon što- f su je silovala tri muškarca s kojima je pila. Mislim da si!' '" sada možete predočiti situaciju.

U braku smo već 25 godina i imamo dvoje djece. Ka-ko se njegov odnos s majkom odrazio na našu vezu? O tome nisam razmišljala sve dok nisam rodila prvo dijete, nakon čega je on potpuno izgubio seksualni interes za mene. Svoju je ljubav prema meni pokazivao na sve mo-guće druge načine, osim gotovo potpune odsutnosti sek-sualnog života. On je bio i još uvijek je predivan muž i nikad nije postojao bolji otac.

Dugo sam mislila da na meni leži krivnja, sve dok nisam shvatila da on još uvijek razmišlja kao malen dječak, a to znači da "možeš biti ili dobra majka ili imati seks". A on je želio da njegova djeca imaju dobru majku. Budući da su mu bila važnija djeca od mojih seksualnih potreba, ja sam s vremenom naučila da prih-vaćam njegovu ljubav u onom obliku u kojem ju je mo-gao pružiti, da budem zahvalna što imam tako vjernog muža i da naša djeca imaju oba roditelja koji se među-sobno vole i koji vole njih.

Još mi uvijek nedostaje seks. Ali, evo kako je njegov odnos s majkom utjecao na njesoM odnos sa ženom. . .....

Veoma je tužno kad muškarac u svojoj glavi pobrka mamu i ženu zato jer ostaje malen dječak i lišava se za-dovoljstava i prednosti koje ima kao odrastao muškarac, a vrijeme provodi trčeći okolo poput malenog prep-lašenog dječaka.

Slušatelj Frank je shvaćao da muči svoju ženu, ali nije znao zašto. Kad god se ona zbog nečega uznemiri, bez obzira na to ima li on s time kakve veze ili ne, on doslovce podivlja i prisiljava je da se problem riješi na licu mjesta! To uvijek završava time daje on totalno iživcira. On se ponaša kao da ima pet godina i ako uznemiri mamu, ona ga više neće voljeti, a možda će ga i napustiti. Zbog takva iracionalnog preusmjeravanja osjećaja s majke na ženu on se trudi da sve "popravi", tako da njegova žena može uvijek biti "sretna" — ako je ona "sretna", on se osjeća sigurnim. Njoj je nedostajao ravnopravan partner s kojim bi mogla surađivati i poštivati ga, dok je on balansirao između preplašenog muškarca kojem je stalno nešto potrebno i onog ogorčenog zbog moći koju žena ima nad njim: odbacivanje.

Žensko prihvaćanje

Ne bi nas trebalo čuditi da muškarci veoma ovise o tome da ih žene prihvate. Oni svoj život započinju u ženskom tijelu, sišu mlijeko s njezinih prsa i od nje dobi-, vaju zaštitu, ljubav, zagrljaje i poljupce. Muškarce u život i veze uvodi žena. Dakle, nema ništa nenormalnog u želji i potrebi muškaraca za ženskom blizinom, hranjenjem k. i odobravanjem. Zapravo, kao stoje napisao slušatelj

Ron: *"Muškarci se zaljubljuju onda kad im žena pruži majčinsku pažnju".*

Ako su hranjenje i iskazivanje majčinske ljubavi zdravi, što onda čini glupo djetinjasto ponašanje? Ukratko: kad muškarac bira, označava i reagira na sve žene na potpuno isti način; kad se prema majci ne može odnositi kao odrastao muškarac (s puno ljubavi, ali kao samostalan individuum); kad ga u ženama plaši ono s čime se ne može suočiti u odnosu sa svojom majkom — to je glupo djetinjasto ponašanje.

Da bi postao odrasla osoba, muškarac ne mora ignorirati, napustiti ili se sukobljavati sa svojom majkom, čak ni onda ako ona ne predstavlja "najzdraviji" majčinski primjerak. On treba učiniti sljedeće:

- Mora prihvatiti majčina "ograničenja" ili " idiosinkrazije"kao isključivo "njezine".
- Mora izbjegavati prihvaćanje odgovornosti za majčino ponašanje i raspoloženja.

;

- Mora prihvatiti osjećaj krivnje zbog toga što nije poš tovan ili častan sin — nemojte preuzeti osjećaj krivnje : zbog majčinih tipičnih osjećaja, ili izbora, ili postu paka, ili njihovih posljedica.
- Ne smije od žene očekivati da u njegovom srcu ispuni mjesto odsutne majke ili one koja vam nedostaje.
- Mora prihvatiti činjenicu da njegova majka nikad neće postati savršena "mama", a da se ne mora odreći onih dobrih stvari koje mu pruža.
- Ne smije ženu smatrati odgovornom za kvalitetu nje gove veze s majkom.
- Mora prihvatiti činjenicu da ga žena može prihvatiti, ali istoyremejio odbaciti neke nieeove nostunke. . , L

Ne smije izbjegavati žene samo zato jer se ne može suočiti sa svojim ambivalentnim osjećajima koje goji prema majci. > Mora prihvatiti činjenicu da nesavršenstvo u vezi može
biti veoma zahvalno.

- Ne smije iskorištavati žene kako bi kompenzirao svoje stvarne ili izmišljene rupe u ljepoti veze.
- Mora prihvatiti činjenicu daje biti žena isto tako teško kao stoje teško biti muškarac — zato treba prestati bi ti usredotočen na sebe.
- Ne smije izbjegavati osjećaje i probleme. Radeći to, neće postati ništa sposobniji ni vezaniji.
- Mora prihvatiti činjenicu da su potreba za ženom i lju bavlju jedan od putokaza prema mogućnosti da posta ne zdrav i uspješan muškarac.

Poslušan sin

Ovaj faks nije namijenjen tome da vam razjasni borbu za prevlast u vezi majka — sin:

Majka me zamolila da vam pošaljem ovaj faks sa sljedećim komentarom.

Ona vjeruje u to da ljudi koji se nalaze u središtu javnog života vrše jak utjecaj na popularnu kulturu, jezik… Oni zbog toga moraju paziti na to što govore i kako govore. Moju majku brine to što vi upotrebljavate riječ "doista", a mislite, zapravo, jako i "mučno" kad mislite na teško.

Obavio sam posao kao poslušan sin koji voli s majkom biti u dobrim odnosima. S ovim faksom možete

I
•A ..... *nnnraviti što*

"Fantastično", kako bi rekao Spock, lik iz serije *Zvjezdane staze.*

1 o. GLUPI MAČIZAM

Draga doktorice Laura,
Kao odgovor na vaše prošlotjedne komentare o razlici između muškarca i čovjeka prilazem ovaj kratki razgovor između našeg najstarijeg unuka i njegove majke. On će uskoro navršiti 15 godina. Rekao je našoj kćerki daje postao muškarac! Ona je duboko udahnula i mirnim glasom rekla: "Ispričaj mi što se dogodilo". On je odgovorio: "Znaš, sada kad se znojim, doista zaudaram!"
Moja kći se jedva suzdržala da ne prasne u smijeh.

BEV, 1996.

Bez obzira na to po čemu se čovjek razlikuje od muškarca, sramota je da je potrebno toliko mnogo vremena da bi se to shvatilo.

RICHARD, 1996.

Sjećam se vremena kad je riječ *muškarac* odmah asocirala na muža i oca, hranitelja obitelji, ratnika, zaštitnika i pustolova.

A sada? Pa, feministička histerija i politički korektno novinarstvo daju potpuno drukčiju interpretaciju *muškarca:*

zlostavljatelj djece (zanemarite statističke podatke za 1986-1993, koje su objavili *National Center on Child Prevention Research i National Committee to Pre-*

vent ChildAbuse, a prema kojima je 59% žena /!/ uzrokovalo smrt djeteta, 50% prirodnih majki /!/ je odgovorno za zlostavljanje djeteta, a očeva samo 23%);

- *maltretiranje djece* (zanemarite dokaze po kojima razvedene majke često koriste maltretiranje kao tehniku kojom žele kazniti djetetova oca i nad djetetom steći vlast);
- *silovatelj* (zanemarite statistike koje se odnose na silovanja, a koje su pokazivale pad u broju silovanih osoba, sve dok silovanje nije redefinirano i od "nasilnog *(ina* penetracije" postalo *"osjećaj* prisile", a isto tako zanemarite novu pseudokrizu izazvanu "silovanjem na sastanku" koja pasivnim ženama, znatiželjnima ili onima nečiste savjesti omogućava da tvrde kako su "silovane");
- *seksualni napastovatelj* (dvostruko zanemarite standard koji ženama omogućava da se u javnosti pojavljuju na pola obnažene, a muškarcima nije dopušteno čak ni to da ih pogledaju ili da daju neki komentar; ne obraćajte pažnju na to kako je glupo optužiti muškarca za seksualno napastovanje, a samo je rekao "Bok, srce!", a da ženi nije prijetio niti prema njoj pokazivao nepoštovanje; zanemarite i ankete koje pokazuju da se veći broj muškaraca polavlači kad mu žena izravno kaže "gubi se");

[1] *nasilnik* (zanemarite činjenicu da su muškarci primarne žrtve svih zločina osim silovanja; zanemarite anketu *National Family Violence Survey* koja je provedena diljem Amerike i prema kojoj su žene sklonije tome da napadaju muževe, nego obratno);

ženskar (zanemarite novi ženski trend po kojem pod zastavom "reproduktivna prava žena" žene namjerno rađaju djecu bez očeva);

*Jkarac kojt se ne M **zaH* (zanernante legne: žena koje zajedno sa svojom maloljetnom djecom, bestidno "ž-ve u daljem braku" i često rađaju novu izvanbračnu djecu; a zanemarite i "seksualno liberalne žene, koje se oslanjaju na abortus kako bi zadržale svoju slo-

. *\tuln otac* (zanemarite neudate ili rastavljene žene s djecom koje, zbog novog muškarca ili novog života misle kako je savršeno u redu da se presele i tako oca lišavaju djece pod zastavom ženskih prava).

Ništa od svega ovoga nije rečeno zato da bi se minimaliziralo ili zaboravilo "zlo koje čme *mulkara* Medutim, naše shvaćanje i razumijevanje činjenice da su oba spola sposobna činiti zlo ili gluposti dosta se dugo ignoLo, sakrivalo i o njoj se lagalo u ozračju rastuće antimuške propagande, kojoj su podlegli i nekin^^ braneći se protiv stalnih i ogorčenih povika f da su ugnjetavane i maltretirane.

Doista, čak i samo spominjanje "muške ih muzevne" *prirode* dočekano je s povikom za sveopćom rehabilitadjom muškog roda. Na primjer, ovo je pismo 1994. upućeno uredniku *Wall Stret Journala* kao odgovor na prethodni članak, u kojem je objavljena anketa s tinejdžerima o njihovim očekivanjima u odnosu na obteliske uloge koje će igrati kao odrasli ljudi. Da danas podižem sina, Joja bi glavna briga bila da se ne razvije u tipa koji će jednog dana sudjelovati u grupnom silovanju

pijane mlade žene ili u tipa koji će jednog dana tući svoju ženu."

Ako ovo nije način da se pretjerano generalizira i koji je nevjerojatno negativan, histeričan i obojen mržnjom prema muškarcima, onda ne znam što jest. Nadam se da ta djevojka nikad neće postati majka sinova ako se njezina "glavna briga" u podizanju djeteta odnosi *samo na izbjegavanje...* bilo čega. Ja imam sina i moja glavna briga koja se odnosi na njegov odgoj jest ta da stvorim duhovno ozračje puno ljubavi i poštovanja u kojem će se on naučiti odgovornosti, suosjećanju i milosrdnosti tako da može nešto važno pridonijeti svom životu ili svijetu. Ah, da — ovo bi bila moja glavna briga i u slučaju da imam kćer.

Ja ne vidim "muškarce" kao osobe koje su prirođeno opasne i izopačene. Ista pasivna agresivnost koja može podići sablju i njome ubiti nevine ljude, može je podići i u obranu nevinih. Ista kreativnost koja može nuklearnu energiju pretvoriti u bombu, može je pretvoriti u silu koja ubija rak. "Energija" nije ni dobra ni loša — ona je neutralna sve dok u igru ne ude namjera.

Dopustite mi da napravim usporedbu. Judaizam uči da svako ljudsko biće ima dva poriva: jedan da čini dobro, a drugi da čini zlo. Ta dvostruka priroda znači da čovjek nije prirođeno niti dobar niti zao; on je, ili postaje, ono što radi.Tzv. zao poriv je snažan izvor energije, ali on je, ironično, i izvor vitalnosti koja može rezultirati natjecateljskim duhom, ljutnjom, požudom i pohlepom, ili nam može dati energiju da se borimo za to da stvaramo, da se obvežemo na brak i obitelj i da postižemo rezultate na onim područjima gclkojih.JLe mnoei dru^i imati koristi. Dakle, ta *tendencija* prema "zlu" može rezultirati očajem i destrukcijom ili kreativnošću i postignućima — ovisno o vrijednostima, razlozima i prosudbi u donošenju odluke da se nadvlada emocija i poriv zbog mnogo plemenitijih intencija.

Ono stoje "muško" nije prirođeno loše i ne zahtijeva popravak. G. Pascal Zacharv napisao je u *Wall Street Journalu* (5/97.) da se "djetinjasto ponašanje" sve češće *dijagnosticira* kao nesposobnost i bolest: "Kritičari se protive profesorima, savjetnicima i administratorima koji inzistiraju na medicinskim dijagnozama i kliničkim klasifikacijama u slučaju kad dječaci odbiju spavati, mirno sjediti, kad im ne pode za rukom da ispune svoj loše definiran potencijal, kad se tuku s drugom djecom ili se na neki drugi način opiru autoritetu."

"Škole su 'patologizirale' ono stoje normalno za dječake", tvrdi Diane McGuinness, profesorica psihologije na *University of South Florida.*

Muškost i muževnost su postali sinonimi za sve ono što je pogrešno i zlo u društvu, a *ženstvenost* se reklamira kao *pravi* odgovor: nije bitno to što su tisućama godina medicina, pravo, filozofija, znanost i religija bili primarno muška područja. Naravno, to ne može biti dio muške intelektualne i duhovne humanosti. To je sigurno produkt seksističke dominacije i ugnjetavanja. Oh, ma nemojte. Razlog leži u tome što se "muški" (zlo?) poriv za izazovom, osvajanjem, pustolovinom, natjecanjem..., može kanalizirati u stvaranje ljepote i istine.

Slažem se s gotovo svim što slušatelj Richard kaže u

17 *našem društvu polako ali sigurno kastriramo muškarce — izvrgnuli smo ruglu "pravog muškarca" i brišemo sve stare junake. Rezultat toga je činjenica da dječaci odrastaju u muškarce koji ne znaju kako da postanu muškarci niti kako da se odnose prema ženama (i ne poštuju ih) niti su sposobni postati snažan muški uzor kakav je potreban njihovim sinovima koji su u potrazi za muževnošću.*

Takav "odgoj" muškarca bio je, i jest, rezultat očitog opiranja tome da se prihvati muška priroda.Ta je priroda prisutna htjeli mi to ili ne.

U svim dječacima postoji prirodni "ratnik". Ako dječak želi postati dobar ratnik, mora naučiti kontrolirati svoju agresivnu prirodu. Dječak treba znati da hrabar ratnik duboko vjeruje u iskrenost i pravdu, da štuje Boga, i daje sposoban, na svoj način, voljeti i pokazati ljubaznost, samilost i nježnost. Ako to ne nauči, najviše će patiti žena. U ženinu je interesu da dječak odraste u dobrog muškarca, a to će se dogoditi, mogu dodati, ako on bude imao muške autoritete: oca, svećenika /rabina i Boga.

U prijašnjim generacijama dječaci su šakama rješavali razmirice "iza štaglja", a ako su se u tome morali iskazati kao "muškarci", onda su slijedili dobro defini-, rana pravila. Takav se tip ponašanja od onda smatra ne- : *civiliziranim, a takvim ga smatra generacija koja je proizvela društvo koje je mnogo manje civilizirano od onih prijašnjih.*

Kad se dječaka pokuša ogoliti od svih onih stvari po ; *kojima se identificira njegova prirodna muškost, njemu* !> *će preostati agresija koju nije nikad mučiokontrolirati*

ili mu neće ostati ništa po ćemu se identificira njegova prirođena muškost — on postaje emocionalni eunuh — možda "dobar momak", ali ipak emocionalni eunuh. Doktorice Laura, emocionalni eunusi ne protestiraju protiv zla. Oni se ne osjećaju obveznima da to urade.

Kad žene započnu transformirati muškarce u civilizirana ljudska bića, one ih pretvore u žene! To su muškarci koji većinu problema s kojima bi se trebali suočiti ostavljaju u krilu svoje ženice.

Feministički mislioci — muškarci ili žene — smatraju nasilje bilo koje vrste potpuno nedopustivim. Srećom, takvo razmišljanje nije utjecalo na prijašnje generacije. U povijesti civilizacije dobri su ratnici predstavljali glavni uzor. Civilizacija zahtijeva ratnike — dobre ratnike.

Nepoštovanje muškaraca u našem društvu ne izaziva samo njihovu zbunjenost i slomljenost, nego i sprečava usmjeravanje pažnje na važna muška pitanja. Na primjer, mnogo više muškaraca umire od raka prostate nego žena od raka grudi. Iako po novinama izlaze članci prepuni srdžbe zbog toga što se premalo pažnje posvećuje ženskim zdravstvenim problemima, činjenica je da se manje novaca troši na istraživanje raka prostate, nego na istraživanje raka grudi.

Uz sve dizanje prašine oko "jadnih ugnjetavanih djevojaka", dečki su ti koji su u gabuli. U članku pod nazivom *The Fragile Sex* objavljenom u *L.A.Times Magazine* (4/11/ 1994.), objavljeno je da "emocionalno nestabilni dječaci po broju nadmašuju djevojčice u odnosu 4 prema *1*. J£od poteškoća u učenju omjer je 2 naprema 1.

Postotak ubojstava tinejdžera — gotovo sve žrtve su dječaci — porastao je za 194% u odnosu na ona prije 20 godina." U članku se dalje tvrdi da "istraživanje ukazuje na to da su današnji dječaci — duboko uznemireni i tragično neshvaćeni — možda žrtve svoje vlastite biologije i konfuznog odnosa društva prema muževnosti".

Što se tiče muške agresivnosti, autor članka citira istraživača koji zaključuje da "on (dječak) ponekad prolazi kroz tešku fazu u adolescentnom razvoju i to u vrijeme kad društvo prijekim okom gleda na sve oblike muške agresije. Moguće je da su agresija i sve druge muške karakteristike — uključujući mnoge koje su nekad izazivale divljenje — u tolikoj mjeri 'patologizirane' da bi Tom Sawyer danas bio proglašen emocionalno i mentalno nestabilnom osobom".

David Blankenhorn, autor djela *Fatherless America,* tvrdi da se "muškarci danas smatraju problemom, a da ljudi gledaju na dječake i njihovu muškost kao na nešto što se treba izliječiti ili prevladati". On u nastavku kaže da su "škole institucije koje vode žene i u kojima se djevojčice smatraju nekorisnima, a dječaci toksičnim problemom".

U članku iz *L.A. Timesa* citira se i Pricilla Vail, pedagoginja iz NewYorka i autorica knjiga o dječjem razvoju, koja kaže: "Dobar feminizam dječacima pomaže u odnosu na emocije i veze, ali gruba mišljenja o dječacima kao groznim stvorenjima, kao i šale o trovanju testosteronom više vrijeđaju nego što pomažu. Loš feminizam je erozirao našu želju da poštujemo razlike između muškaraca i žena".

A Paul McHugh, voditelj psihijatrijskog odjela na *h School* U Baltimoru. inzistira na tnme da su "dječaci genetski predodređeni da budu agresivni. Ali ako ih odgojite na određen način, agresivnost će se kanalizirati u vještinu vođenja ili u poduzetničku vještinu. Ako se odgoji u drukčijem ozračju, on može postati nasilan. Zbog toga se mnogo više tih problema javlja u obiteljima razvedenih roditelja".

Muškarci i žene imaju karakteristike specifične za njihov spol i reproduktivne svrhe. Oba spola imaju nevjerojatan mozak koji im omogućava određeni stupanj učenja i kreativnosti, nepoznat u ostatku životinjskog carstva. Kod muškaraca i žena mozak ima različite električne potencijale koji su u većoj mjeri odgovorni, na primjer, za žensku dominaciju u određenim oblicima komunikacije i za mušku dominaciju u rješavanju specifičnih matematčkih funkcija.

Da bi se iz bioloških mužjaka napravili muškarci, ili iz bioloških ženki žene, nešto se moralo dogoditi, a to je, za muškarce, predmet koji se obrađuje do kraja ovog poglavlja: "glupi *mačizam"* javlja se u slučaju kad ta transformacija ne uspije.

U svojoj sam emisiji postavila pitanja: "Kad ste konačno shvatili da ste čovjek, a ne samo muškarac? i "Sto je čovjek?". Iskreno govoreći, bila sam duboko dirnuta, potresena i impresionirana kad sam primila više od tisuću odgovora.

Jedan od prvih odgovora dobila sam od Toma koji je napisao:

Osjećam da su riječi " muževnost" i "pobožnost"sinonimi. Kad je Bog mjerio čovjeka, stavio je metar oko ₁»-^,. srca a m. oko glave.

Ovo sam otkrio u i5 godina rada s muškarcima. Možete biti "muškarac"po rođenju, ali "čovjek" možete postati samo vlastitim izborom.

Muškarac

1. Voden je instinktima (požuda, ljutnja...).
2. Brine samo za sebe.
3. Bježi od odgovornosti.
4. Stalno dokazuje daje *macho.*
5. Voli uvjetno (Sto ja dobivam time?).
6. Samostalan, izoliran (vuk-samotnjak).
7. Traži kontrolu — moć.
8. Vodi isprazne razgovore — razmetljiv.
9. Uzima.
10. Nedosljedan

Medu odgovorima stigao je i Jackov:

Mislio sam da sam postao muškarac kad sam:
ušao u školski nogometni tim
s 14 godina imao prvi seksualni odnos
tijekom svoje prve tučnjave
dobio vozačku dozvolu sa 16 godina

u moralnim načelima.

Čovjek

1. Razvija samokontrolu.
2. Brine za druge.
3. Prihvaća odgovornost.
4. Dovoljno je siguran da bude nježan prema drugima.
5. Voli bezuvjetno.
6. Timski igrač.
7. Vodi pravedno.
8. Čovjek od akcije
9. Daje.
10. Čvrsto se drži svog uvjerenja.

- *kad me mladi muškarac oslovio sa 'Gospodine'*
- *upisao fakultet i završio ga*
- *dobio prvi posao*
- *imao seks sa svakom mladom ženom*
- *dobio tetovažu i probušio uho*
- *oženio se u dvadesetoj*
- *postao otac s 23 godine*
- *rastao se s 28 godina*
- *kad sam sebi i drugima priznao da sam biseksualac*
- *prvi put imao seksualni odnos s muškarcem*
- *spavao sa svakim muškarcem*
- *kad sam se konačno preselio u svoj stan i počeo samostalno živjeti*

Znam da nisam bio muškarac kad sam:

- *prevario svoju ženu, jer joj prije vjenčanja nisam rekao da sam biseksualac*
- *dobio svoju prvu seksualno prenosivu bolest*
- *kad me moj sin s 5 godina pitao zašto ne živim s njim*
- *vrijeme provodio jureći za srećom, a ne sa svojim sinom*
- *kad su mi moje laži i prevare konačno došle glave*
- *nakon mnogih seksualnih odnosa s muškarcima shvatio da osim svog tijela nemam više mnogo toga što mogu dati*
- *saznao da sam HIVpozitivan*
- *došao u sukob sa zakonom*
- *jednom zaboravio platiti alimentaciju za sina*
- *živio u divljem braku s nekim ljudima, misleći da je riječ o ljubavi, a to sam zapravo radio iz praktičnih razloga*

Postao sam ČOVJEK kad sam:

- *počeo priznavati svoje odgovornosti*
- *manje radio da bih više vremena provodio sa sinom*
- *postao iskren prema sebi i drugima*
- *iskreno se počeo ispričavati ljudima koje sam povrijedio i prevario*
- *prestao okrivljavati druge za svoje postupke*
- *počeo se brinuti za svoje zdravlje*
- *prestao spavati sa svim što se miče*
- *shvatio daje dugotrajno zadovoljstvo samo po sebi nagrada*
- *shvatio daje vrijedno čekati na vezu ispunjenu ljubavlju i datom obvezom*
- *shvatio daje od velikog ega važnije dostojanstvo*
- *priznao da su postupci važniji od riječi*
- *priznao da nisam središte svemira*
- *otišao u savjetovalište*
- *shvatio da zbog toga što sam homoseksualac nisam nimalo drukčiji od ostalih ljudi, osim u moralnom ponašanju*
- *shvatio da je grozna stvar tratiti pamet*
- *prestao govoriti o promjeni i počeo se razvijati kao osoba kroz svoje postupke*
- *i najvažnije od svega... kad sam shvatio da ono što radim ostavljam u naslijede svom sinu, pa sam postao uzoran pri mjer kakav sam oduvijek želio biti*

Janje iznio misao o "čovječnosti" koja se stječe iskustvom i samootkrićem (s povremenim skokovima u "muževnost"):

- *s 13 godina sam postao Bar-micva... još sam uvijek bio di*
  jete
  sa 11 sam prvi put imao spolni odnos. ..još sam uvijek bio dijete
  s 26 sam dobio prvo dijete... još sam uvijek bio dijete s 30 sam se oženio majkom svoga djeteta... na nesreću još sam uvijek bio dijete
  s 31 sam dobio izvrstan posao i preselio sam se s obitelji u Kalifomiju...jošsam uvijek bio dijete, ali odgovorno s 36 sam dobio drugo dijete... sve se više približavam, ali još uvijek nisam dobio svoju prvu cigaru s 38 sam se zakopao u poslu... novac, novac, novac... nije uspjelo... još sam uvijek dijete
  s 43 sam izgubio novac jer sam tražio brz način zarade, a gotovo sam izgubio ženu i djecu... očito je —još sam uvijek dijete
  s 44 naučio sam značenje riječi ljubav prema ženi i djeci i počeo sam realno sagledavati novac i posao — teška lekcija… rastem
- *s 45 sam izgubio svoj izvrstan posao — podnio sam to kao muškarac, započeo sam svoj vlastiti posao uz pomoć žene i djece — zaljubio sam se u svoju ženu i postali smo tim Odgovoran sam za svoje postupke, emocije, moralno ponašanje, obrazovanje svoje djece i partnerstvo sa svojom ženom*
- *s 41 uživam u tome što sam postao čovjek, ali još uvijek učim... još uvijek mogu biti poput djeteta*

Žene rađaju dječake, a muškarci muškarce

Paul Ciotti je napisao u *L.A. Daily Neivsu* (3/4/-...19.9.4.) da "sada svi shvaćaju, osim nekoliko ogorčenih

radikalnih feministica, kako dječaci tinejdžeri trebaju oca. Oni trebaju stabilne očeve, očeve s poslom, očeve koje mogu poštivati i diviti im se i očeve koji će ih nalupati po stražnjici ako pretjeraju.

"Muškarac je životinja, a dječaci tinejdžeri su veće životinje od ostalih muškaraca. Možda je represivno prisiljavati dječake tinejdžere da poštuju pravila, ali jedina alternativa tome je da ih se pusti da sami sebe odgajaju bez ikakva vodstva odraslog muškarca. A vidjeli smo što smo time dobili - 'Gospodara muha u gradu', uz ubojstva, silovanja i dječake koji tuku dječake sve dok im ne prospu mozak."

Istina je da će bez stalnog i jakog muškog uzora, po mogućnosti biološkog oca, mnogi dječaci naći nadomjestak u pretjeranom iskazivanju "muških kvaliteta", pa će postati pretjerano agresivni, čak i nasilni, kako bi zaboravili svoj muški identitet. To je izvor problema za one dječake koje odgaja samohrana majka. Zato mislim daje bolje da dječaci adolescenti žive sa svojim očevima kad zbog razvoda ili nepostojećeg braka obitelj s dva roditelja ne može biti moguća.

Za dječake je isto tako dosta pogubno kad je majka ogorčena na neke muškarce i njihovo ponašanje generalizira, zaboravljajući i ignorirajući utjecaj koji ti negativni osjećaji imaju na njihove sinove.

Otac koji je dobar uzor pomaže dječacima da pravilno kanaliziraju tu prirođenu sirovu energiju u konstruktivne aktivnosti i uče ih da cijene osjećaje, suosjećajnost, zajednički rad, vrijednosti... Upravo to je otkrio glumac Dabnev Coleman u intervjuu koji je dao za časopis *Paradeu* kolovozu1996.:"Moi problem dok sam odrastao ; bio je vezan uz činjenicu da nisam imao izravni uzor koji bih mogao oponašati. Ja ili nisam znao mnoga pravila muževnosti ili im nisam vjerovao. Ali sada sam naučio te stvari, ali, nažalost, možda prekasno da bih bio otac svojoj djeci koju bih želio imati. Sada znam mnogo više o pravilima. I vjerujem u njih."

Novinar je zapitao Colemana stoje mislio kad je rekao da pravila čine muškarca. "To znači brinuti se za druge, pomagati svojoj djeci i osigurati vrijeme koje ćemo s njima provoditi. Morate pokazati ljubav. Drugo je pravilo lojalnost. Davanje. Korektan odnos prema drugim ljudima. Poštenje. Čestitost."

Kao što možete vidjeti, biti muškarac ima dosta veze s izmirenjem klasičnih muških ideala s tzv. ženskim (zapravo, duboko humanim) kvalitetama. Bez svjesnosti i prihvaćanja osjećaja muškarac ne postaje čovjek, on postaje muška karikatura. Poticaj potreban za ljudskost su *osjećaji.*

Kelly baš piše o tome:

> *Jedan od načina na koji muškarci nastoje upropastiti svoj život je pretpostavka da će njihova muškost biti umanjena ako priznaju svoje osjećaje. Meni se upravo to dogodilo. Ja sam izliječeni alkoholičar i ne pijem već više od devet godina. Dok sam odrastao nisam imao muški uzor i moji su muški idoli postali predivni muškarci Zane Gray i Louis L'Amor (obojica su pisci western romana), John Wayne i Clint Eastwood.*
>
> *Do svoje sam dvanaeste godine naučio da PRAVI muškarci ne plaču i da se tuku, psuju, piju, puše i uzi- i sve što žele.*

Takva me poduka odvela na divna mjesta: od 12. do 18.godine bio sam u popravnom domu. Nisam poštovao ni sebe ni druge. Uskoro sam otkrio da me nitko ne voli i počeo sam se pitati zašto.

Počeo sam vjerovati da nikome do mene nije stalo — želio sam da me ljudi zavole, ali što sam se više trudio, to su me ljudi sve više odbijali od sebe.

Shvatio sam da me na moje suludo ponašanje tjerao stid, strah i povrijeđenost.

Nakon što sam to saznao, trebala su mi 3 tjedna da počnem s procesom zacjeljivanja.

Danas sam više čovjek nego što sam to ikad bio u prošlosti. Mogu bez ljutnje i agresivnosti komunicirati sa svojom obitelji. Mogućnost da identificiram i izrazim svoje osjećaje bilo je jedno od najoslobadajućih iskustava u mom životu. Samo sam morao priznati svoje osjećaje i dati im ime. Tako jednostavno... ali ne uvijek lako.

I mame su važne

Majke su isto tako korisne i potrebne. Ja sam majka jedanaestogodišnjeg dječaka i svakodnevno vidim kako su moja ljubav, pažnja, razgovori, reakcije, izražavanje mišljenja i ponašanje važni za njegov život i dušu. Zbog toga sam bila posebno dirnuta ovim pismom slušateljice Becky:

Deset savjeta za tvoju voljenu majku... koja obećava da ti više neće zanovijetati:

1. *Nemoj nikad izlaziti s onima koji misle da si savršen. Trebaš izlaziti s ljudima koji su inteligentniji.*
2. *Posebno peri bijelo, a posebno šareno rublje.*
3. *Erekcija NIJE primarni razlog za seks.*
4. *Kupi kuharicu. Nema sva hrana upute: izvadi jelo iz omota, zagrij ga u mikrovalnoj pećnici, 2-3 minute na visokoj temperaturi, serviraj.*
5. *Uči na greškama drugih.*
6. *Puštaj vodu u WC-u.*
7. *Nazovi roditelje, čak i onda kad ne trebaš novaca.*
8. *Zapamti, strah + djelovanje = hrabrost.*
9. *Moraš znati da prečice ne grade karakter.*
10. *Donosi časne odluke, pa se nećeš morati brijati za tvorenih očiju.*

Onog dana kad sam predložila razgovor o transformaciji muškarca u čovjeka, jedna je slušateljica izazvala svog muža da definira što za njega znači "čovjek". Prvo je reagirao tako što je muževnost nazvao "zastrašujućim poslom". Priznao je daje njegova analiza samo zagrebala po površini, ali mislim daje krasna:

- *Čovjek je osoba koja obožava Boga u raju, koji je ponosan na svoju obitelj i koji naporno radi kako bi mogao ispuniti njihove potrebe.*
- *Čovjek ne upotrebljava psovke.*
- *Čovjek je osoba koja svoju karijeru ne doživljava kao sredstvo za vlastita postignuća, već kao sredstvo koje će mu omogućiti da se skrbi o obitelji.*
- *Čovjek je osoba koja poštuje i voli ženu i koja će njezine tgviti ispred svojih. Branit će njezinu čast... Pri-*

držat će vrata dok ona izlazi. Zagrnut će je svojim kaputom hladnog i vjetrovitog dana. Gledat će je u oči dok govori s njom i sluša je.

Čovjek je osoba koja se drži svojih uvjerenja i ideala o poštenju. Predan je svojim principima, i ako je potrebno, dat će svoj život za njih.

Čovjek je osoba koja drži do svojih obveza. Čovjek je osoba koja svoj uspjeh ne mjeri materijalnim stvarima već naslijeđem koje će ostaviti.

Glupi kriteriji za muški status

Jerry je svojim pismom dao prilog ovom problemu:

Kad sam bio mlad, jedan moj prijatelj je rekao da će u baru na stol staviti čašu okrenutu prema dolje i tako zainteresiranima dati do znanja da svakoga od njih može oboriti na pod. Objasnio mije da na taj način pokazuje ***daje bolji muškarac*** *od svih ostalih.*

Rekao sam da bi prema toj njegovoj definiciji u slučaju da u bar ude gorila on bio najbolji muškarac od svih prisutnih.

Drugi mi je prijatelj rekao da muškarac pokazuje svoju muškost time koliko puta može imati spolni odnos. Prema njemu bi, dakle, svaka matica u košnici bila bolji muškarac od bilo koga od nas, kao i svaka lokalna muška prostitutka.

Vjerujem daje ono što nas čini pravim muškarcima naš pristanak da prihvatimo odgovornost za vlastite postupke. Drugi su previše zaokupljeni time da optužuju druge za prolivenu vruću kavu po njihovim preponama.

SVI MUŠKARCI IMAJU VELIK EGO

Adolescentska natjecanja u ispijanju alkohola, hračkanju i podrigivanju znak su superiorne muževnosti i to su očiti (nadam se) primjeri glupih kriterija za određivanje muževnosti.To je isto tako i fokusiranje na zadovoljavanje ega koji tjera muškarce da se hvale, glupo riskiraju svoj život, ili da pretjeruju u nekim inače razumnim ciljevima i aktivnostima. Slušatelj Mike je napisao kako je upravo to bio njegov problem.

Muški ego je snažna motivirajuća sila koja će, ako ostane neshvaćena ili ako se na nju ne obraća pažnja, upravljati muškarčevim životom i o njoj će ovisiti sve njegove odluke. Sve što sam radio pokretao je moj ego — od brze vožnje, postizanja uspjeha u školi, kupovine motora, odlaženja na sastanke, pretjeranog pijenja alkohola, izlaganja riziku... Doktorice Laura, morao sam biti najbolji ili umrijeti pokušavajući. To je rezultiralo i mnogim pozitivnim postignućima, usprkos svim lošim razlozima koji leže iza njih.

Muškarac može napraviti tu glupost da dopusti da njegovim životom dominira muški ego. Da me moja žena nije ostavila i time me prisilila na to da se preispi-, kroz cijeli bih život prošao s iskrivljenim pojmom o

tome kakve bi stvari trebale biti. Bio bi to užasno prazan život.

Shvatio sam da ako svoj ego koristim na odgovarajući način, on postaje snažna pozitivna sila, a u protivnom mu dopuštam da me kontrolira i mogao bi me uništiti.

Na primjer, žena je željela da trčim zajedno s njom, čemu sam se odupro, jer je moj ego rekao da trčanje nije "muška stvar". Nisam želio raditi ništa što drugi muškarci ne bi odobrili. Žena me na kraju ostavila i udala se za svog partnera u trčanju.

"Ego" je svjesna, racionalna komponenta psihe koja doživljava vanjski svijet i na njega reagira i posreduje između zahtjeva *ida* (instinkti koji teže prema zadovoljenju impulsa, bez obzira na posljedice) i *superega* (savjest, standardi, vrijednosti). U svakodnevnom jeziku ego je doživljaj i percepcija vlastitog ja. Dakle, ako ste pretjerano fokusirani na "ja" i na to kako izgledate u očima drugih, izolirate se od stvarne intimnosti i postajete samoživi.

Nešto može biti dobro (kao sol u juhi), ali loše ako se u tome pretjeruje (poput slane juhe). Ego je potrebna komponenta vaše psihe, ali ako je pretjerano izražen, on vas sprečava u ostvarivanju ljudskih veza, a time i sreće.

Muževnost kao velika eksplozija

Prijelaz iz dječačke nezrelosti u muževnost izgleda da je za svakog muškarca drukčiji, mada ima nekih sličnosti. Mnogi muškarci eovore o *do<?ađaiu* koii ih ie kataoulti-rao u muževnost. Ovdje su neki "događaji" za koje su moji slušatelji rekli da su vezani uz njihov prijelaz iz dječaštva u muževnost:

Steve: *Sjećam se tog događaja kao da se dogodio jučer. Moja žena je u drugom trimestru svoje trudnoće bila na ultrazvuku i ustanovilo se da fetus ima abnormalno veliku glavu. Sestra nam je to priopćila nezainteresirano i bezizražajnim glasom. Rekla je da moramo čekati i vidjeti kako će se stvar razvijati i da se vratimo za mjesec dana kako bi se obavile neke pretrage. "Ne", rekao sam. "Odmah pozovite liječnika — uopće me nije briga gdje je on ni što radi. Pronađite ga. Želim čuti njegovo mišljenje." Sestra se vratila za 15 minuta i odmah nas je poslala na preglede. Da, postojali su neki problemi i liječnik je rekao ženi da mora odmah prestati raditi i odležati trudnoću. i Sljedećih nekoliko mjeseci brinuo sam se za ženu uz pomoć moje zlatne punice. Onog trenutka kad mije sestra rekla za nenormalnu trudnoću, shvatio sam stoje moja DUŽNOST i postao sam odrastao muškarac. Usput, naša će kći sutra slaviti šesti rođendan. Ona je sada savršeno zdrava i stalno trči i skače!*

Mike: *Postao sam muškarac kad je moja majka (sada ima 82 godine) doživjela težak moždani udar prije dvije i pol godine. Bila je mjesec dana u bolnici i postala je invalid. Bez obzira na to što dugujemo roditeljima ili koliko smo stari, trebamo održati određenu vezu s roditeljima sve do ovakvog događaja. Shvatio sam da moji roditelji više ovise o meni nego ja o njima. Čovjek postaje muškarac kad shvati da dijete u njemu* ***više nema nikoga kod kuće kome bi moglo dotrčati,*** *pa* ***MQf(i*** *prihvatiti potpunu odgovornost za svoje postupke.*

Gary: *Imam 26godina. Prije 6 godina sam bio silovan i zarazio sam se virusom HlV-a. Prije toga sam bio veoma nezreo, nikad zapravo nisam želio vidjeti stvarnu ljepotu u životu. Bio sam samo dječak koji je bio sretan daje dječak i nisam mogao shvatiti razliku između čovjeka i muškaraca. Kad sam saznao da sam HIV pozitivan, svim snagama sam se trudio da ne upadnem u depresiju i još se uvijek borim s tim. Počeo sam raditi za organizaciju "People Living with AIDS" (PLWA) i taj je posao otvorio za mene potpuno novi svijet koji je ispunjen duhovnim, istinskim prijateljstvom i ljubavlju. Morao sam naći mnogo snage i hrabrosti da bih savladao posljednjih 6 godina. Kako muškarac može odrasli ako u životu nema* ***HRABROST, LJUBAV i SNAGU?***

John: *Išao sam na psihoterapiju jer mi se raspadao brak. Htio sam se rastati usprkos djetetu. Psihijatar mije rekao nešto stoje vjerojatno promijenilo moj život: "Kad imate djecu, raz vod ne postoji." Naravno, bio je u pravu — nastala bi borba oko starateljstva, svađe oko blagdana i praznika i imao bih užasan osjećaj krivnje zato što sam napustio kćer. U tom sam trenutku gledao u ponor u koji ću pretvoriti svoj život, ali i život svoje žene i djeteta. Shvatio sam da će, bez obzira na to koliko je bila teška naša bračna situacija, ona postati još gora ako odem. Mojoj je ženi trebalo mnogo vremena da mi oprosti i vrati povjerenje u mene, ali uvjeren sam u to da je naša veza sada mnogo jača nego prije. Doktorice Laura, ne znam je li me hrabrost,* ***OSJEĆAJ OBVEZE*** *ili moj karakter (a možda čak i strah) naveo na odluku da ostanem s obitelji, ali znam da sada, kad pogledant u ogledalo, u njemu vidim čovieka.*

John: *Postao sam zreo muškarac u trenutku kad sam zajedno sa ženom, tijekom ultrazvučnog pregleda, na monitoru. gledao sićušni život u ženinoj maternici. Gledali smo kako naša kći reagira na naše riječi i dok smo plakali od radosti, spoznao sam* ***NOVU SVRHU U SVOM ŽIVOTU.*** *Tada sam shvatio da svaki muškarac može napraviti dijete, ali da ga samo čovjek može odgojiti.*

Drugim putem do muževnosti

Kod nekih muškaraca postoji stalno prisutna spoznaja i stav o muževnosti, koji polako ulaze u njihovu svijest. Evo nekih primjera:

Craig: *Moj je prijelaz u muževnost bio uvjetovan mojim duševnim stanjem i ničim drugim. Promjena mog duševnog stanja pokrenula je promjenu u mom* ***stavu prema odgovornosti:*** *osjetio sam da sam odgovoran za svoju dobrobit, svoja postignuća, uspjehe i neuspjehe i odluke, kao i za sve posljedice. Tada sam postao zreo muškarac.*

John: *Počeo sam odrastati tek s 28 godina. Zato kaiem ovo:ja sam liječeni alkoholičar i narkoman. Sam sam otišao na liječenje i otada na svijet gledam* ***TRIJEZNIM POGLEDOM.*** *Tako sam postao odrastao muškarac.*

Saul: *Postao sam odrastao muškarac kad sam istinski pres tao mariti za sljedeće: koliko zarađujem novaca, kakav auto svoj socijalni status, za izgled i lokaciju kuće.*

Odraslim čovjekom sam postao onda kad sam počeo mariti za odnose sa svojim voljenima i prijateljima. Muškarac je muškarac kad ima ***POVJERENJE U SEBE,*** *u svoj položaj i sposobnost da usmjerava sebe i one oko sebe. To, naravno, mora biti ublaženo suosjećanjem i brigom o načinu na koji komunicirate.*

John: *Mislim da ne postoji poseban trenutak u kojem postajemo odrasli muškarci. Mislim da je prije riječ o trenutku u životu u kojem* ***SHVATITE DA IZGRADNJA KARAKTERA I ČASNOST*** *nadmašuju bilo koji ugodan doživljaj u muškarčevu životu.*

Timothy: *Mislim da sam postao odrasla osoba kad sam shvatio daje moj zadatak kao muškarca* ***služiti svojoj obitelji.*** *Moj je posao da radim ono stoje ispravno bez obzira na posljedice. Pouzdajem se u Boga i molim Ga da mi pomogne u ostvarivanju mog cilja.*

JefFrey: *Postao sam odrastao muškarac kad sam konačno shvatio da moja* ***obitelj, posao i odgovornosti nisu obveza, već nagrada.***

Muževnost — fobija

Iz svih se ovih " svjedočenja" može zaključiti da prijelaz u muževnost ispunjava i nagrađuje. Ipak, neki muškarci odbijaju sazreti. Pa, poslušajte Davida:

1. Prema očevim riječima prag muževnosti sam prešao onog danakad[sam postaoBar-micva, Sliedeći sam dan prestao pohađati sinagošku vjersku školu. To je bila moja prva "zrela" odluka.

2. Prema riječima majke, moja muževnost ne postoji. Iako imam 3 6 godina, ona mi ne dopušta da iz kuće izađem mokre kose. Iako veoma volim svoje roditelje, to je razlog zbog kojeg živim 200 kilometara dalje od njih.

3. Prema riječima mog starijeg brata, moja muževnost ne postoji. Naše bratsko rivalstvo nije nikad prestalo. Brat je ljubomoran na moj uspjeh, a ja na njegovu in teligenciju i kreativnost.

4. Prema riječima djece mog najboljeg prijatelja, ja sam svjetski čovjek koji živi pustolovnim životom i koji priča zanimljive priče.

Dakle, ja sam relativno uspješan čovjek, opet idem u sinagogu, imam svoju kuću, na vrijeme plaćam sve svoje račune... Kome sam se obvezao? Svojoj karijeri? Ljubavnici? Prijateljima? Ne.

Ja sam jedan od onih muškaraca koji se boje prave odgovornosti i stalno ju izbjegavam. *Moram prijeći taj ponor, brinuti se za nekoga, postići nešto veliko i duboko voljeti nekoga. "Kad sam postao odrastao muškarac?" Moj je odgovor—"sutra".*

Za neke je muškarce strast za obitelj i djecu ona koja definira njihovu muževnost — želja da se investira mimo zadovoljenja vašeg ega.

Iako je "muževnost" dio ili faza (ili oboje) u muškarčevu životu i centralizira se oko snova, ambicija, ideja i doživljaja, muževnost ima smisao kad je čovjeku najvažnija veza s drugima. Uspostavljajući te veze, muškarac definirajiebe i svoj cilj.

Slušatelj Ron napisao je ovu pjesmu koja sažima definiciju muževnosti kroz svrhu služenja drugima:

Dobar čovjek *Neka bude blagoslovljen onaj kome se može vjerovati. Onaj koji sve što počne i završi. Onaj koji poštuje etičke granice. Posao je započeo — i završio onaj koji drži do svoje riječi koja je postala njegova volja. Sve što se može reći i što se može poštivati obuhvaćeno je u ovoj frazi: "On je dobar čovjek".*

Ovo nudim kao zaključak:

Mislim da transformacija muškarca u čovjeka zahtijeva veliku glavu, jer je ona glavni pilot ljudskog tijela. Anonimno

Trebam li reći nešto više?

EPILOG

U kratkom stripu *Second Chances* (travanj, 1997.) muškarac i žena se nalaze u nekoj fiktivnoj knjižari i pitaju prodavača za raspored knjiga. Prodavač kaže, pokazujući rukom redove knjiga: "Knjige su poslagane ovim redoslijedom: knjige po sniženoj cijeni, *bestselleri,* povijest, jezici, putovanja, Dobre — žene, **Loši — Muškarci!"**

Ta se šala temelji na stvarnosti. Nedavno sam kupila knjigu o verbalnom zlostavljanju. "Sigurna sam kako će se u ovoj knjizi govoriti o tome kako su muškarci loši", rekla sam svom mužu. Naravno da sam bila u pravu. Ne obraćajte pažnju na oštre, okrutne i gadne jezike žena. Ako im muškarci vrate milo za drago, onda se to ne smatra samoobranom, već je to samo još jedan od dokaza kakve su oni nepravedne, kontrolirajuće i destruktivne zvijeri.

Jedan od razloga tom neprijateljskom i negativnom stavu prema muškarcima leži u činjenici da su oni na meti bijesnih neurotičnih feministica, akademika i psihijatara koji pokušavaju opravdati žensku narav, ličnost i karakterne slabosti, njihove osobne propuste i glupa ponašanja, pukim postojanjem muške životinje. Naša moderna kultura temeljena na žrtvama zahtijeva krivca — a to je muškarac.

Nedavno sam slušala jednu radioemisiju koju je vodila poznata odvjecnica za ženska prava. Govorilo se o tome kako žena mora muškarcu dati izričit pristanak prije nego imaju seksualni odnos. Mislim daje to jedna od taktika kojom se pokušava izbjeći "silovanje na sastanku". (To je glu-. Da taktika, jer kako se rnože dokazati da muškarce nije pri-

silio "malu nevinu djevicu" da mu dade pristanak?). Jedan slušatelj je izazvao voditeljicu pitajući ju je li ikad imala spolni odnos, a da nije dala svoj izričit pristanak. Oklijevala je, očito joj je bilo neugodno, i konačno je dala potvrdni odgovor. Pa, sljedeće bi pitanje trebalo biti: "Zar to nije silovanje?

Drugog je slušatelja zanimalo daje li žena svoj izričit pristanak ako skine gaćice.Voditeljica se nasmijala, odgovorivši da se žena možda želi provjetriti.

Očito je njezin feministički mozak već imao koristi od provjetravanja.

Glavni problem modernog feminističkog pokreta je taj što on ne može podnijeti istinu: muškarci i žene su prirođeno različiti.

Jane E. Brody napisala je članak "Spol i preživljavanje najotpornijih"za *NewYorkTimes* (4/24/96.).Taj članak govori o psihološkim i sociološkim čimbenicima koji su omogućili preživljavanje članova ozloglašene skupine *Donner,* koji su u natkrivenim teretnim kolima putovali iz lili—noisa u Californiju. Dok su bili u Sierra Nevadi, zahvatila ih je mećava i 78 ljudi je bilo zarobljeno 6 dana u planinama.Ti su se ljudi borili da prežive, čak su neki postali kanibali, ali 40 ih je ipak umrlo.

Prema prije objavljenom izvještaju, najveća je stopa smrtnosti bila medu najstarijim i najmlađim članovi skupine *Donner.*

Ali, prema novinskom članku,"zapanjuje činjenica daje umrlo gotovo dva puta više muškaraca nego žena — 53 muškarca (57%), a 34 žene (28%). Muškaci koji su umrli predali su se mnogo prije žena. A medu onima koji su pokušali sići s planine s krpljama na nogama umrli su svi muškarci, dok su sve žene preživjele,

Zašto? Postoje dva čimbenika koja krase žene:

- Biologija: Žene su manje i imaju 17% manje tjelesne težine u odnosu na prosječnog muškarca. Imaju dva pu ta veći postotak tjelesne masnoće (žene imaju 27%, a muškarci 15%, pa su žene bolje zaštićene).
- Sociologija: "Muškarci su umrli zato jer su radili ono za što su bili biološki predodređeni. Karakteristično je da se muškarci izlažu većim rizicima i obavljaju teži posao. Članovi *Donner* skupine su morali obavljati poslove ko ji su iziskivali mnogo energije:lov,sječenje drva..., stoje ispraznilo njihove zalihe energije i izložilo ih je riziku rane smrti. Muškarci će se, za razliku od žena, izlagati ri ziku i ponašati se agresivno, što ih izlaže većem riziku povrede i smrti. Žene su, s druge strane, stvorene da ra đaju djecu i ono što im omogućava da imaju djecu omogućava im da lakše prežive oskudicu."

Ni muškarci ni žene nisu prirođeno loši. Ono što nas razlikuje od životinja i što nas uzdiže iznad njih naša je sposobnost da stvaramo stabilne obitelji u kojima podižemo čestitu, sposobnu i produktivnu djecu. Ako ne budemo cijenili nasljedne razlike među spolovima, svjesni ograničenja, neće postojati nada za stvaranjem svetih i sretnih veza. Kad bi to bilo tako... izgubila bi se ljudskost.

Moja knjiga je doprinos nadi da se to neće dogoditi.

SADRŽAJ

Zahvale **5**

Uvod **7**

1 GLUPO VITEŠTVO **18**

Kad se upustite u vezu s krivom ženom (slabom, psihički nestabilnom, očajnicom, glupom, nepouzdanom, nezrelom...) *mislite da će je vaša ljubav spasiti/promijeniti.*

2 GLUPA SAMOSTALNOST **52**

Ne želite priznati da osjećate "potrebu" za intimnošću i vezom, *već je prikrivate pretjeranim radom, pićem, drogama, pornografijom i besmislenim seksom.*

3 **GLUPA AMBICIOZNOST** **86**

Ne možete lako i s ponosom prihvatiti vašu važnu prirođenu društvenu i obiteljsku ulogu oca, *pa se klanjate lažnim idolima: novcu, moći i statusu.*

4 **GLUPA SNAGA** **122**

Neugodno vam je pokazati da ste slabi, ranjivi, bes korisni, nemoćni ili odbačeni, *pa koristite zastrašiva nje, silu ili pasivnu agresivnost kako biste ponovno stekli kontrolu.*

5 GLUPI SEKS **165**

Za vas su privlačnost, prilika i erekcija "simbol", pa *svoju muževnost i snagu mjerite seksualnim osvajanjima, ...nevierstvQt)xi orgazmima.*

6 GLUPI BRAK 206

Nezrelo shvaćate cilj, značenje i vrijednost braka,*pa je već kasno kad otkrijete da ste pred oltar odveli krivu ženu iz krivih razloga i više ne možete ništa uraditi da biste tu pogrešku "ispravili".*

7 GLUPA ULOGA MUŽA 242

Mislite daje brak samo častan završetak vašeg udva ranja, *pa nastavljate živjeti kao da ste samac, smatrajući da će vaša "majka-žena" brigu o svemu preuzeti u svoje ruke.*

8 GLUPO OČINSTVO 286

Uvjereni da su samo žene/majke odgovorne za prehranu i odgoj djece, *vi se odričete te roditeljske ulo ge kako biste dokazali svoju muževnost, a pri tome osta jete bez "duševne hrane" koju vam pruža djetetov zagr-*

9 GLUPO DJETINJASTO PONAŠANJE 324

Još uvijek niste uspjeli stvoriti normalan emocionalan i društveni odnos sa svojom majkom,*pa se vežete uz ženu koja će se umjesto vas osvetiti vašoj majci, zaštititi vas od nje ili koja će riješiti vaš odnos.*

10 GLUPI "MAČIZAM" 357

Tek kad shvatite stvarnu razliku između pojmova *muškarac i čovjek možete postati čovjek u pravom smislu riječi.*

Epilog 383